श्रम, निष्ठा व एकतेस वाहिलेले शासन नर्णय क्र.आर. जी.ए./१०८४/२५४७, सी.आर.-८०/१६ अ अन्वये मान्यता प्राप्त महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा गट-ब (अराप)

राज्य शासकीय / निमशासकीय कर्मचारी/ शिक्षक / शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांना उपयोगी असेलेले

महाराष्ट्र वित्त लेखा सेवा

(Reg.No.43773/85)

द्वारा

* संकलित *

महाराष्ट्र वैद्यकीय प्रतिपूर्ती

नियम १९६१

सार संग्रह

(महत्त्वाचे शासन निर्णय, परिपत्रके व शंका समाधान यासह)

* प्रकाशक *
ग.प्र. कुळकर्णी
अध्यक्ष
महाराष्ट्र वित्त लेखा सेवा संघटना
गट - ब अराजपत्रित म.रा.

* संकलक *
प्रकाश वानखेडे
अमरावती

Sumedh Kamble
M. Com., ... (Ahd. Tht.)

अंतरंग

* अनुक्रमणिका *

अनु. क्र.		पृ.क्र.
१.	''महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम; १९६१	१ - ११
	भाग-१	
	शासकीय रूग्णालयातील औषधोपचार व शासन निर्णय	१२ ते ४६
२.	''महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम; १९६१ (सुधारणा)	१२
३.	''महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम; १९६१ (सुधारणा)	१८
४.	प्रतिपूर्ती करण्याची सध्याची कार्यपद्धती सोपी करणे.	२१
५.	परिशिष्टि एक ते सहा	२३ ते २९
६.	वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्ती संबंधीची मार्गदर्शक तत्त्वे	३०
७.	उपकरणे व कृत्रीम अवयवाचे प्रतिपूर्तीस अनूमती व मार्गदर्शक तत्वे	३१ ते ३४
८.	कुटूंबाच्या व्याख्येत घटस्फोटीत महिलेचा समावेश	३५
९.	मधुमेह आजारावर दरवर्षी द्यावे लागणारे प्रमाणपत्र	३६
१०.	वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या पद्धतीचे सुलभीकरण	३७
११.	शासकीय कर्मचाऱ्याचे पोलिस रूग्णालयातील औषधोपचार	३९
१२.	औषधोपचारांचा कालावधी कसा दर्शवावा सूचना	४०
१३.	वैद्यकीय उपचाराच्या खर्चाची प्रतिपूर्तीची देयके विहित कालावधीत सादर करण्याबाबत.	४२
१४.	पती अथवा पत्नी सेवानिवृत्ती नंतरही एकमेकावर अवलंबित असल्याबाबत	४३
१५.	आई-वडिलांच्या निवृत्ती वेतनाची मर्यादा रू. २५० वरून रू. ५००/- इतकी वाढविण्याबाबत.	४४
१६.	''अवलंबित्व'' ठरविण्यासाठी आईवडिल आणि अविवाहित व घटस्फोटि बहिणीसंदर्भात.	४६
	भाग-२	
	खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचार व शासन निर्णय	४७ ते ६४
१७.	खाजगी उपचारांच्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याबाबतची मार्गदर्शक तत्वे.	४७
१८.	वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसंबंधीच्या मार्गदर्शक तत्त्वांचे स्पष्टीकरण.	५०
१९.	वैद्यकीय खर्चाच्या परिपूर्तीची देयके मंजूर करण्याचे अधिकार जिल्हा शल्य चिकित्सक यांना देण्याबाबत.	५२
२०.	प्रसुतीसाठी झालेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्याबाबत.	५३
२१.	खाजगी रूग्णालयात विशिष्ट उपचारावरील वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती	५५
२२.	प्रसुतीसाठी झालेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्याबाबत एकत्रित आदेश	५८
२३.	प्रतिपूर्तीची देयके सादर करण्याबाबतची मार्गदर्शक तत्वे - एकत्रित आदेश	५९
२४.	खाजगी रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचारांच्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीबाबत मार्गदर्शक तत्वे	६४

भाग – ३

अशासकीय शासन मान्य रूग्णालयातील औषधोपचार ७१ ते ८५

२५) परदेशामध्ये घेतलेल्या व भारतामध्ये विशेषज्ञाकडून घेतलेल्या उपचारांवराचे खर्चाची प्रतिपूर्ती ७१

२६) परदेशामध्ये आणि भारतामध्ये विशेषज्ञांकडून घेतलेल्या उपचारांवराचे प्रतिपूर्ती तसेच अग्रिम देण्याबाबत मार्गदर्शक तत्व - एकत्रित आदेश ७२

२७) वाळवेकर नर्सिंग होम, सोलापूर या संस्थेसशासन मान्यता देण्याबाबत. ७७

२८) डॉ.नागवेकर हॉस्पिटल अॅन्ड नर्सिंग होम, कणकवली या संस्थेस शासन मान्यता देण्याबाबत. ७८

२९) डॉ.रविंद्र कोडलीकर हॉस्पिटल, औरंगाबाद या संस्थेस शासन मान्यता देण्याबाबत. ७९

३०) वोक्हार्ट हॉस्पिटल्स लि., मुंबई या संस्थेस शासन मान्यता देण्याबाबत. ८३

३१) के.ई.एम. हॉस्पिटल, पुणे या संस्थेस घेण्यास शासन मान्यता देण्याबाबत. ८४

३२) चिमोटे हार्ट अॅण्ड डायग्नोस्टिक इन्स्टिट्यूट अमरावती या संस्थेस शासन मान्यता देण्याबाबत. ८५

भाग – ४

विधानसभा, विधान परिषद सदस्य, शिक्षक/शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय सुविधा ८६ ते १००

३३) विधान मंडळ/विधान परिषद सदस्य व इतरांना वैद्यकीय प्रतिपूर्ती सुविधा यांना लागूकरणे. ८६

३४) माजी विधानमंडळ सदस्यांना वैद्यकीय सुविधा लागू करणे. ८८

३५) राज्यातील मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थेतील पूर्णवेळ कर्मचाऱ्यांना शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे वैद्यकीय सोयी अनुज्ञेय असण्याबात. ९०

३६) अनुदानित शाळांतील शिक्षकव शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या वैद्यकीय उपचाराच्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीबाबत. ९६

३७) वैद्यकीय देयकाची प्रतिपूर्ती वेतन पथकामार्फत करण्याबाबत. १००

भाग – ५

अग्रिमे १०२ ते १११

३८) अग्रिमे १०२

भाग – ६

वैद्यकीय सोयी व सवलतीचे अनुषंगीक इतर शासन निर्णय ११२ ते १३३

३९) संतती प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया करून घेणाऱ्या शासकीय कर्मचाऱ्यांना विशेष नैमित्तिक रजा देण्याबाबत. ११२

४०) कर्करोगावरिल औषधोपचारांसाठी महाराष्ट्रातील संस्थांना मान्यता. ११६

४१) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची देयके विहित तपासणी सुचीनुसार पाठविण्याबाबत. १२०.

४२) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी कर्मचाऱ्यांची कुटुंब मर्यादा. १२२

४३) जीवनदायी आरोग्ये योजने अंतर्गत खाजगी रूग्णालयांना मान्यता देण्याबाबत. १२४

४५) दारिद्रय रेषेखालील रूग्णांना वैद्यकीय सहाय्य वाढवून देण्याबाबत. १२५

४४) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची देयके विहित तपासणी सुचीनुसार पाठविण्याबाबत. १२७

४६) शेठ नंदलालजी धुत हॉस्पिटल, औरंगाबाद १२९

४७) रजा नियम ७९ मध्ये एड्स या रोगाचा समावेश करण्याबाबत. १३१

४८) जीवनदायी योजनेची व्याप्ती व अर्थसहाय्याच्या रक्कमेची मर्यादा वाढविणेबाबत. १३२

४९) डायलिसीस या उपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय ठरविणेबाबत. १३३

भाग – ७

५०) शंका समाधान १३५ ते १५२

''महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम; १९६१

सार्वजनिकआरोग्य विभाग

सचिवालय, मुंबई दिनांक ९ मे १९६१

क्रमांक एमएजी १०५८ एस. पुढील, ''महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम; १९६१'' सर्वसाधारण माहितीकरीता प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१

१. संक्षिप्त नाव व प्रारंभ-

(१) या नियमांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ असे म्हणता येईल.

(२) ते संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यात लागू होतील.

(३) ते १ जून १९६१ पासून अंमलात येतील.

त्या तारखेपासून, महाराष्ट्र राज्याच्या शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू असणारे, भूतपूर्व मुंबई राज्य व मध्य प्रदेश राज्य, हैद्राबाद राज्य यांचे, शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या वैद्यकीय देखभालीसंबंधीचे नियम व आदेश निरसित होतील.

२. व्याख्या -

या नियमांमध्ये, विषयानुसार किंवा संदर्भानुसार एतद्विरूद्ध काहीही नसेल तर -

(१) ''रूग्ण'' म्हणजे, शासकीय कर्मचारी किंवा त्यांच्या कुटुंबातील कोणतीही व्यक्ती.

(२) ''शासकीय कर्मचारी'' म्हणजे रोजंदारीवर नेमलेले कर्मचारी वर्ग वगळता, महाराष्ट्र शासनाने पुर्णवेळ तत्त्वावर नेमलेली, कोणतीही व्यक्ति, मग ती कायम असो किंवा तातपुरती असो -आणि त्यामध्ये -

(अ) रजेवर असलेला किंवा निलंबित केलेला (Under suspension) शासकीय कर्मचारी; आणि

(ब) कोणत्याही शासकीय रूग्णालयातील मानसेवी वैद्यकीय अधिकारी;

(क) एक वर्षापेक्षा कमी नसलेली सेवा झालेले व मासिक दराने वेतन घेणारे कार्यव्ययी आस्थापनेवर (Work Charged Establishment) नेमलेले कर्मचारी यांचा समावेश होतो.

३. कुटुंब म्हणजे -

१. शासकीय कर्मचाऱ्यांची पत्नी किंवा पती;

२. शासकीय कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असतील अशी शासकीय कर्मचाऱ्यांची औरस मुले, सावत्र मुले, कायदेशीर घेतलेली मुले

३. शासकीय कर्मचाऱ्यांवर पूर्णपणे अवलंबून असलेले शासकीय कर्मचाऱ्याचे आईवडिल,
टिप - महिला शासकीय कर्मचाऱ्याला तिच्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेल्या आणि तिच्या बरोबर राहात असलेल्या तिच्यां आईवडिलांची किंवा तिच्या सासु-सासऱ्यांची निवड करता येईल.

४. शासकीय कर्मचाऱ्यांवर पूर्णपणे अवलंबून असलेला १८ वयाखालील अविवाहित भाऊ

५. शासकीय कर्मचाऱ्यांवर पूर्णपणे अवलंबून असलेल्या अविवाहित बहिणी व घटस्फोटातील बहिणी (वय लक्षात न घेता.)

६. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ खाली प्रतिपूर्ती करण्यासाठी अंशकालीक तत्वावरिल नोकरी व्यतिरिक्त अन्य नोकरीस असलेली शासकीय कर्मचाऱ्याची मुले आणि अविवाहित मुली ही लाभदायक नोकरीत असल्याचे समजण्यात येईल आणि ती त्याच्यावर अवलंबून असल्याचे मानण्यात येणार नाही.

७. निवृत्तिवेतन घेत असलेले कर्मचाऱ्याचे आई-वडिल तसेच घटस्फोटीत बहिणी, हे त्यांचे कमाल उत्पन्न दरमहा रूपये ५०० असेल या अटीस अधीन राहून शासकीय कर्मचाऱ्यावर अवलंबून असल्याचे समजण्यात येईल.

८. यथास्थिती शासकीय कर्मचाऱ्याचा पती किंवा पत्नी वैद्यकीय भत्ता देणाऱ्या किंवा वैद्यकीय सुविधा पुरविणाऱ्या राज्य शासन, रेल्वे, संरक्षण, शासनाच्या मालकीची संघटना किंवा खाजगी संघटना यामध्ये काम करीत असले तर त्याला/तिला ''महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१'' अन्वये सवलतींचा लाभ घेण्याचा किंवा तो/ती काम करीत असलेल्या संघटनेने ठरविलेल्या सवलतींचा लाभ घेण्याचा हक्क असेल.

४. ''***प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी*** (*Authorised Medical Attendent-*) **म्हणजे** -

(अ) ज्याचे वेतन दरमहा रू. ५०० पेक्षा कमी नाही अशा शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या, त्याचप्रमाणे मुंबईतील इतर कोणत्याही राजपत्रित अधिकाऱ्यांच्या बाबतीत, मुंबईतील शासकीय रूग्णालयांचा अधिक्षक किंवा त्याने याबाबतीत प्राधिकृत केलेला इतर कोणताही अधिकारी आणि मुफसल क्षेत्रात, जिल्हा शल्यचिकित्सक किंवा यथास्थिती जिल्हा वैद्यकीय अधिकारी किंवा याबाबतीत त्यांनी प्राधिकृत केलेला इतर कोणताही अधिकारी.

(ब) ज्या अराजपत्रित शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वेतन दरमहा रू.१५० पेक्षा जास्त परंतु दरमहा रू. ५०० पेक्षा कमी असेल अशा कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत, त्या ठिकाणचा किंवा जिल्ह्याच्या मुख्यालयाच्या ठिकाणचा महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग दोनचा अधिकारी.

ज्या शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वेतन दरमहा रू.१५० किंवा कमी असेल त्याच्या बाबतीत महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग तीन किंवा महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग तीन (अ) मधील त्या ठिकाणचा किंवा त्या जवळपासच्या ठिकाणचा अधिकारी.

टिप १ - ज्या ठिकाणी महाराष्ट्र वैद्यकीय सेवा वर्ग दोन किंवा वर्ग ३, तीन (अ) मध्ये दोन किंवा अधिक अधिकारी असतील त्या ठिकाणी त्या अधिकाऱ्यापैकी वरिष्ठतम अधिकारी हा, पोटनियम (४) च्या खंड (ब) आणि (क) च्या प्रयोजनासाठी प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल.

टिप २ - ज्या ठिकाणी वरिल तीन प्रवर्गापैकी कोणत्याही प्रवर्गाचा एकच प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी असेल त्या ठिकाणी वैद्यकीय देखभाल व उपचार यांची गरज असणाऱ्या कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्यासाठी तो सक्षम प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी असेल.

टिप ३ - कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्याचा प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी हा, महाराष्ट्र राज्यामध्ये ज्या ठिकाणी तो कर्मचारी किंवा त्याच्या कुटुंबातील व्यक्ती आजारी पडेल त्या ठिकाणच्या संदर्भात ठरवण्यात येईल. ते ठिकाण त्याला नोकरीवर पाठवल्याचे ठिकाण असो, त्याचे तात्पुरते राहण्याचे ठिकाण असो किंवा जेथे रजा घालवत असेल असे ठिकाण असो.

(५) **''शासकीय रूग्णालय''** म्हणजे, संपूर्णपणे शासनाच्या नियंत्रणाखाली असणारे शासकीय रूग्णालय/दवाखाना/प्रसूतिगृह/प्राथमिक आरोग्य केंद्र, वैद्यक व्यवसायीचे अर्थसहाय्यित केंद्र आणि राज्य मदत देत असलेले कोणतेही रूग्णालय/दवाखाना/प्रसूतिगृह आणि नगरपालिकेची आणि जिल्हा परिषदेची रूग्णालये/दवाखाने, आणि त्यामध्ये ज्याबाबतीत पूर्वोक्तपैकी कोणतीही संस्था उपलब्ध नसेल त्याबाबतीत, कोणत्याही लष्करी रूग्णालयाचा समावेश होतो.

टिप - सामान्यतः शासकीय कर्मचाऱ्याने आणि त्यांच्या कुटुंबीयाने शासकीय रूग्णालयातून, उपचार घ्यावेत. वरिल नियमान्वये मान्यताप्राप्त असलेल्या अशासकीय रूग्णालयामध्ये/दवाखान्यामध्ये, उपचार करून घेण्यापूर्वी गंभीर प्रकरणे वगळता, शासकीय कर्मचाऱ्यांनी न चुकता त्यांच्या प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचा सल्ला घ्यावा. शासन निर्णय दि. १९/१०/८३, १९/१०/८४, १९/१२/१९९२ यामध्ये नमूद केलेल्या २३ आजारांखेरिज एखाद्या गंभीर आजारांच्याबाबतीत जर त्यांना एखाद्या अशासकीय रूग्णालये/दवाखाना इत्यादीमध्ये दाखल व्हायचे झाल्यास तसे त्यांच्या प्राधिकृत देखभाल अधिकाऱ्यास ताबडतोब कळविले पाहीजे.

६. **''वैद्यकीय देखभाल''** म्हणजे, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने शासकीय रूग्णालयात किंवा रूग्ण जर शासकीय रूग्णालयात जाण्याच्या परिस्थितीत नसेल तर रूग्णाच्या घरी किंवा त्याने आधी मान्य केले असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याच्या रोगचिकित्सा कक्षामध्ये (कन्सल्टींग रूम) केलेली देखभाल आणि त्यामध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो.

(अ) शासकीय रूग्णालयात किंवा प्रयोगशाळेत उपलब्ध असतील आणि प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास आवश्यक वाटेल अशा, रोगनिदानाच्या प्रयोजनाकरीता करावयाच्या परीक्षेच्या व अन्वेषणाच्या विकृति चिकित्साविषयक, अणुजीव शास्त्रविषयक, क्ष किरणविषयक आणि इतर पद्धत आणि

(ब) प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी आवश्यक असल्याचे प्रमाणित करील असा, विशेषज्ञ किंवा वैद्यकीय अधिकारी प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याशी विचार-विनिमय करून ठरवील त्या मर्यादेपर्यंत व तशा रितीने घ्यावयाचा शासकीय विशेषज्ञाचा म्हणजे शासकीय रूग्णालयाला संलग्न असा मानसेवी वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा किंवा शासनाच्या सेवेत असणाऱ्या इतर कोणत्याही वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा किंवा तसे अधिकारी नसतील तर इतर कोणत्याही विशेषज्ञाचा सल्ला.

७. **''उपचार''** म्हणजे येथे रूग्णावर उपचार करण्यात येईल अशा शासकीय रूग्णालयात उपलब्ध अशा सर्व वैद्यकीय आणि शल्यचिकित्साविषयक सुविधांचा उपयोग व त्यात पुढील गोष्टींचा समावेश होतो.

(अ) प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याला आवश्यक वाटेल अशा, विकृति चिकित्साविषयक, अणुजीव शास्त्रविषयक, क्ष-किरण शास्त्रविषयक पद्धती किंवा अन्वेषणाच्या अन्य पद्धतीचा वापर करणे.

(ब) राज्यातील शासकीय रूग्णालयांमध्ये सर्वसाधारणपणे उपलब्ध असतील अशी विशेष किंवा सामान्य औषधे, लस, रक्तजल किंवा त्यासंबंधीचे इतर उपचार विषयक पदार्थ पुरविणे.

(क) शासकीय रूग्णालंयामध्ये सर्वसाधारणपणे उपलब्ध नसतील आणि रूग्णाची स्थिती सुधारण्यासाठी

किंवा बिघडण्यास प्रतिबंध होण्यासाठी आवश्यक असल्याबद्दल प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी लेखी प्रमाणित करील अशी औषधे, लस रक्तजल किंवा त्यासंबंधीचे उपचारविषयक पदार्थ पुरविणे.

(ड) जेथे रूग्णाला दाखल केले असेल अशा रूग्णालयात सर्वसाधारणपणे पुरवण्यात येणारी सर्वसाधारण वार्डातील जागा पुरवणे.

टिप - रूग्णालयामध्ये विशेष जागा उपलब्ध असेल आणि जर अशी विशेष जागा घेण्याची रूग्णाची इच्छा असेल व अशा जागेबद्दलच्या आकारापैकी मग तो आहारासह असो किंवा आहाराशिवाय असो ५० टक्के आकार देण्याची हमी देईल तर त्याला विशेष जागा पुरविण्यात येईल.

(इ) त्या रूग्णालयाकडून आंतर रूग्णांना सर्वसाधारणपणे देण्यात येतात अशा शुश्रूषाविषयक सोयी.

टिप - जेथे रूग्णाची योग्य ती शुश्रुषा करण्यात नोकरीवरिल परिचर्या कर्मचारी अपुरे असतील अशा शासकीय रूग्णालयात किंवा जर रूग्णाला विशेष परिचर्या सुविधा आवश्यक असल्याइतपत त्याची परिस्थिती (गंभीर) असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास त्याच्या स्वेच्छानिर्णयानुसार, त्याला आवश्यक वाटेल अशा कालावधीसाठी एक जादा परिचारिका नेमता येईल.

(फ) त्या रूग्णालयाकडून इतर रूग्णांना सर्वसाधारणपणे देण्यात येतो असा आहार.

(ग) महिला रूग्णांचे बाळंतपण.

(ह) रक्त संक्रमण (ट्रान्सफ्युजन) सेवा.

(आय) शासकीय दंतोपचार रूग्णालयांमध्ये कवळी इद्यादीचा खर्च वगळून उपलब्ध होणारे सर्व दंतोपचार.

(जे) आवश्यक असेल तेथे, रूग्णाला रूग्णालयात नेण्याकरीता रूग्णवाहिका सेवेची तरतूद करणे.

टिप - रूग्णवाहिका सेवा आवश्यक असेल आणि ती उपलब्ध नसेल तेव्हा रूग्णाला आणि त्याच्या/तिच्या परिचराला, आवश्यक असेल तर प्रवासाच्या नित्याच्या पद्धतीने इष्ट स्थानी प्रवासी लवकरात लवकर पोहचेल अशा निकटतम मार्गाने करता येईल. शंकास्पद प्रकरणाच्या बाबतीत प्राधिकृत देखभाल अधिकारी निकटतम आणि अत्यंत स्वस्त दराचा मार्ग ठरवू शकेल. जर प्रत्येक मार्ग हा ५ किलोमीटरपेक्षा अधिक अंतराचा असेल तरच ही सवलत अनुज्ञेय आहे.

(के) (एक) मधुमेह झाल्याचे कळल्यानंतर एक वर्षाच्या कालावधीत केलेले मधुमेहाचे उपचार हे रोगाच्या प्राथमिक अवस्थेतील असल्याचे समजण्यात यावेत आणि मधुमेहाचे प्रथम निदान झाल्यानंतर, पहिल्या एका वर्षामधील उपचारासंबंधीच्या मागण्या, संबंधित प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे, परिष्ठि ६ मध्ये जोडलेल्या विहित नमुन्यात दिलेल्या प्रमाणपत्राच्या आधारावर संबंधित कार्यालयास स्विकारता येतील. शासकीय कर्मचाऱ्याने, रोगाचे प्रथम निदान झाल्याची तारीख त्याच्या मागणीमध्ये दर्शविणे आवश्यक आहे.

(दोन) रोगाच्या प्राथमिक अवस्थेनंतरच्या उपचारासाठी मंजूरी देणारा प्राधिकारी अशा उपचाराची सतत गरज असल्याचे प्रमाणित करणारे, जवळच्या नागरी शल्यचिकित्सकाचे प्रमाणपत्र त्याच्या स्वेच्छानिर्णयानुसार रूग्णास सादर करण्यास भाग पाडू शकेल.

''राज्य'' म्हणजे महाराष्ट्र राज्य.

३. शासकीय कर्मचाऱ्याचे मोफत वैद्यकीय परिचर्येसाठी खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची वैद्यकीय प्रतिपूर्ती -

(१) रूग्णाला विनामूल्य वैद्यकीय उपचाराचा हक्क राहील.

(२) जेव्हा पोट-नियम (१) खाली विनामूल्य वैद्यकीय उपचाराचा रूग्णाला हक्क असेल तेव्हा प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे लेखी प्रमाणपत्र प्रस्तुत केल्यानंतर, त्याने अशा उपचारादाखल खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची प्रतिपूर्ती शासनाकडून शासकीय कर्मचाऱ्यास करण्यात येईल.

टिप - रूग्णाच्या निवासस्थानची शुश्रूषा १० दिवसांहून अधिक काळ चालू राहाण्याची शक्यता आहे, असे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे मत असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी रूग्णावरिल उपचारासाठी जरूर त्या सोयी सर्वात जवळच्या ज्या शासकीय रूग्णालयात उपलब्ध असतील त्या शासकीय रूग्णालयात रूग्णाला पाठवील.

४. **सर्वात जवळच्या शासकीय विशेषज्ञांनी केलेली किंवा इतर कोणत्याही वैद्यकीय अधिकाऱ्याने केलेली वैद्यकीय देखभाल आणि त्यांना अनुज्ञेय असलेला प्रवास भत्ता व फि आणि त्यासाठी शासकीय कर्मचाऱ्याचा प्रवास भत्ता -**

(१) जर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे असे मत असेल की, स्वत: खेरीज आणखी कोणत्याही व्यक्तिची वैद्यकीय देखभाल आवश्यक आहे अशी रूग्णाची परिस्थित आहे, तर तो मुंबईच्या बाबतीत महाराष्ट्र शासनाच्या आरोग्य व सेवा संचालक, मुंबई यांच्या पूर्व-मान्यतेने आणि मुफसल भागामध्ये संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा शल्यचिकित्सकाच्या पूर्वमान्यतेने आणि स्वत: जिल्हा शल्यचिकित्सक हाच प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल तर संबंधीत विभागाच्या आरोग्य सेवा उपसंचालकाच्या पूर्वमान्यतेने ही मान्यता लेखी घेण्यात येईल.

(अ) रूग्णाला सर्वात जवळच्या शासकीय विशेषज्ञाकडे किंवा त्याच्या मते रूग्णाला ज्याची वैद्यकीय देखभाल आवश्यक असेल अशा इतर कोणत्याही वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडे पाठवू शकले, किंवा

(ब) जर प्रवास झेपणार नाही इतपत रूग्ण आजारी असेल तर अशा विशेषज्ञाला किंवा इतर वैद्यकीय अधिकाऱ्याला रूग्णाची देखभाल करण्यासाठी बोलावू शकेल.

टिप - जर पूर्वपरवानगी घेण्यामुळे विलंब होऊन रूग्णाच्या प्रकृतीस धोका पोहोचण्याची शक्यता असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास, या पोटनियमाच्या (अ) आणि (ब) मध्ये दिल्याप्रमाणे उपाययोजना करता येईल व त्याच्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यास तो नंतर तात्काळ अहवाल पाठवील.

(२) पोटनियम (१) च्या खंड (अ) खाली, सर्वात जवळच्या शासकीय विशेषज्ञाकडे किंवा इतर वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडे पाठवलेल्या रूग्णास, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे त्याबाबतीतील लेखी प्रमाणपत्र प्रस्तुत केल्यानंतर, विशेषज्ञाच्या किंवा वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या मुख्यालयापर्यंत आणि तेथपासून परतीचा प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहील.

(३) शासकीय विशेषज्ञ किंवा पोटनियम (१) खंड (ब) अन्वये बोलावलेला कोणताही इतर वैद्यकीय अधिकारी यांना प्राधिकृत देखभाल अधिकाऱ्याचे त्या बाबतीतील लेखी प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर, रूग्णाच्या जागेपर्यंत जाण्या येण्याचा प्रवासाबद्दल प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहील.

(४) जर शासकीय विशेषज्ञाने किंवा इतर वैद्यकीय अधिकाऱ्याने रूग्णाची तपासणी आपल्या रोगनिदान कक्षामध्ये (कन्सल्टिंग रूम) केली किंवा रूग्णाच्या निवासस्थानी केली तर त्याला, वैद्यकीय सल्ल्याकरीता प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाजवी वाटेल एवढी फि देण्यात येईल.

५. रूग्ण जेथे आजारी पडतो ती जागा म्हणजे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे मुख्यालय नसेल तेव्हा रूग्णाला आणि प्राधिकृत देखभाल अधिकाऱ्याला प्रवास भत्ता देणे.

(१) रूग्ण जेथे आजारी पडतो ती जागा म्हणजे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे मुख्यालय नसेल त्याबाबतीत -

(अ) रूग्णाला अशा मुख्यालयास येण्याजाण्याच्या प्रवासाबद्दल प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहील.

(ब) जर रूग्ण इतका आजारी असेल की त्याला प्रवास करता येणार नाही तर तो तेथे आजारी पडेल त्या ठिकाणी जाऊन प्राधिकृत देखभाल अधिकारी त्याची देखभाल करील आणि त्या ठिकाणी जाण्यायेण्यासाठी प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास राहील.

(२) (एक) पोटनियम (१) च्या खंड (अ) खालील प्रवास भत्ताविषयक अर्जाबरोबर, वैद्यकीय देखभाल आवश्यक होती अशा अर्थाचे, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र असेल.

(दोन) पोटनियम (१) च्या खंड (ब) खालील प्रवास भत्ताविषयक अर्जाबरोबर, रूग्ण हा प्रवास करण्यास असमर्थ होता अशा अर्थाचे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र असेल.

६. रूग्णासह त्याची देखभाल करणारा अधिकारी आणि त्याला अनुज्ञेय असलेला प्रवास भत्ता

नियम ४ आणि ५ वैद्यकीय देखभालीसाठी रूग्णाला इतर कोणत्याही जागी प्रवास करावा लागला तर आणि वैद्यकीय देखभालीशिवाय त्याने प्रवास करणे असुरक्षित होईल असे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाटले तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी एकतर स्वत: रूग्णाबरोबर त्याच्या घरापर्यंत जाऊ शकेल किंवा इतर कोणा सोबत्यास त्याच्याबरोबर पाठवण्याची व्यवस्था करू शकेल. जर हा सोबती म्हणजे शासकीय कर्मचारी असेल तर तो कामावर असताना प्रवास करीत असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्याला दौऱ्यावर असल्याप्रमाणे, जाण्याच्या व परतण्याच्या प्रवासाबद्दल प्रवास भत्ता घेता येईल आणि जर तो शासकीय कर्मचारी नसेल तर त्याला रूग्ण ज्या वर्गाने प्रवास करील त्या योग्य अशा वर्गाचे प्रत्यक्ष ऐकेरी भाडे किंवा तो स्वत:च्या ज्या वर्गाने प्रत्यक्ष प्रवास करील अशा खालच्या वर्गाचे भाडे मिळण्याचा हक्क राहील.

७. प्रवास भत्त्याचे दर -

(१) नियम ४ आणि ५ अन्वये केलेल्या प्रवासाबद्दलचा प्रवास भत्ता हा शासकीय कर्मचाऱ्यास दौऱ्यावर असताना अनुज्ञेय असणाऱ्या दरांनी देण्यात येईल.

(२) शासकीय कर्मचाऱ्याला स्वत:स ज्या वर्गाने प्रवास करण्याचा हक्क असेल त्या वर्गाने प्रवास करण्याचा हक्क त्याच्या कुटुंबातील व्यक्तीला राहील.

(३) रूग्णाच्या देखभालीसाठी बोलावलेल्या शासकीय वैद्यकीय अधिकाऱ्या व्यतिरिक्त इतर कोणत्याही विशेषज्ञाला त्याच्या दर्जानुसार प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाजवी वाटेल अशा दरांनी प्रवास भत्ता मिळण्याचा हक्क राहील.

८. **शासकीय आणि अशासकीय रूग्णालयांमध्ये आंतररूग्ण म्हणून मोफत उपचार घेणाऱ्या शासकीय कर्मचाऱ्याने खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची वैद्यकीय प्रतिपूर्ती -**

(१) रूग्णाला विनामूल्य उपचाराचा हक्क राहील.

(२) रूग्णावर एखाद्या रूग्णालयात आंतररूग्ण म्हणून उपचार होणे जरूर आहे असे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाटले तर त्याबाबतीत, जेथे आवश्यक त्या उपचाराच्या सोयी उपलब्ध असतील अशा शासकीय रूग्णालयात अशा उपचारासाठी रूग्णाला पाठवण्यात यावे. अशा रूग्णालयात विनामूल्य उपचार मिळण्याचा रूग्णाला हक्क राहील.

(३) जेथे रूग्ण आजारी पडेल त्या जिल्ह्यातील शासकीय रूग्णालयात आवश्यक त्या सोयी उपलब्ध नसतील किंवा जेथे रूग्ण आजारी पडेल त्या ठिकाणी शासकीय रूग्णालयात जागा नसेल किंवा उक्त रूग्णालयाच्या कर्मचारी वर्गात ज्यादा तान पडत असेल तर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी संबंधित जिल्हा शल्यचिकित्सकाच्या पुर्व मान्यतेने आणि जिल्हा शल्यचिकित्सक हा स्वत:च प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल त्याबाबतीत, संबंधित विभागाच्या (Division) आरोग्य उपसंचालकाच्या पुर्वमान्यतेने ही मान्यता लेखी घेण्यामुळे विलंब लागून रूग्णाच्या आरोग्याला धोका पोहोचत नसेल तर ती लेखीच घेण्यात येईल. जेथे जरूर तो उपचार पुरवणे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याच्या मते शक्य असेल अशा ठिकाणच्या किंवा त्या ठिकाणाजवळच्या (मग ते ठिकाण जिल्ह्याबाहेरचे असले तरी चालेल) शासकीय किंवा अशासकीय रूग्णालयात रूग्णाला पाठवील.

(४) शासकीय रूग्णालयात उपलब्ध नसणारे विशेष प्रकारचे उपचार पुरविणाऱ्या अशासकीय रूग्णालयात एखाद्या रूग्णाला पाठवणे त्याच्या हिताच्या दृष्टीने अत्यंत आवश्यक आहे असे प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यासा वाटले तर त्याबाबतीत तो मुंबईमध्ये महाराष्ट्र शासनाच्या आरोग्य सेवा संचालकाच्या पूर्वमान्यतेने आणि मुफसल क्षेत्रात, संबंधित जिल्ह्याच्या जिल्हा शल्यचिकित्सकाच्या पूर्वमान्यतेने आणि जिल्हा शल्यचिकित्सक हा स्वत:च प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी असेल त्याबाबतीत, संबंधित विभागाच्या आरोग्य सेवा उपसंचालकाच्या पूर्वमान्यतेने ही मान्यता लेखी घेण्यामुळे विलंब लागून रूग्णाच्या आरोग्याला धोका पोहोचत नसेल तर ती लेखीच घेण्यात येईल. विशेष उपचारांसाठी शासनाने मान्यता दिलेल्या सर्वात जवळच्या अशासकीय रूग्णालयातील रूग्णाला पाठवील.

(५) पोटनियम (१), (२), (३) आणि (४) अन्वये जो उपचार विनामुल्य मिळण्याचा हक्क शासकीय कर्मचाऱ्याला किंवा त्याच्या कुटुंबातील व्यक्तीला असेल त्या उपचारासाठी त्याने खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची प्रतिपूर्ती, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे जरूर ते प्रमाणपत्र आणि त्याच्या मागणीच्या पृष्ठयर्थ प्रमाणके सादर केल्यानंतर, त्याला करण्यात येईल. परंतु प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास वाजवी वाटेल एवढ्याच रकमेची शासन प्रतिपूर्ती करील.

९. **रूग्णाच्या निवासस्थानी उपचार करणे -**

(१) योग्य ते शासकीय रूग्णालय नाही किंवा दूर अंतरावर आहे किंवा त्याच्या आजार तिव्र स्वरूपाचा आहे या कारणास्तव प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याच्या मते रूग्णावर नियम ८ च्या पोटनियम (२) मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे उपचार करता येत नसतील तर रूग्णाच्या निवासस्थानी उपचार देता येईल.

(२) जेव्हा पोटनियम (१) अन्वये रूग्णावर त्याच्या निवासस्थानी उपचार करण्यात येईल तेव्हा त्याला

नियम ८ च्या पोटनियम (२) अन्वये विनामूल्य असा जो उपचार मिळण्याचा हक्क प्राप्त झाला असता त्या उपचाराच्या खर्चाइतकी रक्कम, अशा उपचारावर त्याने केलेल्या खर्चादाखल मिळण्याचा हक्क राहील, मात्र आहारावरील खर्च यातून वगळण्यात येईल आणि प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र आणि प्रमाणके सादर करावी लागतील.

(३) पोटनियम (२) खाली अनुज्ञेय असणाऱ्या रकमांची मागणी करताना, पुढील गोष्टी नमूद करणारे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे लेखी प्रमाणपत्र मागणीबरोबर पाठवण्यात येईल.

(अ) पोटनियम (१) मध्ये उल्लेख केलेले मत असण्याची कारणे; आणि

(ब) पोटनियम (२) मध्ये उल्लेख केलेल्या उपचाराचा खर्च.

१०. औषधे पुरवणे आणि शासकीय दवाखान्यात आणि रूग्णालयात उपलब्ध नसलेल्या औषधांच्या रकमेची प्रतिपूर्ती करणे.

प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने विहित केलेली सर्व औषधे शक्यतोवर रूग्णावर जेथे उपचार करण्यात येईल त्या ठिकाणच्या शासकीय रूग्णालयातून किंवा दवाखान्यातुन देण्यात येतील.

परंतू, जेव्हा एखादे औषध, लस, रक्तजल किंवा इतर उपचारविषयक पदार्थ अशा रूग्णालयात सर्वसाधारपणे उपलब्ध नसतील तेव्हा शासकीय कर्मचारी ती प्रथम खरेदी करू शकेल आणि नंतर त्याला, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र आणि जरूर ती प्रमाणके सादर केल्यानंतर शासनाकडून त्याची प्रतिपूर्ती केली जाईल.

टीप - जे पदार्थ औषधे नसून प्रामुख्याने अन्नाच्या स्वरूपाचे, शक्तिवर्धके (टॉनिके) किंवा प्रसाधनविषयक पदार्थ आहेत त्यांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती या नियमाखाली अनुज्ञेय नाही. हे पदार्थ अन्नविषयक पदार्थ, शक्तिवर्धके (टॉनिके) किंवा प्रसाधानविषयक पदार्थ आहेत की नाहीत हे ठरवण्यासाठी भारत सरकारने आपल्या कर्मचाऱ्यांकरीता तयार केलेल्या यादीचा अवलंब करण्यात येईल.

११. वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या मागण्या सादर करणे -

(१) या नियमांखाली अनुज्ञेय असणाऱ्या प्रतिपुर्तीच्या सर्व मागण्या, संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्याच्या नियंत्रक प्राधिकाऱ्याकडे, वैद्यकीय देखभाल किंवा उपचार पूर्ण झाल्यापून एक वर्षाच्या आत, सादर करण्यात येतील आणि त्या संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्याचे भत्ते व मानधन ज्या लेखशीर्षाखाली खर्ची घालण्यात येत असेल त्याच लेखाशीर्षाखाली खर्ची घालण्यात येतील.

(२) संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्याच्या प्रवासभत्ता बिलांवर प्रतिस्वाक्षरी करण्यास सक्षम असणारे नियंत्रक प्राधिकारी प्रतिपूर्तीच्या सर्व मागण्यांवर प्रतिस्वाक्षरी करतील. अशा सर्व मागण्यांच्या पृष्ठ्यर्थ आवश्यक ती बिले, प्रमाणके, प्रमाणपत्रे इत्यादी सादर करण्यात येतील. नियंत्रक प्राधिकारी प्रतिस्वाक्षरी करण्यापूर्वी या मागण्या नियमांनुसार अनुज्ञेय आहेत याविषयी आपली खात्री करून घेतील.

१२. वैद्यकीय देखभालीच्या संबंधात केलेला परंतू त्यात समाविष्ट न केलेला सेवांवरिल खर्च -

(१) या नियमांनुसार विनामूल्य वैद्यकीय देखभाल व उपचार मिळण्याचा हक्क असणाऱ्या रूग्णाच्या वैद्यकीय देखभालीच्या किंवा उपचाराच्या संबधात केलेल्या सेवांवर केलेला परंतू त्यात समाविष्ट न होणारा खर्च प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी ठरवील व तो खर्च रूग्णाकडून भरण्यात येईल.

(२) वैद्यकीय देखभाल किंवा उपचार यात एखाद्या सेवेचा समावेश होतो किंवा नाही असा कोणताही प्रश्न उपस्थित झाला तर तो महाराष्ट्र शासनाच्या आरोग्य सेवा संचालकांकडे विचारार्थ पाठवण्यात येईल व आरोग्य सेवा संचालक आवश्यक तर तो शासनाकडे पाठवीत. शासनाचा निर्णय अंतिम राहील.

१३. मोफत वैद्यकीय देखभालीसाठी उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश आणि ओरिसा यांच्या शासनाची केलेली परस्पर व्यवस्था -

महाराष्ट्र शासनाने, उत्तर प्रदेश, मध्य प्रदेश आणि ओरिसा यांच्या शासनांशी त्या त्या शासनांच्या रूग्णालयांमध्ये शासकीय कर्मचाऱ्यांची वैद्यकीय देखभाल व त्यांच्यावर उपचार विनामूल्य करण्यासंबंधी पुढील शर्तीवर आपसात व्यवस्था केली आहे -

(१) एका शासनाचा कर्मचारी इतर राज्यांच्या प्रदेशात कामासाठी राहिला असेल किंवा प्रवास करीत असतांना आजारी होईल अशाच बाबतीत विनामूल्य वैद्यकीय उपचार (विशेष औषधांचा खर्च वगळून) मर्यादित राहतील.

(२) शासकीय कर्मचारी रजा घेऊन अन्य कोणत्याही राज्यात जातील अशा बाबतीत किंवा स्वत:च्या निवडीनुसार विशिष्ट वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा सल्ला घेण्यासाठी किंवा विशिष्ट संस्थेत उपचार करून घेण्यासाठी प्रवास करीत त्याबाबतीत ही व्यवस्था लागू होणार नाही.

१४. कुटुंबातील व्यक्तींची संख्या -

ज्यांना ३ पेक्षा कमी मुले असतील अशा कुटुंबांनी ३ जिवंत मुलांइतके आपले कुटुंब मर्यादित ठेवलेले नसेल किंवा त्यांना ३ पेक्षा जास्त जिवंत मुले असतील अशा कुटुंबांनी आपले कुटुंब सध्या आहे एवढेच मर्यादित ठेवलेले नसेल अशा कुटुंबांना, वरील नियमानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांना आणि त्यांच्या कुंटुबियांना मिळणाऱ्या विनामूल्य वैद्यकीय, उपचारासंबंधी सवलती मिळणार नाहीत.

टिप - हा नियम १५ ऑगस्ट १९६८ पासून अंमलात आला आहे.

१५. निर्बीजीकरण शस्त्रक्रिया केल्यानंतर त्या व्यक्तीला विनामूल्य वैद्यकीय उपचार अनुज्ञेय असणे -

राज्यामध्ये कुटुंब नियोजन कार्यक्रम कार्यान्वित करण्यासाठी मंत्रिमंडळाच्या उप-समितीने दिलेल्या अहवालावर आधारित कुटुंब नियोजन कार्यक्रमाच्या संबंधातील शासनाच्या धोरणानुसार, १५ ऑगस्ट १९६८ रोजी त्यांची ३ पेक्षा अधिक मुले जिवंत आहेत अशा आई वडिलांनी (स्त्री-पुरूषांनी) त्या तारेखनंतर त्यांच्या कुटुंबातील व्यक्तींची संख्या आणखी वाढविली असली तरी सुद्धा, जी १५ ऑगस्ट १९६८ पूर्वी जन्मलेली आहेत अशा मुलांना वैद्यकीय सोयी मिळण्याच्या हक्कास कोणतीही बाधा येता कामा नये. आईवडिलांना तसेच ठरवून दिलेल्या मर्यादेपेक्षा अधिक असलेल्या मुलांना विनामूल्य वैद्यकीय उपचारासंबंधीच्या सवलती मिळणार नाहीत. विनामूल्य वैद्यकीय उपचाराच्या सोयी मिळण्याचा ज्यांना हक्क होता अशा मुलांना अनुज्ञेय असलेल्या विनामूल्य वैद्यकीय उचाराच्यासोयी मिळण्याचे चालूच राहील. नंतर प्रजनन गटात असताना जर आईवडिलांनी (शासकीय कर्मचारी किंवा त्याची पत्नी) निर्बीजीकरणाची शस्त्रक्रिया करून घेतली असेल आणि अशी शस्त्रक्रिया जेथे करण्यात आली त्या रूग्णालयाच्या किंवा दवाखान्याच्या प्रभारी

असलेल्या सक्षम वैद्यकीय प्राधिकाऱ्याने तशा अर्थाचे प्रमाणपत्र सादर केले असेल तर शस्त्रक्रिया तारखेपासून वैद्यकी सवलती मिळण्याचा त्यांना पुन्हा हक्क राहील. परंतु ठरवून दिलेल्या मर्यादेहून अधिक असलेल्या मुलास/मुलांना अश सवलती मिळणार नाहीत.

१५. अ. मोफत वैद्यकीय उपचारांसाठी कर्मचाऱ्यास अपात्र ठरवण्यात आल्यानंतर, त्याने निर्बीजीकरण शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास, त्यानंतर त्यास मोफत वैद्यकीय उपचारांसाठी पात्र ठरवणे -

शासकीय कर्मचाऱ्यास मोफत वैद्यकीय उपचारांसाठी अपात्र ठरवण्यात आल्यानंतर, त्याने निर्बीजीकरण शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास, उक्त कालावधीत वैद्यकीय देखभालविषयक नियमांचा कोणत्याही प्रकारे भंग झालेल नसल्या, त्या शासकीय कर्मचाऱ्यास आणि त्याच्या विवाहसाथीस (स्पाऊस) त्यास वरिलप्रमाणे अपात्र ठरविण्या आल्याच्या तारखेपासून मोफत वैद्यकीय उपचार मिळण्याचा हक्क प्राप्त झाल्याने समजण्यात आले पाहीजे.

१६. निकडीच्या परिस्थितीमध्ये खाजगी रूग्णालयांमध्य केलेले आंतर उपचार, परदेशात केलेले उपचार विशेषतज्ञांनी केलेले उपचार आणि त्यांची प्रतिपूर्ती, साधनसामुग्री आणि उपयंत्रे यावरिल खर्चाच प्रतिपूर्ती -

(१) शासकीय कर्मचाऱ्याने २३ विशेष आजारांच्याबाबतीत निकडीच्या परिस्थितीमध्ये काही प्रमाणा खाजगी रूग्णालयांमध्ये घेतलेल्या आंतर उपचारांकरीता त्याने केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचा हक्क आहे.

शासन निर्णय, क्रमांक एमएजी-१०८१/४९०७/पीएच-९ए, दि.१९/१०/८३ च्या परिच्छेद ३ मध्ये नमू केलेल्या दरांनुसार शासकीय रूग्णालयातील शुश्रूषालयीन दराच्या ५० टक्के रकम वसूल करून "रूग्णालयात ठेवण्यावर (हॉस्पिटलायझेन) झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यात आली पाहीजे.

या उपचाराच्या वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या मागण्या परिशिष्ट चार आणि पाच मधील 'क' व 'ड' ह्या विहि नमुन्यामध्ये सादर करण्यात आल्या पाहीजेत.

(२) राज्य शासकीय रूग्णालयांमध्ये ज्या रोगांसाठी अद्यापि पुरेशा सोयी नाहीत अश दिनांक २९/४/८५ च्याशासन निर्णय जादा दाखल केलेल्या पुढील आजारांच्या बाबतीत, राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यां स्वत:ला दिनांक २९/४/१९८५ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद ५ मधील सूचना दिलेल्या खाजगी रूग्णालयांमध् विशेषतज्ञाकडील उपचाराचा फायदा घेता येईल.

(१) उपमार्ग साधक हृदय शस्त्रक्रिया (बायपास कॉरोनरी सर्जरी)

(२) मूत्रपिंड रोपण

(३) रक्ताचा कर्करोग

(४) हृदयावरिल शस्त्रक्रिया

अशा प्रकरणामध्ये प्रवासावरिल खर्च वगळता, ज्या रूग्णालयामध्ये उपचार घेण्यात आले अशा संबंधि रूग्णालयाने आकारलेल्या संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती करून देण्यात आली पाहीजे.

(३) ज्या आजारांसाठी भारतातील उपचारासाठी ज्या सोयी व्यापक प्रमाणात सुस्थापित झालेल्या नाहीत

आणि आजारासाठी जे विदेशी उपचार उपलब्ध असल्याचे समजण्यात येते अशा सोयीसाठी, संचालक, आरोग्य सेवा यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीने निश्चित केलेल्या आजारांच्या बाबतीत वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीस परवानगी देण्यात आलेली आहे. ही प्रतिपूर्तीची रक्कम असे उपचार भारतात मुंबई येथील बॉम्बे हॉस्पिटलमध्ये घेण्यात आले असते तर जो खर्च आला असता त्या खर्चाएवढी मर्यादित असावी.

अशा प्रकरणांमधील विमान प्रवासाच्या भाड्याच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती संबंधीचा विचार करण्यात येणार नाही. ही अपवादात्मक प्रकरणे शासन निर्णय क्रमांक एमएजी-१०८४/४१५७/सीआर-१५६/पीएच-९ए, दिनांक २९/[illegible]/८५ च्या परिच्छेद १ (३) मध्ये नमूद केलेली आहेत.

(४) शासकीय कर्मचाऱ्याने घेतलेल्या उपचारासाठी ज्यांची अत्यंत आवश्यकता आहे अशी किंमती उपयंत्रे व साधनसामुग्री खरेदी करण्यावर झालेल्या खर्चाच्याप्रतिपूर्तीस परवानगी देण्यात आली आहे.

(५) टाटा रूग्णालयामध्ये कर्क रोगावर केलेल्या उपचारांसाठी झालेल्या संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती चालू ठेवण्यात आली पाहीजे. तथापि उपचारासाठी रूग्णालयात ठेवण्यावर (हॉस्पिटलयाझेशन) झालेला खर्च पोटनियम मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे विनियमित करण्यात येईल.

१७. वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या पूर्वीच्यापद्धतीचे सुलभीकरण -

शासकीय कर्मचाऱ्याला वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यास होणारा विलंब टाळण्यासाठी वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची पूर्वीची कार्यपद्धती सुलभ करण्यात येत आहे. प्रमाणकांवर प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने प्रतिस्वाक्षरी करण्याची आवश्यकता नाही.

प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी नमुना (यथास्थिती) "अ" किंवा "ब" मध्ये प्रमाणपत्र देईल आणि त्या प्रमाणपत्राच्या आधारे, शासकीय कर्मचारी बाजारातून औषधे व उपयंत्रे खरेदी करू शकेल आणि त्याची खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी, परिशिष्ट 'दोन' आणि 'तीन' मध्ये दिलेल्या नमुना 'अ' किंवा 'ब' मध्ये प्रमाणकासह सादर करू शकेल.

१८. हृदय शस्त्रक्रिया, मुत्रपिंड रोपण शस्त्रक्रिया, रक्ताचा कर्करोग आणि उपमार्ग साधक हृदय शस्त्रक्रिया (बायपास कॉरोनरी सर्जरी) यांसाठी आगाऊ रक्कम देणे

शासकीय कर्मचाऱ्यांना, हृदय शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंड रोपण शस्त्रक्रिया, रक्तचा कर्करोग आणि उपमार्ग साधन हृदय शस्त्रक्रिया (बायपास कॉरोनरी सर्जरी) यांच्या बाबतीत उपयंत्रे आणि किंमती औषधे खरेदी करता येण्यासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यांना सहाय्य देण्यासाठी रूपये ४५,००० एवढी आगाऊ रक्कम, किंवा उपयंत्रे आणि किमती औषधे वरील प्रत्यक्ष खर्च यापैकी जो कमी असेल तेवढ्या खर्चाची रक्कम मंजूर करण्यात आली आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या नावाने व आदेशानुसार,

शासनाचे सचिव.

भाग - १

शासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचाराचे अनुषंगाने निघालेले शासन निर्णय व परिपत्रके

The Maharashtra state Services
(Medical Attendance) Rules, 1961
Amendment to...

GOVERNMEHNT OF MAHARASHTRA

Urban Development, Public Health & Housing Department,
Resolution No. MAG - 1068/60511 (a)-p.
Sachivalaya, Bombay-32 dated the 11the Feb. 1971.

READ : Government Resolution, UDPHD & HD. No.MAG - 1061/S,
dated the 19th June, 1962.

RESOLUTION : According to the provisions of note below rule 10 of the Maharashtra state Serices (Medical Attendance) Rules, 1961 the Government servants are not entitled for the reimbarsement of the expenditure incurred by them on the medicines which are included in the list of indmissible published by the Government of India (Director General of Health Services) for the purpose of Central Services (Medical Attendance) Rules, 1944 However the proposal to make applicable the list of admissible medicines to the Government servants instead of the list of "Inadmissible medicines" was under consideration of Government for sometime. Goernment is now pleased to direct that in modiffication of the orders issued in Government Resolution, UDPH & HD No. MAG-1061/S. dated the 19th June, 1962 the list of admissible medicines Should be made applicable to the Government servants. Government is accordingly pleased to direct that the note below rule. 10 of the maharsthra state Services (Medical attendance) Rules,1961 should be substitude by the follwing note :-

The reimbursement of the expenditure incurred by the Government servants on account of purchase of mediciness included in the following list of medicines should be allowed

Sr.No. of Category	Categories of medicines
1.	Antibiotics capsules dusting powders, ointment etc.
2.	Sedatives, Analgesics, Tranquilisers and hypnotic and antipyretic durgs.
3.	Chemotherapeutic durgs.
4.	Parashyampathoytic and parasympathominatic durgs.
5.	Sympatholytic Sympathomimetic durgs.
6.	General cerebal stimulant durgs.
7.	Vasodilator drugs.

8. Local Anaesthetics
9. Antifungal and antiparasitic durgs, ointment and dusting poweders.
10. Antihistaminic durgs.
11. Vitamin Perparations.
12. Hormone Preparations.
13. Antitoxins, Vaccines and Sera
14. Any Purgative, carminative, antiometic or emetic durgs and antidiarrhoea durgs, Cholagogues.
15. Anticoagulants
16. Anticarcinomatous durgs.

Appliances -

1. Artificial limbs.
2. Crutches made to the size.
3. This Resolution issues with the concurrence of the Finance Department under its un-official reference No. 1383/XVIII, dated the 11th August, 1969.

By order and is the name of the Governor of Maharashtra.

(Y.R. Sapre)

Under Secretary to Government.

As per Resulution No. MAG/1068/60511 (a)-P, dated the 29th April, 1972 the following additional Allopathic mediciness shall be included and shall be serially numbered as indicated below.

17. Cardiac Glycosides and Antiarythmic Agents
18. Anti hypertensive Agents.
19. Diuretics
20. Oxytocis
21. Antidiabeties and drugs for other metabolic disorder.
22. Protein Suppliments and Antianaemies
23. Infusions and Transfusions.

2. The lists of admissible, medicines, Allopathic, Ayurvedic and Unani (prescribed in the note below Rule 10) shall be appended as Annexures I, II and III to the said "certificate" as indicated below.

List of Allopathic Mdicines	-	Annexure - I
List of Aurvedic Medicines	-	Annexure - II
List of Unani Medicines	-	Annexure - II

As per G.R. No. MAB/1062/60511 (a)-P dated the 29th April 1972

AUTHORITY	**INADMISSIBLE MEDICINES**
UDPHD NO. MAG 1072/60072/S, date 24-9-1973	1) Protinex 2) Protinules 3) Complan.
Dir, of Health Services No. MDA-1/374/36001/H, dated 31-12-1974	4) Prenex 5) Uniprotin
MAD. 1874/19201/H. dt.14-8-1974	6) Glaxose -D
MAD. 172/5307/H, Dt 13-6-1974	7) Waterbury's Compound 8) Menal Malt.
MAD2/MR/465/DHS-XII, dt. 6-2-1976	9) Digiplex 10) Santevini
MAD-1/MR/4694/DHS-XII dt. 8-12-1977	11) Hemiphos 12) Viahext 13) Rupraplex 14) Nubilop 15) Vitazyme 16) Hepatoglobin 17) Vinkols.
MDA-I/MR/4694/DHS-XII, dt. 6-5-1978	18) Liquid Livogen 19) Deshens Hemaglobin

AUTHORITY	*ADMISSIBLE MEDICINE*
Dir. of Health Services No. MDA-1/MR/4694/DHS-XII, dated 8-12-1977	1) Benadaze Exp. 2) Syrup Synthocik 3) Faradol 4) Paladac 5) Livomyn 6) Novalgyn 7) Dextrose Glucose
MDA/MR/169/DH-7, dt 27-2-78	8) Prolulen
MDA/MR/DHS-XII, dt.6-3-1978	9) Becosules Syrup 10) Horemiled
MDA-1/MR/5002/DHX-XII, dt 6-3-1979	11) Hosta-Cyclin.

"List of Ayuredic Medicines". - Annexure II

(१) रसायन गुटिका

१. सुवर्ण वसंत मालती (वसंत मालती रस)	२. वृहतवात चिंतामणी	३. सूवर्ण सूत शेखर
४. चतुभूर्ज	५. कस्तुरी भैरव	६. त्रैलोक चिंतामणी
७. सुवर्ण पंपटी	८. सर्वतोमद्ररस	९. महायोगराज गुग्गुल
१०. हेमगर्भ पोटली रस	११. चंद्रकला रस	१२. जवाहर मोहरावटी
१३. वृहतवात चिंतामणी रस	१४. बालार्करस	१५. कामबुधारस

(मौक्तिक युक्त)

१६. पंचामृत पंपटी	१७. मकरध्वज	१८. प्रवाळ पंचामृत
१९. महालक्ष्मी विलास	२०. वसंत कुसुमाकर	२१. सुतिकाभरण रस
२२. काम दुधा (साधी)	२३. अर्शोहनीवटी	२४. योगराज गुग्गुल
२५. लवंगादीवटी	२६. कैशोर गुग्गुल	२७. त्रिफळा गुग्गुल
२८. गोक्षुरादि गुग्गुल	२९. सिंहनाद गुग्गुल	३०. पुनर्नवा गुग्गुल
३१. संजीवनी गुटी	३२. शंख वटी	३३. रसपंपटी
३४. लोहपंपटी	३५. चंद्रामृत रस	३६. कनक सुंदर
३७. सुतशेखर (माक्षिक युक्त)	३८. इच्छामेदी	३९. महागंधक
४०. त्रिभुवन किर्तिरस	४१. कपूरेश्वर	४२. प्रताप लंकेश्वर
४३. बोलपंपटी	४४. लक्ष्मीनारायण	४५. पुनर्नवाह भंडूर
४६. बाल पंचभद्र	४७. गंगाधर रस	४८. विपाण भस्मयोग
४९. शिवमहर गुटी	५०. लेप गोळी	५१. आरग्वध-कापिलाल्क
५२. नवायस लोह	५३. शतांवरी भंडूर	५४. वात गजांकुश
५५. कुटजधनवटी	५६. पलाशबिज कंज्जली	५७. रसोनवटी
५८. आरोग्यवर्धिनी	५९. लोकनाथ रस	६०. गर्भपाल रस
६१. चंद्रप्रभा वटी		

(२) स्नेह कल्प

१. नारायण तेल	२. विषगर्भ तेल	३. पंचगणी तेल
४. जात्यादि तेल	५. कर्पूर तेल	६. अणू तेल
७. चंदन बलालाक्षादि तेल	८. इरिमेदादि तेल	९. रोपण तेल
१०. शोधन तेल	११. बला तेल	१२. षटबिन्दू तेल
१३. तिलकधृत	१४. अमृतपाश धृत	१५. दाडिमधृत
१६. दशमुलादि धृत	१७. पंचगव्य धृत	

(३) अवलेह पाकादी

१. च्यवनप्रास अवलेह
२. कुष्मांड पाक
३. मोरावळा (आमलकी अवलेह)
४. मधु
५. चित्रक हरीतकी

(४) आसव आविष्ठ कल्प

१. द्राक्षासव
२. कुमारी आसव
३. लोहासव
४. दसमुलारिष्ठ
५. कुटजारिष्ट
६. जिरकाद्रारिष्ठ
७. पंचकोलासव
८. अश्वगंधारिष्ठ
९. अशोकारिष्ट
१०. कनकासव
११. अर्जूनारिष्ठ
१२. जंबफुलासव
१३. सारीवाद्रासव
१४. सारस्वतारिष्ट
१५. अभयारिष्ट

(५) भस्म कल्प

१. वंग भस्म
२. टकषभस्म
३. यशदभस्म
४. गोदती भस्म
५. शंखभस्म
६. कपर्दिक भस्म
७. लाक्षागोंदती
८. नागभस्म
९. लोहभस्म
१०. ताम्रभस्म
११. अभ्रभस्म (निश्चिद) (सहस्त्रपुटी, शतपुटी, पंचाशत पुटी)
१२. प्रवाळ पिष्टी
१३. भंडूर भस्म
१४. शृंगभस्म
१५. शंखाणीका पिष्टी
१६. माक्षिक भस्म
१७. स्फुटिका भस्म
१८. मुक्ता पिष्टी
१९. हीरक भस्म

(६) चुर्ण कल्प

१. भास्कर लवण
२. हिंगवाष्टक
३. स्वादिष्ट विरेचन
४. त्रिफळा चूर्ण
५. सामुद्रादि
६. सीतोपलादी
७. द्राक्षादि
८. शिवाचूर्ण
९. शुंठी चूर्ण
१०. मरिच चूर्ण
११. पिप्पली चूर्ण
१२. अश्वगंधा चूर्ण
१३. अविपतीकर चूर्ण
१४. बालचातुभद्र
१५. महासुदर्शन चूर्ण

(७) क्काथ अवलेह आदि कल्प

१. वासापनक
२. मंजिष्ठादि क्काथ
३. रास्नासप्तक क्काथ
४. दश मुला क्काथ
५. मूत्रल क्काथ
६. पूनर्नवाष्टक क्काथ
७. भूनिबांदी क्काथ
८. गुडघ्यादि क्काथ

Annexure - III
"List of Unani Medicines"

Itrifalat

1. Itrafal-e-Ustekhudus
2. Itrital-e-Zamani
3. Itrifal-e-Meqhul muliyan
4. Anosh Daroo Lulul
5. Burshasha

Tiriyaquhiyat

6. Tiriyagh-e-Samania
7. Tiriyagh-a-Arba

Jawarishat

8. Jawarish-e-Jalinus
9. Jawarish-e-Anarin
10. Jawarish-e-Kamoon
11. Jawarish-e-Anarin
12. Jawarish-e-ub-e-Tursh
13. Jawarish-e-Mastagi

Huboob

14. Habb-e-Azaraqhi
15. Habb-e-Pechish
16. Habb-e-Kabid Naushadari
17. Habb-e-Surznjan

Khamir-e-jat

19. Khamir-e-Abresham (Hakim Aushdwala)
20. Kahmir-e-Merwarid Ba-Noskae-Kalam
21. Khamir-e-Gauzaban Ambari
22. Khamir-e-Geuzaban Ambari Jadwar ude-Aleebwala
23. Dawa-ul-Mish Motadil Jawahar Wali
24. Dayaphoza

Ravghaniyat

25. Raughan-e-Kunchla
26. Raughan-e-Luboob-e-Sabiaa

Namakiyat

27. Namak-e-Sule Mani
28. Nama-e-eJalinus
29. Shikanje-Been-e-Lemuni
30. Shikanje-Been-nani

Sunoon

31. Sunnon-e-Post-e-Mughilan

Kohal

32. Kohal-e-Mequhavi-e-Baser

Sharbat

33. Sarbat-e-Aejaz
34. Sarbat-e-Anjebar
35. Sarbat-e-Buzuri-Motadili
36. Sarbat-e-Gudhal

Arohiyat

37. Argh-e-Gauzabeen
38. Argh-e-Barinijasif
39. Argh-e-Mako
39. Argh-e-Pudina

Qhurs

41. Qhurs-e-Kohroba
42. Qhurs-e-Sartan Kaffori
43. Qhurs-e-Zarishk
44. Qhurs-e-Kaknaj

Qhairoti

45. Qhairati-Arid-e-Kasana

Kushte Jat

46. Kushta Baiza-Mukgh
47. Kushta Khubasul Hadeed
48. Kushta Tila
49. Kushta Nukhra

Majunat

50. Majun-e-Azarakhi
51. Majun-e-Jograj Gugul
52. Majun-e-Dabedul Ward
53. Majun-e-Zanj-e-Beel
54. Majun-e-Sangdana Murgh
55. Majun-e-Hafiz-e-Janeen
56. Majun-e-Suparipak

Mufreh

57. Mufaren-e-Yaqhuti

Marham

58. Marhae-e-Dakhium
59. Marasham-e-Bawaseer

Joshnda

60. Joshand-e-Nzla-o-Bokhar

The Maharashtra State Services (Medical Attendance) Rules 1961 Amendment to

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA

Urban Development, Public Health and Housing Department, Resolution No. MAG 1072/60072/S Sachivalaya, Bombay-400 032 dated the 24 the Sept. 1973

Read : Government Rsolution No. MAG 1068/60511-P.dt 11th Feb 1971 Government Resolution Urban Development, Public Health and Housing Department, No. MAG-1068/60511 (a)-P,dated 29th April 1972.

Letter No. MDA 1172/H/72, dt 9th Jan. 1973 from D.H.S. Bombay

Letter No. MDA/173/1641/H of 73dt. 12th April 1973 fromJoin D.H.S. Bombay

RESOLUTION : According to the provisions of the note below rule 10 of the Maharashtra

State Services (Medical attendants) Rules 1961. Government Servants are entitled to the reimbursement of the expenditure incurred by them on the medicines which are inclued in the list of admissible midicaines approved under Government Resolution Urban Development Public Health & Housing Department. No. MAG 1068/60511 (a), dated 11th Febuary 1971. However it is observed that sevaral calims for reimbursement of medical expenses are submitted by Government servants whre preparations which contain alcohol are being prescribed by the Authorised Medical attendants who justify that such medicined fall under category at sr. No. 11 of the list of medicines in the note below rule 10 a amended by Government, No. MAG-1068/60511 (a)- P.dt.11th Feburary 1971. Similiarly the question of reimbursement of cost of preparation which are not medicines but are primarily foods, tonics etc. such as protineless, protines and complans was also under consideration of Government.

Government is now pleased to direct that reimbursement fo expenditure incurred by Government servants for purchase of vitaminised perparations containing alcoho though included in the list of admissible medicines at Sr.No. 11, and also the cost of preparations which are not medicined but are primarily food, tonics such as protinuless, Protinex and complans, etc. should not now be allowed.

The entry No.22 of the admissible list of medicines in the note below rule 10, which allows protein suppliments antinaemies should be deleted and following additional entry should be insered after serial No.23 viz.

"24 All drugs included in the rate contract allowed with exception of protein supplemtns."

The accompanying notification should be published in the Maharashta Government Gazettee.

This Resolution issued with the concurrence of the Finance Department vide its unofficial reference No.22964/1308/S-D dated 9th August 1973.

By order and in the name of the Government of Maharashta.

Under Secretary to Govt. Mah.

ACCOMPANIMENT TO GOVERNMENT RESOLUTION URBAN DEVELOPMENT, PUBLIC HEALH AND HOUSING DEPARTMENT NO.

MAG/1073/60072/P. dated 24th September 1973.

Amendments to the Maharsthra Sate Services (Medical attendance) Rules. 1961.

In the Maharashtra State Services (Medical Attendance) Rules 1961 published in Government Notification, Urban Development, Public Health and Housing Department No.MAG-1058/S, dt.9th May 1951 ad amended from time to time the following amendments shall be made namely.

The existing note below rule 10 should be numbered as note 1 and the following note should be added as note 2 below rule 10.

Note 2 reimbursment of the cost of Preparations. which are not medicines but the primary foods. tonics or toilet preparation or alcholic preparations will not be admissible under the Maharashtra State Service (Medical Attendance) Rules. 1961

II the entry at serial No.22 Protein supplement and Qntianmics, should be deleted from the list of admissible medicins (Allopathic) in the note below rule 10.

The following additional allopathic medicines shall be included and shall be serially numbered as indicated below. note below rule 10 which prescribes the list of admissible medicines (Allopathic)

24 All drug include in rate contract are allowed with exceptions of protein supplemtnts.

By Order and in the name of Governor of Maharashta.

B.A. Chindarkar

Under Secretary to Government.

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल)
नियम, १९६१ या अन्वये अनुज्ञेय असलेल्या वैद्यकीय खर्चाची
प्रतिपूर्ती करण्याची सध्याची कार्यपद्धती सोपी करणे.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग
निर्णय क्रमांक एमएजी १०८४/११६/पीएच ९ अ,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२ दिनांक २१ जुलै १९८४

निर्णय - वेळोवेळी सुधारणा करण्यात आलेले महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ या अन्वये, शासकीय कर्मचारी, त्याने स्वत: त्याच्या कुटूंबाने प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यांच्या सल्ल्यावरून केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी करण्यास हक्कदार असतो. मात्र त्याने सदर नियमांत विहित केलेल्या कार्यपद्धतीचा अवलंब केला पाहीजे. सध्याच्या कार्यपद्धतीनुसार, वैद्यकीय व खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी करण्यासाठी शासकीय कर्मचाऱ्याला, ज्याला उपचारांसाठी रूग्णालयात दाखल केलेले नसेल अशा रूग्णाच्या बाबतीत प्रमाणपत्र "अ" आणि ज्याला उपचारांसाठी रूग्णालयात दाखल केलेले असेल अशा रूग्णाच्या बाबतीत प्रमाणपत्र "ब" अर्जासोबत जोडावे लागते. कर्मचाऱ्याला यथास्थिती, प्रमाणपत्र "अ" किंवा "ब" मिळवावे लागते. आणि त्याने केलेल्या खर्चाची बिले व प्रमाणके शासकीय रूग्णालयातील प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यांकडून प्रतिस्वाक्षरी देखील करून घ्यावी लागतात. त्यानंतर त्याला त्याच्या प्रतिपूर्ती विषयीची मागणी व त्यासोबत त्याच्या मागणीच्या पृष्ट्यर्थ, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने रीतसर प्रतिस्वाक्षरी केलेली आवश्यक ती बिले व प्रमाणके यांसह मागणी केलेल्या रकमेचा तपशील देणारा अर्ज नियंत्रक प्राधिकाऱ्यांकडे सादर करावा लागतो. नियंत्रक प्राधिकारी मागण्या नियमाअन्वये अनुज्ञेय असल्याबद्दल स्वत:ची खात्री करून घेतल्यानंतर प्रतिपूर्तीच्या मागणीच्या रकमेची पडताळणी केल्यानंतर ती मागणी मान्य करतो. ही प्रक्रिया वेळखाऊ असून काही वेळा शासकीय कर्मचाऱ्याने केलेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती होण्यास विलंब होतो. सध्याची कार्यपद्धती सोपी करण्याचा प्रश्न गेला काही काळ शासनाच्या विचारीधीन होता. शासन याद्वारे असा निर्देश देत आहे की, महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ या अन्वये, वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्याबाबतची सध्याची कार्यपद्धती खाली तपशीलवार दिल्याप्रमाणे सोपी करण्यात यावी.

१) अत्यावश्यक ती प्रमाणपत्रे 'अ' व 'ब' यामध्ये या निर्णयास जोडलेल्या सुधारित नमुन्यानुसार फेरबदल करण्यात यावेत.

२) रूग्णालयात, रूग्णाना पुरवण्यासाठी ज्यांचा साठा केलेला नसेल अशी औषधे/उपयंत्रे लिहून देते वेळी प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी यथास्थिती नमुना 'अ' किंवा 'ब' मधील प्रमाणपत्र त्यात उल्लेखिलेल्या सर्व तपशीलासह यथोचितरित्या भरून देईल.

३) या प्रमाणपत्राच्या आधारे, शासकीय कर्मचाऱ्याला बाजारातून औषधे/उपयंत्रे खरेदी करता येतील आणि यानिर्णयाला जोडलेल्या नमुन्यात त्याची मागणी यथास्थिती नमूना 'अ' किंवा 'ब' आणि प्रमाणके यासह त्याच्या नियंत्रक अधिकाऱ्यांकडे थेट पाठवू शकेल. प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने प्रमाणके प्रतिस्वाक्षरित करण्याची आवश्यकता नाही.

४) प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने दिलेले यथास्थिती 'अ' किंवा 'ब' प्रमाणपत्र आणि शासकीय कर्मचाऱ्याने सादर केलेली प्रमाणके यांच्या आधारे नियंत्रक अधिकारी, मागण्या नियमांनुसार अनुज्ञेय आहेत आणि खरेदी करण्यात आलेली औषधे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने दिलेल्या प्रमाणपत्रानुसार आहेत

याबद्दल स्वत:ची खातरजमा करून घेईल. त्यानंतर नियंत्रक अधिकाऱ्याने रितसर प्रतिस्वाक्षरीत केलेली मागणी विभागाच्या/कार्यालयाच्या आहरण व वितरण अधिकाऱ्याने प्रदानास प्राधिकृती मिळवण्यासाठी यथास्थिती संबंधि कोषागार अधिकारी किंवा अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई यांच्याकडे पाठवावी. नियंत्रक अधिकारी स्वत: आहरण व वितरण अधिकारी असेल त्या बाबतीत त्याने ती मागणी सरळ संबंधीत कोषागार अधिकारी किंवा यथास्थिती अधिदान व लेखा अधिकारी,मुंबई यांच्याकडे पाठवावी.

२. शासकीय कर्मचाऱ्याने प्रत्येक रूग्णासाठी स्वतंत्र नमुना वापरणे व आधीच्या परिच्छेदात निर्देशिलेल्या कार्यपद्धतीचा अवलंब करून तदनुसार मागणी सादर करणे आवश्यक आहे.

३. वेळोवेळी सुधारणा करण्यात आलेल्या, महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ यामध्ये अंतर्भूत असलेले वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसंबंधीचे इतर सर्व नियम अंमलात राहतील.

४. हे आदशे १५ ऑगस्ट १९८४ पासून परिणामकारक होतील आणि प्रयोग म्हणून दोन वर्षाच्या कालावधीपर्यंत अंमलात राहतील.

५. १५ ऑगस्ट १९८४ च्या आधीच्या कालावधीशी संबंध असलेल्या जुन्या नमुन्यांमध्ये सादर करण्यात आलेल्या मागण्या वेळोवेळी सुधारणा करण्यात आलेल्या, १९६१ च्या महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियमांच्या तरतुदीनुसार दाखल करून घेण्यात येतील.

६. हा निर्णय, वित्त विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र.सीआर ४४९/८४/एसईआर, ५ दिनांक १० जुलै ८४ अन्वये वित्त विभागाच्या सहमतीने काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

- जी.व्ही. तिरोडकर, उपसचिव

Panse Committee Recomendation
Simplification of Procedure
Form A & B

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA

Public Health Department.
Resolution No.MAG 1084/116/PH 9-A
Mantralaya, Bomby 400 032, Dated 24th August 1984

READ : *Government Resolution, Public Health Department No. MAG 1084/116/PH 9-A, Date 21st July 1984.*

RESLUTION : *Under Government Resolution, Public Health Department No.MAG/1084/116/PH-9-A, dated 21st July 1984, Government has simplified the procedure of claiming medical reimbursement by the Government servants. Accordingly 'A' and 'B' form have been modified. But the form of application was remained to be added to this Government Resolution.*

2. Government is now pleased to add the form of application for claiming refuned of Medical expenses by Government servants, to the Government Resolution mentioned in Para 1 above. All the application for claiming reimbursement should be submitted in this form by the Government Servants.

3. This Government Resolution issues with the concurrence of the finance Department Vide its un-official reference No. DR/449/84/SER-5, dated 10th july 1984.

By Order and in the name of Governor of Maharashtra.

P.B.BHAGARE, Desk Officer

परिशिष्टएक

केंद्र/राज्य शासकीय कर्मचारी आणि त्यांचे कुटुंबीय यांची वैद्यकीय देखभाल आणि / किंवा उपचार यांच्या संबंधात करण्यात आलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या परताव्याची मागणी करण्याकरीता करावयाच्या अर्जाचा नमुना.

टिप - प्रत्येक रूग्णाकरीता स्वतंत्र नमुना वापरावा.

१. शासकीय कर्मचाऱ्याचे नाव व पदनाम :
(ठळक अक्षरात.

२. कर्मचारी ज्या कार्यालयात नोकरीत आहे त्या कार्यालयाचे नाव

३. वित्तीय नियमांमध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे प्रशासकीय कर्मचाऱ्याचे :
वेतन आणि इतर वित्तलद्वी स्वतंत्रपणे दर्शविण्यात याव्यात.

४. कामाचे ठिकाण :

५. प्रत्यक्ष निवासस्थानाचा पत्ता :

६. रूग्णाचे नाव आणि शासकीय कर्मचाऱ्यांशी त्याचे/तिचे नाव. :
टिप - मुलांच्या बाबतीत वयसुद्धा नमूद करावे.

७. ज्या ठिकाणी रूग्ण आजारी झाला आहेत ते ठिकाण :

८. आजाराचे स्वरूप व कालावधी :

९. मागणी केलेल्या रकमेचा तपशील - :

वैद्यकीय देखभाल

(एक) रोग लक्षणासाठी सल्ला देण्याची फि द्यावी -

(अ) ज्या वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा सल्ला घेतला असेल :
त्याचे नाव व पदनाम आणि ज्या रूग्णालयाशी
किंवा दवाखान्याशी तो संबंधित असेल त्या
रूग्णालयाचे किंवा दवाखान्याचे नाव

(ब) किती वेळा सल्ला घेण्यात आला ती संख्या आणि :
त्याच्या तारखा आणि प्रत्येक सल्ल्यासाठी दिलेली फि :

(क) रूग्णालयाच्या वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा रोगचिकित्सा :
कक्षात (कन्सल्टिंग रूम) सल्ला घेण्यात आला की
रूग्णाच्या निवासस्थानी सल्ला घेण्यात आला, ते नमूद करावे

(दोन) रोग निदान करताना करण्यात आलेल्या विकृती :
चिकित्साविषयक, अणुजीवशास्त्रीय, क्ष-किरणशास्त्रीय किंवा इतर
तत्सम चाचण्यांसाठी आकारण्यात आलेली फि.
त्यामध्ये पुढील गोष्टी नमूद कराव्यात-

(अ) ज्या रूग्णालयात किंवा प्रयोगशाळेत चाचण्या घेण्यात :

आल्या होत्या त्या रूग्णालयाचे किंवा प्रयोगशाळेचे नाव

(ब) प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याच्या सल्ल्याने चाचणी घेण्यात आली होती किंवा कसे. घेण्यात आली असेल तर तशा अर्थाचे प्रमाणपत्र सोबत जोडावे.

(तीन) बाजारातून खरेदी केलेल्या औषधांचा खर्च (औषधांची सूची व रोखीच्या पावत्या जोडण्यात याव्यात.)

विशेषज्ञांचा सल्ला घेणे

विशेषज्ञाला किंवा प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्या व्यतिरिक्त किंवा प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याव्यतिरिक्त एखाद्या अन्य वैद्यकीय अधिकाऱ्याला देण्यात आलेली फि. त्यामुळे पुढील गोष्टी दर्शविण्यात याव्यात :

(अ) ज्याचा सल्ला घेण्यात आला असेल त्या विशेषज्ञांचे किंवा वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे नाव व पदनाम व तो ज्या रूग्णालयाशी संलग्न असेल त्या रूग्णालयाचे नाव

(ब) किती वेळा सल्ला घेण्यात आला ती संख्या व जेव्हा सल्ला घेण्यात आला ती तारीख व प्रत्येक सल्ल्यासाठी आकारण्यात आलेली फि.

(क) सल्ला रूग्णालयात किंवा विशेषज्ञाच्या किंवा वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या रोगचिकित्सा कक्षात (कन्सल्टिंग रूम) किंवा रूग्णाच्या निवासस्थानी घेण्यात आला होता किंवा कसे.

(ड) त्या प्रांताच्या मुख्य प्रशासकीय वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या पूर्वमान्यतेचे व सल्ल्याने विशेषज्ञाचा किंवा वैद्यकीय अधिकाऱ्याचा सल्ला घेण्यात आला होत किंवा कसे. तसा सल्ला घेण्यात आला असेल तर तशा अर्थाचे प्रमाणपत्र जोडण्यात यावे.

१०. मागणी केलेली एकूण रक्कम

११. सहपत्रांची यादी

१२. कुटुंबातील व्यक्तींची संख्या म्हणजेच १५ ऑगस्ट १९६८ रोजी आणि त्यानंतर जिवंत असलेली मुले.

शासकीय कर्मचाऱ्याने सही करून द्यावयाचे प्रतिज्ञापत्र

मी याद्वारे जाहिर करतो की, या अर्जामध्ये केलेली निवेदने माझ्या संपूर्ण माहितीप्रमाणे व विश्वासाप्रमाणे खरी असून ज्या व्यक्तींवर वैद्यकीय खर्च करण्यात आला ती व्यक्ती पूर्णपणे माझ्यावर अवलंबून आहे.

शासकीय कर्मचाऱ्याची सही

(कर्मचारी) ज्या कार्यालयाशी संबंधीत आहे त्या कार्यालयाचे नाव.

परिशिष्टदोन

क्रमांक शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक एमएजी/१०८४/११६/पीएच-९ए, दिनांक २१/७/८४

प्रमाणपत्र "अ"

.... येथे नोकरीत असलेल्या व श्री/श्रीमती आई/यांचे वडिल/यांची बहिणी असलेल्या श्री/श्रीमती/कुमार/कुमारी............................ यांना पुढीलप्रमाणे प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

(उपचारांसाठी रूग्णालयात दाखल करण्यात न आलेल्या रूग्णांच्या बाबतीत द्यावयावे.)

मी, डॉ........................... याद्वारे असे प्रमाणित करतो की, (अ) या रूग्णावर .... रूग्णालयात/माझ्या रोगचिकित्सा कक्षात (कन्सल्टिंग रूम) उपचार करण्यात आले होते आणि रूग्णास बरे वाटण्याकरीता/त्याची स्थिती अधिक खालावू नये याकरीता या बाबतीत मी लिहून दिलेली, खाली उल्लेखिलेली औषधे अत्यावश्यक होती. विहित केलेली औषधे ही, शासन निर्णय क्रमांक एमएजी-१०६८/६०११ (ए), दिनांक ११ फेब्रुवारी १९७१, एमएजी-१०६८/६०५११/(ए)-पी, दिनांक २९ एप्रिल १९७२ आणि शा.नि.क्र. एमएजी १०७२/ ..., दिनांक २४ सप्टेंबर १९७३, या अन्वये (वैद्यकीय खर्चाची) प्रतिपूर्ती मिळण्याजोग्या औषधांच्या प्रवर्गात समाविष्ट करण्यात आली असून ती रूग्णांना पुरवठा करण्याकरीता ---------------------------------- (रूग्णालयाचे नाव) या रूग्णालयाच्या साठ्यात नाहीत व त्यामध्ये ज्यांच्याकरीता समान उपचारशास्त्रीय मूल्य असणारे (रोगनिवारण करण्याची तितकीची क्षमता असणारे) अधिक स्वस्त पदार्थ उपलब्ध आहेत अशा दुकानातच तयार करून मिळणाऱ्या औषधांचा तसेच मूलत: अन्नपदार्थ, शक्तीवर्धके (टॉनिक्स) किंवा जंतुनाशके यांचा समावेश होत नाही.

अनुक्रमांक	औषधाचे/उपयंत्राचे नाव व त्यांचा प्रवर्ग दिनांक	दररोजचे प्रमाण	एकूण आवश्यक असलेले प्रमाण
१	२	३	४

(ब) रूग्णास........ हा आजार असून/होता व..... पासून...... पर्यंत मी त्याच्यावर/तिच्यावर उपचार करीत आहे/होतो.

(क) रूग्णावर प्रसूतिपूर्व/प्रसूतीत्युत्तर उपचार करण्यात आले नाहीत/आले नव्हते.

(ड) क्ष-किरण चाचण्या, प्रयोगशाळा चाचण्या इत्यादी करीता रूपये...... इतका खर्च करण्यात आला व तो करणे आवश्यक होते व माझ्या सल्ल्यावरून..... (रूग्णालयाचे किंवा प्रयोगशाळेचे नाव) येथे या चाचण्या करण्यात आल्या.

रूग्णास रूग्णालयात दाखल करणे आवश्यक नाही/नव्हते.

वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे नाव, सही व पदनाम,

(अधिकारी) ज्या रूग्णालयाशी/दवाखाना

इत्यादीशी संबंधित असलेल्या रूग्णालयाचे/

दवाखान्याचे व नाव शिक्का

ठिकाण : ....

दिनांक : ....

परिशिष्टतीन

प्रमापत्र "ब"

.... येथे नोकरीस असलेल्या व श्री/श्रीमती .... यांनी पत्नी/यांचा पती/यांचा मुलगा/यांचे वडिल यांची आई असलेल्या श्री/श्रीमती/कुमार/कुमारी.................. यांना पुढील प्रमाणे प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

प्रमाणपत्र "ब"

(उपचाराकरीता रूग्णालयात दाखल करण्यात आलेल्या रूग्णांच्या बाबतीत द्यावयाचे प्रमाणपत्र)

मी, डॉक्टर .... याद्वारे असे प्रमाणित करतो की -

(अ) ह्या रूग्णास माझ्या/डॉ.......................... (वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे नाव व पदनाम) यांच्या सल्ल्यावरून रूग्णालयात दाखल करण्यात आले होते.

(ब) हा रूग्ण .... येथे उपचार घेत असून रूग्णास बरे वाटण्याकरीता/त्याची स्थिती अधिक खालावू नये याकरीता याबाबतीत मी लिहून दिलेली, खाली उल्लेखिलेली औषधे अत्यावश्यक होती विहित केलेली औषधे ही या प्रमाणपत्रासोबत जोडलेल्या जोडपत्र-एक/जोडपत्र दोन/जोडपत्र तीनच्या शा.नि.क्र. एमएएस-१०६८/६०५११/(ए)पी, दिनांक ११ फेब्रुवारी, १९७१, क्र.एमएजी-१०७२-६००७२/एस. दि. २ एप्रिल, १९७२ व शा.नि.क्र. एमएजी-१०७२-६००७२-एस, दि. २४ सप्टेंबर १९७३ मध्ये औषधांच्या प्रवर्गात समाविष्ट करण्यात आली असून रूग्णांना पुरवठा करण्याकरीता .... (रूग्णालयाचे नाव) या रूग्णालयातील साठ्यात ही औषधे उपलब्ध नाहीत व यामध्ये, ज्यांच्याकरता समान उपचारशास्त्रीय मूल्य असणारे (रोगनिवारण करण्याची तितकीची क्षमता असणारे) अधिक स्वस्त पदार्थ उपलब्ध आहेत, अशा दुकानातच तयार करून मिळणाऱ्या औषधांचा तसेच मूलत: अन्नपदार्थ, शक्तिवर्धके किंवा जंतूनाशक यांचा समावेश होत नाही.

अनुक्रमांक	औषधांचे/उपयंत्राचे नाव व त्यांचा प्रवर्ग क्रमांक	दररोजचे प्रमाण	एकूण आवश्यक असलेले प्रमाण
१	२	३	४

(क) रूग्णास.................. हा आजार असून/होता व................ पासून................ पर्यंत मी त्याच्यावर/तिच्यावर उपचार करीत आहे/होते.

(ड) क्ष-किरण चाचण्या, प्रयोगशाळा, चाचण्या इत्यादीकरीता रू............... इतका खर्च करण्यात आला व तो करणे आवश्यक होते व माझ्या सल्ल्यावरून............ (रूग्णालय किंवा प्रयोगशाळेचे नाव) येथे या चाचण्या करण्यात आल्या.

ठिकाण ....

दिनांक.........................

रूग्णालयातील या प्रकरणातील प्रभारी अधिकाऱ्याचे नाव, स्वाक्षरी व पदनाम आणि रूग्णालयाचे नाव व शिक्का

परिशिष्टचार

प्रमाणक ''क''

तातडीच्या वैद्यकीय उपचारांकरीता शासकीय कर्मचाऱ्याला द्यावयाचे प्रमाणपत्र

(उपचार करणाऱ्या खाजगी व्यवसायीने द्यावयाचे)

याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की-..

.... येथे.......................... या पदावर नोकरीस असलेल्या व..

या पत्त्यावर राहणाऱ्या श्री/श्रीमती .... यांची/यांचा, पत्नी/पती/मुलगा/मुलगी/वडिल/आई/भाऊ/

श्री/श्रीमती.......................... याच्यावर/हिच्यावर दिनांक............ पासून............ पर्यंत तातडीने

उपचार करण्याची गरज असलेला रूग्ण म्हणून.............................. यांनी पुढील उपचार केले होते.

पुढील तक्रांकरीता ....

....

दिसून आलेले प्रमुख लक्षण ....

आवश्यक ती तातडीची तपासणी ....

व तिचे निष्कर्ष ....

रोगनिदान ....

उपचाराकरीता झालेला एकूण खर्च (जोडपत्र ''ड'') रूपये......इतका होता, व त्याचा तपशील नमुना ''ड'' मध्ये देण्यात आला आहे. याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की, तातडीच्या उपचारानंतर रूग्णाला पुढील उपचाराकरीता प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यास भेटण्याचा सल्ला देण्यात आला होता.

दिनांक..............

ठिकाण ....

स्वाक्षरी....................

डॉक्टरांचे नाव ....

नोंदणी क्रमांक ....

रूग्णालयाचे नांव ....

परिशिष्टपाच

प्रमाणपत्र ''ड''

खाजगी रूग्णालयात तातडीने उपचार करण्यात आलेल्या शासकीय कर्मचाऱ्याकरिता करण्यात आलेल्या खर्चाचे (तपशीलवार) प्रमाणपत्र

(उपचार करणाऱ्या डॉक्टरने भरावयाचे व जोडपत्र ''क''ला जोडावयाचे)

रूग्णाचे नांव ....

रूग्णालयात दाखल केल्याची तारीख ....

रूग्णालयातून घरी पाठवल्याची तारीख ....

रूग्णालयाचा नोंदणी क्रमांक ....

अ) १) सल्ला ....

२) दररोज रू. .... या दराने पर्यंत एकूण .... दिवसांचा रूग्णालयात ठेवल्याचा खर्च ....

३) शस्त्रक्रियेवरील खर्च ....

४) शस्त्रक्रियागारात केलेला खर्च ....

५) बधिरीकरणावरिल खर्च ....

६) दिलेल्या भेटी (व्हिजिटस्) ....

अ) प्रत्येक भेटीसाठी (व्हिजिट) रू. .... या प्रमाणे नेहमीच्या भेटीची संख्या ....

ब) प्रत्येक भेटीसाठी (व्हिजिट) रू. .... प्रमाणे विशेष भेटीसाठी रूग्णाला या डॉक्टरांकडे जितक्या वेळा पाठवले ती संख्या .... डॉक्टर......... यांच्याकडे दर भेटीसाठी (व्हिजिटला) रू......... या दराने जितक्या वेळा पाठवले ती संख्या......... डॉक्टर......... यांच्याकडे दर भेटीसाठी (व्हिजिटला) रू....... या दराने, जितक्या वेळा पाठवले ती संख्या.......

७) दररोज रूपये........... या दराने.................. दिवस इन्क्युबेटरचा वापर केला.

८) प्रतिदिन रूपये............ या दराने......... दिवसात मॉनिटरचा वापर केला.

९) तपासण्या - अ) विकृतिचीकित्सा (पॅथॉलॉजी) प्रयोगशाळा

ब) क्ष-किरण छायाचित्रे

क) प्रत्येक छत्स्पंद विद्युतलेखासाठी (ईसीजी) रूपये....... प्रमाणे छत्स्पंद विद्युत लेखाचा खर्च ....

ड) इतर ....

ब) औषधे

अनुक्रमांक	औषधाचे नाव	औषधाची किंमत
		एकूण
		एकूण बेरीज (अ+ब)

परिशिष्टसहा

(केवळ मधुमेह झालेल्या रूग्णांवर उपचार केले असताना द्यावयाचे प्रमाणपत्र)

याद्वारे असे प्रमाणित करण्यात येते की,

श्रीमती/कुमार..

श्रीमती/कुमारी.. यांचे यांची

पत्नि/मुलगा/मुलगी/आई/वडिल/भाऊ/बहिण)

.... विभागाचे कर्मचारी हे माझ्या वैद्यकीय सल्ला कक्षात/रूग्णालयात मधुमेहाच्या

वर उपचार घेत असून दिनांक................ पासून.................... पर्यंतच्या कालावधीत त्यांच्या रोगाची प्रारंभिक

स्था असताना त्यावर उपचार करण्यासाठी/रूग्णालयात त्यांच्यावर उपचार करण्यासाठी त्यांना "इन्शुलीन",

दीसन" वगैर औषधे देण्यात आली होती. रूग्णाची प्रकृती गंभीर झाल्यामुळे त्यास रूग्णालयात ठेवणे भाग पडले.

त्यांच्या आजाराचे दिनांक...................... रोजी निदान झाले.

अधिकृत वैद्यकीय परिचर्या अधिकारी
(नाव व पदनाम).
रूग्णालय/वैद्यकीय सल्ला कक्ष/यातील
प्रभारी वैद्यकीय अधिकारी

ठिकाण :

दिनांक :

टीप - *प्रत्यक्ष शासकीय कर्मचाऱ्यावरील उपचारांच्याबाबतीत प्रमाणपत्र द्यावयाचे असेल तर कंसातील मजकूर वगळण्यात यावा.*

क्रमांक : एमएजी १०८४/६३२/पीएच-९ अ,

सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक २२ नोव्हेंबर १९८४

अधिदान व लेखा अधिकारी,

मुंबई

यांस,

विषय - निकडीच्या परिस्थितीस शासकीय कर्मचाऱ्यांना खाजगी उपचारासाठी केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसंबंधीची मार्गदर्शक तत्वे.

संदर्भ - आपले पत्र क्रमांक : पीए/नियंत्रण/जेएम/एफ ३४६११/५१८, दिनांक २० जानेवारी १९८४

आपल्या पत्रातील मुद्दा क्रमांक १ च्या संबधात असे नमूद करण्यात येते की, तातडीच्या आजारांबाबत रूग्णाच्या उपचाराकडे जातीने लक्ष देणे आवश्यक असते आणि शासकीय रूग्णालयातील कामाच्या जादा भारामुळे शासकीय रूग्णालयातील डॉक्टरांना कोणत्याही विशिष्ट तातडीच्या रूग्णाकडे जातीने लक्ष पुरवणे शक्य होत नाही.

या शिवाय इतर काही मुद्देही येथे विचारात घ्यावे लागतात ते म्हणजे -

१) तातडीच्या रूग्णास कोणत्या रूग्णालयांत हलवावे याबाबत जागच्याजागीच निर्णय घ्यावा लागतो.

२) बऱ्याच संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्याची मन:स्थिती इतकी खचलेली व चिंताग्रस्त असते की तो अशा कडक नियमांचा विचार करण्याच्या अवस्थेत नसतो.

३) रूग्णाच्या बाबतीत निर्णय घेणाऱ्या तिऱ्हाईत व्यक्तींना हे नियम माहित नसतात.

४) काही विवक्षित प्रकरणी विशेषज्ञ उपचारांची तात्काळ आवश्यकता नसून असे विशेषज्ञ उपचार शासकीय रूग्णालयात लगेच होतीच असे नसते आणि म्हणून रूग्णाला स्वत:चा जीव वाचविण्यासाठी विशेषज्ञांचा उपचार घेण्याकरता खाजगी रूग्णालयाकडे धाव घ्यावी लागते.

या दृष्टीने, कर्मचाऱ्याच्या राहण्याच्या ठिकाणापासून खाजगी रूग्णालयाचे अंतर आणि त्याच्या तुलनेने शासकीय रूग्णालयामध्ये संस्थेचे अंतर दर्शविण्याची गरज नाही.

मुद्दा क्रमांक दोनच्या संबंधात असे नमूद करण्यात येते की, विषमज्वर व अतिरिक्त दाब या सारख्या आजारांच्या बाबतीत रूग्णाला खाजगी रूग्णालयामध्ये हलवण्याकरता प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र मिळविण्याची आवश्यकता नाही. तथापि रूग्णाला निकडीच्या परिस्थितीत दाखल करणयात आले होते याबाबत उपचार करणाऱ्या डॉक्टराकडील प्रमाणपत्राची आवश्यकता असेल. अतिरिक्त दाब या आजारांच्या रूग्णांची प्रकरणे मात्र प्रतिपूर्तीच्या प्रयोजनासाठी विचारात घेण्यात येणार नाहीत.

हे पत्र वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्या विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक सीआर-१३७४/एसईआर-५ दिनांक २८ सप्टेंबर १९८४ अनुसार निर्गमि करण्यात येत आहे.

पी.बी. भगरे,

कार्यासन अधिकारी

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

निर्णय क्रमांक-एमएजी १०८२/४१९/सीआर-६३/पीएच-९ अ,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ३१ डिसेंबर १९८४

वाचा : १) शासन निर्णय, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी १०८६/६०५११ (अ)-१, दिनांक ११ फेब्रुवारी १९७१

२) शासन निर्णय, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक एमएजी १०७७/१३५/ पीएच-९अ, दिनांक १४ जुलै १९७८

३) शासन निर्णय, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी १०८०/६४१/ पीएच-९, दिनांक ३ जून १९८१

निर्णय -

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी १०८६/६०५११ (अ) -१, दिनांक ११ फेब्रुवारी १९७१, अन्वये उपयंत्रांच्या पुढील बाबी खरेदी करण्यासाठी शासकीय कर्मचाऱ्याने केलेल्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीस शासनाने अनुमती दिलेली आहे.

१) कृत्रिम अवयव २) योग्य त्या आकारानुसार तयार केलेल्या कुबड्या.

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी १०७७/१३५/परिचय-९, दिनांक १४ जुलै १९७८ अन्वये शासनाने असा निर्देश दिलेला आहे की, उक्त शासन निर्णयाच्या अनुक्रमांक ३ मधील ''विशेष उपयंत्रे'' या बाबीखाली उपयंत्राच्या पुढील दोन बाबींचा समावेश करण्यात यावा.

१) हृदय स्पंदचित्र (हार्ट पेस मेकर) २) पल्स जनरेटर

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी १०८०/६४१/पीएच-९, दिनांक ३ जून १९८१ अन्वये शासन आणखी असाही निदेश देत आहे की, 'हृदयाची झडप' (हार्ट व्हॉल्व्ह) ही बाब अनुक्रमांक ४ येथे समाविष्ट करण्यात यावी.

हृदय शस्त्रक्रिया आणि अस्थिव्यंगोपचार या प्रकारच्या विविध उपचारांसाठी साहित्य खरेदी करण्याकरीता शासकीय कर्मचाऱ्याला मोठ्या प्रमाणात खर्च करावा लागतो. असे दिसून आले आहे. तथापि, शासकीय कर्मचाऱ्यांना त्याकरीता प्रतिपूर्ती मिळत नाही. शासकीय कर्मचाऱ्याने घेतलेल्या उपचाराकरीता अत्यंत आवश्यक असलेली उपयंत्रे व साधने खरेदी करण्यावर झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यात अनुमती देण्याचा प्रश्न काही काळ शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन आता असा निर्देश देत आहे की, पुढील उपयंत्रे व साधने यांवर केलेल्या खर्चाची शासकीय कर्मचाऱ्यांनी प्रतिपूर्ती देण्यास अनुमती देण्यात यावी.

१. पूर्ण लांबीचे कॅलिपर्स
२. स्पायनल ब्रेस
३. लंबी सॅक्रल-धोरासिक बेल्टस
४. शरीराच्या खालील व वरील भागांचे कृत्रिम अवयव
५. इस्चिअल वजन धारक कॅलिपर्स
६. फुट ड्रॉप स्प्लिन्टस

७. सर्व्हिकल कॉलर

८. हिमो डायलिसिस

तसेच हृदय विकाराच्या रूग्णांसाठी खुल्या हृदय शस्त्रक्रियेकरीता आवश्यक असलेल्या पुढील बाबीही शास
समाविष्ट करीत आहे व शासकीय कर्मचाऱ्यांनी ह्या बाबींवर केलेल्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीस अनुमती देण्यात येत आहे.

एक - आयोनेस्क		शिलेहृदयाची झडप-		एओर्टिक मिट्रल
दोन - जॉर्क	-	शिले हृदयाची झडप	-	एओआरटीआयसी
				एमआयआरएएल
तीन - गोर	-	टेक्स संवहनी अभिरोप	-	(टेक्स व्हॅक्स्युलर ग्राफ्ट)

१) शिले ब्लड ऑक्सिजनरेटर एस १०० ए/ए - ०७०

२) पॉलिस्टन व्हीटी - ५००० ऑक्सिजनेटर/व्हीटी - २०००

३) पाल ब्लड फिल्टर

४) पाल ट्रान्सफ्झुन फिल्टर

५) पॉलिस्टन कार्डिओटोमी रिझर्वायर

६) बिल्ट इन फिल्टरसह शिले कार्डिओटोमी

७) अदगायूल मेडिकटस × ४

८) त्रिमार्गी स्टेपकॉक्स × ६

९) दाब रेषा

१०) स्टेरीड्रेप

११) थोरॉसिक ड्रेनेज कॅथेटर

१२) एन्डोट्रॅकिअल ट्यूब ९५ मिलीमीटर

१३) फॉलेज कॅथेटर १८ एफ

१४) सार्न्स एओर्टिक आर्क कॅन्युली

१५) पॉलिस्टन व्हेनोआज कॅथेटर × २

१६) सर्जिलोन / डेक्सॉन

१७) व्हायफर ट्युबिंग्स १/२'' १-२, ३/८'' २/''-२

१८) डिस्पोझेबल सिरिंज सेट

१९) ऑक्सिकन पोलिमास्क

२०) पेस मेकर वायर

२१) एक्सट्युसन ट्युब १ क्र. ९० सेंटी मीटर.

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्या विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक १७८८३,वित्त विभाग, दिनांक २ नोव्हेंबर, १९८४ नुसार काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

जी.व्ही. तिरोडक

महाराष्ट्र शासनाचे उप सचिव

महाराष्ट्र राज्य (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१
कृत्रिम उपयंत्रे/साधने यांची खरेदी/दुरूस्ती/अनुयोजन
पुन:स्थापन यासाठीच्या वैद्यकीय प्रतिपूर्तीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एमएजी/१०९१/२५३०/(सीआर-२२१/९१) आरोग्य - ७,
मंत्रालय मुंबई - ४०० ०३२, दिनांक २४ फेब्रुवारी १९९३

वाचा : १) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक : एमएजी/१०८६/४९०७/ आरोग्य-९, दिनांक २३ जून १९८८

२) शासन पुरकपत्र, सार्वजनिक, आरोग्य विभाग क्रमांक : एमएजी/१०८६/४९०७/आरोग्य-९, दिनांक ३० एप्रिल १९९१.

शासन निर्णय -

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी/१०८६/४९०७/आरोग्य-९, दिनांक २३ जून १९८८ व दिनांक ३० एप्रिल १९९१ अन्वये निर्गमित करण्यात आलेल्या आदेशासोबत जोडलेल्या कृत्रिम उपयंत्रे/साधने/उपकरणांच्या यादीमध्ये खाली नमूद करण्यात आलेल्या कृत्रिम उपयंत्रे/साधन उपकरणांचा समावेश करण्यात येत आहे.

१) आय.व्ही.सेटस्.

२) स्कॅल्पव्हेनस् निडल

३) एस्ट्रा कॅप कॅथेटर

४) डिस्पोजेबल सिरींज ॲण्ड निडील (१० सी.सी. ॲण्ड २ सी.सी.)

५) ऑल टाइप्स ऑफ इन्फुजन टू ट्रान्सप्यूजन्स्

६) गार्ड वायर (टी शेप).

या उपयंत्रे/साधने/उपकरणांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती वरील शासन निर्णयात नमूद करण्यात आलेल्या अटींच्या अधीन राहून करण्यात यावी.

सदर उपयंत्रे/साधने/उपकरणांचा समावेश केल्यानंतर एकूण प्रतिपूर्तीस पात्र उपयंत्रे/साधने/उपकरणांची यादी सोबतच्या सहपत्रात दर्शविल्याप्रमाणे असेल.

हे आदेश वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक : १०३७/९२/सेवा-५, दिनांक २८ जानेवारी, १९९३ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

भा.ल. निकम,

महाराष्ट्राचे शासनाचे अवर सचिव

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६
''इंट्रा ऑक्युलर लेन्सचा'' कृत्रिम उपकरणे, उपयंत्रे, सा
यांच्या यादीमध्ये समावेश करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्र. एमएजी १०६९/८७५/सीआर-३८/आरोग्य - ७,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २१ जून १९९७

वाचा - १) शासन निर्णय सा.आ.वि.क्र. एमएजी १०८६/४९०७/आ-९, दिनांक २३ जून १९८८

२) शासन पुरकपत्र, सा.आ.वि.क्र. एमएजी १०८६/४९०७/आ-९, दिनांक ३० एप्रिल १९९१.

३) शासन निर्णय, सा.आ.वि.क्र. एमएजी १०१९/२५२०/सीआर-२२१/९१/आ-७, दिनांक २४ फेब्रु.१९९३

शासन निर्णय -

संदर्भीत शासन निर्णयान्वये निर्गमित करण्यात आलेल्या आदेशासोबत जोडलेल्या कृत्रिम/साधने/उपकरणांच्या यादीमध्ये खाली नमूद करण्यात आलेल्या उपकरणाचा समावेश करण्यात येत आहे.

''इंट्रा-ऑक्युलर लेन्स'' (भारतीय बनावटीची)

उपरोक्त इंट्रा ऑक्युलर लेन्स भारतीय बनावटीची असणे अत्यावश्यक राहील. कारणपरत्वे परदेशी बनावटीच्या ''इंट्रा ऑक्युलर लेन्स' खरेदी केल्यास त्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती भारतीय बनावटीच्या इंट्रा ऑक्युलर लेन्सच्या खर्चा सिमित राहून करण्यात यावी. येणाऱ्या फरकाचा भार संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्यास सोसावा लागेल. कोणत्या परिस्थितीत परदेशी बनावटीच्या इंट्रा ऑक्युलर लेन्सच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय रहाणार नाही. या आदेशान्वये भारती बनावटीच्या इंट्रा ऑक्युलर लेन्सच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय ठरविण्यात आली असली तरी खाजगी रूग्णालयात 'इं ऑक्युलर लेन्स' बसविण्यावरील केलेल्या खर्चाची, त्यावरिल औषधोपचाराची अथवा मोतिबिंदू शस्त्रक्रियेवरील खर्चा प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय रहाणार नाही.

सदर आदेश प्रलंबित प्रकरणांना लागू राहतील. परंतू यापूर्वीच निर्णित झालेली प्रकरणे पुन्हा चालू करण्या येवून नयेत.

उपरोक्त उपकरणाचा समावेश केल्यानंतर एकूण प्रतिपूर्तीस पात्र उपयंत्रे/साधने/उपकरणांची यादी सोबतच्या सहपत्रात दर्शविल्याप्रमाणे असेल.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ८९०९/सेवा-५, दिनां २६ मे, १९९७ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

मंगला सु. या

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचि

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
क्रमांक एमएजी १०८१/४९०७/आरोग्य - ९
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२,
दिनांक : २८ ऑगस्ट १९८६

अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई
सर्व कोषागार अधिकारी

विषय - आकस्मित आजारासाठी खाजगी रूग्णालयातून घेतलेल्या औषधोपचारांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती

महोदय,

कृपया उपरोल्लेखित विषयावरिल या विभागाचे दिनांक १५ ऑक्टोबर १९८५ चे समक्रमांकाचे परिपत्रक पहावे.

२. उपरोल्लेखित परिपत्रकातील परिच्छेद २ (१) नुसार उपसंचालक, आरोग्य सेवा किंवा दुसऱ्या वैद्यकीय अधिकाऱ्यांनी आजारासंबंधी आपले अभिप्राय दिले असतील तर त्यास आव्हाने देणे योग्य नाही, असे निदर्शनास आले आहे की अधिदान व लेखाधिकारी व कोषागार अधिकारी यांचे कार्यालयातून उपसंचालक आरोग्य सेवा व इतर वैद्यकीय अधिकाऱ्यांनी दिलेल्या अभिप्रायाबाबत आक्षेप घेतले जातात व दिलेले अभिप्राय स्वीकारता येत नाहीत असे लिहिले जाते व बिले परत करण्यात येतात म्हणून पुन्हा असे स्पष्ट करण्यात येते की, १९ ऑक्टोबर १९८३ च्या शासन निर्णयातील परिच्छेद ७ नुसार वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्तीचे आदेश निर्गमित केल्यानंतर त्यात गंभीर आजाराबाबत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने एकदा आपले मत व्यक्त केल्यानंतर त्यांच्या मताबाबत आक्षेप घेण्याचा आपल्या कार्यालयास कोणताही अधिकार नाही व या कारणाकरीता बिले परत करण्यात येऊ नयेत यापुढे असे आढळून आल्यास ही बाब उच्च अधिकाऱ्याच्या निदर्शनास आणावी लागेल.

प्रभाकर भगरे,
कार्यासन अधिकारी

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१
नियम २ (३) खाली कुटूंब या व्याख्येत घटस्फोटित
महिलेचा समावेश करण्याबद्दल

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्र.एमएजी-१०८५/३७७/आरोग्य-७
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : २५ मार्च, १९८६

शासन निर्णय - महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय परिचर्या) नियम १९६१ च्या नियम २ (३) अनुसार "कुटुंब" या व्याख्येमध्ये शासकीय कर्मचाऱ्यावर सर्वस्वी अवलंबून असलेले पती/पत्नी, आई-वडिल, सख्खी व सावत्र मुले, अठरा खालील भाऊ व अविवाहित बहिण (वय लक्षात न घेता) यांचा समावेश आहे. कायद्याने घटस्फोटित निराधार महिला जर आपल्या भावाकडे अथवा आई-वडिलांकडे रहात असेल व त्यांच्यावर पूर्णपणे अवलंबून असेल तर तिचा समावेश शासकीय कर्मचाऱ्याच्या कुटुंबामध्ये करण्याचा प्रश्न शासनाच्या बराच काळ विचाराधीन होतो.

२.	शासन आता याद्वारे असे आदेश देत आहे की, कायद्याने घटस्फोटित निराधार महिला आपल्या भावावर किंवा आई-वडिलांवर अवलंबून असेल व तिचे पोटगी वगैरे धरून मासिक उत्पन्न रू. २५०/- पेक्षा जास्त नसेल अशा स्त्रीचे वय लक्षात न घेता तिचा समावेश शासकीय कर्मचाऱ्याच्या कुटुंबामध्ये करण्यात येईल.

३.	हा शासन निर्णय हे आदेश निर्गमित झाल्यावर दिनांकापासून अंमलात येईल.

४.	हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या संमतीने त्या विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्र.सी आर महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

अरूण घाटे

कार्यासन अधिकारी

मधुमेह या आजारावरील औषधोपचार चालू ठेवण्यासाठी दरवर्षी द्यावे लागणारे प्रमाणपत्र.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्र.एमएजी १०८६/१०३/आरोग्य - ९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : १५ मे, १९८६

वाचा-शासन निर्णय, नगरविकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०८३/६३३३८/एस, दि.७/६/१९७४

शासन निर्णय - शासन निर्णय क्र.एमएजी १०८३/६३३३८/एस. दि.७/६/१९७४ अनुसार सध्या शासकीय कर्मचाऱ्यांना व त्यांच्या कुटूंबियांना मधुमेह झाल्याचे कळविल्यानंतर पहिल्या एक वर्षाच्या कालावधीतील मधुमेहाचे उपचार हे रोगाच्या प्राथमिक अवस्थेतील औषधोपचार मानण्यात येतात. त्यानंतर या आजारावरील औषधोपचार चालू ठेवण्यासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यास दरवर्षी प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र सादर करावे लागते. सदर प्रमाणपत्राच्या आधारावर शासकीय कर्मचाऱ्यास व त्याच्या कुटूंबियास या आजारासाठी झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळू शकते. हा आजार एकदा जडला की आयुष्यभर कायम राहतो. त्यामुळे एकदा प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने प्रमाणपत्र दिल्यानंतर पुन्हा दरवर्षी ते सादर करण्याची आवश्यकता नाही, अशा प्रकारच्या सूचना या विभागाकडे करण्यात आल्या आहेत.

उपरोल्लेखित परिस्थिती लक्षात घेता महाराष्ट्र सेवा नियम १९६१ मधील उपरोल्लेखित तरतूद शिथिल करून याद्वारे असे आदेश देण्यात येत आहेत की, मधमेह या आजारावरिल औषधोपचारांसाठीच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्यासाठी प्राधिकृत वैद्यकीय प्रमाणपत्र, तो आजार प्राथमिक अवस्थेत असतानाच घ्यावे. त्यानंतर पुढील औषधोपचारांसाठी त्याच प्रमाणपत्राचा उपयोग करावा. दरवर्षी नवीन प्रमाणपत्र घेण्याची आवश्यकता नाही. हा बदल फक्त शासकीय कर्मचाऱ्यांपुरताच मर्यादित राहील.

मात्र शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या कुटुंबातील इतर कोणत्याही व्यक्तीला सदर आजारावरिल औषधोपचारांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती देताना एकदा आजार प्राथमिक अवस्थेत असताना प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांचे प्रमाणपत्र सादर केल्यानंतर पुढील औषधोपचार चालू ठेवण्यासाठी ती व्यक्ती हयात असल्यासंबंधीचे प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने अथवा कोणत्याही राजपत्रित अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र दरवर्षी घेण्यात यावे.

प्रभाकर भग

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

कार्यासन अधिकारी

क्र.एमएजी-१०८७/१६५५/आरोग्य - ९
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक : ३० जून १९८७

प्रति,

कोषागार अधिकारी (सर्व)

विषय - वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीबाबत.

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ च्या नियम २ (४) मध्ये दरमहा निरनिराळे वेतन घेणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या बाबतीत प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी नमूद केलेले आहेत. परंतू त्यामध्ये नगरपरिषद व जिल्हा परिषदेच्या वैद्यकीय अधिकाऱ्यांचा समावेश केलेला नाही. त्यामुळे असे आढळून आले आहे की एखाद्या कर्मचाऱ्याने नगर परिषद व जिल्हा परिषदेच्या रूग्णालयात औषधोपचार घेतले असता तेथील वैद्यकीय अधिकाऱ्यांनी प्रतिस्वाक्षरी केलेली वैद्यकीय देयके कोषागार कार्यालयातून परत पाठविली जातात व त्यावर नियम २ (४)मध्ये नमूद केलेल्या वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची प्रतिस्वाक्षरी घेण्यास सांगितले जाते. त्यामुळे शासकीय कर्मचाऱ्यास वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यास अडचणी निर्माण होतात.

शासकीय कर्मचाऱ्यांची उपरोल्लेखित अडचण लक्षात घेता असे स्पष्ट करण्यात येते की महाराष्ट्र राज्य सेवा वैद्यकीय परिचर्या) नियम १९६१ च्या नियम २ (५) मध्ये शासकीय रूग्णालयाच्या व्याख्येमध्ये नगर पालिका व जिल्हा परिषदेच्या रूग्णालयांचा/दवाखान्याचा समावेश आहे. त्यामुळे अर्थात तेथील वैद्यकीय अधिकारी हे प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी आहेत. त्यामुळे शिफारशीनुसार घेतलेल्या औषधोपचारांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती शासकीय कर्मचाऱ्यास देय आहे.

बा.स. फाटक
साहाय्यक सचिव

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१
वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या पद्धतीचे सुलभीकरण

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग
परिपत्रक क्र.एमएजी १०८६/४९०७/आरोग्य ९
मंत्रालय, मुंबई - दिनांक ३१/८/८७

संदर्भ -शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक - एमएजी १०८४/११६/पीएच ९ अ, दिनांक २१/७/८४

परिपत्रक -

शासन निर्णय क्र. एमएजी १०८४/११६ पीएच ९ अ, दिनांक २१/७/८४ नुसार वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी करण्याची पद्धती सुलभ करण्यात आली आहे. या पद्धतीनुसार प्रमाणकावर (Vouchers) प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या प्रतिस्वाक्षरीची आवश्यकता लागत नाही शिवाय यथास्थिती 'अ' किंवा 'ब' प्रमाणपत्र रूग्णास औषधे व इतर साधने विहित (Presecribe) करतानाच ती प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने भरावयाची असतात. सदर

प्रमाणपत्रांच्या आधारावर शासकीय कर्मचारी औषध खरेदी करून ताबडतोब वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी करू शकतो. या पद्धतीमुळे वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती विनाविलंब मिळते. परंतु असे आढळून आले आहे की, जर एखादा शासकीय कर्मचारी दिर्घकाळ औषधोपचार घेत असेल तर प्रत्येक वेळी औषधे विहित करतांना प्रमाणत्र भरणे गैरसोयीचे होते. अशा वेळी औषधोपचार पूर्ण झाल्यानंतर प्रमाणपत्र भरणेच सोयीचे ठरते. परंतु तसे केल्यास कोषागार अधिकाऱ्यांकडून आक्षेप घेतले जातात. परिणामी शासकीय कर्मचाऱ्यास वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यास विलंब लागतो.

उपरोल्लेखीत अडचण लक्षात घेता याद्वारे असे स्पष्ट करण्यात येते की, यथास्थिती 'अ' किंवा 'ब' प्रमाणपत्र शासकीय कर्मचाऱ्याच्या सोयीनुसार म्हणजे औषधे विहित करताना किंवा औषधोपचार पूर्ण झाल्यानंतर केव्हाही घेतले तरी चालू शकेल.

हे परिपत्रक वित्त विभागाच्या संमतीने त्याच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.७४२/८४/सेवा ५, दिनांक ४/८/८४ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

बा.स. फाटक

महाराष्ट्र शासनाचे सहाय्यक सचिव

क्र.एमएजी. १०८७/१६५५/आरोग्य - ९

सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय मुंबई - ०३२

दिनांक २८/९/१९८७

प्रति,

पुणे वरिष्ठ लेखा कोषागार

पुणे.

विषय - वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती

महोदय,

कृपया उपरोल्लेखित विषयावरिल या विभागाचे पत्र क्रमांक एमएजी/१०८६/१६५५/आरोग्य-९ दिनांक ३०/६/८७ व अधिक्षक अभियंता, यांत्रिकी मंडळ, पुणे यांचे पत्र क्रमांक एससी/द्वारे/३५०६ सन ८७ दिनांक २६/८/८७ पहावे.

उपरोल्लेखित पत्रानुसार शासनाने असे स्पष्ट केले होते की शासकीय रूग्णालयाच्या व्याख्येमध्ये नगरपालका व जिल्हा परिषदेच्या दवाखान्याचा समावेश असल्यामुळे तेथील वैद्यकीय अधिकारी हे अर्थातच प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी आहेत. पुढे असेही स्पष्ट करण्यात येते की सर्व महानगरपालिकाचे दवाखानेही शासकीय रूग्णालयाच्या व्याख्येत मोडतात. त्यामुळे तेथील वैद्यकीय अधिकारी देखील प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी आहेत.

बा.स. फाटक

सहाय्यक सचिव

शासकीय कर्मचाऱ्याचे पोलिस

रूग्णालयातील औषधोपचार

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

परिपत्रक क्रमांक एमएजी १०८७/९५५/आरोग्य-९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : ५/१/८८

अधिदान व लेखाधिकारी कार्यालय, मुंबई यांचे पत्र क्रमांक अले/आस्था/दे.वि./१९३० दिनांक २५/२/८७

...क -

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ च्या नियम २ (५) मध्ये शासकीय रूग्णालयाची ... दिली आहे. त्यामुळे पोलिस रूग्णालयांचा स्वतंत्रपणे उल्लेख नाही. त्यामुळे शासकीय कर्मचाऱ्यांनी पोलिस ...लय/दवाखान्यात औषधोपचार घ्यावेत किंवा कसे हा प्रश्न शासनाचे विचाराधीन होता.

याबाबत असा खुलासा करण्यात येत आहे की या रूग्णालयामध्ये/दवाखान्यामध्ये फक्त सेवारत पोलिस ...री/अधिकारी यानाच औषधोपचार देण्याची योजना असून त्याचा इतर कोणत्याही शासकीय कर्मचाऱ्यांना लाभ ...येत नाही. त्यामुळे इतर शासकीय कर्मचाऱ्यांनी पोलिस रूग्णालये/दवाखाने येथे औषधोपचार घेतल्यास त्यांची ...कीय प्रतिपूर्तीची देयके संमत करता येणार नाहीत.

३. मात्र तांतडीच्या परिस्थितीत (Emergency Cincumastances) इतर खाजगी ...लयांप्रमाणेच पोलिस रूग्णालयामध्ये देखील शासकीय कर्मचाऱ्यांस औषधोपचार घेता येतील व अशावेळी ...वतच्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती नियमानुसार अनुज्ञेय राहील.

४. हे परिपत्रक गृह विभाग व वित्त विभागाच्या संमतीने त्यांचा अ.स.क्र.७१३/८७/सेवा ५ दिनांक ...१/८७ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

र.श. पिसे

उप सचिव

क्र.एमएजी. १०८८/१४२९/आरोग्य-९

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

मंत्रालय, मुंबइ ४०० ०३२

दिनांक १८/८/८८

प्रति,

सर्व वैद्यकीय रूग्णालयाचे अधिक्षक
सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सक
सर्व जिल्हा आरोग्याधिकारी
सर्व वैद्यकीय अधिकारी ग्रामीण रूग्णालये
सर्व अधिक्षक स्त्री रूग्णालये
सर्व वैद्यकीय अधिकारी
प्राथमिक आरोग्य केंद्रे/उपकेंद्रे
सर्व क्षयरोग रूग्णालये
सर्व कुष्ठरोग रूग्णालये
सर्व मनोरूग्णालये.

विषय - औषधोपचारांचा कालावधी

शा सनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या देयकांसबंधी "अ" व "ब" प्रमाणपत्रे विहित करताना प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी कालावधी नमूद करीत नाहीत. किंवा कोणत्या तारखेपासून औषधोपचार चालू आहेत हे नमूद न करता Continuous असे नमूद कले जाते. त्यामुळे औषधोपचाराने १ व कधी पूर्ण झाले, हे कळू शकत नाही. जरी महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देयक) नियम १९६१ च्या नियम ११ (१) प्रमाणे औषधोपचार पूर्ण झाल्यापासून १ वर्षाच्या मर्यादेपर्यंत देयक सादर करता येत असले तरी Continuous कालावधी दीर्घ काळपर्यंत राहू शकतो. म्हणून औषधोपचार जरी अखंडीतपणे चालू असले तरी निदान वर्षातून दोन तरी देयक सादर करणे आवश्यक आहे. म्हणून आपण दिर्घ कालावधीच्या औषधोपचाराचे "अ" व "ब" प्रमाणपत्र निर्गमित करताना Continuous असे न नमूद करता औषधोपचार सुरू असताना ज्या दिनांकास प्रमाणपत्र निर्गमित करण्यात येईल त्या दिनांकापर्यंतचा कालावधी किंवा निश्चित कालावधी नमूद करावा.

त्याचप्रमाणे असेही निदर्शनास झाले आहे की, "अ" व "ब" प्रमाणपत्रामध्ये औषधाचे प्रमाण व कॅटेगरी नंबर नमूर केले जात नाहीत. तरी आपण औषधांचे प्रमाण व कॅटेगरी नंबर 'अ' व 'ब' प्रमाणपत्रामध्ये नमूद करावे अशी विनंती करण्यात येत आहे.

बा.स. फा

सहाय्यक सचि

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल)
नियम १९६१

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्र.एमएजी. १०८८/४३४/आरोग्य - ९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : १५ नोव्हेंबर १९८९

वाचा - १. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ चा नियम ४

२. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ चा नियम ८

निर्णय -

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ च्या नियम ४ मध्ये पोट नियम ४ नंतर पोटनियम (५) खालील प्रमाणे अंतर्भूत करण्यात येत आहे.

''पोटनियम १ च्या खंड (अ) व (ब) अन्वये जो उपचार विनामूल्य मिळण्याचा हक्क शासकीय कर्मचाऱ्यास किंवा त्याच्या कुटूंबातील व्यक्तीला असेल त्या उपचारासाठी त्याने खर्च केलेल्या कोणत्याही रकमेची प्रतिपूर्ती प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे जरूर ते प्रमाणपत्र आणि त्याच्या मागणीच्या पृष्ठ्यर्थ प्रमाणके (Vouchers) वाटले इतक्याच रकमेची प्रतिपूर्ती देण्यात येईल.

त्याच प्रमाणे उपरोक्त नियमांचा नियम ८ मध्ये पोटनियम ५ नंतर पोटनियम (६) खालील प्रमाणे अंतर्भूत करण्यात येत आहे.

पोटनियम (१) (२)(३) (४) अन्वये सर्वात जवळच्या शासकीय रूग्णालयात किंवा अशासकीय रूग्णालयात पाठविलेल्या रूग्णास, प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याचे याबाबतीतील लेखी प्रमाणपत्र प्रस्तुत केल्यानंतर शासकीय किंवा अशासकीय रूग्णालयात जाण्यायेण्याच्या प्रवासाबद्दल प्रवासभत्ता मिळेल.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या संमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.८६४/८९/सेवा-५ दिनांक ३/११/१९८९ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

बा.स. फाटक
सहाय्यक सचिव

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१
तातडीच्या परिस्थितीत खाजगी रूग्णालयात घेतलेल्या
वैद्यकीय उपचाराच्या खर्चाची प्रतिपूर्तीची देयके विहित
कालावधीत सादर करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
परिपत्रक क्र. एमएजी - १०९१/१०२३/सीआर-८२/आरोग्य-७
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक - ७ जून १९९१

वाचा - शासन परिपत्रक, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. एमएजी-१०८१/४९०७/पीएच-९ अ, दि. २ जानेवारी १९८५

परिपत्रक -

शासन परिपत्रक, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी-१०८१/४९०७/पीएच-९ अ, दि. २ जानेवा ८५ अन्वये शासकीय कर्मचारी व त्याच्यावर अवलंबून असलेले कुटूंबियास आकस्मिक परिस्थितीत खाजगी रूग्णाल तात्काळ उपचार घेतल्यानंतर येणाऱ्या वैद्यकीय खर्चाची देयके सादर करण्याबाबत मार्गदर्शक तत्वे प्रसिद्ध करण्या आली आहेत. त्यामध्ये वैद्यकीय देयक एक वर्षाच्या विहित कालमर्यादित सादर करण्याबाबत स्पष्ट सूचना देण्या आलेल्या आहेत. शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, कर्मचाऱ्याने विहित मुदतीत देयक सादर करूनही प्रशासकी स्तरावर देयक अंतिम मंजूरीसाठी सक्षम अधिकाऱ्यास सादर करण्यास विलंब होण्याची प्रकरणे वाढली आहेत. त्यामु संबंधित कर्मचारी विलंबास जबाबदार नसल्यामुळे प्रशासकीय स्तरावर झालेला विलंब क्षमापित करणे भाग पडते.

२. असा विलंब टाळण्यासाठी खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत :-

संबंधित कर्मचाऱ्याने देयक सादर केल्यानंतर शा.प्र.क्र.एमएजी १०९१/४९०७/आ-९ अ, दि. २ जानेवा १९८५ अन्वये देयके सादर करण्यासाठी जी मार्गदर्शक तत्त्वे दिली आहेत त्याप्रमाणे तपासून तसेच आवश्यक दाखले प्रमाणत्रे जोडली आहेत किंवा नाही हे तपासून देयक परिपूर्णरित्या सादर केले आहे याची खात्री करूनच त्याचा स्वीका करण्यात यावा. जोपर्यंत आवश्यक त्या कागदपत्रांची परिपूर्ती होऊन देयक प्राप्त होत नाही तोपर्यंतचा कालावधी संबंधित कर्मचाऱ्यातर्फे झालेला विलंब कालावधी समजण्यात यावा. एकदा का देयक परिपूर्ण आहे हे तपासून त्या कार्यालयीन स्तरावर कार्यवाहीसाठी स्वीकार झाला की त्या दिवसापासूनचा कालावधी हा प्रशासकीय कालाव समजण्यात यावा. त्याचप्रमाणे देयक सादर करण्यास विलंब झाला, विलंबाची समर्थनीय कारणे प्रस्तावात नमूद करण्या यावीत.अन्यथा अशा देयकांचा मंजूरीसाठी स्वीकार करण्यात येवू नये.

हे परिपत्रक वित्त विभागाच्या सहमतीने व अनौपचारिक संदर्भ क्र. ४५८/९१/सेवा ५, दि. २३-५-९ अन्वये रवाना करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

- भा.ल. नि

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचि

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वै.दे.) नियम १९६१

नियम (२३) (एक) (सात)

पती अथवा पत्नी सेवानिवृत्त झाल्यानंतर

सेवेत असलेल्या पती अथवा पत्नीवर

अवलंबित असल्याबाबत

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्र.एमएजी० १०९२/१६७७/सीआर-२२९/आरोग्य - ७

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक - २३ जुलै १९९२

१. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील नियम २ (३) मध्ये ''कुटुंबाची'' व्याख्या देण्यात आली आहे. या व्याख्येत नियम २ (३) (एक) मधील तरतूदीनुसार पती किंवा पत्नी यांचा कुटूंबाच्या व्याख्येत अंतर्भाव करण्यात आलेला आहे.

२. पती किंवा पत्नी सेवानिवृत्त कर्मचारी असतील तर ते एकमेकांवर अवलंबित आहेत, हे समजण्यासाठी प्रस्तुत नियमामध्ये, त्यांच्या उत्पन्नाची मर्यादा विचारात घेण्यासंबंधी विनिर्दिष्ट उल्लेख नसल्यामुळे त्यांच्याबाबतीत, महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील नियम २ (३) (सात) मध्ये आई, वडिल घटस्फोटीत बहिण यांच्यासाठी विहित केलेली उत्पन्नाची मर्यादा लागू होईल किंवा असे, याबाबतचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता.

३. पती व पत्नी यांच्यामधील नातेसंबंध हा इतर नाते संबंधापेक्षा निराळा मानण्यात आला आहे. पती व पत्नी हे एकमेकांचे जोडीदार मानलेले आहेत. हा विशिष्ट नातेसंबंध लक्षात घेता या शासन निर्णयान्वये पती अथवा पत्नी सेवानिवृत्त झाल्यानंतर सेवेत असलेल्या पती अथवा पत्नी आपल्या निवृत्त जोडीदाराच्या वैद्यकीय उपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती, तो अथवा ती अवलंबित असल्याबाबतचे कोणतेही प्रमाणपत्र सादर न करता, अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहे.

४. सदर शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ४३१/९२/सेवा-५, दिनांक १० जुलै, १९९२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

महाराष्ट्र शासनाचे उपसचिव

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल)
नियम १९६१ मधीलनियम २ (३) (तीन)
टिप - पाच (सात)
निवृत्तीवेतन घेत असलेल्या शासकीय
कर्मचाऱ्यांच्या आई-वडिलांच्या निवृत्ती
वेतनाची मर्यादा रू.२५० वरून रू.५००/-
इतकी वाढविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
शासन निर्णय क्र.एमएजी/१०९२/६३४/सीआर-६५/आरोग्य - ७
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०२२
दिनांक : २१ ऑगस्ट १९९२

शासन निर्णय -

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधील नियम २ (३) मध्ये कुटूंबाच्या व्याख्ये विश्लेषण करण्यात आले आहे. कुटुंबाच्या व्याख्येमध्ये नियम २ (३) टिप (पाच) मधील तरतुदीनुसार वैद्यकीय खर्चा परिपूर्ती मिळण्यास पात्र असलेल्या अवलंबित व्यक्तीचा समावेश करण्यात आला आहे. परंतू त्याच नियमाच्या नियम (३) (सात) नुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे आई-वडिल की ज्यांचे कमाल निवृत्ती वेतन रू.२५०/- चे आत असेल त त्यांना शासकीय कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असल्याचे समजण्यात येते.

सध्या अस्तित्वात असलेल्या नियमानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांचे सेवा निवृत्त आई-वडिलांच्या मू निवृत्तीवेतनाची कमाल मर्यादा रू.२५०/- वरून दरमहा रू.५००/- पर्यंत वाढविण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधी होता.

या शासन निर्णयाद्वारे महाराष्ट्र राज्यसेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधील नियम २ (३) टि (पाच) मधील तरतुदींच्या आधीन राहून नियम २ (३) (सात) नुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असले आई-वडिलांचे दरमहा कमाल उत्पन्न अथवा मूळ निवृत्ती वेतन रू. २५०/- ची असलेली मर्यादा दरमहा रू.५००/- पर्यंत वाढविण्यात येत आहे.

सदरहू शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व अनौपचारिक संदर्भ क्र.३९३/९२/सेवा-५, दिनांक ऑगस्ट १९९२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचि

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय अधिकारी) नियम, १९६१
शासकिय रूग्णालयांत अनुज्ञेय असलेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याची सध्याची कार्यपद्धती कायमस्वरूपी पुढे चालू ठेवण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : एमएजी-१०८४/११६/सीआर-४१/९९/आरोग्य-३

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक - १ मार्च, १९९९

वाचा -१) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक : एमएजी-१०८४/११६/पीएच ९-अे, दि.२१ जुलै, १९८४ व दि.५ ऑक्टोबर १९८८

२) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी-१०८४/११६/सीआर-३/आरोग्य-७, दि.१८सप्टेबर, १९९३

शासन निर्णय - महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ अन्वये शासकीय कर्मचारी आणि त्यांच्या कुटुंबियांनी प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याच्या सल्ल्यावरून घेतलेल्या, शासकीय रूग्णालयातील आंतररूग्ण तसेच बाह्यरूग्ण वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी त्यांना उपरोक्त नियमानुसार अनुज्ञेय ठरते. संदर्भित शासन निर्णयान्वये सुरू करण्यात आलेली पद्धत या शासन निर्णयान्वये कायमस्वरूपी पुढे चालू ठेवण्यात येत आहे.

उपरोक्त कार्यपद्धतीची माहिती खालीलप्रमाणे सुस्पष्ट करण्यात येत आहे.

प्रचलित कार्यपद्धतीनुसार ज्या रूग्णाला उपचारासाठी शासकीय रूग्णालयात आंतररूग्ण म्हणून दाखल करण्यात आलेले नाही, अशा रूग्णावरिल वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी ''अ'' प्रमाणपत्रामध्ये व ज्या शासकीय रूग्णाला उपचारासाठी शासकिय रूग्णालयात दाखल करण्यात आलेले असेल अश्या रूग्णाच्या बाबतीत प्रमाणपत्र ''ब'' मध्ये शासकीय रूग्णालयातील प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्या तर्फे प्रमाणित करून आवश्यक त्या देयकांसह संबंधिताकडून ती कागदपत्रे नियंत्रक प्राधिकाऱ्याकडे सादर करण्यात येतात.

शासकीय रूग्णालयात रूग्णांना पुरविण्यासाठी, ज्यांचा साठा केलेला नसेल अशी औषधे, उपयंत्रे बाहेरून खरेदी करण्याठी प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने शिफारस केली असल्यास, त्या औषधांचा अथवा उपकरणे, साधने यांचा तपशील संबंधित प्राधिकृत वैद्यकय अधिकारी यथास्थिती नमुना प्रमाणपत्र 'अ' अथवा 'ब' मध्ये उल्लेखिलेल्या सर्व तपशिलासह यथोचितरित्या भरून स्वाक्षरी करून देईल. तसेच स्वाक्षरीखाली नांव व पदनामाचा शिक्का उमटविणे आवश्यक राहील.

यथास्थिती 'अ' अथवा 'ब' प्रमाणपत्र तसेच प्रमाणके (बिले) यांच्या आधारे शासकीय कर्मचाऱ्याने सादर केलेली वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचे देयके, नियंत्रक अधिकारी, प्रतिपूर्तीची मागणी नियमानुसार अनुज्ञेय आहे आणि खरेदी केलेले औषधे प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने दिलेल्या प्रमाणपत्रानुसार आहेत वा कसे, याबद्दल स्वत:ची खातरजमा करून घेईल. त्यानंतर नियंत्रक अधिकाऱ्याने रीतर प्रतिस्वाक्षरीत केलेले देयक (प्रतिपूर्तीची मागणी) विभागाच्या/कार्यालयाच्या आहरण व संवितरण अधिकाऱ्याने प्रदानास प्राधिकुती मिळविण्यासाठी यथास्थिती संबंधित कोषागार अधिकारी किंवा अधिदान व लेखा अधिकारी मुंबई यांचेकडे पाठवावे. नियंत्रक अधिकारी स्वत:च आहरण व वितरण अधिकारी असेल, त्यावेळी त्याने ती मागणी सरळ संबंधित कोषागार अधिकारी किंवा यथास्थिती अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई यांचेकडे पाठवावी.

२. शासकीय कर्मचाऱ्याने त्याच्या किंवा त्यांच्या कुटूंबियाच्या संबंधीत असलेल्या वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या मागण्या, विहित केलेल्या प्रमाणपत्र नमुना 'अ' अथवा 'ब' मध्ये प्रत्येक रूग्णासाठी स्वतंत्रपणे सादर करणे बंधनकारक राहील.

३. हे आदशे कायमस्वरूपी अंमलात राहलतील.

४. हा शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचीकर संदर्भ क्रमांक १०४/९८/सेवा-५, दिनांक २८ मे १९९८ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

एल.जी. इप्पेवार

महाराष्ट्र राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या प्रयोजनार्थ ''अवलंबित्व'' ठरविण्यासाठी आईवडिल आणि अविवाहित व घटस्फोटि बहिणीसंदर्भात.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी - १०९९/प्र.क्र. २२०/आ. ३

दि. २० फेब्रुवारी २००३

शासन निर्णय -

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधील नियम २ (३) अन्वये वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या प्रयोजनासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या कुटूंबाची व्याख्या विहित करण्यात आली आहे. या व्याख्येत वरिल (१) येथील आदेशान्वये करण्यात आलेल्या सुधारणेनुसार सद्य: स्थितीला वरिल (२) येथील आदेशान्वये कर्मचाऱ्यांच्या सेवानिवृत्त आईवडिलांचे मूळ निवृत्तीवेतन वा दरमहा कमाल उत्पन्न रू. ५००/- पर्यंत असल्यास ते शासकीय कर्मचाऱ्यावर अवलंबित आहेत असे समजण्यात येते आणि त्यांच्या आजारपणातील उपचारांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती शासकीय कर्मचाऱ्यास अनुज्ञेय ठरते.

पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशीनुसार सेवानिवृत्ती शासकीय कर्मचाऱ्याच्या निवृत्तीवेतनात सुधारणा करण्यात आल्यानंतर वरिल मूळ निवृत्तीवेतन वा दरमहा कमाल उत्पन्नाची मर्यादा सुधारण्याचा तसेच कुटूंबाच्या व्याख्येसंदर्भात उपस्थित करण्यात आलेल्या मुद्यांचे निराकरण करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता.

२. शासन या संदर्भात आता खालीलप्रमाणे आदेश करीत आहे.

(अ) शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या आईवडिलांना (१) निवृत्तीवेतन मिळत असेल किंवा (२) निवृत्तीवेतन मिळत नसेल तरी अन्य मार्गांनी उत्पन्न मिळत असेल किंवा (३) निवृत्तीवेतनासह अन्य मार्गांनीही मिळणारे एकूण उत्पन्न मिळत असेल तर अशा सर्व प्रकरणी उपचार घेतेवेळी त्यांचे सर्व मार्गांनी मिळणारे एकूण उत्पन्न हे दरमहा रू.१५००/- इतके मूळ निवृत्तीवेतन घेणाऱ्या सेवानिवृत्त राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यास मिळणाऱ्या वित्तलब्धीच्या मर्यादेत (म्हणजे रू. १,५०० अधिक त्यावरिल उपचार सुरू करण्याच्या दिनांकास अनुज्ञेय असणारी महागाई वाढ) असेल तर ते वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या प्रयोजनासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यावर अवलंबित असल्याचे मानले जाईल.

(ब) वरिल तरतूद शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या अविवाहित बहिणीचे आणि घटस्फोटित बहिणीचे त्याच्यावरिल अवलंबित्व ठरविताना तसेच महिला शासकीय कर्मचाऱ्याने तिच्या आईवडिलांऐवजी सासू-सासऱ्यांची निवड केली असेल तर अशा प्रकरणी सासू सासऱ्यांचे तिच्यावरिल अवलंबित्व ठरवितांनाही लागू असेल.

(३) हे आदेश निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून लागू असतील.

हे आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. १४२५/सेवा-५, दि. २१ डिसेंबर २००२ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

भाग - २

आकस्मिक प्रसंगी खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास प्रतिपूर्ती मिळण्याकरीता निघालेले शासन निर्णय

शासकीय कर्मचाऱ्यांना आकस्मिक निकडीच्या परिस्थितीत घेतलेल्या खाजगी उपचारांच्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याबाबतची मार्गदर्शक तत्वे.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

निर्णय क्रमांक : एमएजी १०८१/४९०७ पीएच - ९ अ

मंत्रालय मुंबई ४०० ०३२

दिनांक - १९ ऑक्टोंबर १९८३

निर्णय - विद्यमान आदेशानुसार, शासकीय कर्मचारी आणि त्यांचे कुटुंबीय शासकीय रूग्णालयांमध्ये वैद्यकीय मदत मोफत मिळण्यास हक्कदार आहेत. शासकीय रूग्णालयामधील उपचारांसाठी त्यांना कोणताही खर्च करावा लागला तर वेळोवेळी सुधारण्यात आलेले महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ या अन्वये तो प्रतिपूर्ती योग्य असल्याचे समजण्यात येते. अशा प्रकारे, शासकीय कर्मचाऱ्यांनी केवळ शासकीय रूग्णालयामध्ये उपचार करून घ्यावेत अशी अपेक्षा असते. तथापि, आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी , रूग्णाला दूरवरच्या शासकीय रूग्णालयामध्ये नेणे त्याच्या आरोग्याच्या दृष्टीने नेहमीच शक्य होते असे नाही आणि म्हणून त्याला खाजगी रूग्णालयामध्ये उपचार घ्यावे लागतात. अशा प्रकरणांमध्ये, प्रतिपूर्तीबद्दलच्या मागण्या विनियमित करण्यासाठी विवक्षित मार्गदर्शक तत्वे अनुसरण्यात येत आहेत. या तत्वानुसार, संचालक, आरोग्य सेवा व वित्त विभाग यांच्याशी विचार विनिमय करून, शासकीय कर्मचाऱ्याला शासकीय रूग्णालयातील उपचारांसाठी जितका खर्च करावा लागला असता तितक्या खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळू शकते. अशा प्रकरणामध्ये अनुज्ञेय असलेली प्रतिपूर्तीची रक्कम शासकीय कर्मचाऱ्याने केलेल्या प्रत्यक्ष खर्चाच्या तुलनेने कमी असते. वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीबाबतची मार्गदर्शक तत्वे शिथिल करण्याचा आणि आकस्मिक निवडीच्या परिस्थिती निर्दिष्ट करण्याचा प्रश्न गेले काही काळ शासनाच्या विराधीन होता. शासन याद्वारे पुढील आजार हे गंभीर स्वरूपाचे आकस्मिक आजार म्हणून घोषित करीत आहे.

आजार

१) हृदय विकाराचा झटका/प्रमस्तिष्क संवहनी फुफुसाच्या विकाराचा झटका.

२) अतिरक्तदाब.

३) धनुर्वात.

४) घटसर्प.

५) अपघात/आघात संलक्षण हृदयाशी आणि रक्तवाहिनीशी संबंधित.

६) गर्भपात.

७) तीव्र उदर वेदना/आंत्र अवरोध.

८) जोरदार रक्तस्राव.

९) गॅस्ट्रो-एनट्रायटिस.

१०) विषमज्वर

११) निश्चेतनावस्था

१२) मनोविकृतीची सुरूवात.

१३) डोळ्यातील दृष्टिपटल सरकणे.

२. शासन आणखी असाही निदेश देत आहे की, शासकीय कर्मचाऱ्यास किंवा त्यांच्या कुटुंबियास ज्या ठिका वरिल पैकी कोणतेही आजार होईल त्या ठिकाणी असलेल्या खाजगी रूग्णालयामध्ये आंतररूग्ण म्हणून घेतले उपचारासाठी केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या मागण्या खाली दिलेल्या विवरणपत्रांच्या स्तंभ २ मध्ये दर्शविलेल्या वे टप्प्याच्या संदर्भात आणि स्तंभ ३ मध्ये नमूद केलेल्या दरानुसार नियमित करण्यात याव्यात.

अनु.क्र.	महाराष्ट्र नागरी सेवा (वेतन) नियम १८९१ यातील नियम ९ (३६) मधील व्याख्येप्रमाणे असलेले) वेतन (महागाई वेतनाखेरीज)	प्रतिपूर्ती करावयाची रक्कम
१.	दरमहा रू. १०००/- पर्यंत	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ९० टक्के
२.	रू. १००० ते रू. १,५०० पर्यंत	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ८५ टक्के
३.	रू. १,५०१ आणि त्यापेक्षा अधिक	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ८० टक्के

वरिल दराने अनुज्ञेय असलेली प्रतिपूर्ती ही, व्यक्तिगत प्रकरणांमध्ये रू.१०,००० च्या एकूण आर्थिक कमा मर्यादेच्या अधीन राहून देण्यात येईल.

टिप – वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती याचा अर्थ, वेळोवेळी सुधारण्यात आलेले महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभा नियम १९६१ च्या नियम २ (६) व (७) मधील व्याख्येप्रमाणे असलेला उपचारांवरिल खर्च असा होईल. तथापि, नियमामध्ये येणाऱ्या "शासकीय रूग्णालय" या शब्दाऐवजी वरिल परिच्छेद १ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या आकस्मि निकडीच्या प्रसंगी जेथे उपचार घेण्यात येतील ती रूग्णालये" हे शब्द दाखल करण्यात यावेत.

३. प्रत्यक्ष खर्चात अंतर्भूत असलेल्या "रूग्णालयात ठेवण्याबद्दलच्या" खर्चाची प्रतिपूर्ती एका शर्तीवर अनु असावी. ती शर्त म्हणजे रूग्णालयात ठेवण्याबद्दलच्या खर्चापैकी १० टक्के, १५ टक्के व २० टक्के इतक्या ज्या उर्व रकमेचा भार शासकीय कर्मचाऱ्यांना सोसावा लागतो. ती उर्वरित रक्कम शासकीय रूग्णालयांमध्ये सर्वसाधार आकारण्यात येणाऱ्या शुश्रूषालय खर्चाच्या ५० टक्यापेक्षा कमी नसावी. रूग्णालय खर्च कमी असेल तर त्या प्रतिपूर्तीची रक्कम ही, रूग्णालयात ठेवण्याचा प्रत्यक्ष खर्च वजा शासकीय रूग्णालयांमध्ये वसूल करण्यायोग्य ५० शुश्रूषालय खर्च इतकी असावी. शासकीय रूग्णालयांमधील शुश्रूषालय खर्चाचे सध्याचे दर पुढील प्रमाणे आहेत.

शासकीय कर्मचाऱ्यांची वेतन कक्षा	मुफसल क्षेत्र दररोज रू.	शहर क्षेत्र दररोज रू.
३०० रूपयांपर्यंत	कोणताही खर्च नाही	
३०१ ते ५००	४.००	२०.००
५०१ ते १०००	८.००	४०.००
१००१ व त्यापुढे	१२.००	९०.००

४. वरिल परिच्छेद १ मध्ये विर्निदिष्ट केलेल्या आजारांवर आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी केलेल्या उपचारा बाजारातून खरेदी केलेल्या औषधांच्या *खर्चाच्या प्रतिपूर्तीस देखील वरिल परिच्छेद २ मध्ये विहित केलेले प्रमाण*

ण्यात यावे, मग ती औषधे अनुज्ञेय औषधांच्या यादीत असोत वा नसोत, तथापि, वेळोवेळी सुधारणा करण्यात आलेले महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ या अन्वये शासकीय रूग्णालयांच्या प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्याने लिहून दिलेल्या औषधपत्रावरून जी उपयंत्रे (Appliances) प्रतिपूर्तीयोग्य मानण्यात येतात. त्यांच्याच बाबतीत उपयंत्राच्या खर्चास मान्यता देण्यात यावी.

शासकीय कर्मचारी कामावर असताना किंवा रजेवर असताना त्यांच्याकामाच्या ठिकाणाव्यतिरिक्त अन्य ठिकाणी शासकीय कर्मचारी किंवा त्यांचे कुटुंबीय, वरिल परिच्छे १ मध्ये आकस्मिक निकडीचे प्रसंग म्हणून वर्गवारी दिलेल्या आजारांपैकी/रोगांपैकी कोणत्याही आजाराने/रोगाने ग्रस्त झाल्यास त्या कर्मचाऱ्यांच्या प्रतिपूर्तीबाबतच्या मागण्या नियमित करण्यासाठी देखील उपरोल्लेखित तत्त्वे लागू करण्यात यावीत. मात्र, परदेशात ओढवलेले आजार यास अपवाद असतील.

शासन याद्वारे आणखी असाही निदेश देत आहे की, एखादा शासकीय कर्मचारी कामावर असतांना वरील परिच्छेद १ मधील यादीतील कोणत्याही गंभीर स्वरूपाच्या आकस्मिक आजाराने ग्रस्त झाला असेल आणि त्याच्या आदी निकटच्या नातेवाईकांपैकी एखाद्या नातेवाईकास त्याच्या शुश्रुषेसाठी त्या ठिकाणी जावे लागले असेल तर त्या शासकीय कर्मचाऱ्याला तो अनुज्ञेय असलेल्या वर्गातील जागेच्या रेल्वे भाड्यापोटीचा/बस भाड्यापोटीचा प्रवास खर्च अधिक त्या शासकीय कर्मचाऱ्यांला त्या ठिकाणी अनुज्ञेय असलेल्या दराने जास्तीत जास्त ५ दिवसांच्या कालावधीकरीता दैनिक भत्ता इतकी रक्कमही देण्यात येईल ही सवलत जास्तीत जास्त दोन निकटच्या नातेवाईकांपुरती मर्यादित ठेवावी. शासकीय कर्मचाऱ्यास रूग्णालयात ठेवल्याचा कालावधी हा रितसर व अनुज्ञेय रजा म्हणून मानण्यात येईल आणि त्यासाठी संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्याकडून अर्ज घेण्यात येईल.

शासन आणखी असाही निदेश देत आहे की, महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) नियम १९८१ च्या परिशिष्ट दोन मध्ये सूचीबद्ध करण्यात आलेल्या विभाग प्रमुखांना संबंधित प्रदेशांचे उपसंचालक, आरोग्य सेवा यांच्याशी विचारविनिमय करून या आदेशानुसार त्यांच्या हाताखालील कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मंजूर करण्याचे प्राधिकार देण्यात यावेत. विभाग प्रमुखांच्या संबंधित प्रतिपूर्तीच्या प्रकरणाच्या बाबतीत संबंधित प्रशासकीय विभागांनी निर्णय घ्यावा.

वरील परिच्छे १ मध्ये यादी दिलेल्या प्रवर्गामध्ये ज्यांचा समावेश होत नाही अशा आकस्मिक आजारांच्या निर्देश संबंधीत प्रशासकीय विभागामार्फत शासनाच्या सार्वजनिक आरोग्य विभागाकडे करण्यात यावा.

शासन निर्णय, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमजी - १०७१/७८२७-पी, दिनांक ऑगस्ट, १९७१ या अन्वये अनुज्ञेय असलेली मुंबई येथील ''टाटा रूग्णालयातील'' कॅन्सरच्या उपचारांच्या वैद्यकीय खर्चाची संपूर्ण प्रतिपूर्ती देण्याचे चालू ठेवावे.

प्रलंबित प्रकरणांना देखील हे आदेश लागू करण्यात यावेत. मात्र यापूर्वीच निर्णित असलेली प्रकरणे पुन्हा चालू करण्यात येऊ नयेत.

हा निर्णय वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.सीआर-१३३६ एसईआर-५, दिनांक १५ ऑक्टोबर, १९८३ अन्वये तथा त्या विभागाच्या सहमतीने काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(एस.एस. वर्तक)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

शासकीय कर्मचाऱ्यांनी निकडीच्या परिस्थितीत खाजगी उपचारासाठी केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसंबंधीच्या मार्गदर्शक तत्त्वांचे स्पष्टीकरण.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

परिपत्रक क्रमांक - एमएजी - १०८१/४९०७/पीएच - ९ अ

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २ जानेवारी १९८५

(१) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभागाचा क्रमांक एम.ए.एच. १०९१/४९०७/पीएच - ९अ/ दि. १९ऑक्टोबर १९८३

(२) सार्वजनिक आरोग्य विभागाचा शासन निर्णय सम क्रमांकाचा दिनांक १९ ऑक्टोबर १९८४

(३) शासकीय पत्र, सार्वजनिक आरोग्या विभाग, क्रमांक एमएजी - १०८४/६३२ पीएच-९ अ, दिनांक २२ नोव्हेंबर १९८४

परिपत्रक -

शासन क्रमांक एमएजी १०८१/४९०७/पीएच-९ अ, दिनांक १९ ऑक्टोबर १९८३ अनुसार शासकी कर्मचाऱ्यांना निकडीच्या परिस्थितीत खाजगी उपचारासाठी त्यांनी केलेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्याबा असलेली मार्गदर्शक तत्त्वे शिथिल करण्यात आली होती आणि काही विवक्षित आजार गंभीर स्वरूपाचे आकस्मि आजार म्हणून जाहीर करण्यात आले होते. पूर्वोक्त शासन निर्णयात अंतर्भूत असलेल्या काही तरतुदीचे स्पष्ट आक होत नसल्यामुळे लेखा परीक्षा विभागाकडून निवेदन देण्यात आले आहे. शासकीय पत्र क्रमांक एमजी १०८४/६३ पीएच-९अ, दिनांक २२ नोव्हेंबर १९८४ अन्वये काही विवक्षित स्पष्टीकरणे यापूर्वीच अधिदान व लेखा अधिक यांना देण्यात आली असून त्याची प्रत या शासन निर्णयासोबत जोडली आहे.

(२) दि. १९/१०/१९८३ च्या शासन निर्णयात अंतर्भूत करण्यात आलेल्या उद्देशिकतेचे उद्धृत केले तरतुदींच्या संबंधात शासन आता खालीलप्रमाणे स्पष्टीकरण देत आहे.

२. (१) कार्यालय प्रमुखांनी त्यांच्याकडे वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी सादर करण्यात येणाऱ्या मागण्या, उप संचालक, आरोग्य सेवा (मंडळ विभाग), मुंबई मंडळ सोडून संबंधित मंडळाच्या बाबतीत उपसंचालक, आरोग्य से यांच्याकडे पाठवाव्या. मुंबई मंडळाच्या बाबतीत मागण्या उपसंचालक आरोग्य सेवा (मध्यवर्ती विभाग), मुंबई यांच्या पाठवावयाच्या आहेत. संबंधित उप-संचालक, आरोग्य सेवा यांनी दि. १९ ऑक्टोबर १९८३ व १९ ऑक्टोबर १९ च्या शासन निर्णयानुसार सदर प्रतिपूर्तीची मागणी विचारात घेण्यायोग्य आहे किंवा नाही यासंबंधी प्रमाणपत्र द्यावे.

(२) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या मागणीसोबत खालील कागदपत्रे जोडण्यात यावीत. -

Sumedh Kamble
M.Com, M.A(Amb. Tht.)

(१) उपचार करणाऱ्या डॉक्टरचे सोबत जोडलेल्या प्रपत्र 'क' मधील प्रमाणपत्र.

(२) केलेल्या खर्चाबाबत उपचार करणाऱ्या डॉक्टरचे सोबतच्या प्रपत्र 'ड' मधील प्रमाणपत्र व त्याच्या पृष्ट्यर्थ प्रमाणके व रूग्णाची कागदपत्रे.

कार्यालय प्रमुखांनी वैद्यकीय प्रतिपूर्तीची मागणी सादर करताना खालील मार्गदर्शक तत्त्वे लक्षात ठेवावीत.

(एक) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या मागण्या एक वर्षापेक्षा अधिक कालावधी पूर्वीच्या नसाव्यात.

(दोन) संबंधित उप-संचालक, आरोग्य सेवा यांच्याकडून वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची कागदपत्रे मिळाल्यानंतर अनुज्ञेय असलेली रक्कम काढण्यात यावी.

(तीन) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या मागण्या संबंधित उप-संचालक, आरोग्य सेवा यांच्याकडे थेट पाठवण्यात याव्यात आणि त्यांच्याकडून त्या मागण्या परत आल्यावर चुकत्या करण्यात याव्यात.

(चार) विभाग प्रमुखांच्या स्वत:च्या मागण्याखेरीज अन्य मागण्या प्रशासकीय विभागाकडे पाठवण्यात येऊ नयेत.

(पाच) जे अधिकृत वैद्यकीय प्राधिकारी असतील अशा विभागा प्रमुखांच्या कार्यालयामध्ये काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांच्या मागण्या उप-संचालक, आरोग्य सेवा यांच्याकडे पाठवण्याची गरज नाही. अशा मागण्या संबंधित अधिकृत वैद्यकीय प्राधिकारी स्वत:च निर्णय घेऊ शकतील.

(सहा) आकस्मिक आजाराच्या प्रकरणामध्ये अधिकृत वैद्यकीय प्राधिकाऱ्यांकडून प्रमाणके प्रतिस्वाक्षरीत करून घेण्याची आवश्यकता नाही.

(सात) आकस्मिक आजाराच्या प्रकरणामध्ये खाजगी रूग्णालयामध्ये उपचार घेण्यासाठी अधिकृत वैद्यकीय प्राधिकाऱ्याची पूर्वपरवानगी घेण्याची आवश्यकता नाही.

(आठ) केलेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती पूर्णपणे करता येणार नाही. परंतु शासन निर्णय क्रमांक एमएजी १०८१/४९०७/पीएच-अ, दिनांक १९ ऑक्टोंबर १९८३ अन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या खर्चाच्या मर्यादेपर्यंत प्रतिपूर्ती करण्यात येईल.

(नऊ) दिनांक १९ ऑक्टोंबर १९८३ च्या शासन निर्णयान्वये देण्यात आलेल्या सवलती, उक्त शासन निर्णयात व दिनांक १९ ऑक्टोबर १९८४ च्या शासन निर्णयात दिलेल्या सूचीतील आजारांच्या बाबतीतच लागू असतील.

(दहा) परदेशातील उपचारासाठी करण्यात आलेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय असणार नाही.

(अकरा) शासकीय पत्र क्रमांक एमएजी १०८४/६३२/पीएच- ९अ, दिनांक २२ नोव्हेंबर १९८४ यामध्ये आधीच स्पष्ट केल्याप्रमाणे या शासन निर्णयाला प्रत जोडली आहे. आकस्मिक आजारांच्या उपचाराच्या संबंधात शासकीय रूग्णाजय जवळ असणे किंवा अन्य गोष्टी प्रस्तुत नाही.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

पी.बी. भगरे, कार्यासन अधिकारी

वैद्यकीय खर्चाच्या परिपूर्तीची देयके मंजूर करण्याचे अधिकार
जिल्हा शल्य चिकित्सक यांना देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

निर्णय क्र. एमएमजी १०८६/३४३७/आरोग्य - ९

मंत्रालय मुंबई - ३२ दि. ३० जुलै १९८७

वाचा - क्र.एमएजी १०८१/४९०७/आरोग्य-९, दिनांक १९ ऑक्टोंबर १९८३-८४ चे आदेश

निर्णय -

शा सकीय कर्मचाऱ्यांना आणि त्यांच्या कुटूबियांना शासकीय रूग्णालयामध्ये वैद्यकीय मोफत सेवा मिळण्याचा हक्क आ परंतू बऱ्याच वेळा त्यांना खाजगी रूग्णालयात अति तात्काळ प्रसंगी जावे लागते. खाजगी रूग्णालयात उपचार घेतल्यावर वैद्य प्रतिपूर्ती मिळण्यामध्ये बऱ्याच अडचणी उद्भवतात. म्हणून अशा उपचारांकरीता येणाऱ्या खर्चास मान्यता देण्याबद्दलचे आ दिनांक १९ ऑक्टोबर १९८३ व १९ ऑक्टोबर १९८४ अन्वये काढले आहेत. यामधील तरतूदीप्रमाणे एकंदर १८ अति तात्क आजारांच्या संदर्भात खाजगी रूग्णालयात घेतलेल्या वैद्यकीय सेवेकरीता जो खर्च येतो त्याच्या ८० ते ९० टक्के खर्च (पगाराप्रमा वैद्यकीय प्रतिपूर्तीस मान्य आहे. मात्र ही प्रतिपूर्ती व्यक्तिगत प्रमाणामध्ये रू. १० हजार आर्थिक मर्यादेपर्यंत आहे. अशा आजारां संदर्भात संबंधित मंडळाच्या उपसंचालकांशी विचार विनिमय करूनच, महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसाधारण शर्ती) निय १९८१ मधील परिशिष्ट २ अन्वये सुचीबद्ध करण्यात आलेल्या विभाग प्रमुखांना त्यांच्या हाताखालील कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय खर्चा प्रतिपूर्तीची प्रकरणे मंजूर करण्याचे प्राधिकार देण्यात आले आहेत. तसेच विभागीय प्रमुखांच्या संदर्भात, संबंधित प्रशास विभागांना निर्णय घ्यावे लागतात. परंतू असे आढळून आले आहे की, संबंधित उपसंचालकांच्या कार्यालयामध्ये त्यांच्या विभागात सर्व कार्यालयांकडून केसेस पाठविल्या जातात आणि अशा केसेस निकाली काढण्याकरीता बराच कालावधी लागतो. का उपसंचालक हे महिन्यातील २० दिवस तरी कार्यालयीन कामकाजाच्या दौऱ्यावर असतात

म्हणून शासन आता याद्वारे असे आदेश देत आहे की दिनांक १ ऑगस्ट १९८७ पासून उपसंचालक, आरोग्य से कार्यालयाकडे अशा तात्काळ सेवेच्या संदर्भात प्रकरणे न पाठविता संबंधित जिल्हा शल्यचिकित्सक यांचेकडे पाठविण्यात याव ज्या ठिकाणी वैद्यकीय महाविद्यालये असतील तेथे महाविद्यालयाचे डीन किंवा अधिक्षक यांचेकडे अशा केसेस पाठविण्यात याव्या परंतू बृंहमुंबईतील कार्यालयांनी/विभागांनी खाली नमूद केलेल्या रूग्णालयामध्ये त्या त्या विभागाच्या केसेस पाठवाव्या. पूर्वीप्रमा संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचेकडे पाठवू नयेत.

अ.क्र.	रूग्णालयाचे नांव	विभागाचे नांव.
१.	जे.जे. रूग्णालय, मुंबई	गृह विभाग, सामान्य प्रशासन विभाग, महसूल व वन विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, समाजकल्याण विभाग, आदिवासी विकास विभाग.
२.	सेंट जॉर्ज रूग्णालय, मुंबई	वित्त विभाग, आरोग्य विभाग, वैद्यकीय शिक्षण व औषधी द्रव्ये, नियोजन विभाग, ग्राम विकास विभाग
३.	गोकुळदास तेजपाल हॉस्पिटल, मुंबई	अन्न व नागरी पुरवठा विभाग, उद्योग ऊर्जा व कामगार विभाग, कृषि व सहकार विभाग, पाटबंधारे विभाग, विधान कार्य विभाग.
४.	कामा हॉस्पिटल, मुंबई	विधी व न्याय विभाग, नगरविकास विभाग, गृहनिर्माण व विशेष सहाय्यक विभाग, पर्यावरण विभाग, शिक्षण व सेवायोजन विभाग.

३. शासन आता याद्वारे असेही आदेश देत आहे की, ज्या कार्यालयाचे विभाग प्रमुख वैद्यकीय अधिकारी म्हणजे डॉक्ट आहेत, त्या कार्यालयातील कर्मचाऱ्यांची प्रकरणे अशा कार्यालयांनी त्यांच्या स्तरावरच निकाली काढावीत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

प्रभाकर भ

कक्ष अधिका

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१

प्रसुतीसाठी झालेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्र. एमएजी १०९०/६९३/आरोग्य-९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक ३१ मे १९९१

वाचा -(१) शासन परिपत्रक, नगर विकास, आरोग्य व गृहनिर्माण विभाग क्र.एमएजी १०७२/३१६८८/पी, दिनांक २९ऑगस्ट १९७२

(२) शासन निर्णय, सार्वज्ञनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी १०८६/४९०७/आरोग्य -९, दिनांक १ सप्टेंबर १९८७

निर्णय -

शासन परिपत्रक, नगर विकास, आरोग्य व गृहनिर्माण विभाग क्रमांक एमएजी १०७२/३१६८८/पी, दिनांक २९ ऑगस्ट १९७२ अन्वये स्त्री शासकीय कर्मचारी/शासकीय कर्मचाऱ्यांची पत्नी यांनी प्रसूतीपूर्वी शासकीय/नगर परिषदेच्या रूग्णालयात नांव नोंदविणे आवश्यक आहे. अशा प्रकारे नांव नोंदविले नसल्यास, प्रसूतीच्या वेळी आकस्मिक परिस्थिती निर्माण झाल्यास, खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास त्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळू शकत नाही. अशा प्रकारे लवकरात लवकर प्रसुतीपूर्व नोंदणी शासकीय रूग्णालयात करणे आवश्यक आहे. त्यामुळे प्रसुतीपूर्व मातेची काळजी घेतली जाईल. लसटोचणी योग्यरितीने पूर्ण होईल व प्रसुती सुलभ होईल. तसेच प्रसुतीच्या वेळी अडचण किंवा त्रास होणार नाही व शस्त्रक्रिया आवश्यक असल्यास त्यावेळीही योग्य तो सल्ला वेळेवर मिळू शकेल. या सर्व दृष्टीने प्रसुतीपूर्वी नजिकच्या शासकीय रूग्णालयात नांव नोंदणी करणे आवश्यक आहे. याची जाणीव कर्मचाऱ्यांना करून देण्यात यावी. तसेच सदर आदेशांना विस्तृत प्रसिद्धी देण्यात यावी.

२. शासन निर्णय क्र.एमएजी १०८६/४९०७/आ-९, दिनांक १/९/१९८७ अन्वये सदर शासन निर्णयात नमूद केलेल्या २१ आकस्मिक आजारामध्ये आकस्मिक परिस्थिती निर्माण होऊन खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास त्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती रू. १० हजाराच्या मर्यादेत मिळू शकते. सदर आजारांमध्ये क्रमांक १४ वर स्त्रीरोगशास्त्र व प्रसूतीशास्त्र संबंधित आकस्मिक आजार असे नमूद केले आहे. त्यात सामान्यपणे सिझरीयन शस्त्रक्रिया संबंधित आकस्मिक आजार असे नमूद केले आहे. त्यात सामान्यपणे सिझरीयन शस्त्रक्रिया व प्लाझेन्टा प्रिवीया तसेच सर्वसामान्य प्रसूती वगळून इतर उद्‌भवणारे आजार असू शकतात. या प्रसुती शास्त्रातील इतर आजाराबद्दल आकस्मिकतेचे प्रमाणपत्र संबंधित जिल्हा चिकित्सकांनी दिल्यास त्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती नियमानुसार अनुज्ञेय राहील.

३. या संदर्भात खालीलप्रमाणे खुलासा करण्यात येत आहे.

अ) स्त्री शासकीय कर्मचारी अगर शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या पत्नीने शासकीय रूग्णालयात उपचार घेतल्या
प्रसूतीसाठी येणारा सर्व खर्च प्रतिपूर्तीसाठी अनुज्ञेय राहील.

ब) शासन परिपत्रक, दिनांक २९/८/१९७२ नुसार शासकीय रूग्णालयात प्रसुतीपूर्वी नोंदणी केल्या
प्रसुतीच्या वेळी आकस्मिक परिस्थितीत खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास त्यावरी
खर्चाची रू. १० हजाराच्या मर्यादेत प्रतिपूर्ती मिळू शकेल.

क) शासकीय रूग्णालयात प्रसुतीपूर्वी नोंद नोंदणी केलेली नसल्यास पूर्ण कालावधीच्या प्रसुतीसाठी
(सिझरीयन शस्त्रक्रिया वगैरे) खाजगी रूग्णालयात उपचार घेतल्यास त्यावरिल खर्चाची प्रतिपू
मिळू शकणार नाही.

४. सदर शासन निर्णय, वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ४४५/९१/सेवा-५, दिनांक १८/५/९१ च
सहमतीने निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

र.शं.

महाराष्ट्राचे शासनाचे उप स

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१

आकस्मिक उद्भणाऱ्या २३ गंभीर आजारावर तसेच ५ गंभीर आजारावर खाजगी रूग्णालयात विशिष्ट उपचारावरील वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती सुधारित वेतन गट आणि दरा बाबत

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्र. एम.ए.जी. १०९९/प्र.क्र.४०/आरोग्य - ३

मंत्रालय मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक २९ जुलै १९९९

(१) शासन निर्णय ,सार्वजनिक आरोग्य विभाग,क्रमांक एमएजी-१०८९/४९०७/आरोग्य - ९, दि. १९ ऑक्टोबर १९८३

(२) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी - १०८४/४१५७/सीआर-१५६/आरोग्य - ९, दि. २९ एप्रिल १९८५

(३) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी - १०८६/४९०७/आरोग्य - ९, दि. २३/६/१९८८

(४) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी - १०८९/३८३७/आरोग्य - ९, दिनांक २३/६/१९८८

(५) शासन निणृय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी - १०८९/६०८/आरोग्य - ९, दि. १२ ऑक्टोबर १९८९

(६) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी - १०९१/२५६५/सीआर-२११/आरोग्य - ७, दि. १७ फेब्रुवारी १९९२

(७) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी -१०९२/१६९२/सीआर - २३३/आरोग्य-७, दि.१९/१२/१९९२

(८) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी - १०९१/२५२९/(सीआर - २१/९१) आरोग्य - ७, दि. २४/२/१९९३

प्रस्तावना

शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील तरतुदीच्या अधीन राहून शासन विनिर्दिष्ट आकस्मिकता उद्भवणाऱ्या २३ आजारावर खाजगी रूग्णालयात केलेल्या उपचारावरील वैद्यकीय खर्चाची, वेतन गटानुसार अनुज्ञेय ठरविण्यात आलेल्या टक्केवारीप्रमाणे परंतू प्रत्येक प्रकरणी रू.२०,००० च्या कमाल मर्यादित प्रतिपूर्ती केली जाते. अशा प्रकरणी झालेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करताना शस्त्रक्रिया, चाचण्या, औषधोपचार केलेल्या खर्चाची, वेतनगटासाठी अनुज्ञेय ठरविलेल्या टक्केवारीनुसार परिगणना होत असली, तरी रूग्णालयात खर्च परिगणित करताना वेगळी पद्धत अवलंबिली जाते.

वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती सध्याच्या असलेल्या पद्धतीत सुधारणा करण्याच्या दृष्टीने प्रामुख्याने खालील चार प्रस्ताव

शिफारशीनुसार विचाराधीन होते.

(१) पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशीनुसार सुधारित वेतन श्रेणीच्या अनुषंगाने मासिक मूळ वेतन गट
करणे.

(२) रूग्णालयीन वास्तव्याचा खर्च परिगणित करण्याची सध्या अस्तित्वात असलेली काहीशी विशिष्ट पद्धत
करण्याच्या दृष्टीने योजना करून परिगणनेची नवीन पद्धत अस्तित्वात आणणे.

(३) रूग्णालयीन वास्तव्यावरिल परिगणना करण्यासंदर्भातील नवीन पद्धत. (१) हृदय शस्त्रक्रियांची प्रकरणे
हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया, (३) ॲन्जिओप्लास्टी शस्त्रक्रिया, (४) मूत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया, (५)
कर्करोग या पाच गंभीर आजारावरिल विशिष्टोपचाराच्या प्रकरणी देखील अंमलात आणणे.

(४) अतिदक्षता कक्षावरील (आय.सी.यू. कक्ष) सध्या अनुज्ञेय नसलेला खर्च अनुज्ञेय ठरवून त्या कक्षातील
वास्तव्यावरील खर्चाची परिगणना करताना अंतर्भाव करणे.

उपरोक्त सर्व मुद्दे विचारात घेऊन पूर्वीचे ह्या संदर्भातील आदेश रद्द करून विनिर्दिष्ट २३ आकस्मिक आजार व
केलेल्या ५ गंभीर आजारावरिल विशिष्टोपचारासाठी वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करताना सुधारित मूळ वेतनगट निश्चित
रूग्णालयातील वास्तव्यावरिल व अति दक्षता कक्षावरील खर्चाची परिगणना करण्याची नवीन पद्धत अंमलात आणण्याचा
घेतला आहे.

शासन निर्णय

उपरोक्त वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती व परिगणणेची नवीन पद्धत अंमलात आणण्यासाठी सध्या अस्तित्वात अस
पद्धतीसंबंधीचे शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक एमएजी/१९८९/६०८/आरोग्य - ९, दि. १२ ऑक्टोबर
अंतश: व शासन निर्णय, एमएजी /१०९१/२४६५/सीआर-२११/आरोग्य-७, दि. १७ फेब्रुवारी १९९२ या शासन निर्णया
पूर्णत: रद्द करण्यात येत आहे.

पाचव्या वेतन आयोगाच्या शिफारशीनुसार दि. १ जानेवारी १९९६ पासून सुधिरित वेतनश्रेणी लागू करण्यात आ
आहे. परिणामी शासन विनिर्दिष्ट २३ आकस्मिक आजारावर खाजगी रूग्णालयात आंतररूग्ण कालावधीत औषधोपचारा
केलेल्या खर्चाच्या प्रतिपूर्ती आता पुढील सुधारित मासिक मूळ वेतनगटानुसार अनुज्ञेय ठरले.

तक्ता अ

अ क्र.	पूर्वीचे मासिक मूळ वेतन	सुधारित मासिक मूळ वेतन	औषधोपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्तीची रक्कम
१.	रू. २८०० /-पर्यंत	रू. ८४०० /- पर्यंत	औषधोपचारावरिल प्रत्यक्ष खर्चाच्या ९० टक्के
२.	रू. २८०१/- ते रू. ३५००/- पर्यंत	रू. ८४०१/- ते रू. १०,५००/- पर्यंत	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ८५ टक्के
३.	रू. ३५०१/- व त्यापेक्षा जास्त	रू. १०,५०१/त्या पेक्षा जास्त	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ८० टक्के

वरिल प्रकरणी शासन मान्यता तसेच खाजगी रूग्णालयातील वास्तव्याचा खर्च संबंधित कर्मचाऱ्याचा वेतन गट लक्षा
घेता खाली दर्शविल्याप्रमाणे त्याने प्रत्यक्ष वास्तव्य केलेल्या कक्षाच्या प्रकारासमोर विहित केलेल्या मर्यादित अनुज्ञेय ठरेल.

तक्ता - ब

अ.क्र.	खाजगी रूग्णालयातील वास्तव्याचा प्रकार	वास्तव्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती करावयाची रक्कम
१.	जनरल (सर्वसामान्य कक्ष) वॉर्ड	वेतनाच्या टप्प्याप्रमाणे ९० टक्के, ८५ टक्के व ८० टक्के
२.	जनरल वॉड्र्च्या (सर्व सामान्य कक्षाच्या) बाजूला बाथरूम नसलेला कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ७५ टक्के
३.	बाथरूमसह स्वतंत्र कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या २५ टक्के
४.	बाथरूमसह डबल बेड कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ६० टक्के
५.	बाथरूमसह वातानुकूलित कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के
६.	अतिदक्षता कक्ष (आय.सी.यु.कक्ष)	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के

(२) प्रस्तावनेत नमूद केलेल्या ५ गंभीर आजारावर शासनाने संपूर्ण खर्चाच्या प्रतिपूर्ती मान्यता दिलेल्या खाजगी रूग्णालयात उपचार घेतल्यास तेथील आंतररूग्ण कालावधीतील औषधोपचारावरिल खर्चाची १०० टक्के प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील. तसेच या ५ गंभीर आजारावर विशिष्टोपचारासाठी केलेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करताना सध्या अनुज्ञेय नसलेल्या अतिदक्षता कक्षावरिल (रिकव्हरी रूम) संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय ठरविण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे. तसेच या ५ गंभीर आजारावरिल अतिदक्षता कक्षात असताना रूग्णाच्या नावावर असलेल्या पूर्वीचा कक्षदेखील उपरोक्त ब तक्त्यावरिल दर्शविलेल्या आकारानुसार अनुज्ञेय राहील.

काही खाजगी रूग्णालयामध्ये वास्तव्याचे प्रकार दर्शविण्यासाठी वेगवेगळ्या शब्दांचा वापर केला जातो. (उदा. ए-ए--ए, बी स्पेशल डिलक्स, इत्यादी) या सांकेतिक शब्दप्रयोगामुळे वास्तव्यासाठी नेमक्या कोणत्या सुविधा दिल्या जातात याचा बोध होत नाही. अशावेळी रूग्णाचे वास्तव्य वर विहित केलेल्या वास्तव्याच्या कोणत्या प्रकारात होते वा कोणत्या प्रकाराशी समकक्ष होते याबाबतचे संबंधित खाजगी रूग्णालयाच्या प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र उपलब्ध करणे अत्यावश्यक राहील व जबाबदारी संबंधित शासकीय कर्मचाऱ्यांची राहील.

हे आदेश, शासन निर्णय निर्गमित झालेल्या दिनांकापासून अंमलात येतील परंतू दि. १-१-९६ ते या आदेशाच्या दिनांकापर्यंतच्या कालावधीत औषधोपचार घेतलेल्या अनिर्णित प्रकरणांना हे आदेश लागू राहतील. मात्र निर्णीत प्रकरणे पुन: उघडून कार्यवाही करण्यात येऊ नये.

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. एमएजी-१०८१/४९०७/आ-९, दि. १९ ऑक्टोबर १९८३ व शासन निर्णय एमएजी-१०८४/४९५७/सीआर-१५६/आरोग्य-९, दि.२९ एप्रिल १९८५ च्या आदेशातील उर्वरित तरतुदी त्यामध्ये वेळो वेळी केलेल्या सुधारणांसहित पुढेही चालू राहतील.

सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांनी हा शासन निर्णय, त्यांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील सर्व कार्यासने व कार्यालये यांना कळविण्याची व्यवस्था करावी.

सदन शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांना अनौपचारिक संदर्भ क्र.वैप्र.-२०२/सेवा-५, दि. २८ जुलै १९९९ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

महाराष्ट्र शासनाच्या उपसचिव

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१

प्रसुतीसाठी झालेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्याबाबत

एकत्रित आदेश

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्र.एमएजी-१०९९/प्र.क्र.२३७/आरोग्य-३

दिनांक - २१ ऑगस्ट, १९९९

शासन निर्णय -

आदेश क्रमांक एमएजी/१०७२/३१६८८ - पी, दिनांक १९ ऑगस्ट ७२ (२), क्र.एमएजी १०८ ४९०६/आरोग्य-९, दिनांक १/१/८७ शासन निर्णय क्र.एमएजी १०९०/६१३/आरोग्य/९, दिनांक ३१ मे १९ हे रद्द करण्यात येत असून या आदेशांचे एकत्रितकरण करून पुढील आदेश निर्गमित करण्यात येत आहे

स्त्री कर्मचारी/अधिकारी याच्याबाबतीत महाराष्ट्र राज्य सेवा वैद्यकीय देखभाल नियम १९६१ खाली शासकी स्त्री कर्मचारी/अधिकारी अथवा कर्मचाऱ्याची पत्नी यांना प्रसुतीपूर्वी शासकीय/जिल्हापरिषद व महानगर पालि अथवा नगरपरिषदेच्या रूग्णालयात गर्भधारणेनंतर पहिल्या २ ते ३ महिन्यात नांव नोंदविणे आवश्यक आहे. त्याकरी ६ महिन्यापर्यंत वाट पाहण्याची आवश्यकता नाही. अशा प्रकारे नांव नोंदविले नसल्यास प्रसुतीच्या वेळी आकस्मि परस्थिती निर्माण झाल्यास, खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यावर त्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळू श नाही. ते टाळण्याकरीता तसेच प्रसुतीपूर्व मातेची काळजी घेण्याकरीता लसटोचणी योग्यरितीने पूर्ण होईल व प्रसु सुलभ होईल, याकरीता स्त्री कर्मचाऱ्यांनी लवकरात लवकर प्रसुतीपूर्व नोंदणी शासकीय रूग्णालयात करणे आवश्य होईल, त्यामुळे प्रस्तूतीच्या वेळी अडचण किंवा त्रास होणार नाही व शस्त्रक्रिया आवश्यक असल्यास त्यावेळीही यो तो सल्ला वेळेवर मिळू शकेल. कोणत्याही परिस्थितीत, प्रसुती पूर्वी नोंदणी केली नसल्यास पूर्ण कालावधीच्या प्रसुतीसा (सिझरियन शस्त्रक्रिया) खाजगी रूग्णालयात घेतलेल्या उपचारावरिल खर्चास मान्यता मिळणार नाही.

एकंदर २३ आकस्मिक आजारामध्ये स्त्रीरोग व प्रसुतीशास्त्र संबंधातील आकस्मिक आजार या आजारा समावेश असल्याने स्त्री कर्मचाऱ्यांना २० हजारापर्यंत आकस्मिक आजाराच्या वेळी औषधोपचारासाठी आलेल् खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळू शकते.

प्रसुती शास्त्रासंबंधातील इतर आजारांबाबत आकस्मिकतेचे संबंधित जिल्हा शल्यचिकित्सकांनी प्रमाण दिल्यास त्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती नियमानुसार अनुज्ञेय आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(एल.जी. इप्पवार)

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचि

शासकीय कर्मचाऱ्यांना निकडीच्या परिस्थितीत खाजगी उपचारासाठी केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्ती संदर्भात तसेच शासकीय रूग्णालयात अनुज्ञेय असलेल्या वैद्यकिय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची देयके सादर करण्याबाबतची मार्गदर्शक तत्वे - एकत्रित आदेश

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : एमएजी १०९९/प्र.क्र. २४०/९९, आरोग्य - ३

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : ३० ऑगस्ट, १९९९

शासन निर्णय -

शासकीय कर्मचारी/अधिकारी यांना अतिगंभीर २३ आजारासंदर्भात तसेच परदेशी वैद्यकीय सेवा घेण्यासंदर्भात व ५ गंभीर आजारासंदर्भात तसेच वैद्यकीय देखभाल नियम (२५) अन्वये निरनिराळ्या आजारांच्या करीतां खाजगी रूग्णालयामध्ये औषधोपचार करण्यास शासनाने मान्यता दिलेली आहे. ही देयके सादर करण्यासंदर्भात पुढील प्रमाणे पद्धत अनुसरण्यात यावी.

महाराष्ट्र राज्य सेवा वैद्यकीय देखभाल नियम १९६१ अन्वये शासकीय कर्मचारी/अधिकारी व त्यांचे कुटूंबियांना प्राधिकृत देखभाल अधिकाऱ्यांच्या सल्ल्यावरून घेतलेल्या शासकीय रूग्णालयातील आंतररूग्ण तसेच बाह्यरूग्ण म्हणून वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मागणी वरील नियमानुसार अनुज्ञेय ठरते. ज्या रूग्णालयामध्ये कर्मचारी व त्यांचे कुटूंबिय आंतररूग्ण म्हणून दाखल झाले आहेत, त्या कर्मचाऱ्यांना आंतररूग्ण म्हणून रूग्णालयात असतांना जो खर्च आला असेल त्याची प्रतिपूर्ती ''ब'' नमुन्यात देणे आवश्यक आहे.

काही वेळेला शासकीय कर्मचाऱ्याला शासकीय रूग्णालयात आंतररूग्ण म्हणून दाखल व्हावे लागत नाही परतू बाह्यरूग्ण म्हणून उपचार घेवू शकतात. अशावेळी प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकाऱ्यांनी शिफारस केलेली औषधे, उपकरणे इत्यादीसाठी आलेला खर्च हा प्रतिपूर्ती नमूना ''अ'' मध्ये करणे आवश्यक आहे. या संदर्भात शासनाने १ मार्च

१९९९ च्या आदेश क्रमांक : एमएजी-१०८४/११६/सीआर/४१/९९/आरोग्य-३ अन्वये काढलेले आदेश व त्याला जोडलेले नमुने 'अ' व 'ब' यात नमूद केलेली कार्यपद्धती अंमलात येतील. शासकीय कर्मचाऱ्यांना किंवा त्यांच्या कुटुबियांनी जर निरनिराळ्या शासकीय रूग्णालयामध्ये औषधोपचार घेतले असतील तर त्याकरीता प्रमाणपत्र नमुने ''अ'' व ''ब'' हे स्वतंत्र देणे आवश्यक असेल.

शासनाने निरनिराळ्या आजारांबाबत निरनिराळ्या खाजगी रूग्णालयांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल. नियम १९६१ चे नियम २ (५) अन्वये मान्यता दिली आहे. सोबज आजार व मान्यता दिलेली रूग्णालये यांची यादी सोबत जोडलेली आहे. (परिशिष्ट 'अ' चे भाग १, २ व ३) प्रतिपूर्तीची देयके 'क' व 'ड' नमुन्यात सादर करणे आवश्यक आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने, *(एल.जी. इप्पेवार)*

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

शासन आदेश क्र. एमएजी १०९९/प्र.क्र. २४०/आरोग्य दिनांक३ ऑगस्ट, १९९९ चे

परिशिष्ठ अ

भाग - १

खाली नमूद केलेले २३ आजारांस तसेच ५ गंभीर आजारांचे संदर्भात या आदेशाद्वारे आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी खा[ज]गी रूग्णालयात औषधोपचार घेण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

१. हृदयविकाराचा झटका (Caredìac emergcncy) प्रमस्तिष्क संवहनी (Cerbal Vascular) फुफ्फुसा[च्या] विकाराचा झटका (Pulmonary emergency)

२. अतिरक्तदाब (Hypertention)

३. धनुर्वात (Tetanus)

४. घटसर्प (Dipthcria)

५. अपघात (Accisent) आघात संलक्षण (Shock Syndrome) हृदयाशी आणि रक्तवाहिनीशी संबंधीत (Cardiologic 1 and vascular)

६. गर्भपात (Abortions)

७. तीव्र उदर वेतना/अंत्रा अवरोध (Acute abdominal pains/Intestinal obstrucion)

८. जोरदार रक्तस्त्राव (Severe haemerrage)

९. गॅस्ट्रोएन्ट्रायटिस (Gustro-Enteritis)

१०. विषमज्वर (Typhoid)

११. निश्चेतनावस्था (Coma)

१२. मनोविकृतीची सुरूवात (Onset of Psychiatric disorder)

१३. डोळ्यातील दृष्टीपटल सरकणे (Retinal detachment in the eye)

१४. स्त्रीरोगशास्त्र आणि प्रसूतीशास्त्र संबंधित यांच्याशी आकस्मिक आजार (Gynaecological and obstetri[c] emergency)

१५. जनन-पुत्र आकिस्मक आजार (Genito-urinary emergency)

१६. वायू-कोथ (Gus Gangrine)

१७. कान, नाक किंवा घसा यांमध्ये विजातीय पदार्थ गेल्यामुळे निर्माण झालेले आकस्मिक आजार (Foreign body in ear, Nose or Troat Emergency)

१८. ज्यामध्ये तातडीने शस्त्रक्रिया करणे आवश्यक असते अशा जन्मजात असंगती. (Cogenital Anamolies reguiring urgent surgical intervention)

१९. एड्स (AIDS)

२०. ब्रेन ट्युमर (BRAIN TUMOUR)

२१. भाजने (BURNS)

२२. इपिलेप्सी (Epilepshy)

२३. अेक्युट ग्लॅकोमा (Acute Glaucoma)

गंभीर आजार - भाग - २

१) हृदय शस्त्रक्रियांची प्रकरणे (Heart surgery)

२) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया (Bye pass Caronary Surgery)

३) ॲन्जिओप्लास्टी शस्त्रक्रिया

४) मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया (Kidney Transplantation)

५) रक्ताचा कर्करोग (Blood Cancer)

भाग - ३

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम ६१ खाली नियम २ (५) अन्वये विशिष्ट आजाराबाबत त्याच्या नावासमोर दर्शविलेल्या सस्थान शासन मान्यता देण्यात आली आहे. तेथे घेतलेल्या सेवेकरीता झालेल्या खर्चाची प्रतपूर्ती शासकीय कर्मचारी/अधिकारी यांना देये आहे.

अ.क्र.	आजाराचे नांव	प्राधिकृत संस्थेचे नाव
	लहान मुलांचे आजार	बाई जेरबाई वाडीया रूग्णालय, मुंबई.
	कर्करोग	१. टाटा मेमोरियल रूग्णालय, मुंबई. २. बालाभाई नानावटी रूग्णालय, मुंबई ३. कॅन्सर रिलीफ सोसायटी, नागपूर ४. अश्विनी रूरल कॅन्सर रिसर्च अॅण्ड रिलीफ सोसायटी, बार्शी ५. श्री सिद्धेश्वर कॅन्सर हॉस्पिटल अॅण्ड रिसर्च सोसायटी, सोलापूर ६. इंडियन कॅन्सर सोसायटीच्या महाराष्ट्रातील सर्व संस्था ७. कॅन्सर इन्स्टिट्यूट, अड्यार, मद्रास ८. संत तुकाराम मेडीकल रिसर्च सेंटर, महर्षी दयानंद मार्ग, अकोला
	ऑर्थोपेडिक उपचार	१. ऑर्थोपेडिक हॉस्पिटल, महालक्ष्मी, मुंबई २. ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ फिजीकल मेडीसीन अॅण्ड रिहॅबिलिटेशन, महालक्ष्मी, मुंबई.
	मधुमेह	रहेजा रूग्णालय, मुंबई
	मणक्याचे विकार, खूब्याचे विकार वेदनायुक्त सांध्याचे विकार व ते बदलण्याची शस्त्रक्रिया, दुर्बिणीद्वारे गुडघ्याच्या विकाराचे निदान व उपचार	१. संचेती इन्स्टिट्यूट फॉर ऑर्थोपेथिक रिहॅबिलिटेशन, पुणे २. स्वार्थायोगी प्रतिष्ठान चॅरिटेबल ट्रस्ट फॅक्चर अॅण्ड ऑथोपेडिक हॉस्पिटल मिरज ३. सुश्रूत मेडिकल केअर अॅण्ड रिसर्च सोसायटीचे हर्डीकर हॉस्पिटल,पुणे
	कॉम्प्यूटराईज्ड रेस्टींग इलेक्ट्रो कॉर्डिओग्राम कॉम्प्यूटराईज्ड ट्रेडमील स्ट्रेस टेस्ट व्हेक्टोरोकार डायग्राम कलर डॉपरलर एर्को कार्डीओग्राफि परमनन्ट पेसमेकर ॲनालायसेस ॲम्बूलेटरी व्होल्टर मॉनिटरींग	डॉ.शशांक सुभेदार नॅशनल हार्ट सेंटर ॲण्ड क्लिनिक, नागपूर (या रूग्णालयास निरनिराळ्या चाचण्यांच्या संदर्भात मान्यता दिलेली आहे.
	पोलिओ अस्थितव्यंगोपचार	ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ फिजीकल मेडिसीनी अॅण्ड रिहॅबिलीटेशन, महालक्ष्मी मुंबई

शासकीय कर्मचाऱ्यांनी आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी खाजगी रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचा[illegible] खर्चाच्या प्रतिपूर्तीबाबत मार्गदर्शक तत्वे

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्र. एमएजी-१०९५/सीआर-४५/९५/आरोग्य-३

मंत्रालय, मुंबई ४०००३२

दिनांक : ४ जुलै, २०००

वाचा - १) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक : एमएजी-१०९२/१६९२/सीआर/२३३/९[illegible] आरोग्य- ७, दि. १९ डिसेंबर ९२.

२) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. एमएजी-१०९९/प्र.क्र.२४०/९९/आरोग्य-३, दि. ३० ऑगस्ट. १९९९

शासन निर्णय -

सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक एमएजी-१०९२/१६९२/२३३/९२, दि. १९ डिसेंबर, १९९२ अ[illegible] शासकीय कर्मचाऱ्यांनी व त्यांच्या कुटूबियांना आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी खाजगी रूग्णालयात आंतररूग्ण [illegible] घेतलेल्या औषधोपचाराच्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी एकूण २३ आकस्मिक आजारांना मान्यता देण्यात आली. त्या[illegible] आणखी ५ आजारांचा समावेश करण्यात येत आहे तो खाली नमूद केल्याप्रमाणे -

१) स्पायन्स स्कॉड (मज्जारज्जू) संबंधात आकस्मिक आजार

२) उष्माघात

३) रक्तासंबंधातील आजार

४) प्राणी चावल्यामुळे होणारी विषबाधा

५) रसायनामुळे होणारी विषबाधा

तसेच

खालील १ आजार हा वगळण्यात येत आहे.

१) एडस्

या प्रमाणे खाली नमूद केलेल्या २७ आजारांना या आदेशाद्वारे आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी औषधो[illegible] घेण्यास मान्यता देण्यात येत आहे

१) हृदय विकाराचा झटका (Caediac emergency) प्रमस्तिक संहनी (cerbal Vascular) फुफ्फासा[illegible] विकाराचा झटका (Pulmonary emergency)

२) अति रक्तदाब (Hypertension)

३) धनुर्वात (Tetanus)

४) घटसर्प (Diptheria)

५) अपघात (Accident) आघात संलक्षण (Shock Syndrome) हृदयाशी आणि रक्तवाहिनीशी संबंधित (Cardiological and Vascular)

६) गर्भपात (Abortions)

७) तीव्र उदर वेदना/आंत्र अवरोध (Acute abdominal pains/Intestinal obstruction)

८) जोरदार रक्तस्त्राव (Severe haemrage)

९) गॅस्ट्रो - एन्ट्रायटिस (Gastro - Enteritis)

१०) विषमज्वर (Typhoid)

११) निश्चतेनावस्था (Corma)

१२) मनोविकृतीची सुरूवात (Onset of phychiatric disotrder)

१३) डोळ्यातील दृष्टीपटल सरकणे (Rantinal detachment in the eye)

१४) स्त्रीरोगशास्त्र आणि प्रसुतीशास्त्र संबंधित यांच्याशी आकस्मित आजार (Gayaecological and obsetetic emergency)

१५) जननमुत्र आकस्मिक आजार (Genito-urinary emergency)

१६) वायू कोथ (Gas Gangrine)

१७) कान, नाक किंवा घसा यामध्ये विजातीय पदार्थ गेल्यामुळे निर्माण झालेले आकस्मिक आजार (Foreign body in ear, nose of Troat Emergancy)

१८) ज्यामध्ये तातडीने शस्त्रक्रिया करणे आवश्यक असते अशा जन्मजात असंगती (Cogenial Anamolies reguring urgent surgical intervention)

१९) ब्रेन ट्यूमर (Brain Tumur)

२०) भाजणे (Burns)

२१) इपिलेप्सी (Epilepsy)

२२) ॲक्यूट ग्लॅकोमा (Acute Glaucoma)

२३) स्पायपनस स्कॉड (मज्जारज्जू) संबंधात आकस्मिक आजार

२४) उष्माघात

२५) रक्तासंबंधातील आजार

२६) प्राणी चावल्यामुळे होणारी विघबाधा

२७) रसायनामुळे होणारी विषबाधा

हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक वैप्र-५८/सेवा-५, दिनांक १५-५-२००० अन्वयें निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्र राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

एल.जी. इप्पेवार

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

शासकीय कर्मचाऱ्यांनी व त्यांच्या कुटुंबियांनी
आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी घेतलेल्या खाजगी
रूग्णायातील आरोग्य सेवा, मुंबई आंतररूग्ण उपचा
वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपुर्तीच्या मंजुरीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक एमएजी २००५/९/प्र.क्र.१/आरोग्य-३
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक - १९ मार्च, २००५

वाचा -१) शासन निर्णय, सा.आ.वि.क्र.एमएजी १०९१/३४५६/प्र.क्र.९१/आ.७ जानेवारी, १९९३
२) शासन निर्णय, सा.आ.वि.क्र.एमएजी १०१९/प्र.क्र.४०/आ.३, दि. २९ जुलै, १९९
३) शासन शुद्धिपत्रक सा.आ.वि. क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.४०/आ.३, दि. २५ फेब्रुवारी, २०००
४) शासन निर्णय सा.आ.वि.क्र. एमएजी १०९५/प्र.क्र.४५/९५/आ.३, दि. ४ जुलै, २०००
५) शासन निर्णय सा.आ.वि.क्र.एमएजी १०९/१३३३/प्र.क्र.२०१/आ.३, दि. २९ नोव्हेंबर, २००४
६) आरोग्य सेवा संचालनालयाचे पत्र क्र.) संआसे/आकस्मिक आजार/वैखप्र/मर्यादा/कक्ष-८ ब/ कक्ष-१/०५

प्रस्तावना -

शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटुबिंयांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधी तरतुदींच्या अधिन राहून, आकस्मिक उद्भवणाऱ्या २७ आजारांवर खाजगी रूग्णालयात घेतलेल्या उपचारांवरिल वैद्यकी खर्चाची, वेतनगटानुसार अनुज्ञेय ठरविण्यात आलेल्या टक्केवारीप्रमाणे परंतु प्रत्येक प्रकरणी रू.२०,०००/- च्या कमा मार्यदेत प्रतिपुर्तीस मंजुरी देण्याचे अधिकार विभागप्रमुखांना आहेत. या मर्यादेवरिल वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपुर्तीच प्रकरणे संबंधित मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागामार्फत सार्वजनिक आरोग्य विभाग व वित्त विभागाकडे विशेष बा म्हणून मान्यतेच्यादृष्टीने सादर केली जातात. सद्य: स्थितीत औषधाच्या किमतीत व उपचार पद्धतीवरिल खर्चामध्ये झालेली वाढ तसेच अशी प्रकरणे निकाली काढण्यास लागणारा कालावधी इत्यादींचा विचार करता प्रचलित कमा मर्यादेत वाढ करणे व प्रतिपुर्तीच्या अनुज्ञेय रकमेची परिगणना करण्यामध्ये सुलभता आणण्याची बाब शासनाच्या विचाराधी होती.

शासन निर्णय -

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. एमएजी १०९९/प्र.क्र.४०/आ.३, दि. २९ जुलै १९९ खालील प्रमाणे सुधारणा करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

१) औषधोपचारावरिल खर्चाची प्रतिपुर्ती -

वेतनगटानुसार औषधोपचारावरिल खर्चाच्या प्रतिपुर्तीची अनुज्ञेय रक्कम प्रस्तुत शासन निर्णयामधील तक्ता 'अ' मध्ये नमुद केली आहे. त्यामध्ये सुधारणा करण्यात येऊन आता वेतनश्रेणीचे वर्गीकरण न करता औषधोपचारावरिल

खर्चाच्या ९०% रक्कम सरसकट अनुज्ञेय राहील.

२) **खाजगी रूग्णालयातील वास्तव्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती -**

प्रस्तुत शासन निर्णयामधील तक्ता 'ब' मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहे.

तक्ता 'ब'

खाजगी रूग्णालयातील वास्तव्याचा प्रकार	वास्तव्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती करावाचा प्रचलित दर	वास्तव्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती करावयाचा सुधारीत दर
जनरल वॉर्ड (सर्वसामान्य कक्षाच्या)	वेतनाच्या टप्प्याप्रमाणे ९०%, ८५%, ८०%	प्रत्यक्ष खर्चाच्या सरसकट ९५% अनुज्ञेय
जनरल वॉर्डच्या (सर्वसामान्य कक्षाच्या बाजूचा बाथरूम नसलेला कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ७५%	प्रत्यक्ष खर्चाच्या सरसकट ९०% अनुज्ञेय
बाथरूमसह स्वतंत्र कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ६५%	प्रत्यक्ष खर्चाच्या सरसकट ७५% अनुज्ञेय
बाथरूमसह डबल बेडेड कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ६०%	प्रत्यक्ष खर्चाच्या सरसकट ७५% अनुज्ञेय
बाथरूमसह वातानुकूलित कक्ष	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५०%	प्रत्यक्ष खर्चाच्या सरसकट ७५% अनुज्ञेय
अतिदक्षता कक्ष (आय.सी.यु.)	प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५०%	१००%

टिप - वरील तक्ता 'ब' मधील अनुक्रमांक ५ मध्ये नमुद केलेला बाथरूमसह वातानुकूलित कक्ष हा केवळ जे कारी विमान प्रवासामधील पात्र आहेत, त्यांना अनुज्ञेय राहील.)

३) **<u>प्रतिपुर्तीच्या अनुज्ञेयतेची कमाल मर्यादा व मंजुरीचे अधिकारांबाबत.</u>**

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्र.एमएजी १०९१/३४५६/प्र.क्र.३२०/आ.७, दि.१४ जानेवारी, ३ प्रमाणे वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपुर्तीची कमाल मर्यादा रू.२०,०००/- पर्यंत वाढविण्यात आली होती व ही मर्यादा जनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र./४०/आ.३, दि). २९ जुलै, १९९९ च्या शासन निर्णयास अनुसरून शुद्धिपत्रक सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.४०/आ.३, दि. २५ फेब्रुवारी २००० प्रमाणे त करण्यात आली आहे. याबाबत आता पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आला आहे.

१) महाराष्ट्र राज्य (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ व त्यानंतर वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या शासन यांमधील तरतुदींच्या अधीन राहून रू.४०,०००/- पर्यंतच्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीस मंजूरीचे अधिकार संबंधित गांच्या विभाग प्रमुखांना प्रदान करण्यात येत आहेत.

२) प्रचलित पद्धतीनुसार रू.२०,०००/- वरील वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपुर्तीस एक विशेष बाब म्हणून देण्याबाबतची प्रकरणे सार्वजनिक आरोग्य विभाग व वित्त विभागास सादर केली जात होती, आता रू.४०,०००/ ल वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपुर्तीच्या प्रकरणांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ व त्यानंतर वेळी निर्गमित करण्यात आलेल्या शासन निर्णयामधील तरतुदींच्या अधिन राहून मंजूरी देण्याचे अथवा उचित निर्णय चे पूर्ण अधिकार संबंधित मंत्रालयीन प्रशासकीय विभाग/प्रमुखांना देण्यात येत आहेत.

३)	विहित तरतुदीत न बसणाऱ्या प्रकरणी काही अपवादात्मक परिस्थितीत विशेष बाब म्हणून वैद्य खर्चाच्या प्रतिपुर्तीस मान्यता द्यावयाची असल्यास अशा प्रकरणी निर्णय घेण्यासाठी पुढे नमुद केल्याप्रमाणे स गठित करण्यात येत असून समितीकडे अशी प्रकरणे निर्णयार्थ सादर करण्यात यावीत.

अ)	अप्पर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग	-	अध्यक्ष
ब)	सचिव (व्यय) वित्त विभाग	-	सदस्य
क)	संबंधित प्रशासकीय विभागांचे सचिव	-	सदस्य
ड)	महासंचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई	-	सदस्य
ई)	संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, मुंबई	-	सदस्य
फ)	उप सचिव (रूग्ण सेवा), सार्वजनिक आरोग्य विभाग	-	सदस्य सचिव

२.	शासन याद्वारे असे निर्देश देत आहे की, वर नमुद केल्याप्रमाणे विभागप्रमुख व प्रशासकीय विभाग प्रमुख स्तरावर प्रकरणांना मंजुरी देताना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१, व त्यानंतर वेळोवेळी निर्ग केलेल्या शासन निर्णयामधील तरतुदी काटेकोरपणे तपासून मंजूरी देण्यात यावी.

३.	हा शासन निर्णय प्रलंबित प्रकरणांनादेखील लागू करण्यात यावा, मात्र यापुर्वीची निर्णयीत ठरलेली प्रक पुन्हा सुरू करण्यात येऊ नये.

४.	शासन विर्निदिष्ट २७ आकस्मिक व ५ गंभीर आजारांची यादी परिशिष्ट 'अ' येथे व शासनमान्य खा रूग्णालयांची यादी परिशिष्ट 'ब' येथे जोडण्यात आली आहे. सर्व मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागांनी हा शासन नि त्यांच्या प्रशासकीय नियंत्रणाखालील सर्व कार्यासने व कार्यालये यांना कळविण्याची व्यवस्था करावी.

५.	हे आदेश महाराष्ट्र राज्याच्या विधानमंडळाचे सभापती, उपसभापती, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्या मा.मुख्यमंत्री, मा.मंत्री, मा.राज्यमंत्री, विरोधी पक्षनेते, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विद्यमान व माजी सदस्य, शासा कर्मचारी व या सर्वांचे कुटूंबिय यांना लागू राहतील.

६.	हे आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.५८३/सेवा ५ दि.१७/३/२० नुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

ला.म. चौ

महाराष्ट्र शासनाचे अवर स

शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी २००५/९/प्र.क्र.१/आ.३, दि.१९ मार्च २००५ चे सहपत्र

परिशिष्ट अ

शासन नितीरिष्ठ २७ आकस्मिक व ५ गंभीर आजाराची यादी.

१.) हृदयविकाराचा झटका (Cardiac emergancy) प्रमस्तिक संहनी (Cerabral vascular) फुफ्फुसाच्या विकाराचा झटका(Pumonary emergency) ऑन्जिओग्राफी चाचणी.

२) अति रक्तदाब (Hypertension)

३) धनुवार्त (Titanus)

४) घटसर्प (Diphteria)

५) अपघात (Accident)आघात संरक्षण(Shock Syndrome) हृदयाशी आणि रक्तवाहिनीशी संबंधी (Cardiological and Vascular)

६) गर्भपात (Abrtions)

७) तीव्र उदर वेदना/आंत्र अवरोध (Actue abdominal pains/ Intestinal Obstrution)

८) जोरदार रक्तस्त्राव (Severe haemorrhage)

९) गॅस्ट्रो-एन्ट्रायटिस (Gastro- Enterietis)

१०) विषमज्वर(Tuphoid)

११) निश्चतेनावस्था(Coma)

१२) मनोविकृती सुरुवात (Onset of psychiatric disorder)

१३) डोळ्यातील दृष्टिपटल सरकणे(Retinal detachment in the eye)

१४) स्त्रीरोगशास्त्र आणि प्रसुतीशास्त्र संबंधित यांच्याशी आकस्मिक आजार(Foreign body in ear, nose or throat emergency)

१५) जननमुत्र आमस्कि आजार(Genito- Urinary emerency)

१६ वायू कोथ(Gas gangrine)

१७ कान नाक किंवा घसा यामध्ये विजातीय पदार्थ गेल्यामुळे निर्माण झालेले आकस्मिक आजार (Foreign body in ear, nose or throt emergency)

१८) ज्यामध्ये तातडीने शस्त्रक्रिया करणे आवश्यक असते अशा जन्मजात असंगती (Cogenital Anamolies requiring urgent surgical intervention)

१९) ब्रेन ट्यूमर(Brain Tumour)

२०) भाजणे (Burns)

२१) इपिलेप्सी (Epilepsy)

२२) ॲक्यूट ग्लॅकोमा (Acute Glaucoma)

२३) स्पायपनस स्कॉड (मज्जारज्जू) संबंधात आकस्मिक आजार

२३) उष्माघात

२५) रक्तासंबंधातील आजार

२६) प्राणी चावल्यामुळे होणारी विषबाधा

२७) रसायनामुळे होणारी विषबाधा

<u>गंभीर आजार - भाग -२</u>

१) हृदय शस्त्रक्रियांची प्रकरणे (Heart surgery)

२) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया (Bye pass surgery)

३) ॲन्जिओप्पास्टी शस्त्रक्रिया

४) मुत्रपिंड प्रतिरोपन शस्त्रक्रिया(Kidney Transplantation)

५) रक्ताचा कर्करोग(Blood cancer)

शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी २००५/९/प्र.क्र.१/आ.३, दि.१९ मार्च २००५ चे सहपत्र

परिशिष्ट ब

शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूंबीयांनी खाजगी रुग्णालयात घेतलेल्या गंभीर व विशिष्टोपचावरील खर्चाची शासकीय रुग्णालया प्रमाणे प्रतिपूर्ती अनुज्ञेयतेसाठी शासन मान्यता दिलेल्या खाजगी रुग्णालयांची अद्यावत यादी.

अ.क्र.	आजारांचे नाव	प्राधिकृत संस्थेचे नाव
१.	हृदयउपमार्ग शस्त्रक्रिया व हृदयावरील इतर शस्त्रक्रिया	१) सदर्न रेल्वेज ,हेडक्वार्टर्स हॉस्पिटल, पेराम्बूर मद्रास २) ख्रिश्चन मेडिकल कॉलेज अॅण्ड हॉस्पिटल ,बेल्लोर ३) के.ई.एम रुग्णालय, मुंबई ४) जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई ५) बॉम्बे हॉस्पिटल , मुंबई ६) कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ ७) श्री चिन्नाई तिरुनल इस्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस अॅन्ड टेक्नॉलाजी त्रिवेंद्रम ८) कंबाला हिल हॉस्पीटल अॅण्ड इन्सिट्यूट, मुंबई ९) एन.एम. वाडीया इन्स्टिटयुट ऑफ कार्डियालॉजी, पुणे १०) रुबी हॉल क्लिनीक , पुणे ११) डॉ.के.जी देशपांडे मेमोरियल सेंटर, नागपूर १२) सेंट्रल इंडिया इन्सिट्युट ऑफ मेडिकल सायन्स, नागपूर १३) जी.बी. पंत हॉस्पिटल, नवी दिल्ली १४) पोस्ट ग्रज्युएट इन्सिट्युट ,चंदिगढ १५) ऑल इंडिया इन्सिट्युट ऑफ मेडिकल सायन्सेस , नवी दिल्ली १६) एम.एस.के.एम. हॉस्पिटल , कलकत्ता १७) डॉ. ईनामदार हॉस्पिटल, पुणे १८) दिनदयाळ नॅशनल हॉस्पिटल , पुणे १९) सिम्स् हॉस्पिटल , नागपूर २०) कमलनयन बजाज रुग्णालय, औरंगाबाद २१) राजे बहादूरद हार्ट फौंडेशन, प्रा.लि. नाशिक २२) अवंती इन्सिट्युट ऑफ कार्डिऑलॉजी. प्रा. लि. नागपूर २३)हिलींग टच ॲनजिओग्राफी अॅण्ड कार्डिक सजरी सेंटर , प्रा.लि. नाशिक २४) ऑरेंज सिटी हॉस्पीटल अॅण्ड रिसर्च इन्स्टीट्यूट २५) स्पंदन हार्ट इन्सिट्यूट आणि रिसर्च सेंटर, नागपूर २६) गिरीराज हॉस्पीटल अॅण्ड इन्स्टीट्यूट केयर युनीट ,बारामती,पुणे २७) दिनानाथ मंगेशकर हॉस्पिटल अॅण्ड रिसर्च सेंटर पुणे २८) काळबांडे हार्ट अॅण्ड चेस्ट हॉस्पिटल , औरंगाबाद २९) अर्नेजा हार्ट इन्स्टिट्यूट , नागपूर ३०) क्रिसेंड निर्सिंग होम आणि इंटेन्सिव्ह कार्डियाक केअर युनिट,नागपूर ३१) जळगांव हार्ट इन्स्टिट्यूट लिमिटेड द्वारा संचालित इंडोअमेरिकन काडिओव्हॅक्यलर सेंटर जळगांव ३२) एशियन हार्ट इन्स्टिट्यूट, बांद्रा मुंबई

३३) सरस्वती मेडिकल फौंडेशन ॲण्ड रिसर्च सेंटर, कोल्हापूर
३४) पुणा हॉस्पिटल ॲण्ड रिसर्च सेंटर, पुणे

२. मुत्रपिंड प्रतिरोपण

१) ख्रिचन मेडिकल कॉलेज ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर
२) पोस्ट ग्रज्युएट इन्सिट्युट ,चंदिगढ
३) ऑल इंडिया इन्सिट्युट ऑफ मेडिकल सायन्सेस ,नवी दिल्ली
४)जसलोक हॉस्पिटप ,मुंबई
५) रुबी हॉल क्लिनीक, पुणे
६) सोलापूर किडनी केअर सेंटर ॲण्ड रिचर्स सेंटर, सोलापूर
७) कमलनयन बजाज रुग्णालय, औरंगाबाद
८) राधीकाबाई मेघे मेमोरियल मेडिकल ट्रस्ट जवाहरलाल नेहरु वैद्यकीय महाविद्यालय व आचार्य विनोबा भावे, ग्रामिण रुग्णालय, वर्धा
९) इन्स्टिट्यूट ऑफ यूरॉलाजी, पुणे
१०) क्रिसेंड नर्सिंग होम आणि इंटेन्सिव्ह कार्डियाक केअर युनिट, नागपूर
११) के.ई.एम रुग्णालय, पुणे
१२) पुणा हॉस्पीटल ॲण्ड रिसर्च सेंटर , पुणे
१३) डॉ. राघोजी किडनी हॉस्पिटल ॲण्ड रिचर्स सेंटर प्रा.लि. सोलापूर

३. रक्ताचा कर्करोग व इतर कर्करोग

१) टाटामेमोरियल हॉस्पीटल मुंबई
२) कॅन्सर इन्स्टिट्यूट्यूट अडयार , मद्रास
३) इंडियन कॅन्सर इन्स्टिट्युटच्या महाराष्ट्रातील सर्व संस्था(असल्यास)
४) बालाभाई नानावटी रुग्णालय, मुंबई
५) कॅन्सर रिलिफ सोसायटी, नागपूर
६) अश्विनी रुरल कॅन्सर सोसायटी, सोलापूर
७) श्री. सिद्धेश्वर कॅन्सर सोसायटी, नागपूर
८) संत तुकाराम मेडिकल रिसर्च सेंटर महर्षी दयानंदस मार्ग, अकोला.
९) दिनदयाळ नॅशनल हॉस्पिटल , नाशिक
१०) शेठ नंदलाल धुत रुग्णालय, औरंगाबाद
११) हेमोटॉलॉजी क्लिनिक , प्रयोग शाळा व रुग्णालय, नागपूर
१२) उद्धव मेमोरियल हॉस्पिटल , नाशिक
१३) राधीकाबाई मेघे मेमोरियल मेडिकल , ट्रस्ट जवाहरलाल नेहरु वैद्यकीय महाविद्यालय व आचार्य विनोबा भावे, ग्रामिण रुग्णालय वर्धा
१४) दिनानाथ मंगेशकर हॉस्पिटल ॲण्ड रिसर्च सेंटर , पुणे
१५) डॉ. रविंद्र कोडलीकर हॉस्पिटल , औरंगाबाद
१६) काळबाडे हार्ट ॲण्ड चेस्ट हॉस्पिटल , औरंगाबाद
१७) दौलत मेमोरियल हॉस्पिटल ,औरंगाबाद
१८) बगाडीया हॉस्पिटल,अकोला

४. लहान मुलांचे आजार

१) बी.जे. वाडीया रुग्णालय, मुंबई
२) दौलत मेमोरियल हॉस्पिटल, औरंगाबाद

५. ऑर्थोपेडीक उपचार

१) ऑर्थोपेडिक हॉस्पिटल, महालक्ष्मी, मुंबई
२) ऑलइंडिया इंस्टियूटट ऑफ फिजीकल मेडिसीन ॲण्ड रिहॅबेलिटेशन महालक्ष्मी, मुंबई
३) म्हशाळकर शिंदे ऑर्थोपेडिक सेंटर ॲण्ड ॲक्सीडेंट सेंटर, सांगली

४) शुअरटेक अपोलो मेडिकल सेंटर , नागपूर
५) कर्ण हॉस्पिटल , सातारा
६) डॉ.पी.बी. मगदूम आर्थोपेडिक सर्जन ट्रामा केअर हॉस्पिटल, मिरज सांगली
७) डॉ. अशोक पाटील क्लिनिक, सांगली
८) देसाई ॲक्सिडंट ॲण्ड जनरल हॉस्पिटल, भोसरी, पुणे

६. मधुमेह

९) रहेजा रुग्णालय, मुंबई

७. मणक्यांचे विकार, खुब्याचे विकार वेदनायुक्त सांध्याचे विकार व ते बदल्यांचे शस्त्रक्रिया, दुर्बीनद्वारे गुढघ्याच्या विकाराचे निदान व उपचार

१) संचेती इन्स्टिट्यूट फॉर ऑथोपॅडिक रिह्याबिलीटेशन , पुणे
२)स्वाथीयोग प्रतिष्ठान चॅरिटेबल ट्रस्ट, फॅक्चर ॲण्ड ऑर्थोपेडिक हॉस्पिटल मिरज , सांगली
३) सश्रुत मेडिकल केअर ॲण्ड रिचर्स सोसायटीचे हार्डीकर हॉस्पिटल, पुणे
४) सुश्रुत हॉस्पिटल रिचर्स सेंटर, नागपूर
५) म्हशाळकर शिंदे ऑर्थोपेडिक सेंटर ॲण्ड ॲक्सीडेंट सेंटर, सांगली
६) सारथी रोग प्रतिष्ठाण चॅरीटेबल ट्रस्ट, मिरज
७) पुणा हॉस्पिटल ॲण्ड रिसर्च सेंटर, पुणे
८) साईनाथ आर्थोपेडिक हॉस्पिटल भोसरी, पुणे

अ)कॉम्प्युट राईज रेस्टिंग इलेक्ट्रो कार्डीओग्राम
ब) कॉम्प्युट राजईज ट्रेडमिल स्ट्रेस टेस्ट
क) व्हेक्टीरोकार डायग्राम
ड) कलर डॉपलर इकोकार्डीओग्राफी
इ) परमनन्ट पेसमेकर अर्नॅनालासेस
ई) ॲम्बुलेटरी व्होल्टर मॉनिटरींग

१. डॉ. शशांक सुभेदार नॅशनल हार्ट ॲण्ड क्लिनिक, नागपूर
(या रुग्णालयास निरनिराळ्या चाचण्याच्या संदर्भात मान्यता दिलेली आ

९. पोलिओ अस्थीव्यंगोपचार

ऑल इंडिया इंन्स्टिट्यूट ऑफ फिजीकल ॲण्ड रिहॅबिलिटेशन, महालक्ष्मी, मुंबई

१०. मेंदुवरील शस्त्रक्रिया व उपचार

१) अश्विनी सहकारी रुग्णालय, सोलापूर
२) कमलनयन बजाज रुग्णालय, औरंगाबाद
३) शुअरटेक अपोलो मेडिकल सेंटर, नागपूर
४) पुणे इन्स्टिट्यूअ ऑफ युरॉलाजी, पुणे
५) एस.पी. इन्स्टिट्यूट ऑफ न्युरो सायन्स, सोलापूर
६) गिरीराज हॉस्पिटल , ॲण्ड इन्सेंटिव्ह केअर युनिट, बारामती,पु
७) लोटस हॉस्पिटल ॲण्ड रिसर्च सेंटर, कोल्हापूर
८) पुणा हॉस्पिटल ॲण्ड मेडिकल रिसर्च सेंटर, पुणे
९) लाईफ लाईन हॉस्पिटल ॲण्ड रिसर्च सेंटर, नाशिक
१०) शिरोडकर हॉस्पिटल ट्रस्ट, डोंबवली
११) देसाई ॲक्सिडेंट ॲण्ड जनरल हॉस्पिटल , भोसरी पुणे

भाग – ३

परदेशामध्ये घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारांवर आणि भारतामध्ये विशेषांकडून घेतलेल्या उपचारांवर केलेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याबाबत मार्गदर्शक तत्त्वे

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

निर्णय क्रमांक एमएजी-१०८४/४१५७/सीआर-१५६आरोग्य-९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २९ एप्रिल १९८५

निर्णय

भारताबाहेर करून घेतलेल्या उपचारांबद्दल कोणत्याही व्यक्तीला कोणतीही प्रतिपूर्ती देण्यात येत नाही. विवक्षित प्रकरणांमध्ये अशी प्रतिपूर्ती देण्यात यावी किंवा कसे हा प्रश्न गेला काही काळ शासनाच्या विचाराधीन होता. भारत सरकारने या संबधात विहित केलेली मार्गदर्शक तत्त्वे विचारात घेऊन, शासन याद्वारे असा निदेश देत आहे की, परदेशातील वैद्यकीय उपचारांची प्रतिपूर्ती व त्याच्याशी संबंधित बाबी यासंबंधीच्या प्रकरणांवर कार्यवाही करतांना पुढील मार्गदर्शक तत्त्वांचा अवलंब करण्यात यावा.

(एक) नियमानुसार परदेशात घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारांवरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्यात येऊ नये.

(दोन) देशामध्ये जे अद्याप व्यापक प्रमाणात प्रचलित झालेले नसतील अशा प्रकारचे उपचार आवश्यक असणाऱ्या आणि ज्यामध्ये शासकीय कर्मचाऱ्यांची, डॉक्टरी सल्ल्यावरून त्यांच्या स्वत:च्या खर्चाने उपचारासाठी परदेशात जाण्याची इच्छा असेल अशा अपवादात्मक प्रकरणांमध्ये, त्यात यापुढे दिलेल्या निर्देशानुसार स्थापन करावयाच्या वैद्यकीय मंडळाने अशी प्रकरणे योग्य ठरवली, तर संचालक आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य मुंबई यांनी प्रतिपूर्ती देण्यासंबंधीचे प्राधिकार द्यावेत. परंतू भारतात मुंबईतील बॉम्बे हॉस्पिटल येथे उपचार घेतले असते तर जितका खर्च आला असता तितक्या खर्चाइतकी ही प्रतिपूर्ती मर्यादित ठेवण्यात यावी. अशा प्रकरणांमध्ये, विमान भाड्याच्या प्रतिपूर्तीचा प्रश्न विचारात घेण्यात येऊ नये.

(तीन) ज्या आजारांवरिल उपचारांसाठी अद्याप भारतामध्ये सर्वत्र सोयी उपलब्ध झालेल्या नाही असे आजार म्हणून संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांनी निश्चित केलेले आणि जे परदेशातील उपचारांसाठी वरिल (दोन) मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे नंतरच्या प्रतिपूर्तीसाठी विचारात घेण्यात यावेत ते आजार खाली नमूद केलेले आहेत.

(१) मृतदेह, मूत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया (कॅडॅव्हर किडनी ट्रान्सप्लॅन्ट)

(२) ज्यांच्यावर पूर्वीच परदेशात - हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया (बायपास सर्जरी) झालेली आहे अशा रूग्णांच्या बाबतीत पुन्हा रक्तसंवहनी शस्त्रक्रिया करणे (रिव्हॅस्कुलरायझेशन)

(३) अस्थि मज्जा प्रतिरोपण (बोन मॅरो ट्रान्सप्लॅन्ट)

(४) अति निकट दृष्टीता (मायोपिया) विकार असणाऱ्या रूग्णांचउा शस्त्रक्रियेद्वारा दृष्टी सुधार

(५) जटिल नील-हृदय क्षति (सायनोट-हार्ट-लेन) आणि - हृदयविकार पिडीत नवजात अर्भके

२. (एक) वरिल परिच्छेद १ (दोन) मधील पूर्वकस्पिल वैद्यकीय मंडळ संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन करण्यात येईल व त्यामध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश असेल.

(एक) अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा (कुटूंब कल्याण, माता बालक यांचे आरोग्य आणि शाळातील मुलांचे आरोग्य), मुंबई	सदस्य
(दोन) संचालक वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	सदस्य
(तीन) वरिष्ठतम प्राध्यापक, औषधवेचक शास्त्र ग्रॅन्ट, वैधक महाविद्यालय, मुंबई	सदस्य
(चार) वरिष्ठतम प्राध्यापक, शल्यचकित्साशास्त्र, ग्रॅन्ट वैद्यक महाविद्यालय मुंबई	सदस्य

प्रतिपूर्तीसाठी करावयाच्या मागण्या विभाग प्रमुखांमार्फत/प्रशासनिक विभागामार्फत करण्यात येतील आणि हे प्रमुख अशा सर्व मागण्या मंडळाकडे पाठवतील. मंडळ प्रतिपूर्तीची समर्थनीयता व मर्यादा यासंबंधात विनिर्दिष्ट शिफारशी करील. संदर्भाधीन उपचार भारतामध्ये उपलब्ध नसल्याचे आणि आजार वरिल परिच्छे १ (तीन) खालील आजारासाठी येत असल्याचे देखील मंडळाने प्रमाणित केले पाहीजे. संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई असे प्रमाणपत्र पृष्ठांकित करून ते प्रकरण ज्याने मंडळाकडे पाठविले असेल त्यासंबंधीत प्रशासनिक विभागाकडे/विभाग प्रमुखाकडे पाठवतील.

(दोन) भारत सरकारच्या ज्या कर्मचाऱ्यांचे प्रकरणे राज्या मंडळाकडे पाठविण्यात येतील त्यांच्या बाबतीत संचालक, आरोग्य सेवा, दिल्ली यांच्याकडे पाठविण्यात यावे.

३. मुंबई येथील बॉम्बे हॉस्पिटलमध्ये खाजगी वार्डातील उपचारांसाठी खर्चाची जी अनुसूची वेळोवेळी अंमलात असेल ती खर्चाची अनुसूची प्रतिपूर्तीच्या प्रयोजनार्थ स्विकारण्यात येईल.

४. या पुढे नमूद केलेल्या ज्या विशिष्ट उपचारांच्या संबंधात परदेशातील उपचार मिळण्यासाठी सर्वसाधारपणे विनंती वजा अर्ज करण्यात

येतात आणि ज्यासाठी राज्य शासनाच्या रूग्णालयातील उपचारांच्या सोयी अद्याप देखील अपुऱ्या आहेत त्या विशिष्ट उपचारांच्या बाबती शासन याद्वारे राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना खालील परिच्छेद ५ मध्ये यादी दिलेल्या रूग्णायांमधील विशिष्टोपचारा सेवेचा लाभ करून घेण्याची परवानगी देत आहे. अशा प्रकरणांमध्ये, महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय सहाय्य) निवृ. १९६१ याचे उपबंध शिथिल करून, ज्या संबंधि रूग्णालयामध्ये उपचार घेण्यात आले असतील त्या रूग्णालयाने आकारलेवरून संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्यात यावी, मात्र यात प्रवास खर्चा अपवाद असेल.

५. वरिल परिच्छे ४ मध्ये पूर्वकल्पना केल्याप्रमाणे, पुढील संस्था भारतात विशिष्टोपचारांची सोय असलेल्या संस्था म्हणून सजण्यात आलेल्या आहेत.

अ) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया

(एक) सदर्न रेल्वेज, हेडकार्टर्स हॉस्पिटल, पेराम्बुर, मद्रास

(दोन) ख्रिश्चन मेडिकल कॉलेज ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर

(तीन) के.ई.एम. रूग्णालय, मुंबई

(चार). जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई

(पाच) बॉम्बे हॉस्पिटल, भोपाळ

(सहा) कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ

(सात) श्री.चिन्नाई निरूनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस ॲण्ड टेक्नॉलॉजी त्रिवेंद्रम

ब) मूत्रपिंड प्रतिरोपण -

(एक) ख्रिश्चन मेडिकल कॉलेज ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर

(दोन) ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस, नवी दिल्ली

(तीन) पोस्ट ग्रॅज्युएट इन्स्टिट्यूट, चंडिगढ

(चार) जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई

क) रक्ताचा कर्करोग

(एक) टाटा मेमोरियल हॉस्पिटल, मुंबई

(दोन) कॅन्सर इन्स्टिट्यूट, अडयार, मद्रास

ड) हृदय शस्त्रक्रियेची रूग्ण प्रकरणे

(एक) सदर्न रेल्वेज, हेडकॉर्टर्स, हॉस्पिटल, पेराम्बूर मद्रास

(दोन) ख्रिश्चन मेडिकल ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर

(तीन) के.ई.एम. रूग्णालय, मुंबई

(चार) ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट, मुंबई

(पाच) बॉम्बे हॉस्पिटल, मुंबई

(सहा) जी.बी. पंत हॉस्पिटल दिल्ली

(सात) श्री.चित्राई तिरूनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस ॲण्ड टेक्नॉलॉजी, त्रिवेंद्रम

(आठ) पोस्ट ग्रॅज्युएट इन्स्टिट्यूट, चंडिगढ

(नऊ) एस.एस.के.एम. हॉस्पिटल, कलकत्ता

(दहा) कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ

(अकरा) वाडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ कॉर्डिआलॉजी पुणे

६. शासन आणखी असा निदेश देत आहे की, प्रस्तुत मार्गदर्शक तत्वे लागू करण्याबाबत विशिष्ट सूट देण्यात शासनाने विनिर्देशपूर्वक मान्यता दिलेली असल्याखेरिज कोणत्याही बाबतीत ती तत्वे शिथिल करण्याचा विचार करण्यात येऊ नये.

७. परदेशामध्ये घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारांबाबत आणि परिच्छे ४ मध्ये दर्शविलेल्या विशेष शस्त्रक्रियांच्या द्वारे करावयाच्या उपचारांबाबत प्रतिपूर्ती मिळण्याबाबतची जी प्रलबितत प्रकरणे शासनाच्या विचारार्थ ५ जानेवारी १९८५ रोजी किंवा त्यानंतर सादर करण्यात आलेली असतील त्या नियमानुसार ज्यांच्या बाबत अंतिम निर्णण झालेला नसेल ती प्रकरणे या मार्गदर्शक तत्वानुसार विनियमित करण्यात येतील.

८. हे आदेश वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक सी-आर-३३९/८५-एसईआर-५, दिनांक १० एप्रिल १९८५ अन्वये त्या विभागाच्या समतीने काढण्यात येत आहेत.

महराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

जी.व्ही. तिरोडकर

उपसचिव महाराष्ट्र राज्य

भाग - ३

विशेष आजारावरील शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयातील घेतलेल्या औषधोपचाराबाबतचे शासन निर्णय व मार्गदर्शक सुचना

परदेशामध्ये घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारांवर व
भारतामध्ये विशेषज्ञाकडून घेतलेल्या उपचारांवर
केलेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती

शासन निर्णय

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

परिपत्रक क्रमांक एमएजी १०८८/१६०१/आरोग्य - ९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक १२/८/८८

वाचा - शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक

(१) एमएजी १०८४/४१५७/सीआर १५६/पीएच ९ ए दिनांक २९/४/८५

(२) एमएजी १०८३/४११९/पीएच ९, दिनांक २१/८/८५

परिपत्रक -

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. एमएजी १०८४/४१५७/सीआर १५६/पीएच ९, दिनांक २९/४/८५ व क्र.एमएजी १०८३/४११९/पीएच ९, दिनांक २१/८/८५ मध्ये फक्त शासकीय कर्मचारी असा उल्लेख असल्यामुळे त्या शासन निर्णयानुसार मिळणाऱ्या सवलती शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या कुटूंबियांना उपलब्ध आहेत किंवा काय याबाबत निरनिराळ्या कार्यालयांकडून नेहमीच शंका व्यक्त केल्या जातात. त्याचप्रमाणे शासन निर्णय क्र. एमएजी १०८४/४१५७/सीआर १५६/पीएच ९ अ, दिनांक २९/४/८५ मधील परिच्छेद ५ नुसार मिळणाऱ्या भारतातील विशेष उपचारांच्या सवलतीसबंधी देयके मंजूर करण्याचे प्राधिकार कुणास आहेत, यासबंधी स्पष्ट उल्लेख नसल्यामुळे अशी देयके कुणी हाताळावीत यासंबंधीही शंका व्यक्त केल्या जातात. त्यामुळे शासकीय कर्मचाऱ्यांना त्यांच्या स्वतःच्या व कुटूंबियांच्या औषधोपचारांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यास विलंब होतो व वेळेवर औषधोपचार मिळण्यास अडचण निर्माण होते.

(२) शासकीय कर्मचाऱ्यांची उपरोक्त अडचण लक्षात घेता या परिपत्रकाद्वारे असे स्पष्ट करण्यात येते की, उपरोक्त शासन निर्णयानुसार मिळणाऱ्या सवलती शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या कुटूंबियांसाठीही उपलब्ध आहेत. त्याचप्रमाणे या शासन निर्णयानुसार मिळणाऱ्या सर्वच सवलती मंजूर करण्याचे प्राधिकार विभाग प्रमुखांना आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

बा.स. फाटक

सहाय्यक सचिव

परदेशामध्ये घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारांवर आणि
भारतामध्ये विशेषज्ञांकडून घेतलेल्या उपचारांवर
केलेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती तसेच अग्रिम
देण्याबाबत मार्गदर्शक तत्व - एकत्रित आदेश

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

निर्णय क्र. एमएजी १०९/प्र.क्र. २३८/आरोग्य-३

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक : २१ ऑगस्ट १९९९

निर्णय -

महाराष्ट्र शासन वेळोवेळी शासकीय कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय सुविधा उपलब्ध करण्याकरीता निर्गमित केलेले शासन निर्णय क्र.(१) एमएजी/१०८४/४१५७/सीआर १५६/आ.९, दिनांक २९/४/८९ व (४) एमएजी १-- /सीआर४५/आरोग्य - ७, दिनांक १५/११/९७ अधिक्रमीत करून पुढील प्रमाणे एकत्रित आदेश निर्गमित करण्यात येत आहेत.

<u>पदेशातील वैद्यकीय उपचार -</u>

१. (एक) नियमानुसार पदेशात घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती देऊ नये.

(दोन) वरील (एक) येथील तरतूदीस केवळ अपवादात्मक प्रकरणी भारतामध्ये जे अद्याप व्यापक प्रमाणात उपलब्ध नसतील अशा प्रकारचे उपचार आवश्यक असणाऱ्या आणि ज्यामध्ये शासकीय कर्मचाऱ्यांची, वैद्यकीय सल्ल्यावरून त्याच्या स्वत:च्या खर्चाने उपचारासाठी परदेशात जाण्याची इच्छा असेल त्यावेळी यापुढे दिलेल्या महाराष्ट्र राज्य मुंबई यांनी प्रतिपूर्ती देण्यासंबंधीचे प्राधिकार द्यावेत परंतू अशा प्रकरणी करण्यात येणारी वैद्यकीय खर्च प्रतिपूर्ती ज्या आजारारावर भारतामधील मुंबईतील बॉम्बे हॉस्पिटल येथे उपचार घेतले असते तर जितका खर्च आला असता तितक्या खर्चाइतकी मर्यादित ठेवण्यात यावी अशा प्रकरणांमध्ये रूग्ण आणि/किंवा त्याची सोबत जाणाऱ्या व्यक्तीच्या विमान भाड्याच्या प्रतिपूर्तीचा प्रश्न विचाराचा घेण्यात येऊ नये.

(तीन) खाली नमूद केलेल्या आजारावरिल उपचार अद्याप भारतात सर्वसाधारपणे उपलब्ध नाहीत, असे संचालक, आरोग्य सेवा यांनी प्रमाणित केलेल्या प्रकरणी जे कर्मचारी स्वत:च्या प्रवास खर्चाने परदेशात उपचार करण्यास तयार असतील, अशा प्रकरणी, परेदशात घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारावरिल खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचा विचार करण्यात येईल.

(१) मृतदेह, मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया (कॅडॅव्हर किडनी ट्रान्सप्लान्ट)

(२) ज्यांच्यावर पूर्वीच परदेशात हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया (बायपास सर्जरी) झालेली आहे अशा रूग्णाच्या बाबतीत पुन्हा रक्तसंवहनी शस्त्रक्रिया करणे (रिव्हॅस्कुलरायझेशन)

(३) अस्थिमज्जा प्रतिरोपण (बोन मॅरो ट्रान्सप्लॅन्ट)

(४) अतिनिकट दृष्टिता (मायोपिया) विकार असणाऱ्या रूग्णाचा शस्त्रक्रियेद्वारा दृष्टी सुधार.

(५) जटिल नील हृदयक्षति (सायनोट-हाई-लेशन) आणि हृदयविकार पिडीत नवजात अर्भके.

२. (एक) परदेशी उपचार घेण्यासाठी आवश्यकता प्रमाणित करण्याकरीता संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांच्या अध्यक्षतेखाली वैद्यकीय मंडळ स्थापन करण्यात आलेले असून त्यामध्ये पुढील सदस्यांचा समावेश आहे.

(१)	अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा (कुटूंब कल्याण, माता बालक यांचे आरोग्य आणि शाळांतील मुलांचे आरोग्य, पुणे.)	सदस्य
(२)	संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई	सदस्य
(३)	वरिष्ठतम प्राध्यापक, औषध वैद्यक शास्त्र ग्रॅन्ट वैद्य महाविद्यालय मुंबई	सदस्य
(४)	वरिष्ठतम प्राध्यापक, शल्यचिकित्सकशास्त्र ग्रॅन्ट वैद्यक महाविद्यालय, मुंबई	सदस्य

प्रतिपूर्तीसाठी करावयाच्या मागण्यापूर्व सहमतीसाठी विभाग प्रमुखामार्फत/प्रशासकीय विभागामार्फत करण्यात येतील आणि हे प्रमुख अशा सर्व मागण्या वैद्यकीय मंडळाकडे पाठवतील मंडळ, प्रतिपूर्तीची समर्थनीयता व मर्यादा यासंबंधात निश्चित स्वरूपाची शिफारशी करील. संदर्भाधीन उपचार भारतामध्ये उपलब्ध नसल्याचे आणि आजार वरील परिच्छेद १ (तीन) खालील आजारांवर अंतर्भूत असल्याचे देखील मंडळाने प्रमाणित केले पाहीजे, संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य मुंबई वैद्यकीय मंडळाने दिलेले असे प्रमाणपत्र, पृष्ठांकित करून ते प्रकरण ज्याने मंडळाकडे पाठविले असेल, त्या संबंधित प्रशासनिक विभागाकडे/विभाग प्रमुखांकडे पाठवतील.

(दोन) भारत सरकारच्या ज्या कर्मचाऱ्यांची प्रकरणे राज्य मंडळाकडे पाठविण्यात येतील त्यांच्या बाबतीत संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, वैद्यकीय मंडळ, मुंबई यांनी प्रमाणपत्र पृष्ठांकित करून ते पुढील कार्यवाहीसाठी महासंचालक, आरोग्य सेवा, दिल्ली यांच्याकडे पाठवतील.

वरील प्रकरणी खर्च प्रतिपूर्तीच्या अनुज्ञेयतेसाठी मुंबई येथील बॉम्बे हॉस्पिटलमध्ये खाजगी वार्डातील उपचारांसाठी खर्चाची जी अनुसूची वेळोवेळी अंमलात असेल ती स्विकारण्यात येईल.

मान्यताप्राप्त रूग्णालयातील वैद्यकीय उपचार -

३. परिच्छेद तीन १ ते ५) मध्ये नमूद केलेल्या ज्या विशिष्ट उपचारांच्या संबंधात परदेशातील उपचार मिळण्यासाठी सर्वसाधारणपणे विनंतीवजा अर्ज करण्यात येतील आणि ज्यासाठी राज्य शासनाच्या रूग्णालयातील उपचारांच्या सोयी

अद्याप देखील अपुऱ्या आहेत त्या विशिष्ठोपचारांच्या बाबतीत शासन याद्वारे, राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना सोबत परिशिष्ट अ मध्ये दिलेल्या यादीतील रूग्णालयांमधील विशिष्ठोपचार सेवेचा लाभ करून घेण्याची परवानगी देण्यात आहे. अशा प्रकरणांमध्ये विशिष्टोपचार सेवेचा लाभ घेण्यास महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल), नियम १९ मधील नियम शिथिल करून विशिष्टोपचार सेवा लाभ करून घेतल्यास ज्या संबंधित रूग्णालयामध्ये उपचार घे आले असतील त्या रूग्णालयाने आकारलेल्या संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्यात यावी. मात्र त्यात प्रवास खर्चाचा अ असेल. या रूग्णालयातील प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी किंवा जो अधिकारी रूग्णालय प्रमुखाने घोषित केला आ तो, शासकीय कर्मचारी/अधिकारी यांचेकरता प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी असेल.

<u>अग्रिम सूविधा -</u>

५. शासनाने खाली नमूद केलेल्या ५ गंभीर आजारावरिल विशिष्ठ उपचार करून घेण्याकरीता काही शासन खाजगी तसेच शासकीय रूग्णालयांत घेतलेल्या/मागणी केलेल्या औषधे व उपकरणे यावरिल संभाव्य खर्चा रू.७५०००/- च्या कमाल मर्यादेपर्यंत अग्रीम मंजूर करण्यात येईल.

१) हृदय शस्त्रक्रियांची प्रकरणे

२) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया

३) ॲन्जिओप्लास्टी शस्त्रक्रिया

४) मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया

५) रक्ताचा कर्करोग

हे अग्रिम मंजूर करण्यासंबंधिच्या अटी व शर्ती सोबतच्या परिशिष्ट ब मध्ये नमूद केल्या आहेत.

६. वरिल प्रकरणी केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसंबंधीची सर्व देयके सोबत जोडलेल्या क व ड नमुन्य भरून प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या संमतीने सादर करणे आवश्यक आहे.

७. विशिष्ठ आजारांकीता शासनाने मान्य केलेली रूग्णालयांची यादी परिशिष्टा अ मध्ये देण्यात आली आहे (परिशिष्ठ अ जोडले आहे.)

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(एल.जी. इप्पेवा

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचि

परिशिष्ठ 'अ'

[cut off] निर्णय क्रमांक एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य ३, दिनांक २१ ऑगस्ट, १९९९ च्य परिच्छेद ७ मध्ये नमूद केलेल्या शासन मान्य खाजगी रूग्णालयांची यादी.

[cut off]राष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ अन्वये विशिष्ठ आजारांबाबत त्यांच्या नावासमोर दर्शविलेल्या संस्थाना मान्यता देण्यात आली आहे.

आजाराचे नांव	शासन मान्य संस्थेचे नाव
(अ) **हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया**	१. सदर्न रेल्वेज, हेडक्वार्टर्स हॉस्पिटल, पेराम्बूर, मद्रास
	२. ख्रिश्चन मेडिकल कॉलेज ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर
	३. के.ई.एम. रूग्णालय, मुंबई
	४. जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई
	५. बॉम्बे हॉस्पिटल, मुंबई
	६. कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ
	७. श्री चित्राई तिरूनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस ॲण्ड टेक्नॉलॉजी, त्रिवेंद्रम.
	८. कंबाला हिल हॉस्पिटल ॲण्ड हार्ट इन्स्टिट्यूट, मुंबई
	९. एन.एम. वाडीया इस्टिट्यूट ऑफ कार्डीयालॉजी, पुणे
	१०. रूबी हॉल क्लिनीक, पुणे
	११. डॉ.के.जी. देशपांडे मेमोरियल सेंटर, नागपूर
	१२. सेंटर इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्य, नागपूर
(ब) **मुत्रपिंड प्रतिरोपण**	१. ख्रिश्चन मेडिकल कॉलेज ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर
	२. ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल, सायन्सेस, नवी दिल्ली.
	३. पोस्ट ग्रॅज्युएट इन्स्टिट्यूट, चंदिगड
	४. जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई
	५. रूबी हॉल क्लिनीक पुणे
(क) **हृदय शस्त्रक्रियेची प्रकरणे**	१. जी.बी. पंत हॉस्पिटल, दिल्ली
	२. श्री.चित्राई तिरूनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस ॲण्ड टेक्नॉलॉजी, त्रिवेंद्र.
	३. पोस्ट ग्रॅज्युएट इन्स्टिट्यूट चंदिगड
	४. सदर्न रेल्वेज, हेडक्वार्टर्स हॉस्पिटल, पेराम्बूर, मद्रास

५. ख्रिश्चन मेडिकल कॉलेज ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर.

६. कंबला हिल हॉस्पिटल आणि हार्ट इनिस्टिट्यूट, मुंबई

७. सेंट्रल इंडिया इनिस्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्स, नागपूर.

८. के.ई.एम. रूग्णालय, परेल, मुंबई

९. ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑ मेडिकल सायन्सेस, नवी दिल्ली

१०. बॉम्बे हॉस्पिटल, मुंबई

११. एसएसकेएम हॉस्पिटल, कलकत्ता

१२. कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ

१३. वाडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ कार्डियालॉजी, पुणे

१४. रूबी हॉल क्लिनिक, पुणे

१५. डॉ.के.जी. देशपांडे मेमोरियल सेंटर, नागपूर

१६. जयलोक रूग्णालय मुंबई.

(ड) ॲन्जी ओप्लास्टी

१. सदर्न रेल्वेज हेडक्वार्टस हॉस्पिटल, पेराम्बूलर, मद्रास

२. ख्रिश्चन मेडिकल कॉलेज, ॲण्ड हॉस्पिटल, बेल्लोर

३. के.ई.एम. रूग्णालय, परेल मुंबई

४. जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई

५. बॉम्बे हॉस्पिटल, मुंबई

६. कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ

७. श्री चित्राईतिरूनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस ॲण्ड टेक्नॉलॉजी, त्रिवेंद्रम

८. रूबी हॉल क्लिनीक, पुणे

९. सेंट्रल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्य, नागपूर

(ई) रक्ताचा कर्करोग

१. टाटा मेमोरियल हॉस्पिटल मुंबई

२. कॅन्सर इन्स्टिट्यूट, अडयार, मद्रास

३. इंडीयन कॅन्सर इन्स्टिट्यूट महाराष्ट्रातील सर्व संस्था (असल्यास)

शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना
नेत्ररोग चिकित्सा व त्या अनुषंगाने
उद्‌भवणाऱ्या आजारावर उपचार करण्याकरीता
वाळवेकर नर्सिंग होम, सोलापूर या संस्थेस
शासन मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी १०००/प्र.क्र.२७५/आरोग्य-३
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - ७ नोव्हेंबर २००१

वाचा - १) सार्वजनिक आरोग्य विभाग शासन निर्णय, क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य-३, दिनांक २१ ऑगस्ट १९९९

२) सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा १०९९/प्र.क्र.१०१/आरोग्य-३, दिनांक २३/९/२०००

३) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे पत्र क्र.संआसे/वाळवेकर नर्सिंग होम (नेत्ररोग/सोलापूर/शामा/कक्ष-८ ब/२०००, दि. ११ सप्टेंबर, २००० चे पत्र

शासन निर्णय - शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य-३, दिनांक २१ ऑगस्ट, १९९९ च्या परिच्छेद ७ मध्ये नमूद केल्यानुसार शासनमान्य खाजगी रूग्णालयाची यादी परिशिष्ट अ मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. त्यामध्ये सुधारणा करून वाळवेकर नर्सिंग होम, सोलापूर या संस्थेस नेत्रशल्य चिकित्सा विभागातील खालील नमूद केलेल्या उपचार व औषधोपचाराकरीता, सदर संस्थेस शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यास सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा २०००/प्र.क्र. १०१/आरोग्य -३, दिनांक २६/९/२००० मधील मार्गदर्शक तत्वांच्या अधिन राहून या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

१) रेडिअल कॅरेराटॉमी (जाड चष्म्याचा नंबर कमी करणे)
२) मोतीबिंदू व भिंगारोपण शस्त्रक्रिया
३) डोळ्यांच्या तिरळेपणाचा उपचार
४) रेटीना व विटरीयसवर शस्त्रक्रिया
५) लो विजनल उपचार

उपरोक्त आजारावरिल उपचार व औषधोपचाराकरीता उपरोलेखिलेल्या संस्थेने आकारलेल्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ति अनुज्ञेय राहील. अतितात्काळ बाब वगळता सदर संस्थेतील मान्यताप्राप्त उपचारा खेरीज अन्य कोणत्याही औषधांपचारासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यास प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची पूर्वसंमती घेणे आवश्यक राहील.

हे आदेश मा.मुख्यमंत्री, मंत्री महोदय, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विरोधी पक्ष नेते महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधान परिषदेचे सभापती, उपसभापती तसेच महाराष्ट्र विधानसभा/परिषदेचे विद्यमान सदस्य, माजी सदस्य व त्यांच्या कुटूंबियांना सुद्धा अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहे.

हे आदेश शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

एल.जी. इप्पेवार
महाराष्ट्र शासनाचे उप सचिव

शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना
स्त्रीरोगविषयक आजार व शस्त्रक्रिया यावरिल
औषधोपचार करण्याकरीता डॉ.नागवेकर
हॉस्पिटल अॅन्ड नर्सिंग होम, कणकवली
जि.सिंधुदुर्ग यांचा संस्थेस शासन मान्यता देण्या...

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी १०००/प्र.क्र.१९१/आरोग्य - ३
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०००३२
दिनांक - १एप्रिल, २००२

वाचा १. सार्वजनिक आरोग्य विभाग शासन निर्णय क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोगय ३ दिनांक २१ ऑगस्ट १९९९

२. सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा २०००/प्र.क्र. १०१/आरोग्य ३ दिनांक २६/९/२०००

३. संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे पत्र क्र. संआसे/डॉ.नागवेकर हॉस्पिटल/शमा/कक्ष - ८ब/२००२ दिनांक ६ मार्च २००२ चे पत्र

शासन निर्णय -

शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य-३, दिनांक २१ ऑगस्ट, ... च्या परिच्छे ७ मध्ये नमूद केल्यानुसार शासनमान्य खाजगी रूग्णालयाची यादी परिशिष्ट अ मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. त्या... सुधारणा करून डॉ.नागवेकर हॉस्पिटल अॅन्ड नर्सिंग होम, कणकवली, जि.सिंधुदुर्ग या संस्थेस स्त्रीरोगविषयक आजार व शस्त्र... यावरिल औषधोपचाराकरीता शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यास सार्वजनिक आ... विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा २०००/प्र.क्र.१०१/आरोग्य-, दिनांक २६/९/२००० मधील मार्गदर्शक तत्वांच्या अ... राहून या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

२. उपरोक्त आजारावरिल उपचार व औषधोपचाराकरीता उपरोल्लेखिलेल्या संस्थेने आकारलेल्या संपूर्ण वैद्यकीय ख... प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील. अतितात्काळ बाब वगळता सदर संस्थेतील मान्यताप्राप्त उपचाराखेरीज अन्य कोणत्याही औषधोप... शासकीय कर्मचाऱ्यास प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची पूर्वसंमती घेणे आवश्यक राहील. या रूग्णालयात उपरोक्त आजा... घेतलेल्या उपचारांबाबतच्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मंजूर करण्यास विभाग प्रमुख सक्षम राहतील.

३. हे आदश मा.मुख्यमंत्री, मंत्री महोदय, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विरोधी पक्ष नेते महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, ... विधानपरिषदेचे सभापती, उपसभापती तसेच महाराष्ट्र विधानसभा/परिषदेचे विद्यमान सदस्य, माजी सदस्य व त्यांच्या कुटुं... सुद्धा अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहे.

६. हे आदेश शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

म.वि...

महाराष्ट्र शासनाचे अवर...

राज्य शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूंबियांना
कॅन्सर, ब्लड कॅन्सर यावरिल उपचार व शल्यचिकित्सा
व स्त्रीरोग व प्रसूती या आजारांवरिल उपचार करण्याकरीता
डॉ.रविंद्र कोडलीकर हॉस्पिटल, औरंगाबाद या संस्थेस
शासन मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी २००२/२४८१/प्र.क्र.३७०/आरोग्य ३
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - ४ जुलै २००३

वाचा १) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य ३, दिनांक २१ ऑगस्ट १९९९

२) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जीरूखा २०००/प्र.क्र. १०१/आरोग्य ३, दिनांक २६/९/२०००

३) आरोग्य सेवा संचालनालयाचे पत्र क्र.संआसे/कोडलीकेरी मेमो. मेडिकेअर/औ.बाद/शा.मा./कक्ष-८ ब/२००२/दि. नोव्हेंब २००२

शासन निर्णय -

शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य ३, दिनांक २१ ऑगस्ट, १९९९ च्या परिच्छे ७ मध्ये नमूद केल्यानुसार खाजगी रूग्णालयाची यादी परिशिष्ट अ मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. त्यामध्ये सुधारणा करून डॉ.राजेंद्र कोडलीकर हॉस्पिटल, औरंगाबाद या संस्थेस कॅन्सर, ब्लड कॅन्सर यावरिल उपचार व शल्यचिकित्सा, स्त्रीरोग व प्रसूती या आजारांवरिल उपचारासाठी शासाकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूंबियांना वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यास सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांज जीरूखा २०००/प्र.क्र.१०१/आरोग्य ३, दिनांक २६/९/२००० मधील मार्गदर्शक तत्वांच्या अधिन राहून या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

२. उपरोक्त आजारावरिल उपचार व औषधोपचाराकरीता उपरोल्लेखिलेल्या संस्थेने आकारलेल्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील. अतितात्काळ बाब वगळता सदर संस्थेतील मान्यताप्राप्त उपचाराखेरिज अन्य कोणत्याही औषधोपचारासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यांस प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची पूर्वसमंती घेणे आवश्यक राहील.

३. हे आदेश मा.मुख्यमंत्री, मंत्री महोदय, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विरोधी पक्ष नेते महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानपरिषदेचे सभापती, उपसभापती तसेच महाराष्ट्र विधानसभा/परिषदेचे विद्यमान सदस्य, व त्यांच्या कुटूबियांना सुध्दा अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहे.

४. हे आदेश शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

- भ.ब.महाले

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

राज्य शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूंबिय
हृदयशस्त्रक्रिया व फुफ्फुसाचा कर्करोग यावरिल
उपचार करण्याकरीता काळबांडे हार्ट ॲन्ड चेस्ट
हॉस्पिटल, औरंगाबाद या संस्थेस शासन
मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी १०९९/प्र.क्र.२६३/आरोग्य ३
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक - ५ ऑगस्ट २००३

वाचा १) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य ३, दि.२१ ऑगस्ट १९९९

२) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जीरूखा २०००/प्र.क्र. १०१/आरोग्य ३, दि. २६/९/२०००

३) आरोग्य सेवा संचालनालयाचे पत्र क्र.संआसे/काळबांडे हार्ट ॲन्ड चेस्ट हॉस्पिटल/औरंगाबाद/शा.मा/कक्ष-८ ब, दि. ३/५/२००१

शासन निर्णय - शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य - ३, दिनांक २१ ऑगस्ट, १९९९ च्या परिच्छेद ७ मध्ये नमूद केल्यानुसार शासनमान्य खाजगी रूग्णालयाची यादी परिशिष्ट अ मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. त्यामध्ये सुधारणा करून काळबांडे हार्ट ॲन्ड चेस्ट हॉस्पिटल, औरंगाबाद या संस्थेस हृदयशस्त्रक्रिया व फुफ्फुसाचा कर्करोग या आजारांवरिल उपचारासाठी शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूंबियांना वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यास सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा २०००/प्र.क्र.१०१/आरोग्य - ३, दिनांक २६/९/२००० मधील मार्गदर्शक तत्वांच्या अधिन राहून या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

२. उपरोक्त आजारावरिल उपचार व औषधोपचाराकरीता उपरोल्लेखिलेल्या संस्थेने आकारलेल्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील. अतितात्काळ बाब वगळता सदर संस्थेतील मान्यताप्राप्त उपचाराखेरिज अन्य कोणत्याही औषधोपचारासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यास प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची पूर्वसंमती घेणे आवश्यक राहील.

३. हे आदेश मा.मुख्यमंत्री, मंत्री महोदय, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विरोधी पक्ष नेते महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानपरिषदेचे सभापती, उपसभापती तसेच महाराष्ट्र विधानसभा/परिषदेचे विद्यमान सदस्य, माजी सदस्य व त्यांच्या कुटूबियांना सुद्धा अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहे.

४. हे आदेश शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

- भ.ब. महाजन

महाराष्ट्राचे शासन अवर सचिव

बगाडीया हॉस्पिटल, अकोला या खाजगी रूग्णालयास

शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूंबियांना कर्करोग या

आजारावरिल शस्त्रक्रिया व उपचार करून घेण्यास

शासन मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी २००३/१४६७/प्र.क्र.१६५/आरोग्य - ३

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक ९ ऑगस्ट, २००४

वाचा १) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य ३, दि. २९ ऑगस्ट, १९९९

२) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जीरूखा २०००/प्र.क्र. १०१/आरोग्य ३, दि. २६/९/२०००

३) आरोग्य सेवा संचालनालयाचे पत्र क्र.संआसे/बगाडीया हॉस्पिटल/अकोला/शा.मा./कक्ष-८ब/२००२ दि. नोव्हेंबर २०००२

शासन निर्णय -

शासन निणृय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य - ३, दिनांक २१ ऑगस्ट, १९९९ च्या परिच्छेद ७ मध्ये नमूद केल्यानुसार शासन मान्य खाजगी रूग्णालयाची यादी प्रस्तुत शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट अ मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. त्यामध्ये सुधारणा करून बगाडीया हॉस्पिटल, अकोला या खाजगी रूग्णालयास मान्य शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूंबियांना कर्करोग या आजारावरिल शस्त्रक्रिया व उपचार करून घेतल्यास त्याप्रित्यर्थ होणाऱ्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यास सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा २०००/प्र.क्र.१०१/आरोग्य-३, दिनांक २६/९/२००० मधील नमुद मार्गदर्शक तत्वांच्या अधिन राहून या निर्णयान्वये शासन मान्यता देण्यात येत आहे. या अन्वये खालील बाबींचे प्रकर्षाने पालन प्रस्तुत संस्थेने करणे आवश्यक राहील.

१. मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० मधील कलम ४१ अे नुसार खाजगी रूग्णालयांनी १०% रूग्णांवर मोफत व १०% रूग्णांवर सवलतीच्या दराने उपचार करणे

२. मुंबई नर्सिंग होम अधिनियम १९४८ अन्वये विहित केलेल्या निकषानुसार प्रशिक्षित वैद्यकीय अ[illegible] व कर्मचारी वर्ग उपलब्ध असणे.

३. *खाजगी रूग्णालये/संस्थेमध्ये ज्या आजारावर उपचार करण्यासाठी मान्यता देण्यात आली आ[illegible]* त्या आजाराचे संशोधन करण्यासाठी तसेच चाचण्याच्याअंती झालेल्या निदानानुसार शस्त्रक्रिया करण्यासाठी आवश्यक ती यंत्रसामुग्री व साधनसामुग्री उपलब्ध असणे.

४. शासकीय रूग्णालयात ज्या दराने फि आकारली जाते त्या दराने फि आकारली जावी.

५. खाजगी रूग्णालये/संस्थेने भारत/राज्य सरकारमार्फत कार्यान्वित केलेल्या राष्ट्रीय कार्यक्रमांच्या मोहिमेत सक्रिय भाग घेणे आवश्यक आहे.

२. उपरांक्त आजारावरिल उपचार व औषधोपचाराकरीता बगाडीया हॉस्पिटल, अकोला या खाजगी रूग्णाल[illegible] आकारलेल्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील. अतितात्काळ बाब वगळता सदर संस्थेतील मान्यत[illegible] उपचाराखेरिज अन्य कोणत्याही औषधोपचारासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यास प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची पूर्वस[illegible] घेणे आवश्यक राहील.

३. हे आदेश मा.मुख्यमंत्री, उपमुख्यमंत्रील, मा.मंत्री, राज्यमंत्री महोदय, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विरोधी पक्ष[illegible] महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधान परिषदेचे सभापती, उपसभापती तसेच महाराष्ट्र विधानसभा/परि[illegible] विद्यमान सदस्य, माजी सदस्य व त्यांच्या कुटूंबियांना सुद्धा अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहेत.

४. हे आदेश निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील)

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

ला.म. चौ[illegible]

महाराष्ट्राचे शासनाचे अवर स[illegible]

के.ई.एम. हॉस्पिटल, पुणे या खाजगी संस्थेस राज्य शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना हृदय विकारावरिल शस्त्रक्रिया करून घेण्यास शासन मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक - एमएजी ३००६/३१९/प्र.क्र.१६०/आरोग्य ३

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

मंत्रालय मुंबई ४०००३२

दिनांक ८ मे, २००६

<u>शासन निर्णय -</u> शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी २००५/९/प्रक्र.१/आरोग्य-३, दिनांक १९ मार्च, २०० च्या परिच्छे ४ मध्ये नमूद केल्यानुसार शासन मान्य खाजगी रूग्णालयाची यादी प्रस्तुत शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट ब मध्ये दर्शविण्यात आली आहे. त्यामध्यधे सुधारणा करून के.ई.एम. हॉस्पिटल, पुणे या खाजगी संस्थेस राज्य शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना हृदय विकारावरिल शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास, त्याप्रित्यर्थ होणाऱ्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यास सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा २०००/प्र.क्र.१०१/आरोग्य-३, दिनांक २६/९/२००६ मधील नमूद मार्गदर्शक तत्वांच्या अधिन राहून या निर्णयान्वये शासन मान्यता देण्यात येत आहे. या अन्वये खालील बाबींचे प्रकर्षाने पालन प्रस्तुत संस्थेने करणे आवश्यक राहील.

१) मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० मधील कलम ४१ ए नुसार खाजगी रूग्णालयांनी १०% रूग्णांवर मोफत व १०% रूग्णांवर सवलतीच्या दराने उपचार करणे.

२) मुंबई नर्सिंगहोम अधिनियम १९४८ अन्वये विहित केलेल्या निकषानुसार प्रशिक्षित वैद्यकीय अधिकारी व कर्मचारी वर्ग उपलब्ध असणे.

३) खाजगी रूग्णालये/संस्थेमध्ये ज्या आजारावर उपचार करण्यासाठी मान्यता देण्यात आली आहे. त्या आजाराचे संशोधन करण्यासाठी तसेच चाचण्याच्याअंती झालेल्या निदानानुसार शस्त्रक्रिया करण्यासाठी आवश्यक ती यंत्रसामुग्री व साधनसामुग्री उपलब्ध असणे.

४) शासकीय रूग्णालयात ज्या दराने फि आकारली जाते त्या दराने फि आकारली जावी.

५) खाजगी रूग्णालये/संस्थेने भारत/राज्य सरकार मार्फत कार्यान्वित केलेल्या राष्ट्रीय कार्यक्रमांच्या मोहिमेत सक्रिय भाग घेणे आवश्यक आहे.

उपरोक्त आजारावरिल उपचार व औषधोपचाराकरीता के.ई.एम. हॉस्पिटल, पुणे या संस्थेने आकारलेल्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील. अतितात्काळ बाब वगळता सदर संस्थेतील मान्यताप्राप्त उपचाराखेरिज अन्य कोणत्याही औषधोपचारासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यास प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची पूर्वसंमती घेणे आवश्यक राहील.

हे आदेश मा.मुख्यमंत्री, मा.उपमुख्यमंत्री, मा.मंत्री, मा.राज्यमंत्री महोदय, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विरोधी पक्ष नेते, महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानपरिषदेचे सभापती, उपसभापती तसेच महाराष्ट्र विधानसभा/परिषदेचे विद्यमान सदस्य, माजी सदस्य व त्यांच्या कुटूबियांना सुद्धा अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहेत.

४. हे आदेश शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

र.मो. आ

कार्यासन अधिकारी

अनुष्का मेडिकल फौंडेशन ॲण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट लि.
द्वारा संचालित चिमोटे हार्ट ॲण्ड डायग्नोस्टिक इन्स्टिट्यूट
अमरावती या खाजगी संस्थेस राज्य शासकीय कर्मचारी व
त्यांच्या कुटूंबियांना हृदय विकारावरिल शस्त्रक्रिया
करून घेण्यास शासन मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक : एमएजी १३०६/३९८/प्र.क्र.२१५/आरोग्य - ३
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक - २० जैल, २००६

शासन निर्णय - शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी २००५/९/प्र.क्र.१/आरोग्य-३, दिनांक १९ मार्च, २००५ च्या परिच्छेद ४ मध्ये नमूद केल्यानुसार शासन मान्य खाजगी रूग्णालयाची यादी प्रस्तूत शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट-ब मध्ये देण्यात आली आहे. त्यामध्ये सुधारणा करून अनुष्का मेडिकल फौडेशन ॲण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट लि. द्वारा संचालित चिमोटे हार्ट ॲण्ड डायग्नोस्टिक इन्स्टिट्यूट, अमरावती या खाजगी संस्थेस राज्य शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना हृदय विकारावरिल शस्त्रक्रिया करून घेतल्यास, त्याप्रित्यर्थ होणाऱ्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यास, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जीरूखा/प्र.क्र./१०१/आरोग्य-३, दिनांक २६/९/२०० मधील नमुद मार्गदर्शक तत्वांच्या अधिन राहून या निर्णयान्वये शासन मान्यता देण्यात येत आहे. या अन्वये खालील बाबींचे प्रकर्षाने पालन प्रस्तुत संस्थेने करणे आवश्यक राहील.

मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० मधील कॉलम ४१ अे नुसार खाजगी रूग्णालयांनी १०% रूग्णांवर मोफत व १०% रूग्णांवर सवलतीच्या दराने उपचार करणे.

मुंबई नर्सिंगहोम अधिनियम १९४८ अन्वये विहित केलेल्या निकषानुसार प्रशिक्षित वैद्यकीय अधिकारी व कर्मचारी वर्ग उपलब्ध असणे.

खाजगी रूग्णालये/संस्थेमध्ये ज्या आजारावर उपचार करण्यासाठी मान्यता देण्यात आली आहे. त्या आजाराचे संशोधन करण्यासाठी तसेच चाचण्यांच्या अंती झालेल्या निदानानुसार शस्त्रक्रिया करण्यासाठी आवश्यक ती यंत्रसामुग्री व साधनसामुग्री उपलब्ध असणे.

शासकीय रूग्णालयात ज्या दराने फि आकारली जाते त्या दराने फि आकारली जावी.

खाजगी रूग्णालये/संस्थेने भारत/राज्य सरकारमार्फत कार्यान्वित केलेल्या राष्ट्रीय कार्यक्रमाच्या मोहिमेत सक्रिया भाग घेणे आवश्यक आहे.

उपरोक्त आजारावारिल उपचार व औषधोपचाकरिता अनुष्का मेडिकल फौडेशन ॲण्ड रिसर्च इन्स्टिट्यूट लि. द्वारा संचालित चिमोटे हार्ट ॲण्ड डायग्नोस्टिक इन्स्टिट्यूट, अमरावती या संस्थेने आकारलेल्या संपूर्ण वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील. अतितात्काळ बाब वगळता सदर संस्थेतील मान्यताप्राप्त उपचाराखेरीज अन्य कोणत्याही औषधापचारासाठी शासकीय कर्मचाऱ्यास प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांची पूर्वसमंती घेणे आवश्यक राहील.

हे आदेश मा.मुख्यमंत्री, मा.उपमुख्यमंत्री, मा.मंत्री, मा. राज्यमंत्री महोदय, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विरोधी पक्ष नेते, महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानपरिषदेचे सभापती, उपसभापती तसेच महाराष्ट्र विधानसभा/परिषदेचे विद्यमान सदस्य, माजी सदस्य व त्यांच्या कुटूबियांना सुद्धा अनज्ञेय ठरविण्यात येत आहेत.

हे आदेश शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

र.मो. आडे
कार्यासन अधिकारी

भाग - ४

मंत्री महोदय, विधानसभा सदस्य, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, विरोधी पक्ष नेते व शिक्षक/ शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय सुविधा लागू असल्याबाबतचे शासन निर्णय

वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचे नवीन आदेश मंत्रि महोदय, विरोधी नेते, विधानमंडळाचे अध्यक्ष, उपाध्यक्ष सभापती, उपसभापती तसेच विधान मंडळाचे सदस्य (आमदार) यांना लागू करणे.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

निर्णय क्रमांक - एमएजी - १०८६/३९५/सीआर-१०/आरोग्य-९

मंत्रालय मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक १८ मार्च १९८७

वाच १) महाराष्ट्र मिनिस्टर्स (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६४

२) महाराष्ट्र विधानमंडळातील विरोधी नेते यांचे वैद्यकीय देखभाल नियम, १९८७

३) महाराष्ट्र विधान परिषद (सभापती व उपसभापती) व महाराष्ट्र विधानसभा (अध्यक्ष व उपाध्यक्ष) यांचे पगार व भत्ते अधिनियम, १९५६

४) महाराष्ट्र विधानमंडळ सभासद (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६६

निर्णय -

महाराष्ट्र मिनिस्टर्स (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६४ नुसार सर्व मंत्रीमहोदयांना वैद्यकीय सुविधा उपलब्ध करण्यात आल्या आहेत. महाराष्ट्र विधानमंडळातील विरोधी नेते याचे वैद्यकीय देखभाल नियम, १९८१ नुसार सर्व विरोधी नेत्यांनी वैद्यकीय सुविधा उपलब्ध करण्यात आल्या आहेत. महाराष्ट्र विधान परिषद (सभापती व उपसभापती) व महाराष्ट्र विधान सभा (अध्यक्ष व उपाध्यक्ष) यांचे पगार व भत्ते अधिनियम, १९५६ मधील कलम व ७ व १२ अे नुसार विधानमंडळातील अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सभापती, उपसभापती यांना वैद्यकीय सुविधा लागू करण्यात आल्या आहेत, तसेच महाराष्ट्र विधानमंडळ सभासद (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६६ नुसार विधानमंडळ सभासदांनाही (आमदार) या सुविधा लागू करण्यात आल्या आहेत. या सुविधांनुसार त्यांना प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांनी विहित केलेली औषधे बाहेरून खरेदी केल्यास त्यासंबंधीच्या संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळते. या सर्व सुविधा त्यांना शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणेच उपलब्ध आहेत. म्हणून महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम वेळोवेळी शिथिल करून शासकीय कर्मचाऱ्यांना देण्यात आलेल्या विविध सुविधा त्यांना लागू करण्याबद्दलचा प्रश्न काही काळ शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन आता याद्वारे असे निदेश देत आहे की, महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मध्ये वेळोवेळी केलेल्या सुधारणा जशाच्या तशा मंत्रि महोदय, महाराष्ट्र विधान मंडळातील विरोधी पक्षनेते, महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, विधान परिषदेचे सभापती, उपसभापती, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे सदस्य/विधान परिषदेचे सदस्य यांना लागू करण्यात येत आहे.

१) एमएजी - १०८१/४९०७/पीएच-९, १९/१०/८३

२) एमएजी - १०८१/४९०७/पीएच-९, दिनांक १९/१०/८४

३) एमएजी - १०८४/११६/पीएच-९, दिनांक २१/७/८४

४) एमएजी - १०८४/११६/पीएच-९, दिनांक २४/८/८४

५) एमएजी - १०८२/४१९/सीआर-६३/पीएच-९, दिनांक ३१/१२/८४

६) एमएजी - १०८१/४९०७/पीएच-९ दिनांक २/१/८५

७) एमएजी - १०८४/४१५७/सीआर-१५६/पीएच-९ अ, दिनांक २९/४/८५

८) एमएजी - १०८३/४११९/पीएच-९, दिनांक २१/८/८५

९) एमएजी - १०९१/२९१६/आरोग्य-९, दिनांक ४/२/८६

१०) एमएजी - १०८६/१०३/आरोग्य - ९, दिनांक १५/५/८६

११) एमएजी - १०८६/१५६४/आरोग्य - ९, दिनांक १५/७/८६

हा शासन निर्णय निर्णय वित्त विभागाच्या समंतीने त्यांचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक - ३८७३/एस-एक्सपी, दिनांक १४/८/८६ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

– महाराष्ट्राचे उपसचिव

शासन आता याद्वारे असे निदेश देत आहे की, महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मध्ये वेळोवेळी केलेल्या सुधारणा जशाच्या तशा मंत्रि महोदय, महाराष्ट्र विधान मंडळातील विरोधी पक्षनेते, महाराष्ट्र विधानसभेचे अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, विधान परिषदेचे सभापती, उपसभापती, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे सदस्य/विधान परिषदेचे सदस्य यांना लागू करण्यात येत आहे.

१) एमएजी - १०८१/४९०७/पीएच-९, १९/१०/८३

२) एमएजी - १०८१/४९०७/पीएच-९, दिनांक १९/१०/८४

३) एमएजी - १०८४/११६/पीएच-९, दिनांक २१/७/८४

४) एमएजी - १०८४/११६/पीएच-९, दिनांक २४/८/८४

५) एमएजी - १०८२/४१९/सीआर-६३/पीएच-९, दिनांक ३१/१२/८४

६) एमएजी - १०८१/४९०७/पीएच-९ दिनांक २/१/८५

७) एमएजी - १०८४/४१५७/सीआर-१५६/पीएच-९ अ, दिनांक २९/४/८५

८) एमएजी - १०८३/४११९/पीएच-९, दिनांक २१/८/८५

९) एमएजी - १०९१/२९१६/आरोग्य-९, दिनांक ४/२/८६

१०) एमएजी - १०८६/१०३/आरोग्य - ९, दिनांक १५/५/८६

११) एमएजी - १०८६/१५६४/आरोग्य - ९, दिनांक १५/७/८६

हा शासन निर्णय निर्णय वित्त विभागाच्या समंतीने त्यांचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक - ३८७३/एस-एक्सपी, दिनांक १४/८/८६ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

– महाराष्ट्राचे उपसचिव

३) हृदयावरिल शस्त्रक्रिया, मूत्रपिंडरोपण, रक्ताचा कर्करोग, बायास कॉरोनरी शस्त्रकिया यासाठी लागणारा खर्च तसेच त्यासाठी लागणाऱ्या उपकरणांची खरेदी, किंमती औषधे व औषधोपचार यावरील संभाव्य खर्च इतके पण रूपये ४५ हजाराच्या कमाल मर्यादेपर्यंत अग्रीम मंजूर करणे.

४) ज्या आजारावरिल औषधोपचारासाठी अद्याप भारतामध्ये सर्वत्र सोय उपलब्ध झालेली नाही. अशा आजारांसाठी शासनाने नेमलेल्या वैद्यकीय मंडळाच्या अनुमतीने घेतलेल्या परदेशातील औषधोपचारासाठी तसेच भारतामध्ये मान्यता प्राप्त संस्थाकडून उपचारावर केलेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करणे.

५) आकस्मिक निकडीच्या प्रसंगी खाजगी रूग्णालयात, आंतररूग्ण म्हणून घेतलेल्या औषधोपचाराच्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी शासनाने ठरविलेल्या २१ आजारावर औषधोपचार घेतल्यास संबंधित प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या संमतीने, वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करणे.

६) कर्क रोगाच्या औषधोपचाराकरीता मान्यता प्राप्त रूग्णालयांतील औषधोपचाराच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करणे.

४. उपरोक्त आदेशानुसार देण्यात येणाऱ्या वैद्यकीय सुविधांसाठी विधान मंडळ सदस्यांचा कुटूबियांमध्ये महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ च्या नियम २ (३) नुसार खालील व्यक्तींचा समावेश होवू शकेल.

१) माजी विधान मंडळ सदस्याची पत्नी किंवा पती.

२) माजी विधान मंडळ सदस्यावर अवलंबून असतील अशी विधान मंडळ सदस्याची औरस मुले, सावत्र मुले, कायदेशीर दत्तक घेतलेली मुले.

३) माजी विधान मंडळ सदस्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेले त्याचे आई वडिल.

टिप - महिला माजी विधान मंडळ सदस्याला तिच्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेल्या/तिच्याबरोबर रहात असलेल्या तिच्या आई-वडिलांची किंवा सासू-सासऱ्यांची निवड करता येईल.

४) माजी विधान मंडळ सदस्यावर पूर्णपणे अवलंबून असलेला १८ वर्षे वयाखालील अविवाहित भाऊ.

५) माजी विधान मंडळ सदस्यावर अवलंबून असलेल्या अविवाहित बहिणी व घटस्फोटित बहिणी (वय लक्षता न घेता).

५. यासाठी होणारा खर्च महाराष्ट्र विधान मंडळ सचिवालयाने त्यांच्या संबंधित लेखाशिर्षामधून भागवावा.

६. हे आदेश वित्त विभागाच्या संमतीने त्यांचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक सीआर १३०७/व्यय १३ दिनांक ११/१०/१९८८ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

र.शिं. पिसे

महाराष्ट्र शासनाचे उपसचिव.

शासकीय व शासन प्राधिकृत रूग्णालयांमध्ये वैद्यकीय उपचार
घेणे व वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करून मिळणे व सवलती
राज्यातील मान्यताप्राप्त व अनुदानित खाजगी, प्राथमिक, माध्य
उच्च माध्यमिक, तांत्रिक शाळा आणि अध्यापक विद्यालये या
पूर्णवेळ कर्मचाऱ्यांना शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे अनुज्ञेय असण्या

महाराष्ट्र शासन

शिक्षण व सेवायोजन विभाग

शासन निर्णय क्र.एसएसएन-२७८९/३/माशि-२,

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक १२ मे १९८९

शासन निर्णय -

१. शासकीय कर्मचाऱ्यांना, जिल्हा परिषद कर्मचाऱ्यांना, महाविद्यालयीन विद्यापीठीय शिक्षक शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना मिळणाऱ्या शासकीय व शासन प्राधिकृत रूग्णालयांमध्ये वैद्यकीय उपचार करून घेणे व वैद्य खर्चाची प्रतिपूर्ती करून मिळणे या सवलती वेळोवेळी झालेल्या व होणाऱ्या सुधारणांसह मान्यताप्राप्त अनुदानित खा प्राथमिक शाळा, माध्यमिक उच्च माध्यमिक, अध्यापक विद्यालये व तांत्रिक शाळा यातील पूर्णवेळ शिक्षक व शिक्ष कर्मचाऱ्यांना लागू करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

२. शासनाने आता असा निर्णय घेतला आहे की, ह्या सवलती मान्यताप्राप्त व अनुदानित खा प्राथमिक शाळा, माध्यमिक, उच्च प्राथमिक शाळा, अध्यापक विद्यालये, तांत्रिक शाळा यातील पूर्णवेळ शि शिक्षकेत्तर कर्मचारी यांना या आदेशाच्या दिनांकापासून लागू करण्यात याव्या. त्यानुसार महाराष्ट्र राज्य सेवा (वै देखभाल) नियम १९६१ त्यामध्ये वेळोवेळी झालेल्या व होणाऱ्या सुधारणांसह, यथोचित फेरफारांसह, उक्त कर्मचा या आदेशाच्या दिनांकापासून लागू होतील.

४. यासाठी जुलै १९८९ अखेरपर्यंत होणारा खर्च (रू. ७००० मर्यादेपर्यंत) २२०२ - सामान्य शि शासन ज्ञापन, वित्त विभाग, क्र.आकनि-११८९/२६/अर्थसंकल्प ६, दि.११ मे १९८९ अन्वये आकस्मिकता निधी मंजूर झालेल्या अग्रीमातून भागविण्यात यावा. विधानमंडळाच्या आगामी अधिवेशनात अग्रीमाच्या परताव्यासाठी चालू आर्थिक वर्षातील पुढील खर्चासाठी लाक्षणिक पूरक मागणी सादर केली जाईल. शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र रा पुणे व संचालक, व्यावसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी आकस्मिकता निधीमधून खर्च करण्या आहरण व संवितरण अधिकाऱ्यांकडे रक्कम सुपूर्द करण्यासंबंधीच्या आदेशात आगाऊ रकमेतून खर्च करतांना सा करण्यात येणाऱ्या देयकावर आकस्मिकता निधी अग्रीम-शासन ज्ञापन, वित्त विभज्ञग क्र.आकनि-११८९/२ अर्थसंकल्प - ६, दि. ११ मे १९८९ व क्रमांक आकनि ११८९/२६/अर्थसंकल्प-६, दि.११ मे १९८९ अन्वये म असे लाल शाईने लिहावे अशी स्पष्ट सूचना त्या आदेशात अंतर्भूत करावी व ही सूचना लाल शाईने अधोरेखित करा

५. हे आदेश सार्वजनिकर आरोग्य विभाग व वित्त विभाग यांच्या सल्ल्याने व वित्त विभागाच्या अनौपचा संदर्भ क्रमांक ८७०/८९/व्यय-५, दि.११/८/१९८९ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

वा.वा. ना

अवर सचिव, महाराष्ट्र शा

क्रमांक : अमाशा / ४०८९/३२२४५/क,

शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे १

दिनांक २६/५/१९८९

प्रति,

सर्व जिल्हा परिषद शिक्षणाधिकारी

(प्राथमिक व माध्यमिक)

विषय - शासकीय व शासन प्राधिकृत रूग्णालयामध्ये वैद्यकीय उपचार करून घेणे व वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करून मिळणे या सवलती राज्यातील मान्यता प्राप्त व अनुदानित खाजगी प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यकि, तांत्रिक शाळा व अध्यापक विद्यालये यातील पूर्णवेळ कर्मचाऱ्यांना शासकीय कर्मचाऱ्याप्रमाणेच अनुज्ञेय असण्याबाबत.

कृपया वरिल विषयावरिल शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग, क्रमांक एसएसएन २७८९/३/माशि २- दि. १२/५/८९ पहावा. शासनाचे सदर आदेश आपल्या जिल्ह्यातील सर्व खाजगी मान्यताप्राप्त व अनुदान प्राप्त प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळा व अध्यापक विद्यालयांच्या मुख्याध्यापक/प्राचार्यांच्या नजरेस आणून त्यांना सदर शासन आदेश त्यांच्या शाळेतील सर्व पूर्णवेळ शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांचे नजरेस आणण्यास सांगावे.

२. सदर शासन निर्णयानुसार या योजनेपाटी जुलै १९८९ पर्यंत होणारा खर्च आकस्मिकता निधीतून भागवायचा आहे व त्याकरीता संचालनालयाकडून आपणास योग्य त्या सूचना वेगळ्या निर्गमित करण्यात येतील. या आदेशाचा अंमल १२/५/८९ पासून लागू होणार असल्यामुळे या तारखेनंतरच्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती होऊ शकेल ही बाबही कृपया सर्व संबंधितांच्या नजरेस आणावी. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ व त्यामध्ये वेळोवेळी आलेल्या सुधारणांची अद्ययावत प्रत आपणाकडे उपलब्ध असेलच. या नियमांची खाजगी शाळातील कर्मचाऱ्यांनी माहिती मागितल्यास त्यांना योग्य ते मार्गदर्शन तात्काळ करावे. आपणास सदर योजनेसंबंधीत काही शंका आल्यास त्या संचालनालयास त्वरित कळवाव्यात.

३. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक) यांनी त्यांच्या जिल्ह्यातील महानगर पालिका, नगर पालिका हद्दीतील अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांच्या नजरेस हे आदेश आणण्याविषयी संबंधित शिक्षणाधिकारी, प्रशासन अधिकारी यांनाही सूचना द्याव्यात.

सही/शिक्षण संचालकांकरीता.

महाराष्ट्र शासन

क्र.एमएसएन/२६८९/३/माशि-२
शिक्षण व सेवा योजन विभाग
मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई ३२
दि. १७ नोव्हेंबर १९८९

प्रति,

शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

विषय - शासकीय व शासन प्राधिकृत रूग्णालयामध्ये वैद्यकीय उपचार करून घेणे व वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती करून मिळणे या सवलती राज्यातील मान्यताप्राप्त व अनुदानित खाजगी, प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, तांत्रिक शाळा आणि अध्यापक विद्यालये यातील पूर्णवेळ कर्मचाऱ्यांना शासन कर्मचाऱ्यांप्रमाणे अनुज्ञेय असण्याबाबत.

दि. १२ मे १९८९ पासून शासकीय व शासन प्राधिकृत रूग्णालयामध्ये करून घेतलेल्या वैद्यकीय उपचाराच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्याबाबतची शासकीय कर्मचाऱ्यांना उपलब्ध असलेली रक्कम खाजगी शाळातील पूर्णवे[ळ] कर्मचाऱ्यांना देखील लागू करण्यात आली आहे.

२. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ शाळा कर्मचाऱ्यांना लागू होण्यापूर्वीची काही प्रकरण[े] देखील वरिल सवलतीमध्ये समाविष्ट करण्यात यावी अशा तऱ्हेची विनंती काही कर्मचाऱ्यांकडून शासनास प्राप्त झाली आहे. यावर विचार केल्यानंतर शासन या पत्राद्वारे असे कळवीत आहे की वरिल नियम शालेय कर्मचाऱ्यांना लागू होण्यापूर्वीची प्रकरणे शासनास खर्चाच्या प्रतिपूर्ती संबधाने विचारात घेता येणार नाहीत.

वा.वा. गा[...]

अवर सचिव, महाराष्ट्र राज्[य]

क्र.अमाशा/४७८९/३५२४४५-क
शिक्षण उपसंचानालय, महाराष्ट्र शासन पुणे.
दि. ३०/१२/१९८९

प्रति,

शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) जिल्हा परिषद (सर्व)

विषय - महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ खाजगी मान्यताप्राप्त शिक्षण संस्थांना लागू केल्याबाबत.

संदर्भ
१) संचालनालयाचे समक्रमांक दि.२६/५/८९ चे परिपत्रक
२) संचालनालयाचे समक्रमांक दि. ३१/८/८९ चे परित्रक.
३) शासन निर्णय शिक्षण व सेवोयोजन विभाग क्र.एमएसएन २४८९/३/माशि २, दि. १२/५/१९८९.

राज्य शासनाने शासन निर्णय क्रमांक ३ नुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांना, जिल्हा परिषद कर्मचाऱ्यांना, महाविद्यालयीन व विद्यापीठ शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना मिळणाऱ्या शासकीय व शासन प्राधिकृत रूग्णालयामध्ये उपचार करून घेणे व वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळणेच्या सवलती वेळोवेळी झालेल्या व होणाऱ्या सुधारणांसह मान्यताप्राप्त अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळा, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, अध्यापक विद्यालये व तांत्रिक शाळा यातील पूर्ण वेळ शिक्षक शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना दि. १२/५/८९ पासून लागू केल्या आहेत.

वरिल विषयावरिल वैद्यकीय सेवा प्रतिपूर्तीची देयके पारित करण्याची कार्यपद्धती पुढील प्रमाणे राहिल.

कर्मचाऱ्यांच्या वेतनाचा खर्च ज्या शीर्षाखाली पडतो त्याच शीर्षाखाली वैद्यकीय सेवा प्रतिपूर्तीची देयके खर्ची घालावीत.

संबंधित कर्मचाऱ्यांनी वैद्यकीय सेवा प्रतिपूर्तीबाबतचा अर्ज आवश्यक त्या वैद्यकीय दाखल्यासह विहित प्रपत्रात आपल्या शाळेच्या प्रमुखामार्फत शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक), शिक्षण निरिक्षक, बृहमुंबई यांचेकडे सादर करावयाचा आहे

) शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) शिक्षण निरिक्षक यांनी महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील तरतुदीनुसार वैद्यकीय सेवा प्रतिपूर्तीच्या रकमेच्या मंजुरीबाबत आदेश काढावेत.

) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीपोटी अनुज्ञेय असणाऱ्या रकमेची निश्चिती झाल्यावर शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) शिक्षण निरिक्षक यांनी संबंधित कर्मचाऱ्यांच्या अर्जास अनुसरून खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची रक्कम अनुदानासाठी अनुज्ञेय असल्याचे संस्थेस मुख्याध्यापका मार्फत कळवावे या संस्थेने कर्मचाऱ्यास प्रतिपूर्तीची रक्कम मंजूर केल्याचे आदेश काढावेत.

) मुख्याध्यापकांनी शिक्षणाधिकारी/शिक्षण निरिक्षक यांचे आदेश व संस्थेने काढलेले आदेश यांच्या आधारे वैद्यकीय प्रतिपूर्तीचे वेतन व भविष्य निर्वाह निधी यांच्याकडे सादर करावे. सदर देयके हे वेतनपटाच्या फॉर्ममध्येच पाठवावे.

) वेतन पथकाने देयकाची छाननी करून देयक पारित करावे. देयक पारित करण्यापूर्वी त्यांची स्वतंत्र वहीत नोंद करून ठेवावी.

वरिल कार्यपद्धतीला शासनाने मान्यता दिली असून शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) शिक्षण निरिक्षक यांनी द्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची देयके शिक्षण संचालक अगर शिक्षण उपसंचालक यांच्याकडे पाठविण्याची आवश्यकता ाही. वरिल कार्यपद्धती अनुसरून शिक्षणाधिकारी/शिक्षण निरिक्षक यांनी त्याच्यांकडे प्रलंबित असलेली प्रकरणे ताबडतोब निकाली काढावीत. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील कलम नंबर १८ नुसार कर्मचाऱ्यांला अग्रीम करण्याचे अधिकार केवळ शिक्षण संचालक यांचे असल्याने अग्रीम मंजुरीची प्रकरणे फक्त विभागीय शिक्षण पसंचालकांमार्फत संचालनालयाकडे सादर करावीत.

अशा प्रकरणात कर्मचाऱ्यांला मंजूर केलेले अग्रीम त्याला देय होणाऱ्या वैद्यकीय सेवा प्रतिपूर्तीमधून बसून रायचे असल्याने शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) शिक्षण निरिक्षक यांनी अशा प्रकरणांची नोंद अग्रिम रजिस्टरमध्ये रून घ्यावी. अग्रीम मंजूर केल्याच्या आदेशाची प्रत संचालनालयाकडून शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक) शिक्षण निरिक्षक ृहमुंबई यांना पाठविण्यात येईल. त्या आधारे त्यांनी रक्कम कोषागारामधून काढून ती संबंधितांना विनाविलब अदा रण्याची कार्यवाही करावयाची आहे.

वैद्यकीय सेवा प्रतिपूर्ती देयकाची छाननी नियमानुसार होण्याच्या दृष्टीने या सोबत जोडलेल्या यादीतील शासन र्णय आपणाकडील हस्तपुस्तिकेत असणे आवश्यक आहे. सदर शासन निर्णय आरोग्य विभागाकडून मिळण्याची यवस्था करावी.

आपणाकडे प्रलंबित देयके मार्च १९९० पूर्वी खर्ची पडतील असे पहावे. सदर प्रकरणी आपण केलेली कार्यवाही थावकाश संचालनालयास कळवावी.

सही

शिक्षण/संचालकांकरिता

क्र.अमाशा/४१९०/३३८०३ - क

शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

दि. ९/४/९०

प्रति,

१. शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक/प्राथमिक)
जिल्हा परिषद (सर्व)

२. शिक्षण निरिक्षक,
(उत्तर, दक्षिण व पश्चिम विभाग)

३. सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक

विषय - अशासकीय माध्यमिक शाळेतील व शिक्षकेत्तर सेवकांना क्षयरोग, कुष्ठरोग, कर्करोग तसेच पक्षा इ. प्रकारच्या रोग्यांना विशेष रजा मंजूर करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन निर्णय क्रमांक एसएसएन /२०८९/३/मार्शि २ , दि. १२ -५-८९ अन्वये शास कर्मचाऱ्यांना, जिल्हा परिषद कर्मचाऱ्यांना, महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना मिळण शासकीय व शासन प्राधिकृत रूग्णालयामध्ये वैद्यकीय उपचार करून घेणे व वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुदा खाजगी प्राथमिक शाळा, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक, अध्यापक विद्यालये व तांत्रिक शाळा यातील पूर्णवेळ शि व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना लागू करण्यात आलेला आहे हे आपणास विदित आहे. त्याप्रमाणे या संचालनालयाने क्र अमाशा/४१८९/३५२४५/क, दि. ३०/१२/८९ रोजी परिपत्रकही आपणाकडे पाठविण्यात आलेले आहे.

तसेच शासनाने आता असे कळविलेले आहे की, अशा कर्मचाऱ्यांना विशेष रजा मंजूर करण्याची तर शासकीय कर्मचाऱ्यांना ज्या रोगासाठी लागू आहे त्याच रोगासाठी शालेय कर्मचाऱ्यांनाही विशेष रजा मंजूर करण्य तरतूद महाराष्ट्र खाजगी काळातील कर्मचारी (सेवेच्या शर्ती) नियमावली १९८१ मधील १६ (२७) अनुसारच राहि याची नोंद घ्यावी व त्याचप्रमाणे आपल्या जिल्ह्यातील सर्व संबंधितांना कळवावे. वरिल प्रकरणी आपण काढले परिपत्रकाची एक प्रत या कार्यालयाकडे माहितीसाठी पाठवावी.

ज्ञा.ग. धिम

शिक्षक संचालकांकरीत

(३९) शाळातील अडचणींवर मार्गदर्शन
पत्रक - अमाशा - ४१८९/३५२४५/क,
शिक्षण संचालनालय म.रा.पुणे १
दि.२५/१/१९९०

प्रति,

शिक्षणाधिकारी (प्राथ./माध्य.)
जिल्हा परिषद सर्व
शिक्षण निरिक्षक, बृहमुंबई (पश्चिम, दक्षिण उत्तर)

विषय - अनुदानित शाळांमधील ज्या कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची योजना लागू करण्यात आली आहे त्यांच्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या संदर्भात येणाऱ्या अडचणी.

संदर्भ - संचालनालयाचे समक्रमाकांचे दि.३०/१२/८९ चे पत्र

शासनाचे अनुदानित माध्यमिक/प्राथमिक शाळांमधील कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची योजना शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या योजनेत समांतर स्वरूपात लागू केली आहे. यासाठी संबंधित कर्मचाऱ्याने वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीकरीता करावयाच्या अर्जाचे स्वतंत्र प्रपत्र खाजगी शाळांचे (अनुदानितसाठी) विहित करण्यात आलेले नाही. महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मध्ये सरकारी कर्मचाऱ्यांकरीता अर्ज करण्याचे जे प्रपत्र विहित केले आहे त्यामध्ये आवश्यक तेथे किरकोळ बदल करून खाजगी शाळांमधील कर्मचाऱ्यांकरीता तेच प्रपत्र वापरण्याच्या सूचना सर्व संबंधित शाळांना द्याव्यात. सुधारित प्रपत्राची प्रत चक्रमुद्रित करून घेऊन सर्व शाळांना पाठविण्यात यावी.

वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळविण्यासाठी खाजगी शाळांमधील कर्मचारी शासकीय रूग्णालयात गेल्यास त्याला तो मान्यता प्राप्त अनुदानित शाळेमधील कर्मचारी आहे हे सिद्ध करण्याची आवश्यकता निर्माण होऊ शकते. अशा तऱ्हेच्या प्रमाणपत्राची मागणी वैद्यकीय अधिकाऱ्याने केल्यास आज आपल्या कार्यक्षेत्रामधील सर्व शाळांच्या मुख्याध्यापकांना खालील स्वरूपाचे प्रमाणपत्र वरिल कारणासाठी चक्रमुद्रित करून पाठवावे व आवश्यकतेनुसार संबंधित शाळेने आपल्या कर्मचाऱ्याला त्या प्रपत्राची छायाप्रत उपलब्ध करून द्यावी अशी सूचना त्यांना द्याव्यात.

प्रमाणपत्राचा नमूना

---------------- या खाजगी संस्थेची -------------------- ही प्राथमिक /माध्यमिक शाळा मान्यताप्राप्त अनुदानित शाळा असून या शाळेमधील नियमित पदावर नियुक्त केलेल्या सर्व कर्मचाऱ्यांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ नुसार लागू केलेले लाभ अनुज्ञेय आहेत.

शिक्षण संचालक

अनुदानित खाजगी माध्यमिक शाळांतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांच्या वैद्यकीय उपचाराच्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

क्रमांक - शिक्षण - माध्य.- संकिर्ण -८९-९०/
दिनांक १६/२/१९९०

उपरोक्त विषय व संदर्भान्वये कळविण्यात येते की, खाजगी शाळेतील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांच्या वैद्यकीय उपचाराच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्यासाठी आवश्यक बाबींची पूर्तता करणे आवश्यक आहे. संबंधित मुख्याध्यापकांनी खालील बाबींची पूर्तता करून प्रकरण या कार्यालयास मान्यतेसाठी सादर करावे. या कार्यालयाच्या मंजुरी आदेशानंतर देयके वेतनपथकाकडे सादर करावे.

१) संबंधित कर्मचाऱ्याने वैद्यकीय सेवा प्रतिपूर्तीबाबतचा अर्ज पुढील आवश्यक त्या वैद्यकीय दाखल्यास प्रपत्रात 'क' व फॉर्ममध्ये आपल्या शाळेच्या प्रमुखांमार्फत शिक्षणाधिकारी, माध्यमिक यांचेकडे सादर करावयाचा आहे. मात्र सदरची मागणी १२/५/८९ नंतरची असावी.

२) अपत्य प्रमाणपत्र सादर करावे. तीन अपत्यांपेक्षा जास्त अपत्ये असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांना ही योजना लागू नाही.

३) कर्मचाऱ्याने अथवा त्यांच्या कुटूंबाने सर्वसाधारपणे शासकीय दवाखान्यातून वैद्यकीय उपचार घेतला पाहीजे. निकडीची व आपत्कालीन परिस्थिति नसताना शासन मान्यताप्राप्त अशासकीय दवाखान्यात अथवा रूग्णालयात उपचार घेण्यापूर्वी शासकीय कर्मचाऱ्याने प्राधिकृत वैद्यकीय परिचाराचा न चुकता सल्ला घेणे आवश्यक आहे. मात्र निकडीच्या व अल्पकालीन परिस्थितीत रूग्ण नियमांतर्गत मान्यताप्राप्त किंवा अन्य दवाखान्यात, रूग्णालयात दाखल केल्यानंतर प्राधिकृत वैद्यकीय परिचरास ताबडतोब कळवावे व तसा दाखला सादर करावा व त्यावर जिल्हा शल्य चिकित्सक यांनी प्रमाणित करावे.

४) आपत्कालीन परिस्थितीत खालील आजारांकरिताच खाजगी दवाखान्यात उपचार घेण्यासाठी परवानगी देण्यात आली आहे.

(१) हृदयरोग - मज्जतंतू संस्था व रक्तवाहिन्या व श्वसनसंस्थेतील आपत्कालीन परिस्थिती. (२) रक्तदाब (३) धनुर्वात (४) घटसर्प (५) अपघात - हृदय व श्वसनसंबंधी आपत्कालीन परिस्थिती, (६) गर्भपात, (७) पचनक्रियेतील पचनसंस्थेतील गंभीर दुखणे व अडथळे, (८) गंभीर रक्तस्त्राव (९) पटकी (१०) विषयमज्जा (११) बेशुद्धावस्था (१२) मानसिक विकृती आरंभावस्था (१३) डोळ्यातील रजत पटलाचे विभाजन (१४) स्त्री रोग विषयक व गर्भावस्थेतील आपत्कालीन परिस्थिती (१५) मूत्रपिंड प्रजनन संस्थेतील आपत्कालीन परिस्थिती (१६) वायूजंतू (१७) कान, नाक, घसा यात बाहेरील पदार्थ ठेवल्यामुळे निर्माण झालेली आपत्कालीन परिस्थिती (१८) जन्मजात असणारे अनैसर्गिक आजार ज्यात शस्त्रक्रिया आवश्यक आहे. (१९) एड्स (२०) ब्रेन ट्युमर (२१) भाजणे

५) वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी कर्मचाऱ्याची किंवा त्यावर अवलंबून असणाऱ्या कुटूबियांची वैद्यकीय देखभाल उपचार पूर्ण झाल्यापासून एक वर्षाच्या आत सादर केली पाहीजे.

६) संबंधित कर्मचाऱ्याच्या प्रतिपूर्तीची सर्व मागण्यावर मुख्याध्यापकांची प्रतिस्वाक्षरी असेल व अशा सर्व मागण्यांच्या पुष्ट्यर्थ आवश्यक ती बिले, प्रमाणके प्रमाणपत्र इत्यादी सादर करण्यात येतील. मुख्याध्यापक प्रतिस्वाक्षरी करण्यापूर्वी या मागण्या

नियमानुसार अनुज्ञेय आहेत. याविषयी आपली खात्री करून घेतील.

प्राधिकृत वैद्यकीय देखभाल अधिकारी नमुना 'क' व 'ड' मध्ये एक प्रमाणपत्र देईल आणि त्या प्रमाणपत्राच्या आधारे कर्मचारी बाजारातून औषधे व उपयंत्रे खरेदी करू शकेल आणि त्याची खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची मागणी नमुना क व ड मध्ये प्रमाणपत्र सादर करू शकेल.

शस्त्रक्रिया व औषधोपचाराच्या खर्चाच्या पावत्यांवर पेड बाय मी कर्मचाऱ्यांनी स्वत:चे सहीनिशी करावे.

संबंधित कर्मचाऱ्यांच्या मूळ वेतनाचा दाखला सादर करावा.

वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यासाठी खाजगी शाळांमधील कर्मचारी शासकीय रूग्णालयात गेल्यास त्याला ती मान्यताप्राप्त अनुदानित शाळेतील कर्मचारी आहे हे सिद्ध करण्याची आवश्यकता निर्माण होऊ शकते. अशा तऱ्हेचे प्रमापणपत्रांची प्रत सोबत जोडली आहे. तरी आवश्यकतेनुसार संबंधित शाळेने आपल्या कर्मचाऱ्यांना त्या प्रपत्राची *त्वरित उपलब्ध करून द्यावी.*

वरिल सर्व बाबींची पूर्तता करून घेऊनच बिल या कार्यालयास सादर केले जाईल याची मुख्याध्यापकांनी दक्षता घ्यावी. म्हणजे संबंधितांना योजनेचा लाभ लवकर घेता येईल.

क्र.अमाशा/४१४९/३५२४५/क
शिक्षण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य,
पुणे - १
दिनांक २२/८/१९९०

प्रति,

शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक)
जिल्हा परिषद (सर्व)
शिक्षण निरिक्षक, बृहमुंबई (पश्चिम, दक्षिण, उत्तर)
विभागीय शिक्षण उपसंचालक (सर्व)

विषय - अनुदानप्राप्त खाजगी माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय प्रतिपूर्तीसाठी अग्रीम रक्कम देण्याबात.

संदर्भ - संचालनालयाचे समक्रमांक दि. ३०/१२/१९८९ चे परिपत्रक

अनुदानप्राप्त अशासकीय माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय प्रतिपूर्तीची योजना शिक्षण व सेवायोजन विभागाचा शासन निर्णय क्र.एसएसएन - २४८९/३/माशि ३, दि.१२/५/१९८९ अन्वये लागू करण्यात आलेली आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या शासकीय कर्मचाऱ्यांना अनुज्ञेय असलेले महाराष्ट्र नागरी सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ त्यात वेळोवेळी करण्यात आलेल्या बदलांसह अशासकीय शाळेतील कर्मचाऱ्यांना लागू करण्यात आले आहेत.

महाराष्ट्र नागरी सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील नियम क्र. १८ नुसार मिळणारे अग्रिम मंजूर करण्याचे अधिकार माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांतील कर्मचाऱ्यांसोबत केवळ शिक्षण संचालक यांना आहेत. अग्रीम मंजूरासाठी अशी प्रकरणे शिक्षण अधिकारी विभागीय शिक्षण उपसंचालक यांचेमार्फत शिक्षण संचालनालयाकडे संबंधितांनी सादर करावयाची आहेत. सदर अग्रिम मंजूरी प्रकरणे संचालनालयाकडे सादर करतांना जिल्हा स्तरावर तसेच विभागीय उपसंचालक स्तरावर अशा प्रकरणांची योग्य छाननी करणे आवश्यक आहे. परंतु अशी प्रकरणे मंजूर करीत असतांना जिल्हा स्तरावर/विभागीय शिक्षण उपसंचालक स्तरावर योग्य छाननी केली जात नाही असे या संचालनालयाचे निदर्शनास आले आहे.

वैद्यकीय प्रतिपूर्तीसाठी अग्रीम रक्कम मंजुरीसाठी जी प्रकरणे या संचालनालयाकडे सादर करावयाची असतात त्या प्रकरणां प्रामुख्याने खालील बाबी तपासणे आवश्यक आहे.

१. ज्या कर्मचाऱ्याचे प्रकरण आहे तो कर्मचारी मान्यताप्राप्त अनुदानित शाळेत असला पाहीजे.

२. कर्मचारी जरी स्थायी नसेल तरी अग्रीमाची फेड पूर्णपणे होऊ शकेल असा असला पाहीजे. म्हणजेच त्याने नंतर सा केलेले हे नियमांना अधीन राहून मंजुरीयोग्य असले पाहीजेत.

३. कर्मचाऱ्याने आपल्या अग्रीमाच्या अर्जासेबत उपकरणांची खरेदी/किंमती औषधे व औषधोपचार यासाठी ला संभाव्य खर्च व शस्त्रक्रियेची आवश्यकता दर्शविणारे शासकीय रूग्णालयाचे अथवा शासन सार्वजनिक आरोग्य खात्याचे निर्ण एमएजी/१०८४/४१५७/सीआर-१५६/पीएच-९ए/दि.२९/४/१९८५ अन्वये मान्यता देण्यात आलेल्या रूग्णालयाचे प्र जोडणे आवश्यक आहे. (रूग्णालयाची यादी सोबतच्या तक्त्यात दर्शविलेली आहे.) काही प्रकरणात प्राधिकृत इस्पितळामध्ये करणाऱ्या मानसेवी शल्यचिकित्सकांच्या लेटरहेडवर अधिष्ठात्याचे/अधिक्षकांचे त्यासोबत संबंधित कर्मचारी आजाराचे निदान त्या इस्पितळात दाखल झाला होता असे प्रमाणपत्र असल्याशिवाय केवळ मानसेवी शल्यचिकित्सकाचे दाखल्यावर अग्रीम मंजू शक्य होणार नाही याची कृपया नोंद घेऊन संबंधितांच्या हे वेळीच निदर्शनास आणून द्यावे. अग्रीमाची रक्कम कमाल रू. ४५ - पर्यंत आहे तसेच अग्रीमाची फक्त खालील पाच आजारांच्या उपकरणांची खरेदी/किंमती औषधे व औषधोपचार यावरिल सं खर्चाकरीता अनुज्ञेय आहे.

१. हृदय वरिल शस्त्रक्रिया (हार्ट सर्जरी.

२. मूत्रपिंड रोपण (किडणी ट्रान्सप्लॅन्टेरेशन)

३. रक्ताचा कर्करोग (ब्लड कॅन्सर)

४. बायपास कॉरोनरी सर्जरी

५. ॲन्जी ओप्लास्टी शस्त्रक्रिया

सार्वजनिक आरोग्य विभाग निर्णय क्रमांक एमएजी १०८८/३८६७/आरोग्य-९, दिनांक. २३ जानेवारी १९

तसेच अग्रीमाच्या मागणीसाठी आवश्यक त्या नियमांची व अटींची पूर्तता होणे आवश्यक आहे. सार्वजनिक खात्याच्या वेळोवेळी सुधारणा झालेल्या शासन निर्णयाचे आधीन राहून प्रकरण त्यामध्ये बसत असल्यासच सादर करावे नियमात बसत नसेल तर तत्काळ प्रकरणावर जिल्हा स्तरावरून संबधिताला उत्तर देण्यात यावे, त्यामुळे कर्मचारी पर्यायी व्य शकेल.

सोबत अग्रिमाची प्रकरणे जिल्हा स्तरावरून सरळ संचालनालयाकडे सादर करण्याचे टाळावे. रूग्णाला तात मदत सुविधा प्राप्त होण्यासाठी शासनाने ही सवलत दिली आहे. अकारण पत्रव्यवहार टाळून अशी प्रकरणे सूक्ष्म रिर्त संचालनालयात सादर करावीत.

वैद्यकीय प्रतिपूर्तीसाठी अग्रीम रक्कम मागणी करण्यापूर्वी रोगनिहाय खालील शासकीय रूग्णालयाशिवाय खाजगी रूग्णालयामार्फत आजाराच्या उपकरणांची खरेदी, किंमती औषधे व औषधोपचार यावरिल संभाव्य खर्च दर्शवि मिळवावे.

आजराचे नाव	खाजगी मान्यत रूग्णालयाचे नाव
१) हृदयावरिल शस्त्रक्रिया	१) सदर रेल्वे हेडक्वार्टस हॉस्पिटल, पेरांबूर, मद्रास
	२) खिश्चन मेडिकल कॉलेज ॲण्ड हॉस्पिटल, वेल्लोर
	३) के.ई.एम. हॉस्पिटल, मुंबई
	४) ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्स, नवी दिल्ली

	५) बॉम्बे हॉस्पिटल, मुंबई
	६) जी.बी. पंत हॉस्पिटल, दिल्ली
	७) श्री.चिन्नई निरूनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस अॅन्ड टेक्नॉलॉजी, त्रिवेंद्रम
	८) पोस्ट ग्रॅज्युएटस् इन्स्टिट्यूट, चंदीगड
	९) एस.एस. के.एम. हॉस्पिटल, कलकत्ता
	१०) कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ
	११) वाडीया इन्स्टिट्यूट ऑफ कारडिऑलॉजी, पुणे
	१२) रूबी हॉल क्लिनिक, पुणे
२) मुत्र पिंड रोपण (किडनी ट्रान्सेप्लन्टेशन)	१) खिश्चन मेडिकल कॉलेज अॅन्ड हॉस्पिटल, वेल्लोरे
	२) ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल, वेल्लोर
	३) पोस्ट ग्रॅज्युएट इन्स्टिट्यूट, चंदीगड
	४) जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई
३) रक्ताचा कर्करो (ब्लॅड कॅन्सर)	१) टाटा मेमोरिअल, हॉस्पिटल, मुंबई
	२) कॅन्सर, इन्स्टिट्यूट अड्यार, मद्रास
४) बायपास कारोनेरी सर्जरी	१) सदर्न रेल्वेजू, हेडक्वार्टर्स हॉस्पिटल, वेल्लोरे
	२) खिश्चन मेडिकल कॉलेज अॅण्ड हॉस्पिटल, वेल्लोरे
	३) के.ई.एम. हॉस्पिटल, मुंबई
	४) ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्स, नवी दिल्ली.
	५) बॉम्बे हॉस्पिटल, दिल्ली
	६) जी.बी. पंत हॉस्पिटल, दिल्ली
	७) चिन्नई निरूनल इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस अॅन्ड टेक्नॉलॉजी, त्रिवेद्रम
	८) वाडिया कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ
	९) रूबी हॉल क्लिनिक, पुणे
	१०) जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई
५) अॅन्जी ओप्लास्टी	१) सदर्न रेल्वेज हेडक्वार्टर्स हॉस्पिटल, पेराम्बूर, मद्रास
	२) खिश्चन मेडिकल कॉलेज अॅण्ड हॉस्पिटल, वेल्लोर
	३) के.ई.एम. रूग्णालय, मुंबई
	४) जसलोक हॉस्पिटल, मुंबई
	५) बॉम्बे हॉस्पिटल, मुंबई
	६) कस्तुरबा हॉस्पिटल, भोपाळ
	७) श्री.चिन्नाई निरूनल इन्सिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस अॅन्ड टेक्नॉलॉजी, त्रिवेंद्रम

मान्यता प्राप्त अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळांतील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय देयकाचे प्रतिपूर्ती वेतनपथकामार्फत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

शालेय शिक्षण विभाग

परिपत्रक क्रमांक - पीआरई १०८६/२०५७१३/(८०३८)/प्राशि - १

मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२ दिनांक १९ एप्रिल १९९९

वाचावे (१) शासन निर्णय शिक्षण व सेवायोजना विभाग क्रमांक - एसएसएन २७८९/३/माशि-२, दिनांक १२ मे १९८९

(२) शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग क्रमांक - पीआरई १०९६/१३१९/ प्राशि-१, दिनांक ३० मे १९९७

(३) शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे क्रमांक - खाप्राशा - वै.प्रतिपूर्ती/१९९८-९९/१९-ड/१२, दिनांक ६ नोव्हेंबर १९९८ चे पत्र

परिपत्रक -

मान्यताप्राप्त अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळांतील शिक्षक व शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना त्यांचे वेतन अदा करण्यासाठी शासनाने शासन निर्णय, शालेय शिक्षण विभाग, क्रमांक - पीआरई २०९६/१३१९/प्राशि-१, दिनांक ३० मे १९९७ नुसार वेतनपथकांची स्थापना केली आहे. मान्यताप्राप्त अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळांतील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांच्या वैद्यकीय देयकांची प्रतिपूर्ती वेतन पथकामार्फत करावयाचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता.

मान्यता प्राप्त अनुदानित खाजगी प्राथमिक शाळातील ज्या शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांचे वेतन वर नमूद कलेल्या वेतनपथकामार्फत अदा करण्यात येत आहे अशा शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांचे वैद्यकीय प्रतिपूर्तीची देयके वेतनपथकामार्फतच अदा करण्यात यावीत. या संदर्भातील सविस्तर आवश्यक त्या सूचना शिक्षण संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी सर्व संबंधितांना द्याव्यात.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

Sumedh Ramble
M.Com. ... Tht.)

राज्यातील मान्यताप्राप्त अनुदानित खाजगी शाळांतील प्राथमिक माध्यमिक उच्च माध्यमिक व अध्यापक विद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणेच वैद्यकीय सुविधा लागू करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

क्रमांक विवप १०००/(२४६/००) माशि - २, मुंबई

दिनांक ६ जानेवारी २००१

संदर्भ - (१) शासन निर्णय, शिक्षण व सेवायोजन विभाग, क्र.एसएसएन २७८९/३/मायि-२, दिनांक १२ ते १९८९

(२) शासन पत्र शिक्षण सेवआयोजन विभाग क्र. २६८९/३/माशि-२, दिनांक १५ मे १९८९

(३) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र. २३८/आरोग्य २ दिनांक २१ ऑगस्ट १९९९

(४) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र. १०९५/सीआर-४५/आरोग्य-३, दिनांक ४ जुलै २०००

उपरोक्त विषयाबाबतचा संदर्भांकित क्रमांक १ चा शासन निर्णय कृपया पहावा. सदर शासन निर्णयान्वये शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू असलेल्या सर्व वैद्यकीय सुविधा मान्यता प्राप्त व अनुदानित खाजगी प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक शाळा व अध्यापक विद्यालयातील शिक्षक-शिक्षकेतर कर्मचाऱ्यांना योग्य त्या फेरफारांसह (असल्यास) लागू राहतील असे आदेश देण्यात आले आहेत.

यानुसार सार्वजनिक आरोग्य विभागाने निर्गमित केलेल्या संदर्भांकित क्र. २ व ४ च्या आदेशान्वये राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना लागू केलेल्या वैद्यकीय सुविधा, राज्यातील मान्यताप्राप्त अनुदानित खाजगी प्राथमिक, माध्यमिक, उच्च माध्यमिक शाळा व अध्यापक विद्यालयातील शिक्षक व शिक्षकेवर कर्मचाऱ्यांना लागू राहतील व तसे सर्व क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांना सूचना देण्यात याव्यात.

कक्ष अधिकारी

महाराष्ट्र शासन

भाग - ५

अग्रिमे

Medical Facilities to Government Servants
Sanction of an Advance for Heart Operation and Kidney Transplantati

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Public Health Department
Resolution No. MAG - 1083/4119/PH - 9 A,
Mantralaya, Bombay - 400 032
Dated 27th August 1984

***Read* - Goverment Resolution, Public Health Department, No. MAG-1081/4 Ph-9A, dated the 19th October, 1983**

Resolution -

With a viesto liberlising the guide-lines for the reimbursement of Med expenses to Goverment servants in cases of private treatment in emer circumstances Government had specified for indoor treatment in private hosp vide Government Resolution, Public Helth Department, No MAG/1081/4907 9A, dated the 19th October, 1983. However, many a time, in major operation as heart or kindey, it becomes obsolutely essential to purchasses high appliance like values etc. These expenses are beyond the means of Govern servants. The question of sanctioning advance to Government servants for above purposes was therefore, under consideration of Government some time

2. In order to give further relief to government servants Government pleassed to direct them an advance upto a limit of Rs.10,000/- (Rupees Thousands) only of the issued cost of the appliances and costly medic whichever is less may be sanctioned to Government servants in cases of H operation on kidney Transplantation, for purchsing them. The rules for sanctio the advance are contained in the Annexure to this Resolution.

This Government Resolution issues with the concurrence of the fin Department vide its up official reference. No. CR-593/84/SER-5, dated the April 1984.

By order and in the name of the Governer of Mahrashtra.

G.V. Tiro
Depurty Secretary to Govern

शासकीय कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय सुविधा

हृदयावरिल शस्त्रक्रिया, मुत्रपिंड रोपण,

रक्ताचा कर्करोग व बायपास कॉरोनरी

शस्त्रक्रियेसाठी अग्रमी मंजूर करणे

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासननिर्णय क्रमांक एमएजी-१०८३/४११९/पीएच-९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २१ ऑगस्ट १९८५

वाचा : १) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक एमएजी-१०८३/४११९/पीएच-९ अ, दिनांक १९८४ नुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांस हृदयावरिल शस्त्रक्रियेसाठी तसेच मूत्रपिंड रोपणासाठी लागणारी किंमत उपकरणे व औषधे खरेदी करण्यासाठी रू.१०,०००/- च्या कमाल मर्यादेपर्यंत अग्रीम मंजूरी करण्यात येत होते अग्रीमाची ही मर्यादा वाढविण्याबद्दल अनेक सूचना आलेल्या आहेत.

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक एमएजी-१०८४/४१५७/सीआर-१५६/पीएच-९-अ, दिनांक २९ एप्रिल १९८५ नुसार चार विनिर्दिष्ट रोगांबाबत शासकीय रूग्णालयात अद्यावत अशी व्यवस्था उपलब्ध नसल्यामुळे काही विशिष्ट खाजगी रूग्णालयात वैद्यकीय उपचार करून घेण्यास परवानगी देण्यात आली असून त्यासाठीच्या संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय समजण्यात आली आहे.

त्यामुळे या सर्वच रोगांवरिल वैद्यकीय उपचारांसाठी मंजूर करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

२. शासन निर्णय क्रमांक एमएजी-१०८३/४११९/पीएच-९-अ, दिनांक २७ ऑगस्ट १९८४ नुसार मंजूर करण्यात आलेले पूर्वीचे आदेश रद्दकरून शासन आता असे आदेश देत आहे की, हे अग्रीम खालील चार आजारांच्या उपकरणांची खरेदी, किंमती औषधे व औषधोपचार यावरिल संभाव्य खर्च अथवा रूपये ४५०००/- च्या कमाल मर्यादिपर्यंतच्या रकमेइतके मंजूर करण्यात येईल.

१) हृदयावरील शस्त्रक्रिया (हार्ट सर्जरी)
२) मुत्रपिंड रोपण (किडनी ट्रान्सप्लॅन्टेशन)
३) रक्ताचा कर्करोग (ब्लड कॅन्सर)
४) बायपास कॉरोनरी सर्जरी

३. हे अग्रीम मंजूर करण्याबद्दलचे सर्वसाधारण नियम ह्या निर्णयासोबतच्या परिशिष्टामध्ये दिले आहेत.

४. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या संमतीने त्यांचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक सीआर-५५७/८५/ सेवा-५, दिनांक २७ १९८५ जून नुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

गु.वि. तिरोडकर

उप सचिव

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांम-एमएजी १०८३/४११९/पीएच ९
दिनांक २१/८/१९८५ चे परिशिष्ट

निर्णय क्रमांक १ : (अ) महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय परिचर्या) नियम १९६१ अनुसार ते शासकीय कर्मचारी वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यास पात्र आहेत अशा शासकीय कर्मचाऱ्यांना हे अग्रीम मंजूर करण्यात येईल.

(ब) अस्थायी शासकीय कर्मचाऱ्यांना दोन स्थायी कर्मचाऱ्यांना जामिन देणे आवश्यक आहे

(क) जर पती पत्नी दोघंही शासकीय कर्मचारी असतील तर अग्रीम दोघांपैकी एकालाच मंजूर करण्यात येईल.

निर्णय क्रमांकं २: हे अग्रीम फक्त महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय परिचर्या) नियम १९६१ अनुसार प्रतिपूर्ती मिळणाऱ्या उपकरणांच्या व शासन निर्णय दिनांक २९ एप्रिल १९८५ च्या तरतुदीनुसार ज्या उपकरणांच्या खरेदीवरिल व औषधोपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय असेल तेव्हाच मंजूर करण्यात येईल.

नियम ३ - शासकीय कर्मचाऱ्यांचे आपल्या अग्रीमाच्या अर्जासोबत उपकरणांची खरेदी, किंमती औषधे व औषधोपचार यासाठी लागणारा संभाव्य खर्च व शस्त्रक्रियेची आवश्यकता दर्शविणारे शासकीय रूग्णालयाचे अथवा शासन निर्णय दिनांक २९ एप्रिल १९८५ अन्वये मान्यता देण्यात आलेल्या रूग्णालयाचे प्रमाणपत्र जोडणे आवश्यक आहे.

नियम ४ - हे अग्रीम ४५०००/- रूपयाच्या कमाल मार्यादेपर्यंत अथवा उपकरणांची खरेदी, किंमती औषधे व औषधोपचार यावरिल संभाव्य खर्च यापैकी जे कमी असेल त्या रकमेपर्यंत मंजूर करण्यात येईल.

नियम ५ - ज्या कारणासाठी हे अग्रीम मंजूर झाले आहे, त्याच कारणासाठी ते उपयोगात आणले गेले आहे पाहण्याची जबाबदारी कार्यालय प्रमुखाची राहील.

नियम ६ - (अ) अग्रीम मंजूर झाल्याच्या दिनांकापासूनच सहा महिन्याच्या कालावधीत वसूल करण्यात येईल. अथवा शासकीय कर्मचाऱ्यास देय असलेल्या वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या रकमेतून वसूल करण्यात येईल.

(ब) जर अग्रीमाची संपूर्ण रक्कम वैद्यकीय प्रतिपूर्तीच्या देयकामधून वसूल होण्यासारखी नसेल तर उरलेली रक्कम शासकीय कर्मचाऱ्याच्या वेतनातून अथवा इतर देय रकमेतून एकाच हप्त्यात वसूल करण्यात येईल.

नियम ७ - अग्रीम मंजूर झाल्याच्या दिनांकापासून सहा महिन्याच्या कालावधीत वसूल झाले नाही तर त्यावर घरबांधणी अग्रीमासाठी आदेश (admissible) असलेल्या व्याजाच्या कमीत कमी दराने व्याज आकारण्यात येईल.

नियम ८ - वरील नियमांनुसार अग्रीम मंजूर करण्याचे अधिकार महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसामान्य शर्ती) नियम १९८१ च्या परिशिष्ट २ मध्ये नमूद केलेल्या विभागीय प्रमुखांना राहातील.

प्रभाकर भग...
कार्यासन अधिका...

परदेशामध्ये घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारांवर आणि भारतामध्ये विशेषज्ञांकडून घेतलेल्या उपचारांवर केलेल्या वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती तसेच अग्रिम देण्याबाबत मार्गदर्शक तत्व - एकत्रित आदेश

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

निर्णय क्र.एमएजी १०९९/प्र.क्र.२३८/आरोग्य-३

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक - २१ ऑगस्ट, १९९९

र्णय -

महाराष्ट्र शासनाने वेळोवेळी शासकीय कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय सुविधा उपलब्ध करण्याकरीता निर्गमित पडलेले. ासन निर्णय क्र. (१) एमएजी/१०८४/४१५७/सीआर १५६/आ.९, दिनांक २९/४/८५ (२)एमएजी/२८३/ ११/पीएच ९/दिनांक २१/८/८५ (३) एमजी/१०८८/३८३७/आ.९, दिनांक २३/१/८९ व (४) एमएजी ९९/सीआर ४५/आरोग्य -७, दिनांक १५/११/७ अधिक्रमीत करून पुढील प्रमाणे एकत्रित आदेश निर्गमित ण्यात येत आहेत.

परदेशातील वैद्यकीय उपचार -

(एक) नियमानुसार परदेशात घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्यात येऊ नये.

(दोन) वरील (एक) येथील तरतूदीस केवळ अपवादात्मक प्रकरणी भारतामध्ये जे अद्यावत व्यापक प्रमाणात लब्ध नसतील अशा प्रकारचे उपचार आवश्यक असणाऱ्या आणि ज्यामध्ये शासकीय कर्मचाऱ्यांनी, वैद्यकिय ल्यावरून त्याच्या स्वत:च्या खर्चाने उपचारासाठी परदेशात जाण्याची इच्छा असेल त्यावेळी यापुढे दिलेल्या निर्देशानुसार थापन करावयाच्या वैद्यकीय मंडळाने अशी प्रकरणे योग्य ठरविली तर संचालक, आरोग्य सेवा. महाराष्ट्र राज्य, मुंबई ना प्रतिपूर्ती देण्यासंबंधीचे प्राधिकार द्यावेत परंतू अशा प्रकरणी करण्यात येणारी वैद्यकीय खर्च प्रतिपूर्ती ज्या आजारावर ातामधील मुंबईतील बॉम्बे हॉस्पिटल येथे उपचार घेतले असते तर जितका खर्च आला असता तितक्या खचाईतकी र्यादित ठेवण्यात यावी अशा प्रकरणांमध्ये रूग्ण आणि/किंवा त्याची सोबत जाणाऱ्या व्यक्तीच्या विमान भाड्याच्या तिपूर्तीचा प्रश्न विचारात घेण्यात येऊ नये.

(तीन) खाली नमूद केलेल्या आजारावरिल उपचार अद्याप भारतात सर्वसाधारपणे उपलब्ध नाहीत, असे ालक, आरोग्य सेवा यांनी प्रमाणित केलेल्या प्रकरणी जे कर्मचारी स्वत:च्या प्रवास खर्चाने परदेशात उपचार करण्यास ार असतील, अशा प्रकरणी परदेशात घेतलेल्या वैद्यकीय उपचारावरिल खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचा विचार करण्यात येईल.

(१) मृतदेह, मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया (कॅडॅव्हर किडनी ट्रान्सप्लान्ट)

(२) ज्यांच्यावर पूर्विच परदेशात हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया (बायपास सर्जरी) झालेली आहे अशा रूग्णाच्या

बाबतीत पुन्हः रक्तसंवहनी शस्त्रक्रिया करणे (रिव्हॅस्कुलयझेशन)

(३) अस्थि मज्जा प्रतिरोपण (बोन मॅरो ट्रान्सप्लॅन्ट)

(४) अतिनिकट दृष्टिता (मायोपिया) विकार असणाऱ्या रूग्णाचा शस्त्रक्रियेद्वारा दृष्टी सुधार.

(५) जटिल नील हृदयक्षति (सायनोट-हार्ट-लेशन) आणि हृदयविकार पिडीत नवजात अर्भके.

२. (एक) परदेशी उपचार घेण्यासाठी आवश्यकता प्रमाणित करण्याकरीता संचालक, आरोग्य सेवा, महा[illegible] राज्य, मुंबई यांच्या अध्यक्षतेखाली वैद्यकीय मंडळ स्थाप करण्यात आलेले असून त्यामध्ये पुढील स[illegible] समावेश आहे.

(१) अतिरिक्त संचालक, आरोग्य सेवा (कुटुंब कल्याण, माता बालक यांचे आरोग्य आणि शाळांतील मुलांचे आरोग्य) पुणे

(२) संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन महाराष्ट्र राज्य, मुंबई

(३) वरिष्ठतम प्राध्यापक, औषध वैधक शास्त्र ग्रॅन्ट वैद्यक महाविद्यालय, मुंबई

(४) वरिष्ठतम प्राध्यापक, शल्यचिकित्सकशास्त्र, ग्रॅन्ट वैद्यकीय महाविद्यालय, मुंबई

प्रतिपूर्तीसाठी करावयाच्या मागण्यापूर्व सहमतीसाठी विभाग प्रमुखामार्फत/प्रशासकीय विभागामार्फत क[illegible] येतील. आणि हे प्रमुख अशा सर्व मागण्या वैद्यकीय मंडळाकडे पाठवीत मंडळ, प्रतिपूर्तीची समर्थनीयता व म[illegible] यासंबंधात निश्चित स्वरूपाची शिफारशी करीत. संदर्भाधीन उपचार भारतामध्ये उपलब्ध नसल्याचे आणि आजार [illegible] परिच्छेद १ (तीन) खालील आजारांत अंतर्भूत असल्याचे देखील मंडळाने प्रमाणित केले पाहीजे, संचालक, आ[illegible] सेवा, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई वैद्यकीय मंडळाने दिलेले असे प्रमाणपत्र, पृष्ठांकित करून ते प्रकरण ज्याने मंड[illegible] पाठविले असेल, त्या संबंधित प्रशासनिक विभागाकडे/विभाग प्रमुखाकडे पाठवतील.

(दोन) भारत सरकारच्या ज्या कर्मचाऱ्यांनी प्रकरणे राज्य मंडळाकडे पाठविण्यात येतील त्यांच्या बा[illegible] संचालक, आरोग्य सेवा, महाराष्ट्र राज्य, वैद्यकीय मंडळ, मुंबई यांनी प्रमाणपत्र पृष्ठांकित करून ते पुढील कार्यवा[illegible] महासंचालक, आरोग्य सेवा, दिल्ली यांच्याकडे पाठवतील.

३. वरिल प्रकरणी खर्च प्रतिपूर्तीच्या अनुज्ञेयतेसाठी मुंबई येथील बॉम्बे हॉस्पिटलमध्ये खाजगी वार्डातील उपचा[illegible] खर्चाजी जी अनुसूची वेळोवेळी अंमलात असेल ते स्विकारण्यात येईल.

<u>मान्यताप्राप्त रूग्णालयातील वैद्यकीय उपचार</u>

४. परिच्छे तीन (१ ते ५) मध्ये नमूद केलेल्या ज्या विशिष्ठ उपचारांच्या संबंधात परदेशातील उप मिळण्या[illegible] सर्वसाधारपणे विनंती वजा अर्ज करण्यात येतील आणि ज्यासाठी राज्य शासनाच्या रूग्णालयातील उपचारांच्या [illegible] अद्याप देखील अपुऱ्या आहेत त्या बाबतीत शासन याद्वारे, राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना सोबतच्या परिशिष्ट 'अ' [illegible] दिलेल्या यादीतील विशिष्ठोपचार सेवेचा लाभ करून घेण्याची परवानगी देण्यात येत आहे. अशा प्रकरणांमध्ये विशिष्ट[illegible] सेवेचा लाभ करून घेण्यास महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधील नियम शिथिल क[illegible]

...टोपचार सेवेचा लाभ करून घेतल्यास ज्या संबंधित रूग्णालयामध्ये उपचार घेण्यात आले असतील त्या रूग्णालयाने ...लेल्या संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती देण्यात यावी, मात्र त्यास प्रवास खर्चाचा अपवाद असेल. या रूग्णालयातील ...क, प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी किंवा जो अधिकारी रूग्णालय प्रमुखाने घोषित केला असेल तो, शासकीय ...चारी/अधिकारी यांचेकरता प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी असेल.

...म सूचना

शासनाने खाली नमूद केलेल्या ५ गंभीर आजारावरिल विशिष्ठ उपचार करून घेण्याकरीता काही शासनमान्य, खाजगी तसेच शासकीय रूग्णालयांत घेतलेल्या/मागणी केलेल्या औषधे व उपकरणे यावरिल संभाव्य खर्चासाठी रू.७५,०००/- च्या कमाल मर्यादेपर्यंत अग्रीम मंजूर करण्यात येईल.

१) हृदय शस्त्रक्रियांची प्रकरणे

२) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया

३) ॲन्जिओप्लास्टी शस्त्रक्रिया

४) मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया

५) रक्ताचा कर्करोग

हे अग्रिम, मंजूर करण्यासंबंधिच्या अटी व शर्ती सोबतच्या परिशिष्ट 'ब' यामध्ये केल्या आहेत.

वरिल प्रकरणी केलेल्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसंबंधी सर्व देयके सोबत जोडलेल्या 'क' व 'ड' नमुन्यांत भरून प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांच्या संमतीने सादर करणे आवश्यक आहे.

विशिष्ट आजारांकरीता शासनाने मान्य केलेली रूग्णालयांची यादी परिशिष्ठ अ मध्ये देण्यात आली आहे.

(परिशिष्ठ अ जोडले आहे.)

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

एल.ज. इप्पेवार

महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

परिशिष्ट - ब

शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी - १०९९/प्र.क्र. २३८/आरोग्य-३

दिनांक २१ ऑगस्ट १९९९ चे सहपत्र

अग्रीम मंजूरीच्या अटी व शर्ती

१. (अ) महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ अनुसार जे शासकीय कर्मचारी वैद्यकीय खर्चा प्रतिपूर्ती मिळण्यास पात्र आहेत अशा शासकीय कर्मचाऱ्यांना हे अग्रीम मंजूर करण्यात येईल.

(ब) अस्थायी शासकीय कर्मचाऱ्यांना दोन स्थायी कर्मचाऱ्यांच्या जामीन देणे आवश्यक आहे.

(क) जर पती पत्नी दोघेही शासकीय कर्मचारी असतील तर अग्रीम दोघांपैकी एकालाच मंजूर करण्यात ये

२. हे अग्रीम फक्त महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ च्या तरतूदीनुसार व त्यासंबंधात वेळो निर्गमित केलेल्या आदेशानुसार ज्या उपकरणांच्या खरेदीवरिल व औषधोपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती अ तेंव्हाच मंजूर करण्यात येईल.

३. शासकीय कर्मचाऱ्याने आपल्या अग्रीमाच्या अर्जासोबत उपकरणाची खरेदी, किंमती औषधे व औषधो यासाठी लागणारा संभाव्य खर्च व शस्त्रक्रियेची आवश्यकता दर्शविणारे शासकीय रूग्णालयामध्ये अ वेळोवेळी शासन मान्यता देण्यात आलेल्या खाजगी रूग्णालयाचे प्रमाणपत्र जोडणे आवश्यक आहे.

४. हे अग्रीम उपकरणांची खरेदी, किंमती औषधे व औषधोपचार यावरिल संभाव्य खर्च याकरीता ७५० रूपयाच्या कमाल मर्यादेपर्यंत मंजूर करण्यात येईल. सदर अग्रीमाची रक्कम संबंधित कर्मचाऱ्यास प्रत्य शस्त्रक्रियेच्या दिनांकापूर्वी जास्तीत जास्त १५ दिवस अगोदर देण्यात यावी.

५. नियमांचे योग्य पालन करूनच अग्रिम मंजूर करण्यात यावे. ज्या कारणासाठी हे अग्रीम मंजूर झाले आहे कारणांसाठी ते उपयोगात आणले गेले आहे हे पाहण्याची जबाबदारी कार्यालय प्रमुखाची राहील.

६. (अ) काही अपरिहार्य कारणास्तव मंजूर झालेले अग्रीम खर्च न झाल्यास ते मंजूर झाल्याच्या दिनांक सहा महिन्याच्या कालावधीत वसूल करण्यात येईल अथवा शासकीय कर्मचाऱ्यास देय असलेल्या वै प्रतिपूर्तीच्या रकमेतून समायोजित करण्यात येईल.

(ब) उरलेली रक्कम शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या वेतनातून अथवा इतर देय रकमेतून एकाच हप्त्यात वसूल येईल.

७. अग्रीम मंजूर दिनांकापासून सहा महिन्यांच्या कालावधीत वसूल झाले नाही तर त्यावर घरबांधणी अग्रीमा आदेशात असलेल्या व्याजाच्या कमीत कमी दराने व्याज आकरण्यात येईल.

८. वरिल नियमानुसार अगिम मंजूर करण्याचे अधिकार महाराष्ट्र नागरी सेवा (सेवेच्या सर्वसामान्य शर्ती) १९८१ च्या परिशिष्टामध्ये २ मध्ये नमूद केलेल्या विभागीय प्रमुखांना राहतील.

शासकीय कर्मचाऱ्यांना वैद्यकीय सुविधा हृदय शस्त्रक्रिया हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया ॲन्जिओप्लास्टी, मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया व रक्ताचा कर्करोग यावरिल औषधोपचार किंमती औषधे, उपकरणे इत्यादी साठी लागणारा खर्च भागविण्यासाठी कमाल रू. ७५०००/- अग्रिमाची मर्यादा रू. १,००,०००/- पर्यंत वाढविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिकर आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक : एमजी - १०९५/सीआर-४५/आरोग्य - ३

मंत्रालय, मुंबई ४०००३२

दिनांक : ४ जुलै, २०००

वाचा - शासन निर्णय सार्वजनिकर आरोग्य विभाग क्रमांक एमएजी १०९९/प्र क्र.२३८/आरोग्य-३, दिनांक २१ ऑगस्ट ९९

प्रस्तावना - खाली नमूद केलेल्या ५ गंभीर आजारावरिल विशिष्ट उपचार करून घेण्याकरीता शासकीय व शासन मान्य खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचार व उपकरणे यावरिल संभाव्य खर्चासाठी शासनाच्या समक्रमांकाच्या दि.१५/११/९७ च्या शासन निर्णयान्वये कमाल रू. ७५०००/- च्या मर्यादेपर्यंत अग्रीम वाढविण्याबाबत मंजूरी देण्यात आली आहे.

१) हृदय शस्त्रक्रियांची उपकरणे
२) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया
३) ॲन्जिओप्लास्टी शस्त्रक्रिया
४) मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया
५) रक्ताचा कर्करोग

उपरोक्त गंभीर आजारावर शासकीय/शासन मान्यता प्राप्त खाजगी रूग्णालयात विशिष्टोपचार करण्यासाठी लागणाऱ्या उपकरणांची खरेदी, किंमती औषधे व औषधोपचार यावरिल संभाव्य खर्च विचारात घेऊन रू.७५०००/- इतक्या अग्रिमाची कमाल मर्यादा रू.१,००,०००/- पर्यंत वाढविण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचारात होता.

<u>शासन निर्णय</u> -

१) हृदय शस्त्रक्रियांची उपकरणे
२) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया
३) ॲन्जिओप्लास्टी शस्त्रक्रिया
४) मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया
५) रक्ताचा कर्करोग

या ५ गंभीर आजारावर शासकीय/शासन मान्यता प्राप्त खाजगी रूग्णालयात विशिष्टोपचार करण्यासाठी येणारा संभाव्य खर्च विचारात घेऊन सध्या अस्तित्वात असलेल्या रू. ७५,०००/- इतक्या अग्रिमाची कमाल मर्यादा रू.१,००,०००/- पर्यंत वाढविण्यास या शासन निर्णयान्वये मंजूरी देण्यात येत आहे.

अग्रिम मंजूर करण्याबातचे सर्वसाधारण सुधारित नियम या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट - अ मध्ये दिलेले आहेत. या नियमातील तरतुदीनुसार अग्रिम मंजूर करण्यापूर्ती प्रस्तावाची सखोल छाननी करण्याची जबाबदारी संबंधित कर्मचाऱ्यांच्या नियंत्रक अधिकाऱ्यांची राहील.

हे आदेश सदर शासन निर्णय निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील व त्या दिनांकापर्यंत प्रलंबित प्रकरणांना लागू राहतील. यापूर्वी निर्णित झालेल्या प्रकरणी उर्वरित अग्रिम मंजूर करण्याचे प्रस्ताव विचारात घेतले जाणार नाहीत.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ५८/वै.अ./सेवा-५, दि. १ मार्च, २००० अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

एल. जी. इप्पेवार
महाराष्ट्र शासनाचे अवर सचिव

शासकीय कर्मचारी/अधिकारी यांच्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्ती प्रकरणी ५ गंभीर आजारांमध्ये सर्व प्रकारच्या कर्करोगांचा समावेश करणे व पाच गंभीर आजारावरिल खर्च भागवण्यासारठी रूपये १,००,००० एवढ्या अग्रीमाची मर्यादा रूपये १,५०,०००/- पर्यंत वाढविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय, क्रमांक एमएजी २००५/प्र.क्र. २५१/आ.३

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक - १० फेब्रुवारी २००६

वाचा १) शासन निर्णय सा.आवि.क्र.एमएजी १०८४/४१५७/सीआर-१५६/दि. २९/४/१९८५

२) शासन निर्णय सा.आवि.क्र.एमएजी १०९९/३८३७/आ.९/दि. २३/१/२९८९

३) शासन निर्णय सा.आ.वि.क्र. एमजी १०९५/प्र.क्र.२३८/आ.३, दि.२१/८/१९९९

४) शासन निर्णय सा.आ.वि.क्र. एमएजी १०९५/सीआर - ४५/आ.३, दि ४/७/२०००

५) शासन निर्णय सा.आ.वि.क्र. एमएजी १०९५सीआर-४५/आ.३, दि. ४/७/२०००

६) शासन निर्णय सा.आ.वि.क्र. एमएजी २००५/९/प्र.क्र.१/आ.३, दि. १९/३/२००५

शासन निर्णय -

संदर्भाधिन क्र.४ येथे नमूद करण्यात आलेल्या दिनांक ४/७/२००० च्या शासन निर्णयान्वये खाली नमूद केलेले पाच गंभीर आजार अंतर्भूत आहेत.

१) हृदय शस्त्रक्रियांची प्रकरणे

२) हृदय उपमार्ग शस्त्रक्रिया

३) ॲन्जिओप्लास्टी शस्त्रक्रिया

४) मुत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया

५) रक्ताचा कर्करोग

वरिल गंभीर आजारांमधये अंतर्भूत रक्ताच्या कर्करोगाशिवाय, इतर सर्व प्रकारच्या कर्करोगाचे वाढते प्रमाण, आजारातील गांभीर्य व उपचारावर उद्‌भवणारा खर्च यासर्व बाबी लक्षात घेऊन, अ.क्र.५ येथील रक्ताचा कर्करोग

ऐवजी कर्करोग असा बदल करण्याची बाब विचाराधीन होती. यास अनुसरून पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात आले आहेत.

अ) प्रस्तुत दिनांक ४/७/२००० च्या शासन निर्णयातील विर्निदिष्ट ५ गंभीर आजारांच्या यादीतील अ.क्र.५ वरील रक्ताचा कर्करोग या ऐवजी कर्करोग अशी सुधारणा करण्यात येत आहे आणि या आजारावर शासकीय अथवा शासनमान्य खाजगी रूग्णालयात आंतररुग्ण तसेच बाह्यरूग्ण उपचारावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय राहील.

ब) प्रस्तुत दिनांक ४/७/२००० च्या शासन निर्णयान्वये व उपरोक्त 'अ' येथील सुधारणेसह पाच गंभीर आजारांवरिल शासकीय अथवा शासनमान्य खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचार व आवश्यक उपकरणांची खरेदी करण्यासाठी येणारा संभाव्य खर्च विचारात घेऊन प्रचलित रू.१,००,०००/- अग्रीमाची मर्यादा रूपये १,५०,०००- (रू.एक लाख पन्नास हजार फक्त) एवढी वाढविण्यात येत आहे.

क) अग्रीम मंजूर करण्याबाबतचे सर्वसाधारण नियम संदर्भाधीन अ.क्र.५ येथील शासन निर्णय दि.४/७/२००० सोबतच्या परिशिष्ट अ प्रमाणेच राहतील.

३. हे आदेश शासन निर्णय निर्गमित झालेल्या दिनांकापासून अंमलात येतील, तथापि या आदेशाच्या दिनांकापर्यंतच्या कालावधीत औषधोपचार घेतलेल्या अनिर्णित प्रकरणांना अथवा आदेशाच्या दिनांकास औषधोपचार सुरू असणाऱ्या प्रकरणानां देखील हे आदेश लागू राहतील. मात्र या आदेशाच्या दिनांकापूर्वी निर्णयीत झालेली प्रकरणे पुन्हा सुरू करण्यात येऊ नयेत.

४. सदर आदेश महाराष्ट्र राज्याचे मंत्री महोदय, विधानमंडळाचे सभापती, उपसभापती, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विद्यमान व माजी सदस्य, शासकीय कर्मचारी व सर्वांचे कुटूंबिय यांना लागू राहतील.

५. हे आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र.१३/सेवा -५, दिनांक १९ जानेवारी, २००६ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

र.मो. आडे

कार्यासन अधिकारी

भाग - ६

वैद्यकीय देखभाल नियम आणि वैद्यकीय सोई सवलतीच्या अनुषंगाने निर्गमित झालेले शासन निर्णय व परिपत्र

कुटूंब कल्याण कार्यक्रमाखाली संतती
प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया करून घेणाऱ्या
औद्योगिक व औद्योगिकेतर राज्य
शासकीय कर्मचाऱ्यांना विशेष
नैमित्तिक रजा देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

शासन निर्णय क्रमांक एलव्हीई-१४८०/सीआर-१३९९/एसईआर-९,

मंत्रालय मुंबई, ४०० ०३२, दिनांक १४ जुलै १९८१

पहा १) शासकीय परिपत्रक, वित्त विभाग क्र. एलव्हीई - १४४९/८५११/एस्-५, दिनांक ९/२/१९६

२) शासकीय निर्णय, वित्त विभाग क्र.एलव्हीई-१४६६/२६९४/६६-१०, दिनांक १२/६/६७

३) शा.प.वि.वि.क्र. एलव्हीई-१४६८/२४२६/६८-१०, दि.२४/३/६९

४) शा.नि.वि.वि.क्र. १४७१/३०५८/एस-२, दि. १४/६/७२

५) शा.नि.वि.वि.क्र. एलव्हीई-१४७३/२८२६/एस-२ दि. १०/१०/१९७३

६) शा.नि.वि.वि.क्र. एलव्हीई-१४७६/२२२/७६/एसईआर - ९, दि. ५/८/७६

७) शा.नि.वि.वि.क्र. एलव्हीई-१४७८/सीआर-४४२/७८/एसईआर-९, दिनांक २७/१०/१९७८

निर्णय -

राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांनी (औद्योगिक व औद्योगिकेतर) छोट्या कुटूंब पद्धतीचा अधिक प्रमाणात अवलंब करण्यासाठी जे कर्मचारी संततीप्रतिबंध शस्त्रक्रिया करून घेतील त्यांना वर उद्दत केलेल्या आदेशामध्ये विशेष नैमित्तिक रजा देण्याची तरतूद यापूर्वीच करण्यात आलेली आहे. याबाबतीत अधिक उत्तेजना देण्याच्या दृष्टीने सध्या अस्तित्वात असलेल्या तरतूदी अधिक शिथिल करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. आता वर नमूद केलेले सर्व आदेश रद्द करून शासन असे आदेश देत आहे, की कुटूंब कल्याण कार्यक्रमाखाली राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांना (औद्योगिक व औद्योगिकेतर) पुढील परिच्छेदात नमूद केल्याप्रमाणे विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी.

२. कुटूंब कल्याण कार्यक्रमाखाली जे पुरूष शासकीय कर्मचारी नसबंदी शस्त्रक्रिया करून घेतील त्यांना जास्तीत जास्त सहा कामाच्या दिवसांइतकी विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी. जर एखाद्या कर्मचाऱ्यांने, पहिली शस्त्रक्रिया निरूपयोगी ठरल्यास दुसऱ्यांदा नसबंदी शस्त्रक्रिया करून घेतली व त्याने पहिली शस्त्रक्रिया निरूपयोगी ठरल्यामुळे दुसरी शस्त्रक्रिया करावी लागली, असे संबंधित वैद्यकीय अधिकाऱ्याने दिलेले प्रमाणपत्र सादर केल्यास पुन्हा जास्तीत जास्त

८ दिवसांची नैमित्तिक रजा देण्यात यावी.

३. (अ) ज्या महिला शासकीय कर्मचारी संततीप्रतिबंधक शस्त्रक्रिया (प्रसूतीनंतर किंवा प्रसूती व्यतिरिक्त इतर वेळी) करून घेतील त्यांना १४ दिवसांपेक्षा अधिक नसेल एवढी विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी.

(ब) ज्या महिला शासकीय कर्मचारी गर्भाशयांतर्गत संततीप्रतिबंधक वलय (लूप) बसवून घेतील त्यांना त्या दिवशी विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी.

(क) ज्या महिला शासकीय कर्मचारी कायदेशीर गर्भपातानंतर संतती प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया करून घेतील त्यांना जास्तीत जास्त १४ दिवसांपेक्षा अधिक नसेल एवढी विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी.

४ (अ) ज्या शासकीय पुरूष कर्मचाऱ्यांच्या पत्नी, पहिली शस्त्रक्रिया निरूपयोगी ठरल्यामुळे कुटूंब कल्याण कार्यक्रमाखाली दुसरी संततीप्रतिबंधक शस्त्रक्रिया (प्रसूतीनंतर किंवा प्रसूती व्यतिरिक्त इतर वेळी) करून घेतील त्यांना त्यांच्या पत्नीची पहिली शस्त्रक्रिया निरूपयोगी ठरल्यामुळे दुसरी शस्त्रक्रिया करावी लागली, असे वैद्यकीय प्रमाणपत्र सादर केल्यास ७ दिवसांची विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी, पत्नीची देखभाल करण्यासाठी त्या शासकीय कर्मचाऱ्यांची उपस्थिती आहे अशा प्रकारचा उल्लेख, प्रमाणपत्रामध्ये असण्याची आवश्यकता नाही.

(ब) ज्या शासकीय पुरूष कर्मचाऱ्यांच्या पत्नी कायदेशीर गर्भपातानंतर संततीप्रतिबंधक शस्त्रक्रिया (प्रसूतीनंर किंवा प्रसूती व्यतिरिक्त इतर वेळी) करून घेतील त्यांच्या पत्नीनी गर्भपातानंतर संततीप्रतिबंधक शस्त्रक्रिया करून घेतल्याचे वैद्यकीय प्रमाणपत्र सादर केल्यास त्यांना ७ दिवसापर्यंत विशेष नैमत्तिक रजा देण्यात यावी. पत्नीची देखभाल करण्यासाठी त्या शासकीय कर्मचाऱ्याची उपस्थिती आवश्यक आहे, अशा प्रकारचा उल्लेख प्रमाणपत्रामध्ये असण्याची आवश्यकता नाही.

५. निर्बीजीकरण शस्त्रक्रिया केलेल्या कर्मचाऱ्याला शस्त्रक्रियेनंतर गुंतागूंत उद्‌भवल्यामुळे विहित मर्यादेपेक्षा जास्त विशेष नैमित्तिक रजेची आवश्यकता असेल तर, संबंधित रूग्णालयाच्या प्राधिकाऱ्यांचे/प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र सादर केल्यास, त्याला किंवा तिला जेवढा काळपर्यंत शस्त्रक्रियेनंतरच्या गुंतागूंतीमुळे रूग्णालयात राहावे लागले असेल तेवढ्या काळासाठी विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी. याशिवाय निर्बीजीकरण शस्त्रक्रियेनंतर ज्यांना रूग्णालयात रहावे लागणार नाही परंतू त्याचवेळी कामावर जाण्यास जे समर्थ नाहीत त्यांना संबंधित रूग्णालयातील योग्य असा प्राधिकारी किंवा प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी यांचे वैद्यकीय प्रमाणपत्र सादर केल्यास पुरूषाच्या संततीप्रतिबंधक शस्त्रक्रियेसाठी ७ दिवस व महिलांच्या संततीप्रतिबंधक शस्त्रक्रियेसाठी १४ दिवस विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी.

६. जे शासकीय कर्मचारी पुन: संयोजन शस्त्रक्रिया (री. कॅनलायझेशन) करून घेतील त्यांना २१ किंवा रूग्णालयात राहण्यासंबंधी प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याने प्रमाणित केलेल्या प्रत्यक्ष कालावधी, यापैकी जो कालावधी कमी असेल, तेवढ्या कालावधीसाठी जो प्रत्यक्ष कालावधी लागेल त्यासाठी सुद्धा विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी. पुन:संयोजन शस्त्रक्रियेसाठी देण्यात येणारी विशेष नैमित्तिक रजा (वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची कोणतीही जबाबदारी न घेता) पुढील अटीच्या अधीन राहील.

(१) ती शस्त्रक्रिया पुन: संयोजन शस्त्रक्रियाकरणाच्या सोयी असलेले रूग्णालय, वैद्यकीय महाविद्यालय किंवा

संस्था येथेच केलेली असावी.

(२) विशेष नैमित्तिक रजेच्या अर्जासोबत ज्या वैद्यकीय अधिकाऱ्याने संबंधित शस्त्रक्रिया केली असेल त्याचे, प्रमाणपत्र नमूद केलेल्या कालावधीसाठी त्या कर्मचाऱ्याने, शस्त्रक्रियेच्या काळामध्ये व शस्त्रक्रियेनंतर बरे होण्यासाठी रूग्णालयात राहणे आवश्यक होते, अशा प्रकारचे वैद्यकीय प्रमाणपत्र जोडणे आवश्यक आहे.

वरिल सवलत पुढील शासकीय कर्मचाऱ्यांना अनुज्ञेय असेल.

(अ) अविवाहित कर्मचारी किंवा

(ब) ज्यांना दोनपेक्षा कमी मुले आहेत असे कर्मचारी किंवा

(क) जे पुन:संयोजन शस्त्रक्रिया महत्वाच्या कारणासाठी करू इच्छितात. असे कर्मचारी उदा.संततीप्रतिबंधक शस्त्रक्रियेनंतर एखाद्या कर्मचाऱ्याची सर्व मुले किंवा मुली मरण पावली असतील.

७. निर्बीजीकरणाची व पुन:संयोजन शस्त्रक्रिया यासाठी मिळणारी विशेष नेमित्तिक रजा नेहमीच्या रजेला मागे जोडून घेता येईल. परंतू ती नैमित्तिक रजा किंवा नेहमीच्या रजेला पुढे जोडून घेता येणार नाही.

८. याशासन निर्णयाची इंग्रजी प्रत सोबत जोडण्यात आली आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशा नुसार व त्यांच्या नावाने,

व्यं. दे. पान

उप सचिव, वित्त वि

कुटूंब कल्याण कार्यक्रमाखाली संतती-प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया करून घेणाऱ्या औद्योगिक व औद्योगिकेतर राज्य शाकीय कर्मचाऱ्यांना विशेष नैमित्तिक रजा देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक एलव्हीई १४८१/सीआर-१०३०/एसईआर-९

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २९ मे १९८२

पहा - शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक एलव्हीई-१४८०/सीआर-१३९९/एसईआर-९, दि. १४ जुलै, १९८

निर्णय -

शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक एलव्हीई-१४८०/सीआर-१३९९/एसईआर-९, दिनांक १४ जुलै, १९ अन्वये शासनाने जे शासकीय कर्मचारी कुटूंब कल्याण कार्यक्रमाखाली संतती प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया करून घेती त्यांना विशेष नैमित्तिक रजा देण्याची तरतूद केली आहे. शासन आता असे निदेश देत आहे की, कुटूंब कल्या कार्यक्रमाखाली मिळणारी विशेष नैमित्तिक रजा पुढील प्रमाणे शिथिल करण्यात यावी.

(१) जे पुरूष शासकीय कर्मचारी प्रथमच नसबंदी शस्त्रक्रिया करून घेतील त्यांची सात दिवसांची विशेष नैमित्तिक रजा कामाच्या दिवसांमध्ये मोजण्यात यावी. नैमित्तिक रजेचे दिवस मोजताना रविवार व विशेष सुट्टीचे दिवस विशेष नैमित्तिक रजेमध्ये धरण्यात येऊ नयेत.

(२) ज्या महिला शासकीय कर्मचारी, पहिली संतती प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया निरूपयोगी ठरल्याने दुसरी शस्त्रक्रिया करून घेतील, व पहिली शस्त्रक्रिया निरूपयोगी ठरल्याने दुसरी शस्त्रक्रिया करावी लागली असे संबंधित वैद्यकीय अधिकाऱ्याने दिलेले प्रमाणपत्र सादर करतील, त्यांना पुन्हा जास्तीत जास्त १४ दिवस विशेष नैमतिक रजा देण्यात यावी.

(३) ज्या महिला शासकीय कर्मचारी गर्भाशयाअंतर्गत संतती प्रतिबंधक वलय (लुप) पुन्हा बसवून घेतील, त्यांना त्या दिवशी विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी.

(४) पुरूष किंवा स्त्री शासकीय कर्मचाऱ्याला (औद्योगिक व औद्योगिकेवर) संतती प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया केल्यावर गुंतागुंत निर्माण झाल्याने (पहिली संतती प्रतिबंधक शस्त्रक्रिया अयशस्वी झाल्याने दुसरी शस्त्रक्रिया केल्यास तिचा सुद्धा यात समावेश होतो.) रूग्णालयात दाखल करावे लागल्यास संबंधित रूग्णालय प्राधिकाऱ्याने/प्राधिकृत वैद्यकीय परिचराने दिलेले प्रमाणपत्र सादर केल्यास त्याला/तिला सदर रूग्णालयाच्या कालावधीसाठी विशेष नैमित्तिक रजा देण्यात यावी. परंतू पुरूषांच्या/किंवा स्त्रियांच्या संतती प्रतिबंधक शस्त्रक्रियेनंतर गुंतागूंत निर्माण झाल्याने जर कर्मचाऱ्याला रूग्णालयात दाखल व्हावे लागले नसेल, तर अशा बाबतीत विशेष नैमित्तिक रजा अनुक्रमे ७/१४ दिवसांपर्यंत देण्यात यावी, कारण अशा बाबतीत विशेष नैमित्तिक रजेचा कालावधी अमर्यादित असू शकत नाही.

(५) शासन निर्णय, वित्त विभाग क्रमांक एलव्हीई १४८०/सीआर-१३९९/एसईआर-९, दिनांक १४ जुलै १९८१ च्या परिच्छेद ७ मध्ये दिलेल्या आदेशात बदल करून कुटुंब कल्याण कार्यक्रमाखाली निर्बीजीकरणारची व पुन: संयोजनाची शस्त्रक्रिया यासाठी मिळणारी विशेष नैमित्तिक रजा नेहमीच्या किंवा नैमित्तिक रजेच्या मागे किंवा पुढे जोडून घेता येईल परंतू विशेष नैमित्तिक रजा नेहमीच्या किंवा नैमित्तिक रजेच्या रजेला अशी दोहोंनाही मागे जोडून घेता येणार नाही. विशेष नैमित्तिक रजा नेहमीच्या रजेला किंवा नैमित्तिक रजेला मागे जोडूनच घेता येईल. तसेच विशेष नैमित्तिक रजा नेहमीच्या रजेला किंवा नैमित्तिक रजेला पुढे जोडून घेता येईल. परंतू दोहोंनाही पुढे जोडून घेता येणार नाही मध्ये येणारे रविवार व सुट्टीचे दिवस नेहमीच्या रजेला प्रकरण परत्वे मागे किंवा पुढे जोडून घेता येतील.

या आदेशांचे इंग्रजी प्रत सोबत जोडली आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

द.म. खानोरकर,

शासनाचे उप सचिव, वित्त विभाग

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ च्या
नियम २ (५) खाली शासकीय कर्मचाऱ्यांना व
त्यांच्या कुटूंबियांच्या कॅन्सरवरील
औषधोपचारांसाठी महाराष्ट्रातील संस्थांना मान्यता.

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग
शासन निर्णय क्र.एमएजी १०८६/४९०७/आरोग्य - ९
मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक १/९/८७

शासन निर्णय -

शासन निर्णय, नगर विकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.एमएजी.१०७१/७८२७/पी दिनांक २५/ ७१ (प्रत जोडली आहे) नुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांना व त्यांच्या कुटूंबियांना कॅन्सरवरील आजारासाठी औषधोप घेण्यासाठी टाटा रूग्णालय, मुंबई या संस्थेस मान्यता देण्यात आली आहे. परंतू असे आढळून आले आहे की, महाराष्ट्रा निरनिराळ्या भागात राहणाऱ्या शासकीय कर्मचाऱ्यांना व त्यांच्या कुटूंबियांना मुंबईमध्ये औषधोपचारांसाठी येणे सर्व दृष्टीने गैरसोयीचे होते. शिवाय शासकीय रूग्णालयांमध्ये कॅन्सरवरिल औषधोपचारांची अद्ययावत अशी सोय उपल नसल्यामुळे त्यांना नजीकच्या खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घ्यावे लागतात. तो खर्च शासकीय कर्मचा परवडण्यासारखा नसतो व त्यासाठी झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळत नाही म्हणून शासकीय कर्मचाऱ्यांची उपरोल्ले अडचण लक्षात घेता शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या व त्यांच्या कुटूंबियांच्या कॅन्सरवरिल औषधोपचारासाठी टाटा रूग्णाल मुंबई खेरीज महाराष्ट्रातील पुढील संस्थांना याद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे.

१. बालाबाई नानावटी रूग्णालय, मुंबई
२. कॅन्सर रिलिफ सोसायटी, नागपूर.
३. अश्विनी रूरल कॅन्सर रिसर्च अॅण्ड रिलीफ सोसायटी, वाशी.
४. श्री सिद्धेवर कॅन्सर हॉस्पिटल अॅण्ड रिसर्च सोसायटी, सोलापूर
५. इंडियन कॅन्सर सोसायटीच्या महाराष्ट्रातील सर्व संस्था.

३. शासकीय कर्मचाऱ्यांस उपरोल्लेखित संस्थामधील औषधोपचारांच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती देताना ती टाटा रूग्णा मुंबई येथील दरांइतकी सीमित करून देण्यात यावी.

४. हे आदेश ते निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

५. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या संमतीने त्यांचा अनैपचारिक संदर्भ क्र.७४२/८७/सेवा ५, दिनांक ४ ८७ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(आर.गो
सह सचिव, महाराष्ट्र

क्र.संआसे/प्रमाणपत्र/अधिकार/का-१/८८
संचालनालय, आरोग्य सेवा, म. रा. मुंबई
दिनांक : ४ जुलै १९८८

ब्युरो प्रमुख (सर्व)
उपसंचालक, आरोग्य सेवा (सर्व)
जिल्हा शल्य चिकित्सक (सर्व)
अधिक्षक, ग्रामीण/कुटीर रूग्णालये (सर्व)
जिल्हा आरोग्य अधिकारी (सर्व)
जिल्हाधिकारी, जिल्हा परिषदे (सर्व)
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषर्द (सर्व)

[illegible] - वैद्यकीय प्रमाणपत्रे देण्याचे अधिकार वैद्यकीय अधिक्षक ग्रामीण/कुटीर रूग्णालये यांना प्रदान करण्याबाबत.

राज्याच्या ग्रामीण भागात आरोग्य सुविधा उपलब्ध करून देण्याच्या दृष्टीने शासनाने महाराष्ट्र राज्याच्या सर्व जिल्ह्यातून [illegible] कुटीर रूग्णालये स्थापन केलेली आहेत. या ग्रामीण/कुटीर रूग्णालयाचे प्रमुख म्हणून वर्ग-१ चे अधिकारी कार्यरत असून ते जिल्हा शल्य चिकित्सकांना समकक्ष आहेत.

तथापि असे दिसून आलेले आहे की, निरनिराळ्या कारणासाठी द्यावयाची वैद्यकीय प्रमाणपत्रे हे फक्त जिल्हा शल्य चिकित्सकाद्वारे दिली जातात. ग्रामीण/कुटीर रूग्णालयाचे अधिक्षक हे जिल्हा शल्य चिकित्सकांना समकक्ष असले तरी त्यांच्या वैद्यकीय प्रमाणपत्रे निर्गमित केली जात नाहीत. ही बाब लक्षात घेवून रूग्णालय प्रशासन (भाग-१) मधील प्रकरण २३ मधील बाबी नजरेस आणून देण्यात येत आहेत. या प्रकरणाच्या परिच्छेद नऊमध्ये असे स्पष्ट करण्यात आलेली आहे की, शारीरिक पात्रतेचे प्रमाणपत्र, रजेसाठी प्रमाणपत्र, रजेवरून परत आल्यावर कामावर रूजू होण्यासाठी प्रमाणपत्र वैद्यकीय दृष्ट्या समर्थता प्रमाणपत्र ही जिल्हा शल्य चिकित्सकांना समकक्ष असणाऱ्या सर्व अधिकाऱ्यांद्वारे दिली जाऊ शकतात. या संबंधीचे स्पष्ट आदेश शासन निर्णय स्थानिक स्वराज्य आणि सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.पीएफसी/१०५६/एस, दिनांक ४/१२/१९५६ द्वारे निर्गमित करण्यात आलेले आहेत. सदरचे तरतूदी लक्षात घेवून अधिक्षक, ग्रामीण/कुटीर रूग्णालय यांना याद्वारे असे आदेश देण्यात येत आहेत की, त्यांनी या तरतूदींच्या अधीन राहून त्यात अभिप्रेत असलेली निरनिराळी प्रमाणपत्रे देण्यास हरकत नसावी. यासाठी खालील जास्तीच्या सूचना जारी करण्यात येत आहेत.

१. अधिक्षक ग्रामीण/कुटीर रूग्णालये हे महाराष्ट्र सिव्हिल मेडिकल कोड, भाग-१ व रूग्णालय प्रशासन (भाग/१) मधील तरतूदींच्या अधिन राहून वैद्यकीय अधिक्षक वर्ग-१ हे जिल्हा शल्य चिकित्सकांच्या समकक्ष असल्याने सिव्हील मेडिकल कोड, भाग-१ मधील परिच्छे १९.३८ मध्ये नमूद करण्यात आलेली आरोग्य, वय व इतर वैद्यकीय प्रमाणपत्रे, रजा प्रमाणपत्र देतील.

२. वरिल सर्व प्रकरणे वैद्यकीय प्रमाणपत्रे देताना सिव्हिल मेडिकल कोड भाग-१ रूग्णालय प्रशासन (भाग-१) व महाराष्ट्र नागरी सेवा नियम यामधील विहित तरतूदीचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे.

३. अधिक्षक, ग्रामीण/कुटीर रूग्णालये यांनी त्यांच्या परिकक्षेतील येणाऱ्या रूग्णांनाच फक्त अशी प्रमाणपत्रे द्यावीत. परिकक्षेबाहेरील रूग्णांना अशी प्रमाणपत्रे दिल्यास ती अग्राह्य ठरविली जातील व असे वर्तन नियमबाह्य ठरविले जाईल. जिल्हा रूग्णालयात उपचारासाठी येणाऱ्या रूग्णांना अशी प्रमाणपत्रे देण्याचा अधिकार जिल्हा शल्य चिकित्सकांनाच राहतील.

हे आदेश निर्गमित केल्याच्या दिनांकापासून कार्यान्वित राहतील, सर्व उपसंचालकांनी त्यांच्या आरोग्य मंडळातील सर्व शासकीय तथा निमशासकीय संस्था प्रमुखांना या आदेशाच्या प्रती पोहोचत्या कराव्यात.

संचालक आरोग्य सेवा, मुंबई

क्षयरोग पिडीत शासकीय कर्मचारी
कामावर परत रूजू होण्यापूर्वी शारीरिक
पात्रते संबंधी वैद्यकीय तपासणी

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक आरोग्य विभाग,
परिपत्रक क्रमांक - एमएजी-१०८८/४८०१/आरोग्य-९
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक २३ जानेवारी, १९८९

परिपत्रक

क्षय रोगाविषयक सवलतींच्या नियमांच्या नियम ५ नुसार ज्याला क्षयरोग झाला होता, अशा शासकीय कर्मचाऱ्यास कामावर रुजू करून घेण्यापूर्वी वैद्यकीय मंडळाकडे तपासणीसाठी पाठवावयाचे असते. असे असूनही शासनाच्या असे निदर्शनास आले आहे की तिसऱ्या वेळी क्षयरोग झालेल्या शासकीय कर्मचाऱ्यास देखील जिल्हा शल्य चिकित्सक शारीरिक पात्रते संबंधीचे प्रमाणपत्र देतात. हे योग्य नाही.

२. सर्व जिल्हा शल्य चिकित्सकांना व संबंधित रूग्णालयांना याद्वारे सूचना देण्यात येत आहे की क्षयरोग ग्रस्त शासकीय कर्मचारी रोगमुक्त झाल्यानंतर त्याला त्यांच्याच स्तरावर शारीरिक पात्रते संबंधी वैद्यकीय प्रमाणपत्र न देता संबंधित वैद्यकीय मंडळाकडे वैद्यकीय तपासणीसाठी पाठवावे.

शासनाच्या असेही निदर्शनास आले आहे की वेळो-वेळी सूचना देऊनही शासकीय कर्मचाऱ्यांची वैद्यकीय तपासणी झाल्यानंतर वैद्यकीय मंडळाचे प्रमाणपत्र ताबडतोब प्राप्त होत नाही. तर ते सावकाश ४ ते ६ महिन्यांच्या विलंबानेही दिले जाते. त्यामुळे शासकीय कर्मचारी कामावर रूजू होण्यास पात्र असूनही विनाकारण दिर्घ[illegible] घ्यावी लागते. त्यामुळे शासकीय कर्मचाऱ्याची व शासनाचीही गैरसोय होते. म्हणून सर्व वैद्यकीय मंडळाना अ[illegible] देण्यात येत आहेत की त्यांनी शासकीय कर्मचाऱ्यांचे वैद्यकीय तपासणी झाल्यानंतर त्याला त्याच दिवशी [illegible] पात्रतेचे संबंधी प्रमाणपत्र द्यावे. विलंब लागल्यास त्या संबंधीची कारणे स्पष्ट करावीत.

महाराष्ट्र चे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

बा.[illegible]
महाराष्ट्राचे शासनाने सहाय्य[illegible]

मनोविकृती/मानसिक दुर्बलता किंवा शारीरिक दृष्ट्या पांगळेपण/ विकलांगता असलेल्या शासकीय कर्मचाऱ्याच्या मुलांना संपूर्ण हयातभर कुटूंब निवृत्ती वेतन देण्याबाबत. सेवानिवृत्तीपूर्वी किंवा सेवेत असतांना मृत्यू होण्यापूर्वी उघडकीस आलेली विकलांगतेची अट काढून टाकण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग,

शासन निर्णय क्रमांक - कुनिवे-१०९०/२५४/सेवा-४,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २ जैल १९९१

शासन निर्णय - शासन निर्णय, वित्त विभाग, क्रमांक पीईएन-१४७२/१६०९/सीआर/७५/सेवा-४, दिनांक १२ ऑगस्ट १९७६ अन्वये असे आदेश काढण्यात आले होते की, शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या मुलांमध्ये किंवा मुलीमध्ये काही मनोविकृती किंवा मानसिक दुर्बलता निर्माण झालेली असेल किंवा शारीरिकदृष्ट्या पांगळेपणा किंवा विकलांगता आलेली असेल आणि त्यामुळे त्या मुलाच्या बाबतीत अठरा वर्ष (आता एकवीस वर्ष) वय पूर्ण झालेले असले तरी त्याला/तिला उपजिविका करणे शक्य नसेल तर, अशा मुलाला किंवा अविवाहित मुलीला त्या शासन निर्णयात नमूद केलेल्या शर्तींच्या अधीन राहून, संपूर्ण हयातभर कुटूंब निवृत्तिवेतन प्रदेय होईल. हे आदेश दिनांक १२ ऑगस्ट १९७६ पासून अंमलात आलेले आहेत. ह्या तरतुदिंच्या अंतर्भाव महाराष्ट्र नागरी सेवा व (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२ मधील नियम ११६ च्या पोटनियम (५) मध्ये करण्यात आला असून ते दिनांक १५ ऑगस्ट १९८२ पासून अंमलात आलेले आहेत. या निमाच्या पोटनियम (५) मधील स्पष्टीकरण (ए) च्या तरतुदींनुसार उघडकीस आलेली विकलांगताच फक्त कुटूंबनिवृत्तिवेतन मंजुरीसाठी विचारात घेतली जाते. या तरतुदींमुळे शासकीय कर्मचाऱ्याच्या सेवानिवृत्तीनंतर किंवा सेवेत असताना झालेल्या मृत्यूनंतर विकलांगता निर्माण झालेली अपत्ये हयातभर कुटूंब निवृत्ति वेतनाच्या लाभासाठी अपात्र ठरत होती.

शासन आता असे निदेश देत आहे की, हयातभर कुटूंब निवृत्तिवेतन मंजूर करण्यासाठी महाराष्ट्र नागरी सेवा (निवृत्तिवेतन) नियम, १९८२ च्या नियम ११६ (५) खालील स्पष्टकीरण (ए) मध्ये नमूद केलेली. शासकीय कर्मचाऱ्याच्या सेवा निवृत्तिपूर्वी किंवा सेवेत असताना झालेल्या मृत्यूपूर्वी उघडकीस आलेली विकलांगता विचारात घेण्याची जी पूर्व अट आहे ती काढून टाकण्यात यावी.

शासन आणखी असाही निदेश देत आहे की, दिनांक १२ ऑगस्ट १९७६ पूर्वी आदेशात आवश्यक ती तरतूद नसल्यामुळे किंवा दिनांक १५ ऑगस्ट १९८२ पासून वर नमूद केलेली पूर्वअट अंमलात आल्यामुळे पात्र असलेल्या ज्या विकलांग अपत्यांना हा लाभ देण्यात आलेला नव्हता ते देखील आता हयातभर कुटूंब निवृत्तिवेतनाच्या लाभासाठी पात्र राहतील. परंतू त्यासाठी अट अशी असेल की ते केंद्र शासन किंवा राज्य शासन आणि/किंवा केंद्र किंवा राज्य शासनच्या सार्वजनिक क्षेत्रातील उपक्रम/स्वायत्त संस्था/ स्थानिक संस्था यांच्या नियमान्वये अगोदरच कोणतेही निवृत्तिवेतन घेत नसावेत किंवा पात्र नसावेत.

हे आदेश निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील. परिच्छेद ३ मध्ये नमूद केलेल्या प्रकरणानाही त्याच दिनांकापासून लागू राहतील.

या आदेशाची इंग्रजी प्रत सोबत जोडली आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

अ.ना. कुळकणी

शासनाचे उप सचिव

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१
राज्य शासकीय अधिकाऱ्यांना वैद्यकीय तपासणी सुविधा.
वाढते वय व जबाबदाऱ्या, यामुळे निर्माण होणाऱ्या
मानसिक तणावांमुळे विविध विकारांना वाव मिळत असतो.

महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय क्रमांक - एमएजी १०९८/प्र.क्र. २२०/आरोग्य - ३

दिनांक १ डिसेंबर १९९८

या विकारांवर प्राथमिक अवस्थेत प्रतिबंधात्मक उपायोजना न केल्यास, कालांतराने त्याचा विपरित परिणाम होऊन त्यावर अति खर्चीक उपयोयोजना करणे आवश्यक ठरते. विकार वाढण्यापूर्वी योग्य वेळी वैद्यकीय तपासणी करून, त्यावर त्वरित उपचार करून नियंत्रण ठेवणे आवश्यक असते. विकारांचे हानिकारक परिणाम टाळण्यासाठी प्रतिबंधात्मक उपय करता येणे शक्य व्हावे या दृष्टीने काही विशिष्ट वयोगटातील अधिकायांना त्यांच्या सोयीच्या ठिकाणी खाजगी रूग्णालयातून ३ वर्षातून एकदा वैद्यकीय तपासणी करून घेण्याचा व त्यावरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. या प्रस्तावावर विचार करून, सध्या ही सुविधा राज्यातील ४५ वर्षापेक्षा जास्त वयोगटातील व रू.३७००/- ५००० व त्यावरिल वेतनश्रेणीतील संवर्गामधील उपलब्ध करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

त्यानुसार या शासन निर्णयान्वये राज्याच्या शासन सेवेतील ४५ अथवा त्यावरिल वयोगटातील व रूपये ३७००-५००० व त्यावरिल वेतन श्रेणी संवर्गातील मधील अधिकाऱ्यांना उपलब्ध करण्याचा शासनाने निर्णय घेतला आहे.

त्यानुसार या शासन निर्णयान्वये राज्याच्या शासन सेवेतील ४५ अथवा त्यावरिल वयोगटातील व रूपये ३७००-५००० व त्यावरिल वेतनश्रेणी संवर्गात अधिकाऱ्यांना त्यांच्या सोयीच्या ठिकाणी खाजगी रूग्णालयातून किंवा वैद्यकीय तपासण्या ३ वर्षातून एकदा करून घेण्यास व त्यावरिल खर्चाची रूपये ३०००/- च्या कमाल मर्यादा कोणत्याही परिस्थितीत शिथिल करण्यात येणार नाही.

उपरोक्त खर्चाच्या प्रतिपूर्तीस मंजूरी देताना कार्यालय प्रमुख किंवा इतर सक्षम अधिकारी यांनी संबधित अधिकाऱ्याने वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचा दावा ३ वर्षातून एकदा केलेला आहे याची खातरजमा करून त्यानुसार प्रमाणित करणे आणि त्यावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी आवश्यक ती नोंद संबंधित अधिकाऱ्यांच्या सेवा पुस्तकात घेणे आवश्यक राहील.

यावरिल खर्च संबंधित अधिकाऱ्यांच्या आस्थापनेवरिल वेतन व भत्त्यासाठी असलेल्या अनुदानातून भागविण्यात यावा व त्याच लेखाशीर्षाखाली खर्ची टाकण्यात यावा.

हा आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक वैप्र. २५६/सेवा-५, दि. २४ सप्टेंबर, १९९८ अन्वये निर्गमित करण्यात येत ओत.

The tests carried our under the comprehensive scheme are:

A)
1. Blood CBC (Complete Blood Rate)
2. Blood Group
3. ESR (Erythrocyte Sedimentation Rate)
4. Fasting Blood Sugar
5. 2 Hour Random Blodd Sugar
6. Lipid Profile
7. Total Cholestrol
8. Triglycerides

9. Phospholipids
10. Liver Profile
11. Biliruin
12. Total Proteins
13. A/G Ratio (Albumin/Golbulin)
14. HD/LDL/VIDL/ (High Density)
15. Lippoproteins/Very Density
16. (Lippoproteins)
17. CPK (Creatinine Phespho Kinase)
18. Renal Profile
19. SGOT/ AST? (Serum Glutamin Oxloacetic)
20. Renal Pfofile
21. SGOT/AST (Serum Glutamin Oxaloacetic
22. Transminsasa
23. Appalilate Tr5ansaminase)
24. SGPT/ALT/ (Serum Glutarain Trans Phoshote/ Alanine Transaminase
25. Alkaline Phosphatrase
26. LDH (*Lactic Dehydro9genase*)
27. Protromobin Time
28. Atralia Auṭigen (Hepatitis - B)
29. Serum Sodium

B) 1. Urine Routine
2. BUN (Blood Ureal Nitrogen)
3. Uera
4. Uric Acid
5. Serum Creatinine
6. Calcium
7. Phosphorous

C) Stool Routine

D) 1. X-ray (Chest)

E) 1. ECG/2-D Echo/Sress Test

F) 1. Pap Smear of Ladies

G) ADDDITIONAL TEST
1. G 6 pd (Glucose Dehydrogse)
2. Acid Phosphatase, for Gents/Ladies
3. Audiogram (Ear Test)
4. Spiromatry (Respirator Capacity)
5. Sonography (Any Mass Cyst Test)
6. Gynacecologist's Consultation
7. Opthalmogits Consultation

वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी शासकीय/
निमशासकीय कर्मचाऱ्यांची कुटुंब मर्यादा.

महाराष्ट्रशासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी. १०९५/प्र.क्र.४५/आरोग्य - ३

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २८ नोव्हेंबर २०००

पहा (एक) शासन निर्णय, नगरविकास व सार्वजनिक, आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी. १०७६ ७९८१९, दिनांक ६ मे १९६८

(दोन) शासन निर्णय, नगरविकास व सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक एमएजी १०७१/ ४१८०१/एस. दिनांक २९ एप्रिल १९७४

(तीन) शासकीय पत्र, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, क्रमांक लोसधो-२०००/प्र.क्र.-५७/००/ कु.क.१, दिनांक ९ मे २०००.

प्रस्तावना -

लोकसंख्या वाढीवर नियंत्रण ठेवण्यासाठी तसेच इंटरनॅशनल कॉन्फरन्स ऑन पॉप्युलेशन डेव्हलेपमेंटमध्ये पारित केलेल्या ठरावांच्या अनुषंगाने कुटुंब कल्याण कार्यक्रमाच्या अंमलबजावणीत आमुलाग्र बदल झाल्याने, बदलत्या परिस्थितीचा विचार करून, राज्याचे सर्वकष लोकसंख्या धोरण शासनाने संदर्भाधीन अनुक्रमांक ३ नुसार जाहीर केले आहे. या धोरणानुसार दोन अपत्यापर्यंतचे कुटुंब म्हणजेच ''छोटे कुटुंब'' या संकल्पनेचा स्वीकार करण्यात आला आहे. या संकल्पनेअन्वये वैद्यकीय देखभाल नियमानुसार मिळणाऱ्या वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीसाठी शासकीय/ निमशासकीय कर्मचाऱ्यांचे कुटुंब २ (दोन) हयात अपत्यापर्यंत मर्यादित ठेवणाऱ्यांना पात्र ठरविण्याचा निर्णय घेण्यात आला. त्यानुरूप महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम,१९६१ मध्ये सुधारणा करण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय -

या प्रश्नाचा विचार करून याद्वारे महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधील नियम १४ व १५ मध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

(अ) महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधील नियम, १४ ऐवजी पुढील प्रमाणे नियम १४ वाचण्यात यावा.

१४- '' ज्यांना २ पेक्षा कमी अपत्ये असतील अशा कुटुंबानी २ हयात अपत्याइतके आपले कुटुंब मर्यादित ठेवलेले नसेल किंवा ज्यांना २ पेक्षा जास्त हयात अपत्ये असतील अशा कुटुबांनी आपले कुटुंब सध्या आहे एवढेच मर्यादित ठेवले नसेल.

अशा कुटुंबांना वरिल नियमानुसार शासकीय कर्मचाऱ्यांना आणि त्यांच्या कुटुंबियांना मिळणाऱ्या विनामूल्य वैद्यकीय उपचारासंबंधीच्या सवलती मिळणार नाहीत.''

(ब) महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम, १९६१ मधील नियम, १५ एवजी पुढीलप्रमाणे नियम १५ वाचण्यात यावा.

शासनाच्या धोरणानुसार दिनांक १ मे २००१ रोजी ज्यांची २ पेक्षा अधिक अपत्ये हयात आहेत अशा आई वडिलांनी (स्त्री/पुरूष) त्या तारखेनंतर त्यांच्या कुटुंबातील अपत्यांची संख्या वाढविता कामा नये. त्या तारखेनंतर त्यांच्या कुटुंबातील अपत्यांची संख्या वाढल्यास त्यानंतर जन्मलेल्या अपत्यांना आणि आईवडिलांना वैद्यकीय सोयी मिळण्याचा हक्क राहणार नाही. मात्र विनामूल्य, वैद्यकीय उपचाराच्या सवलती मिळण्याचा हा नियम अंमलात येण्यापूर्वी अस्तित्वात असलेल्या नियमानुसार ज्यांना हक्क होता अशा अपत्यांना अनुज्ञेय असलेल्या विनामूल्य उपचाराच्या सोयी मिळण्याचे चालूच राहील. तसेच निर्बिजीकरणाची शस्त्रक्रिया करून घेतली असेल आणि अशी शस्त्रक्रिया जेथे करण्यात आली त्या रूग्णालयाच्या किंवा दवाखान्याच्या प्रभारी सक्षम वैद्यकीय प्राधिकाऱ्यांचे तशा अर्थाचे प्रमाणपत्र सादर केले तर शस्त्रक्रिया केलेल्या तारखेपासून वैद्यकीय सवलती मिळण्याचा त्यांना पुन्हा हक्क राहील. परंतू ठरवून दिलेल्या संख्येहून अधिक असलेलया अपत्यांना अशा सवलती मिळणार नाहीत.,,

या आदेशान्वये विहित केलेल्या कुटुंबांच्या कमाल मर्यादेची अट कोणत्याही परिस्थितीत शिथिल केली जाणार नाही.

उपरोक्त नियमातील तरतूद दिनांक १ मे २००१ पासून अमलात येईल.

सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ५८/वै.अस./सेवा-५, दिनांक १ मार्च २००० अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

एल.जी. इप्पेवार,
शासनाचे उप सचिव.

जीवनदायी आरोग्ये योजने अंतर्गत खाज

रूग्णालयांना मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्र.जिआयो २००१/प्रक्र.२७/आरोग्य - ३

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक - २४ जुलै २००१

वाचा १) शासन निर्णयक सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जिआयो १०९७ प्र.क्र.२४७/कक्ष.३, दि. ६ नोव्हेंबर १९९७

२) संचालक आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे पत्र क्र.संआसे/जिआयो/खाजगी संस्था/सहिभाग/कक्ष-३ दिनांक ७/७/२०००

३) सहसंचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे पत्र क्र.संआसे/जिआयो/खाजगी संस्था/अनुदान/क-३, दिनांक १४ नोव्हेंबर २००० हे पत्र

शासन निर्णय- आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांना ह्दयविकार, मूत्रपिंड विकार, मेंदू व मज्जासंस्थेचे विकार या सारख्या गंभीर आजारावरिल शस्त्रक्रिया उपचार शासकीय/महानगरपालिका रूग्णालयात तसेच खाजगी रूग्णालयात मोफत करण्याच्या दृष्टीकोनातून ह्दयशस्त्रक्रिया, मूत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया, मेंदू व मज्जासंस्थेचे विकार यावरिल शस्त्रक्रियेच्या सोयी ज्या शासकीय/महानगरपालिकेच्या रूग्णालयात तसेच खाजगी रूग्णालयात उपलब्ध आहेत. तेथे महाष्ट्र राज्यातील दारिद्र्य रेषेखाली रहिवाश्यांना मोफत उपचार करून घेण्यास शासनाने दि. ६ नोव्हेंबर १९९७ च्या निर्णयाद्वारे मंजूरी दिली आहे. त्यासाठी उपरो आजारावर करण्यात येणाऱ्या शस्त्रक्रियेच्या खर्चावरिल साधनसामुग्री (डिस्पोजेबल्स) व आवश्यक तेथे जीवनावश्यक (लाई सेव्हींग) किंमती औषधे यावरिल खर्च भागविण्यासाठी प्रत्येक प्रकरणी जास्तीत जास्त रू.५०,०००/- च्या मर्यादित रूग्णा झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याबात शासनाने मंजूरी दिली आहे.

आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील दारिद्र्य रेषेखालील अति गंभीर आजाराने त्रस्त असलेल्या रूग्णांवर उपचार करण्यासाठी जीवनदायी आरोग्य योजना अंतर्गत जे उद्दिष्ठ ठरविण्यात आले आहे, त्या उद्दीष्टांची पूर्तता तसेच शस्त्रक्रियेचा वेग वाढविण्यासाठी ज्या खाजगी रूग्णालयात ह्दयशस्त्रक्रिया, मूत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया, मेंदू व मज्जासंस्थेचे विकार यावरिल शस्त्रक्रियेच्या सुविधा उपलब्ध आहेत. अशा खाजगी रूग्णालयांना शासन मान्यता देण्याबाबत प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. त्यानुसार वरिल गंभीर आजारापैकी ह्दयशस्त्रक्रिया व त्यावरिल उपचार करण्यासाठी रूबी हॉल क्लिनिक, पुणे या खाजगी रूग्णालयात आवश्यक त्या तज्ञांची व यंत्रसामुग्रीची उपलब्धता असल्याचे आरोग्य सेवा, संचालनालयाच्या संबंधित अधिकाऱ्यांनी तपासून प्रमाणित केल्यामुळे या खाजगी रूग्णालयात, जीवनदायी आरोग्य योजने अंतर्गत रू.५०,०००/- च्या आर्थिक मर्यादित ह्दयशस्त्रक्रिया व त्यावरिल उपचार करण्यासाठी शासन मान्यता देत आहे. या खाजगी रूग्णालयाने खालील मार्गदर्शक तत्वानुसार रूग्णांवर उपचार करणे आवश्यक राहील.

१) दारिद्र्य रेषेखालील महासंचालक,आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे शिफारशीने संदर्भित केलेले रूग्ण या योजनेस पात्र आहेत.

२) मुंबई शहरातील प्रमुख सुपर स्पेशालिस्टी असणाऱ्या खाजगी/धर्मदाय रूग्णालयांना जीवनदायी आरोग्य योजने अंतर्गत करण्यात येणाऱ्या शस्त्रक्रियेसाठी रू.५०,०००/- च्या आर्थिक मर्यादित अनुदान शासनाकडून उपलब्ध करण्यात येईल. याबाबत जादा खर्च संबंधित रूग्णालयाला सोसावा लागेल.

३) शासनाकडून या रूग्णालयाने किमान दरमहा ५ शस्त्रक्रिया करणे अपेक्षित आहे.

४) या खाजगी रूग्णालयाला रू. ५.०० लक्ष मयादेपर्यंत अनुदान अग्रिम स्वरूपात उपलब्ध करण्यात येईल. अग्रिमाची प्रमाणपत्र व हिशोब प्राप्त झाल्यानंतर पुढील अनुदान उपलब्ध करण्यात येईल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

एल.जी. इप्पेवार, उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकांना विशेषत:

दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांना वैद्यकीय

सहाय्य वाढवून देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्र. जिआयो/२००१/प्र.क्र.१३२/आरोग्य-३,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक २६ जुलै २००१

[illegible] १) शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जियाओ १०९७/प्र.क्र.२४७/आरोग्य-३, दिनांक ६ नोव्हेंबर १९९७

[illegible]वना -

महाराष्ट्र शासनाने दारिद्र्य रेषेखालील हृदयशस्त्रक्रिया, शस्त्रक्रिया व मेंदू/मज्जासंस्था विकार या सारख्या गंभीर [illegible]जारावरिल शस्त्रक्रिया शासकीय/महानगरपालिका रूग्णालयात तसेच शासन मान्य खाजगी रूग्णालयात करण्यास [illegible]र्थिक सहाय्य देण्यासाठी जीवनदायी आरोग्य योजना रू.५०,०००/- च्या कमाल मर्यादेत अर्थसहाय्य देण्यात येत [illegible]ाहे. सदर शस्त्रक्रिया होत असलेल्या रूग्णालयांमध्ये, शस्त्रक्रियेतील लागणारी साधनसामुग्री (डिसपोजेबल) व किंमती औषधे यामध्ये वाढ झाल्याने, शासनाकडून अर्थसहाय्य रूपाने मिळणारे रू. ५०,०००/- ही रक्कम अपुरी पडत असल्याचे निदर्शनास आले. तसेच या रूग्णांवर उपरोक्त गंभीर आजारावर तातडीने शस्त्रक्रिया, शस्त्रक्रियोपचार न केल्यास त्यांच्या [illegible]िवितास उद्भवणारा धोका व काही प्रकरणी या शस्त्रक्रिया उपचारासाठी रू.५०,०००/- पेक्षाही जास्त खर्च येत असल्यामुळे हा वाढीव खर्च त्यांना पेलवणारा नसल्यामुळे त्यांना देण्यात येणाऱ्या अर्थसहाय्यामध्ये वाढ करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय -

प्रस्तावनेत नमूद करण्यात आलेल्या बाबींचा सखोल विचार करून, दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांवर हृदयशस्त्रकिया, मूत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया व मेंदू/मज्जासंस्था विकार या सारंख्या गंभीर आजारावरिल शस्त्रक्रियेचा खर्च काही प्रकरणी रू.५०,०००/- पेक्षाजी जास्त येत असल्याने व हा खर्च दारिद्र रेषेखालील रूग्णांच्या आवाक्याबाहेर असल्याने शासकीय आणि महानगरपालिका रूग्णालयात येणाऱ्या अधिक खर्चिक बाबींचा हे रूग्ण विचारही करू शकत नाही. दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांची आर्थिक स्थिती विचारात घेवून या जीवनदायी आरोग्य योजनेचा पुरेपुर लाभ दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांना व्हावा या दृष्टीकोनातून त्यांना देण्यात येणाऱ्या रू.५०,०००/- ची मर्यादा शिथिल करून रू.७०,०००/- एवढी वाढविण्यास शासन मंजूरी देत आहे.

या योजने अंतर्गत करण्यात येणाऱ्या गंभीर आजारावरिल शस्त्रक्रियोपचार रू.५०,०००/- पेक्षा किती तरी कमी खर्चात होतात. परिणामी प्रती रूग्णामागे उपलब्ध करण्यात येणाऱ्या रू.५०,०००/- च्या अनुदानातून निश्चितच बचत होते. अशा बचत झालेल्या रकमेचा विनियोग अपवादात्मक परिस्थितीत रू.७०,०००/- च्या कमाल मर्यादेपर्यंत करण्यात यावा.

जीवनदायी आरोग्य योजनेतंर्गत हृदयशस्त्रक्रिया, मूत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया व मेंदू/मज्जासंस्था विकास या आजारावरिल शस्त्रक्रियो करण्यासाठी रू.५०,०००/- पेक्षा जास्त खर्च येणाऱ्या प्रकरणांना मान्यता देण्यासाठी शासन मुंबई व मुंबई व्यतिरिक्त रूग्णालय स्तरावर खालील प्रमाणे समिती गठित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

मुंबई शहरापुरते -

१)	महासंचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई	अध्यक्ष
२)	संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, मुंबई	सदस्य
३)	अधिष्ठाता सर ज.जी. समूह रूग्णालयात, मुंबई	सदस्य

रूग्णालय स्तरावर -

१)	संबंधित रूग्णालयाचे अधिष्ठाता	अध्यक्ष
२)	संबंधित उपसंचालक, आरोग्य सेवा	सदस्य
३)	कार्डिओ व्हॅसक्युलर थोरॅसिक सर्जन	सदस्य
४)	रूग्णालयात कार्यरत असलेला न्युरोलॉजिस्ट	सदस्य
५)	रूग्णालयात कार्यरत असलेल्या कार्डीयालॉजिस्ट	सदस्य

ज्या रूग्णालयात अधिष्ठाता कार्यरत नसतील तेथे संबंधित उपसंचालक, आरोग्य सेवा यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती मान्यता देण्यास सक्षम राहील.

या योजनेतंर्गत अर्थसहाय्य देण्याबाबत चे नियम व अंमलबजावणीची कार्यपद्धत शासयनाच्या दि.६ नोव्हेंबर, १९९७ च्या निर्णयासोबत जोडलेल्या प्रपत्र 'अ' नुसार राहिल.

उपरोक्त समितीने अशी प्रकरणे तपासून पाहून मान्यता दिल्यानंतरच रू.५०,०००/- पेक्षा जास्त येणाऱ्या खर्चास मंजूर देण्यात येईल.

हा शासन निर्णय वित्त, विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क्र. ५९४/व्यय/१३/२००१ दि.२६/७/२००१ अन्वये दिलेल्या सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

एल.जी. इप्पेवार
उपसचियव, महाराष्ट्र शासन

वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची देयके विहित तपासणी सुचीनुसार पाठविण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

आरोग्य विभाग

क्रमांक बेपवी १०१/प्र.क्र.२०५/मुंबई ३२, दिनांक ३१ जुलै २००१

महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील तरतुदीनुसार शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या टूबियांना शासकीय रूग्णालयात विनाशुल्क वैद्यकीय सेवा मिळण्याचा हक्क आहे. परंतु कित्येक वेळा आकस्मिकता संगी रूग्णावर तातडीने व अत्यावश्यक उपचार करण्यासाठी त्यांना खाजगी रूग्णालयात दाखल करणे भाग पडते ही ब विचारात घेऊन शासनाने आकस्मिकता उद्भवणाऱ्या २३ गंभीर आजारांची सूची तयार करून खाजगी रूग्णालयात पचार करून घेण्यासाठी एक विशेष बाब म्हणून मान्यता दिलेली आहे. अशा उपचारावरिल होणाऱ्या वैद्यकीय खर्चाची . २० हजार या कमाल मर्यादेपर्यंत अनुज्ञेय ठरविण्यात आली आहे.

या विभागाच्या असे निदर्शनास आले आहे की, कर्मचाऱ्यांनी सादर केलेल्या प्रतिपूर्तीच्या देयकांमध्येच बऱ्याचशा टी जिल्हा परिषद स्तरावर न तपासता रू. २० हजाराच्या वरिल देयक असल्यामुळे शासनाकडे मान्यतेसाठी पाठविले तात. त्यामुळे शासनाकडून पत्रव्यवहार करावा लागतो. पत्रव्यवहारामध्ये बराचसा कालावधी जातो. त्यामुळे खर्चाची तिपूर्ती कर्मचाऱ्यांना वेळेवर मिळत नाही. अशा प्रकारे त्यांना आर्थिक अडचणी उद्भवतात अशा प्रकरणात संबंधित र्मचारी त्यांची वैद्यकीय प्रतिपूर्तीची मागणी वेळेवर पूर्ण होत नसल्यामुळे कित्येक वेळा विविध स्तरावर तक्रार दाखल रतात.

वरिल बाब टाळण्याच्या दृष्टीने शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्रमांक एमएज १९९/प्र.क्र. ४०/ ारोग्य-३, दिनांक २९ जुलै १९९९ आणि दि. १८/८/१९९९, २०/८/१९९९, २१/८/१९९९, ३०/८/ ९९९ नुसार प्रस्तावाची सखोल तपाणी करणे आवश्यक आहे. म्हणून जिल्हा परिषदांना अशा सूचना देण्यात येत ाहेत की, त्यांनी सोबतच्या तपाणी सुचीनुसार सादर केलेली वैद्यकीय प्रतिपूर्तीची देयके तपासून तपासणी सूचीनुसार ासनाकडे मान्यतेसाठी पाठवावी व तसेच निरनिराळ्या कालावधीची देयके एकत्रित न करता ती स्वतंत्ररित्या पाठवावीत. ासणी सुचीनुसार जिल्हा परिषदेकडून प्रस्ताव प्राप्त न झाल्यास त्यांचे मूळ प्रस्ताव परत करण्यात येतात. याची कृपया ंद घ्यावी. अशा प्रकारे संपूर्ण प्रस्ताव जिल्हा परिषदेकडे परत केल्यामुळे जो विलंब होईल त्यास जिल्हा परिषद बाबदार राहतील याचीही कृपया नोंद घ्यावी.

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

वैद्यकीय खर्चाच्या प्रतिपूर्ती देयकाची तपासणी

१. कर्मचाऱ्याचे नाव व हुद्दा

२. रूग्णाचे नाव व कर्मचाऱ्याशी असलेले नाते

३. आजाराची कालावधी (अ) आजराचे स्वरूप/नाव

४. वैद्यकीय देयकाची प्रतिपूर्तीकरीता परिशिष्ट अ मध्ये मागणी सादर केल्याचा दिनांक

५. कुटूंबाचा तपशील नाव नाते वय नोकरीचा तपशील

६. पती/पत्नि जेथे नोकरी करीत असल्यास त्यांना वैद्यकीय भत्ता मिळतो काय?

अ) पती/पत्नी जेथे नोकरी करता तेथे प्रतिपूर्तीची मागणी केली आहेय काय, नसल्यास तसा दाखला.

ब) रूग्ण निवृत्तीवेतनधारक असल्यास किती निवृत्तीवेतन मिळते?

७. विहित नमुना अ, ब, क, ड जोडले आहे काय? (पृष्ठ क्रमांक द्या.)

८. आजार विनिर्दिष्ट तातडीच्या आजाराच्या यादीत समाविष्ट असल्याचे प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे प्रमाणपत्र

९. आंतररूग्ण कालावधीचा कालावधीसह एकूण खर्च

१०. शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग दि. २९ जुलै १९९९ नुसार रक्कम परिगणित करून नियमानुसार देय रक्कम

११. डिसचार्ज प्रमाणपत्र (पृष्ठक्रमांक द्यावा.)

१२. अपघात झाला असल्यास न्यायालयात प्रकरण दाखल केले आहे काय, असल्यास नुकसान भरपाई मिळाली आहे काय?

१३. औषधोपचारामध्ये टॉनिक/अल्कोहोलचा समावेश नसल्याबाबत वैद्यकीय अधिकाऱ्यांचे प्रमाणपत्र

१४. मृत्यु झाला असल्यास प्रमाणपत्र

१५. खाजगी रूग्णालयात उपचार करण्याचे कारणे

१६. विशेष बाब म्हणून प्रकरण का विचारात घ्यावे याबाबत कार्यालय प्रमुखाचे ठोस समर्थन जोडावे.

१७. प्रसुतीसाठी खाजगी रूग्णालयात उपचार घेण्याची कारणे प्रसुतीपूर्व नोंदणी शासकीय रूग्णालयात केल्याचे प्रमाणपत्र

१८. अग्रीम मंजूर केले असल्यास तपशील द्यावा

    १. एकूण रक्कम

    २. कोणत्या नियमानुसार

    ३. मंजूर केल्याचा दिनांक

१९. महाराष्ट्रबाहेर उपचार घेतले असल्यास त्याची कारणे.

जीवनदायी आरोग्य योजनेअंतर्गत खाजगी रूग्णालयांना मान्यता देण्याबाबत.

शेठ नंदलालजी धुत हॉस्पिटल, औरंगाबाद

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निणय क्रमांक : जीआयो-२००२/प्र.क्र.२२१/आरोग्य - ३

मंत्रालय मुंबई ४०० ०३२

दिनांक १७ जुलै २००२

वाचा - १) शासन निर्णय, सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जीआयो १०९४/प्र.क्र. २४७/आरोग्य-३, दि. ६ नोव्हेंबर १९९७

२) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे पत्र संआसे/जीआयो/खाजगी संस्था सहभाग/कक्ष ३, दिनांक २३ मे २००२

शासन निर्णय - आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांना हृदयविकार, मूत्रपिंड विकार, मेंदू व मज्जासंस्थेचे विकार या सारख्या गंभीर आजारावरिल शस्त्रक्रिया उपचार शासकीय/महानगरपालिका रूग्णालयात तसेच खाजगी रूग्णालयात मोफत करण्याच्या दृष्टीकोनातून हृदयशस्त्रक्रिया, मूत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया, मेंदू व मज्जासंस्थेचे विकार यावरिल शस्त्रक्रियेच्या सोयी ज्या शासकीय/महानगरपालिकेच्या रूग्णालयात तसेच खाजगी रूग्णालयात उपलब्ध आहेत तेथे महाराष्ट्र राज्यातील दारिद्र रेषेखालील रहिवाश्यांना मोफत उपचार करून घेण्यास शासनाने दि. ६ नोव्हेंबर, १९९७ च्या निर्णयाद्वारे मंजूरी दिली आहे. त्यासाठी उपरोक्त आजारांवर करण्यात येणाऱ्या शस्त्रक्रियेच्या खर्चावरिल साधनसामुग्री (डिस्पोजेबल्स) व आवश्यक तेथे जीवनावश्यक (लाईफ सेव्हिंग) किंमत औषधे यावरिल खर्च भागविण्यासाठी प्रत्येक प्रकरणी जास्त रू.५०,०००/- च्या मर्यादित रूग्णांवर झालेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती करण्याबाबत शासनाने मंजूरी दिली आहे.

आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल घटकातील दारिद्र्य रेषेखालील अतिगंभीर आजाराने त्रस्त असलेल्या रूग्णांवर उपचार करण्यासाठी जीवनदायी आरोग्य योनजेअंतर्गत जे उद्दिष्ट ठरविण्यात आले आहे, त्या उद्दिष्टांची पूर्तता तसेच शस्त्रक्रियेचा वेग वाढविण्यासाठी ज्या खाजगी रूग्णालयात हृदयशस्त्रक्रिया, मूत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया, मेंदू व मज्जासंस्थेचे विकार यावरिल शस्त्रक्रियेच्या सुविधा उपलब्ध आहेत, अशा खाजगी रूग्णालयांना शासन मान्यता देण्याबाबतचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता. त्यानुसार मूत्रपिंड रोपण, हृदय शस्त्रक्रिया व मेंदू व मज्जा संस्थेचे विकार यावरिल शस्त्रक्रिया व त्यावरिल उपचार करण्यासाठी शेठ नंदलालजी धुत हॉस्पिटल, औरंगाबाद या खाजगी रूग्णालयात आवश्यक त्या तज्ञांची व यंत्रसामुग्रीची उपलब्धता असल्याचे आरोग्य सेवा संचालनालयाच्या संबंधित अधिकाऱ्यांनी तपासून प्रमाणित केल्यामुळे या खाजगी रूग्णालयाला जीवनदायी आरोग्य योजनेअंतर्गत रू.५०,०००/- च्या आर्थिक मर्यादित यावरिल शस्त्रक्रिया व त्यावरिल उपचार करण्यासाठी शासन मान्यता देत आहे. या खाजगी रूग्णालयाने खालील मार्गदर्शक तत्वानुसार रूग्णांवर उपचार करणे आवश्यक राहील.

१) उपसंचालक, आरोग्य सेवा, औरंगाबाद यांचे शिफारशीने संदर्भित केलेले दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णच या योजनेस पात्र राहतील.

२) जीवनदायी, आरोग्य योजनेअंतर्गत करण्यात येणाऱ्या शस्त्रक्रियेसाठी रू.५०,०००/- च्या आर्थिक मर्यादित शासनाकडून अनुदान मंजूर करण्यात येईल. शस्त्रक्रिया पूर्ण केल्यानंतर सदर रूग्णालयास मंजूर रक्कम रू. ५०,०००/- च्या पेक्षा जादा खर्च संबंधित रूग्णालयाला सोसावा लागेल.

३) या रूग्णालयाने दरमहा किमान ५ शस्त्रक्रिया करणे शासनास अपेक्षित आहे.

४) शस्त्रक्रिया केल्यानंतर प्रतिरूग्ण रू.५०,०००/- च्या मर्यादिपर्यंत अनुज्ञेय राहील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

श.रा. जोशी, महाराष्ट्र शासनाचे उप सचिव

राज्यातील वरिष्ठ नागरिकांना शासकीय रूग्णालयातून
विनाशुल्क सेवा देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्रमांक एमएजी २००४/प्र.क्र. २०/आरोग्य ३

मंत्रालय, मुंबई ४०००३२

दिनांक - २१ जुलै, २००४

वाचा १) शासन निर्णय सा.आ.वि. क्रमांक एचएफआर १०८७/३६५३/आरोग्य-९, दिनांक २/२/८८

२) शासन निर्णय सा.आ.वि.जीरूफि-१०००/आरोग्य-३, दिनांक १० जुलै २००१

३) संचालनालय आरोग्य सेवा, मुंबई यांचे क्रमांक संआसे/जेष्ठ नागरिक/सुविधा/कक्ष-३ ब/०४, दिनांक २७ जानेवारी २००४

४) शासन निणृय, सा.आ.वि.क्र.बीयुडी २००४/प्रक्र १७२/अर्थसंकल्प, दिनांक १४ जुलै २००४

प्रस्तावना -

सार्वजनिक आरोग्य विभागाच्या संदर्भाधीन क्रमांक २ येथील शासन निर्णयान्वये शासकीय रूग्णालयातून देण्यात येणाऱ्या विविध रूग्णसेवेकरीता आकारण्यात येणाऱ्या शुल्कामध्ये सुधारणा करण्यात आली आहे. तथापि या शुल्क आकारणीभूत वरिल शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट 'अ' येथील नमूद संवर्गातील व्यक्ती/लाभधारकांना रूग्णसेवा शुल्क भरण्यापासून सुट देण्यात आली आहे. राष्ट्रीय वरिष्ठ नागरिक धोरणाच्या अनुषगाने व सामाजिक न्यायाच्या दृष्टीने राज्यातील सर्व वरिष्ठ नागरिकांचा (वय ६० वर्ष आणि त्यावरिल) समावेश या संवर्गात करण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन निर्णय -

सामाजिक न्यायाच्या दृष्टीने राज्यातील वरिष्ठ नागरिकांना (वय ६० वर्ष आणि त्यावरिल) शासकीय रूग्णालयात विनाशुल्क उपचाराची सवलत देण्यास या शासन निर्णयान्वये मंजूरी देण्यात येत आहे. यास अनुसरून.

१) संदर्भाधीन क्रमांक २ च्या शासन निर्णयासोबतच्या परिशिष्ट 'अ' मधील शासकीय रूग्णालयात विनाशुल्क वैद्यकीय उपचारांची सवलत मिळत असलेल्या संवर्गाच्या यादितील अनुक्रमांक १५ येथे वरिष्ठ नागरिक (वय ६० वर्षे व त्यावरिल) संवर्गाचा समावेश करण्यात येत आहे.

२. हा शासन निर्णय वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक ५३८/०४/व्यय-१३, दिनांक १८ जून २००४ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावानं,

प्र.क. प्रधान

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन

महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१
मधील नियम - ७९ मध्ये एड्स या रोगाचा
समावेश करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

वित्त विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : अरजा - २४०४/प्र.क्र./२५/०५/सेवा - ८

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २० जानेवारी २००५

महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१ मधील नियम - ७९ अनुसार क्षयरोग/कर्करोग/कुष्ठरोग/पक्षघात झालेल्या शासकीय कर्मचाऱ्यांना परिशिष्ट - तीन मधीन नियमांनुसार रजा मंजूर करण्यात येते. एड्स झालेल्या शासकीय कर्मचाऱ्यांनाही नियम - ७९ अन्वये रजा देण्याचा प्रश्न शासनाच्या विचाराधीन होता.

शासन आता असा आदेश देत आहे की, एड्स या रोगाचा समावेश महाराष्ट्र नागरी सेवा (रजा) नियम, १९८१ मधील नियम - ७९ मध्ये करण्यात यावा.

जे शासकीय कर्मचारी जागतिक आरोग्य संघटनेने दिलेल्या एड्स रूग्णांच्या व्याख्येनुसार "एड्सग्रस्त" आहेत व त्यासाठी त्यांच्यावर उपचार सुरू आहेत अशा कर्मचाऱ्यांनाच विशेष रजा मंजूर करण्यात यावी. तथापि, एच.आय.व्ही. पॉझिटिव्ह हे एड्सग्रस्त रूग्ण नसल्याने त्यांना विशेष रजा देय होणार नाही.

(एड्सरूग्णांची संख्या - १२ वर्षावरिल व्यक्तीसाठी - दोन होकारात्मक चाचण्या (एलायझा/जलद/साधी चाचणी यापैकी कोणत्याही) आणि पुढील पैकी कोणते ही एक लक्षण : (अ) वजनात घट (१० टक्केपक्षा जास्त.) जुलाब होणे (वारंवार किंवा सतत) आणि एक महिन्यापेक्षा जास्त काळापर्यंत येणारा ताप (ब) क्षयाची बाधा (क) चेतासंस्थेचे विकार (ड) बुरशी जन्य आजार (इ) न्युमोनिया/श्वसनदाह (ई) तत्वेचा कॅन्सर (कापोसी सारकामेम (उ) इतर - मेंदूज्वर/वारंवार होणारी नागीण.)

४ हे आदेश निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येतील.

५ महाराष्ट्र नागरी (रजा) नियम १९८१ मधील नियम ७९ मध्ये रितसर सुधारणा यथावकाश करण्यात येईल.

६ हे आदेश शासनाच्या खालील संकेत स्थळांवर उपलब्ध होऊ शकतील.

(i) finance.mah.nic.in

(ii) www.maharashtra.gov.in

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

नसीमा शेख

शासनाच्या उप सचिव

जीवनदायी योजनेची व्याप्ती व अर्थसहाय्याच्या
रक्कमेची मर्यादा वाढविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग,

शासन निर्णय क्र.जिआयो - २००२/२६७/आरोग्य - ३

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२

दिनांक १० जुलै २००६

वाचा- शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जिआयो/१०९७/प्र.क्र.२४७/आरोग्य-३, शासन निर्णय सार्वजनिक आरोग्य विभाग क्र.जिआयो-२००१/प्र.क्र.१३२/आरोग्य-३, दिनांक २६/७/२००१

प्रस्तावना-

महाराष्ट्र शासनाने दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांना हृदय शस्त्रक्रिया, मुत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया व मेंदू/मज्जासंस्था विकार या सारख्या गंभीर आजारावरिल शस्त्रक्रिया शासकीय/महानगर पालिका रूग्णालयात तसेच शासनमान्य खाजगी रूग्णालयात करण्या आर्थिक सहाय्य देण्यासाठी जीवनदायी आरोग्य योजना दिनांक ११/१०/१९९७ पासुन सुरू केली आहे. या योजनेतंर्गत दारिद्र्य रेषेखालील रूग्णांना रू.७०,०००/- हजार इतक्या कमाल मर्यादेत अर्थ सहाय्य देण्यात येते. जीवनदायी आरोग्य योजनेची व्याप्ती आणि अर्थ सहाय्याची मर्यादा वाढविण्याची मागणी लोकप्रतिनिधीकडून होत आहे. यास अनुसरून जीवनदायी योजनेतंर्गत सध्या समाविष्ट असलेल्या आजारा व्यतिरिक्त कर्करोग या आजाराचा अंतर्भाव करणे आणि अर्थसहाय्याची मर्यादा वाढविणे या बाबी शासनाच्या विचाराधीन होत्या.

शासन निर्णय -

प्रचलित जीवनदायी योजनेत पुढीलप्रमाणे सुधारणा करण्यास या शासन निर्णयाद्वारे मान्यता देण्यात येत आहे.

अ) या योजनेत संध्या अंतभूर्त असलेल्या हृदय शस्त्रक्रिया मुत्रपिंडरोपण शस्त्रक्रिया व मेंदू/मज्जासंस्था या वरिल शस्त्रक्रिया व्यतिरिक्त कर्करोगावरिल उपचार/शस्त्रक्रिया ही बाब समाविष्ट करण्यात येत आहे.

ब) या योजने अंतर्गत प्रचलित अर्थसहाय्याची कमाल मर्यादा रू.७०,०००/- वरून रू.१,५०,०००/ पर्यंत वाढविण्यात येत आहे.

२. या संदर्भात खालीलप्रमाणे कार्यपद्धती अनुसरण्यात यावी.

१) या योजनेतंर्गत अर्थसहाय्य देण्याबाबतचे नियम व अंमलबजावणीची कार्यपद्धती रूपये १.०० लक्ष खर्चाच्या मर्यादेपर्यंत शासनाच्या दिनांक ६ नोव्हेंबर १९९७ च्या निर्णयासोबत जोडलेल्या प्रपत्र 'अ' नुसार आणि दिनांक २६/७/२००१ च्या शासन निर्णय नुसार राहील.

२) रूपये १.०० लक्ष पेक्षा जास्त (आणि रू. १.५० लक्ष कमाल मर्यादेत) खर्चाच्या प्रकरणी वरिल (१) येथे नमूद कार्यपद्धती अनुसरून संचालकांनी शासनाची मान्यता घ्यावी.

३) हा शासन निर्णय नियोजन विभाग व वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ अनुक्रमे २८३३/नि.वि. दिनांक २४/६/२००६ व क्र.६४२/२००६, वय १३, दिनांक २७/३/२००६ अन्वये दिलेल्या सहमतीनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवान

र.मो. आ

कार्यासन अधिका

महाराष्ट्र राज्य सेवा वैद्यकीय देखभाल (नियम १९६१)
अंतर्गत शासकीय कर्मचारी अधिकारी व त्यांचे कुटूंबियांच्या
मूत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया पूर्व व शस्त्रक्रियेनंतर
करण्यात येणाऱ्या डायलिसीस या उपचारावरिल खर्चाची
प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय ठरविणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सार्वजनिक आरोग्य विभाग

शासन निर्णय क्र.वैखप्र २००६/प्र.क्र. १९५/आरोग्य ३,

दि. १३ जुलै २००६

प्रस्तावना -

शासकीय कर्मचारी व त्यांच्या कुटूबियांना महाराष्ट्र राज्य सेवा (वैद्यकीय देखभाल) नियम १९६१ मधील तसेच संदर्भाधीन शासन निर्णयातील तरतूदीनुसार मूत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रियापूर्व व शस्त्रक्रियेनंतर करण्यात येणाऱ्या डायलिसिस या उपचारावरिल वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती बाह्यरूग्ण उपचार म्हणू अनुज्ञेय नाही. तथापि शासकीय कर्मचारी अथवा त्यांच्या कुटूबियांच्या मूत्रपिंड विषयक आजारांमध्ये मूत्रपिंड निकामी झाल्यानंतर किडनी दाता उपलब्ध होईपर्यंत आणि काही प्रकरणी मूत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रिया अयशस्वी झाल्यानंतर डायलिसिस करून घेणे रूग्णाच्या जिविताच्यादृष्टीने अत्यंत आवश्यक ठरते व डायलिसिसवर उद्‌भवणारा खर्च हा वारंवार उद्‌भवणारा असल्याचे डायलिसिवरिल खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय ठरविण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

निर्णय - शासकीय कर्मचारी/अधिकारी व त्यांच्या कुटूबियांनी मूत्रपिंड निकामी झाल्यानंत, मूत्रपिंड प्रतिरोपण शस्त्रक्रियेपुर्वी व अयशस्वी शस्त्रक्रियेनंतर डायलिसिस करवून घेतल्यास त्यावरिल शासकीय अथवा खाजगी रूग्णालयातील वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती अनुज्ञेय ठरविण्यात येत आहे.

अशा प्रतिपूर्तीच्या मंजूरीकरीता पुढीलप्रमाणे कार्यपद्धती राहील. अ) प्रतिपूर्ती प्रकरणाची छाननी करून शिफारस करण्यासाठी खालीलप्रमाणे समित्या कार्यान्वित राहतील.

१) जिल्हा स्तरांवरिल प्रकरणांसाठी समिती - १) उपसंचालक, आरोग्य सेवा मंडळे अध्यक्ष, २) जिल्हा शल्यचिकित्सक (संबंधित जिल्हा रूग्णालय) सदस्य. ३) सहाय्यक संचालक, वैद्यकीय-सदस्य

२) मुंबई शहरातील प्रकरणांसाठी समिती -

१. संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई - अध्यक्ष, २) सहसंचालक, आरोग्य सेवा (वैद्यकीय) मुंबई - सदस्य सचिव. ३) वैद्यकीय अधिक्षक, सर.ज.जी. समूह रूग्णालय, मुंबई - सदस्य ४) प्रा.मूत्रपिंड विभाग, ग्रॅण्ट मेडिकल कॉलेज, मुंबई. ४) प्रा.मूत्रपिंड विभाग, ग्रॅण्ट मेडिकल कॉलेज, मुंबई सदस्य. ५) उपसंचालक, आरोग्य सेवा (रूग्णालये) सदस्य

ब) वरिल प्रमाणे स्थापन केलेल्या समिती पुढे संबंधित कर्मचाऱ्याच्या विभाग प्रमुखांमार्फत प्रस्ताव परस्पर सादर करण्यात यावेत. समितीने प्रत्येक प्रकरणी डायलिसिस करण्याची आवश्यकता व डायलिसिवर उद्‌भवलेला खर्च

याची शहानिशा करून खर्चाच्या प्रतिपूर्तीची शिफारस करावी. मात्र, अशी शिफारसयोग्य रक्कम या उपचारांसाठी जसलोक रूग्णालय, मुंबई येथे आकारल्या जाणाऱ्या रकमेपेक्षा अधिक असणार नाही. क) या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीचे आदेश विभाग प्रमुख निर्गमित करतील.

ड) एखादा कर्मचाऱ्याच्या/अधिकाऱ्याच्या डायलिसिसवरिल खर्चाच्या देयकास समितीने एकदा दिलेली मंजूरी प्रस्तावित पहिल्या डायलिसिसच्या उपचारांच्या तारखेपासून एक वर्षाच्या कालावधीसाठी वैध असेल. विशिष्ट कारण असल्याखेरिज या कालावधीतील डायलिसीवरिल खर्चाने प्रस्ताव पुन: समितीसमोर सादर करण्याची आवश्यकता असणार नाही. एकदा समितीने मान्यता दिल्यानंतर डायलिसिवरिल एक वर्षाच्या कालावधीतील सर्व खर्चाची देयके मंजूर करण्याची कार्यवाही संबंधित विभाग प्रमुखांनी करावी. त्यानंतर प्रकरण पुन्हा शिफारशीसाठी समितीसमोर सादर करावे लागेल.

२) हा शासन निर्णय प्रलंबित प्रकरणांनादेखील लागू करण्यात यावा.

३) हे आदेश महाराष्ट्र राज्यच्या विधानमंडळाचे सभापती, उपसभापती, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्याचे मुख्यमंत्री, मा.मंत्री, मा.राज्यमंत्री मा.विरोधी पक्षनेते, महाराष्ट्र विधानमंडळाचे विद्यमान व माजी सदस्य व या सर्वांचे कुटूंबिय यांनाही लागू राहतील.

हे आदेश वित्त विभागाच्या सहमतीने व त्यांच्या अनैपचारिक संदर्भ क्र.२९०/२००६/सेवा ५, दि. ३० जून २००६ नुसार निर्गमित करण्यात येत आहेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशा नुसार व नावाने,

- र.मो.आडे

कार्यासन अधिकारी

वैद्यकीय प्रतिपूर्ती नियमातील तरतूदी व शासन निर्णयातील खुलाशाच्या अनुषंगाने केलेले शंका समाधान

शंका समाधान

शंका	समाधान
१) शासकीय कर्मचाऱ्यास कोणत्या रूग्णालयात औषधोपचार घेतला म्हणजे प्रतिपूर्ती १००% मिळते.	शासनाचे नियंत्रणाखाली असलेले शासकीय रूग्णालये/दवाखाने प्रसुती गृह/प्राथमिक आरोग्य केंद्र, अर्थ सहायित केंद्र व राज्य शासनाचे कोणतेही रूग्णालय / दवाखाने प्रसुतीगृह आणि नगरपरिषदेची रूग्णालये/ दवाखाने इत्यादी ठिकाण. कर्मचाऱ्यांने अथवा त्याच्या कुटूंबीयाने औषधोपचार घेतल्यास तो मोफत मिळण्याचा त्याचा हक्क आहे. त्या रूग्णालयात उपलब्ध नसलेली औषधे, उपकरणे इत्यादी प्राधीकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे सल्याने खरेदी केल्यास त्याची १००% प्रतिपूर्ती होते.
२) शासकीय कर्मचाऱ्याने शासकीय रूग्णालयात औषधोपचार घेतला असेल आणि त्यास काही औषधे व साहित्य बाहेरून खरेदी करून आणण्यास सांगितले असेल तर त्याची मागणी कोणत्या फार्मवर करावी.	ज्या शासकीय रूग्णालयात शासकीय कर्मचाऱ्याने औषधोपचार घेतला असलेला रूग्णालयाचे प्रभारी अधिकाऱ्याचे स्वाक्षरीसह नमुना फार्म भरून त्याची मागणी करावी. अंतररूग्ण औषधोपचार असल्यास नमूना 'ब' वापरावा आणि बाह्य रूग्ण औषधोपचार (ओ.पी.डी.) असल्यास नमूना *'अ'* वापरावा. (कृपया शासन निर्णय दि. १मार्च ९९ पहावा)
३) शासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचाराची मागणी कोणाकडे सादर करावी आणि ती मागणी मंजूर करण्याचे अधिकार कोणास आहेत?	शासकीय रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास त्याबाबतची मागणी नमुना फार्म *अ* अथवा *ब* जो अनुज्ञेय असेल तो फार्म भरून त्यावर संबंधीत शासकीय रूग्णालयाचे प्रभारी वैद्यकीय अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी घेवून सोबत नमूना फार्म १ प्रतिज्ञापत्र भरावे आणि मागणी आपल्या कार्यालयास सादर करावी. सादर केलेल्या मागणीस मंजुरी देण्याचे अधिकार कर्मचाऱ्याचे प्रवासभत्ता देयकावर स्वाक्षरी करण्यास सक्षम असणाऱ्या अधिकाऱ्यास आहेत. (पहा म. वै. दे. नियम १९६१ मधील नियम ११ (२)

४) शासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचाराची मागणी किती दिवसात कर्मचाऱ्याने कार्यालयास सादर करने बंधन कारक आहे.	संबंधीत कर्मचाऱ्याने स्वत:चे अथवा कुटूंबाचे वैद्यकीय खर्चाचे देयक, कोणत्याही परिस्थितीत औषधोपचार संपल्यापासून एक वर्ष पूर्ण होण्याचे आता कार्यालयास सादर करणे आवश्यक आहे.
५) वैद्यकीय खर्चाचे देयके कोणत्या लेखा शिर्षाखाली खर्ची टाकले पाहीजे.	वैद्यकीय खर्चाचे देयकाची मागणी संबंधित कर्मचाऱ्याने सादर केल्यानंतर संबंधीत अधिकाऱ्याने त्याचे देयक नमूना फार्म २४ वर तयार करून संबंधीत कर्मचाऱ्याचे वेतन व भत्ते ज्या लेखा शिर्षा खाली खर्ची टाकण्यात येतात त्याच लेखा शिर्षाखाली वेतन ह्या (०१) बाबी खाली उपतपशिलवार शिर्ष वैद्यकीय प्रतिपूर्ती (१०) खाली संगणक चिठ्ठीवर नोंदवून मागणी कोषागारात सादर करावी वैद्यकीय प्रतिपूर्तीसाठी वेगळे शिर्ष नाही.
६. शासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचाराचे प्रतिपूर्तीसाठी मर्यादा किती आहे, १ लाख रूपये खर्च झाल्यास त्याची प्रतिपूर्ती मिळेल काय?	होय. शासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचारावर कितीही खर्च झाला तरी तो संपूर्ण प्रतिपूर्तीस पात्र आहे. शासकीय रूग्णालयातील खर्चाचे प्रतिपूर्तीस शासनाने कोणतीही मर्यादा ठरवून दिलेली नाही.
७. वैद्यकीय खर्चाची बिले सादर करतांना मूळ औषधाची प्रमाणके सादर करावी लागतात काय. झेरॉक्स बिले सादर केली तर चालणार नाहीत काय?	होय! वैद्यकीय खर्चाचे प्रतिपुर्तीसाठी औषध व उपकरणे खरेदीची मुळ बिलेच सादर करणे बंधन कारक आहेत. झेरॉक्स बिले स्विकृत करता येणार नाहीत. झेरॉक्स बिले स्विकृत न करण्याची मुळ तरतूदच मकोनी नियम (२) (८५) व (२) ११ (१) (२) मध्ये केलेली आहे मुळ नियम पाहावा.
८. एखाद्या कर्मचाऱ्याची पत्नी/पती /राज्य शासनाचे/खाजगी संस्थेत नोकरीवर असल्यास त्याचे वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती होईल काय?	होय! शासकीय कर्मचारी पती/पत्नी ऐकमेकावर अवलंबीत असल्यामुळे त्यांचे खर्चाची प्रतिपूर्ती सुद्धा मिळेल परंतू अट एकच आहे की त्या कर्मचाऱ्याचे अवलंबीताने त्या खर्चाची मागणी त्यांचे ही कार्यालयात करू नये म्हणून संबंधीत कर्मचाऱ्याचे वैद्यकीय खर्चाचे देयक त्यांचे कार्यालय मधून काढण्यात येणार नसल्याचे त्यांचे कार्यालयाचे प्रमाणपत्र प्राप्त करूण घ्यावे. आणि नंतर प्रकरण निकाली काढावे.

९. सरकारी रूग्णालयामध्ये औषधोपचार घेत असतांना जर तेथे ईसीजी, क्ष-किरण, रक्त तपासणी, सिटीस्कॅन, एम.आर.आय. तपासणीची सुविधा उपलब्ध नसल्यास आशा परिस्थितीत खाजगी ठिकाणी तपासण्या केल्यातर त्याची प्रतिपूर्ती मिळेल काय?	होय! सरकारी रूग्णालयात औषधोपचार घेत असतांना जर तिथे इसीजी, क्षकिरण, रक्त, लघवी, तपासणी, सिटीस्कॅन, एमआर आय. तपासणी उपलब्ध नसल्यास प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याचे सल्यानुसार ह्या तपासण्या झाल्यास त्याची प्रतिपूर्ती मिळेल.
१०. कर्मचारी रजेवर असेल तर त्याला वैद्यकीय प्रतिपूर्तीचा लाभ मिळेल काय	होय.
११. कर्मचारी निलंबीत असेल तर त्याला वैद्यकीय प्रतिपूर्तीचा लाभ मिळेल काय?	होय
१२. सर्व साधारणपणे शासकीय रूग्णालयामध्ये कर्मचाऱ्यांना मोफत मिळणाऱ्या औषधोपचारामध्ये कोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो.	विशेषज्ञांचा सल्ला वैद्यकीय आणि शल्यचिकत्सा विषयक सुविधा, पॅथॉलॉजीकल तपासण्या, सुक्ष्मजीव शास्त्र विषयक तपासण्या, क्ष-किरण, सिटी स्कॅन, उपलब्ध असलेली सर्व औषधे, लस, रक्तजल, सर्व साधारण वार्डातील जागा. शुश्रृषा विषयक सोई रूग्णालयाकडून मिळणारा आहार महिला रूग्णांचे बाळंतपण, रक्त संक्रमण सेवा रूग्णास आवश्यक असल्यास रूग्णवाहिका, इत्यादींचा समावेश आहे. नियम (७) पहा. रूग्णालयाचे फि मध्ये वाढ झाली आहे. त्यामुळे उपरोक्त सर्व सोईला शुल्क आकारणी केली आहे. शासकीय कर्मचाऱ्यास सर्व सुविधा मोफत उपलब्ध करून देण्याची तरतुद असल्यामुळे रूणालयात कर्मचाऱ्यास लागू केलेली फि देय ठरत नाही. जर रूग्णालयाने त्याची आकारणी केलीच तर ती फि प्रतिपूर्तीस पात्र ठरते.
१३. कर्मचारी कायम नसल्यास त्याला वैद्यकीय सवलतीचा लाभ मिळू शकातो काय.	होय. शासकीय कर्मचारी स्थाई अथवा अस्थाई असला तरी तो वैद्यकीय सवलतीसाठी पात्र ठरतो. मात्र त्याची सेवा एक वर्षापेक्षा कमी झालेली नसावी.

१४. वैद्यकीय खर्चाचे प्रतिपूर्तीसाठी कर्मचाऱ्याचे कुटूंबाची व्याख्या काय आहे.	कुटूंब म्हणजे पती/पत्नी, त्याच्यावर अवलंबून असतील अशा तीन अपत्या पर्यंत मुले (दिनांक १/५/२००१) पासून ही मर्यादा दोन अपत्य अशी झाली आहे) सावत्र मुले, औरसमुले, कायदेशीर दत्तक घेतलेली मुले, आई वडिल, (महिला कर्मचाऱ्याचे बाबतीत तिचे सासु सासरे, किंवा आई वडिल) १८ वर्षाखालील अविवाहीतभाऊ, अविवाहीत बहीन, घटस्फोटीत बहिनी किंवा विधवा बहिन, या बाबतीत तिचे वय लक्षात घ्यावयाची गरज नाही) नियम (३) (एक ते पाच)
१५. एखाद्या कर्मचाऱ्यास ४ मुले असतील तर खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळेल काय?	नाही. शासकीय कर्मचाऱ्यास १५ ऑगस्ट ६८ नंतर ३ अपत्य आणि १/५/२००१ नंतर २ अपत्ये पेक्षा जास्त अपत्य असल्यास त्यांना वैद्यकीय सुविधा लागू होणार नाहीत. परंतू त्या कर्मचाऱ्याने अथवा त्याचे पत्नीने कुटूंब कल्याण शास्त्रक्रिया केली असल्यास आणि तसे प्रमाणपत्र सादर केल्यास ही सवलत शस्त्रक्रिया केलेल्या तारखेपासून पुन्हा सुरू होईल. मात्र मर्यादेपेक्षा जास्त ठरलेल्या चवथ्या / तिसऱ्या अपत्यास ही सवलत लागू होणार नाही. नियम क १५, १५ (अ) आणि शासन निर्णय दि. १८/११/२००० पहावे.
१६. रूग्णालयामध्ये स्पशेल रूम असल्यास औषधोपचाराठी शासकीय कर्मचाऱ्यास त्याचा लाभ घेता येईल काय?	होय, शासकीय कर्मचाऱ्यास रूग्णालयातील स्पेशल रूम औषधोपचाराचे दरम्यान उपलब्ध असल्यास घेता येईल परंतू त्या खोलीचे शासकीय दराचे निम्मे भाडे शासकीय कर्मचाऱ्यास सोसावे लागेल.
१७. जेथे रूग्ण आजारी पडलेला असेल त्या जिल्ह्यातील शासकीय रूग्णालयात आवश्यक त्या वैद्यकीय सोयी सुविधा उपलब्ध नसतील तर अशा वेळी काय करावे.	जेथे रूग्ण आजारी पडत असेल त्या जिल्ह्यातील शासकीय रूग्णालयात आवश्यक त्या वैद्यकीय सोई सुविधा उपलब्ध नसतील तर जिल्हा शल्य चिकित्सकाचे पुर्व परवानगीने जेथें तो उपचार उपलब्ध आहे त्या ठिकाणच्या शासकीय अथवा अशासकीय रूग्णालयात रूग्णास. पाठविता येईल तेथील खर्चास जिल्हा शल्य चिकित्सक ठरवेल तेवढी पुर्तता होईल (कृपया नियम ८ (४) व ८ (५) पहा.

१८. परिशिष्ट अ आणि ब मध्ये प्रवर्गाचा उल्लेख आहे. प्रवर्ग म्हणजे काय, त्याची यादी कोणती आणि तो प्रवर्ग कसा दिल्या जातो.

परिशिष्ट अ आणि ब मध्ये औषधाचे नाव व त्याचा प्रवर्ग असा रकाना आहे. भारत सरकारने आपल्या कर्मचाऱ्या करिता औषधाच्या प्रवर्गाची यादी (Catagiry No.) तयार केली आहे. या यादी मध्ये कोणती औषधे प्रतिपूर्तीसाठी अनुज्ञेय ठरतात व कोणती नाही याचा उल्लेख आहे. काही औषधे प्रामूख्याने अन्नाचे स्वरूपात, अल्कोहोल मिश्रीत, शक्तीवर्धके किंवा प्रसाधने असतात या औषधांचा खर्च वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती या नियमा खाली अनुज्ञेय नसल्यामुळे त्याची प्रतिपूर्ती होत नाही. केंद्र शासनाची ही यादी जशीच्या तशी राज्य सरकारी कर्मचारी यांना लागू केली आहे. (कृपया ११/२/१९७१ व २९/४/१९९२ चे शासन निर्णय पहावे)

---

१९. औषधोपचारा दरम्यान शासकीय कर्मचाऱ्याचा मृत्यू झाल्यास, त्याच्या खर्चाची प्रतिपूर्ती कोणाला करावी.

शासकीय कर्मचाऱ्याचे मृत्यू नंतर त्याचे खर्चाची प्रतिपूर्ती कायद्यानुसार त्याच्या वारसास मिळेल.

---

२०. पोलिस रूग्णालयात सरकारी कर्मचाऱ्यास औषधोपचार घेता येईल काय?

नाही. परंतू शासनाने दि. ५/१/८८ नुसार तातडीच्या परिस्थितीत इतर खाजगी रूग्णालयाप्रमाणे पोलिस रूग्णालयामध्ये उपचार करूण घेता येईल.

---

२१. निवृत्त कर्मचाऱ्यास वैद्यकीय प्रतिपूर्तीचे लाभ मिळू शकतो काय?

नाही. मात्र शासकीय रूग्णालयात ज्येष्ठ नागरिकांना मोफत औषधोपचाराची सोय केलेली आहे.

---

२२. कर्मचाऱ्याचे आई/वडिल निवृत्ती वेतन धारक आहेत ते अवलंबीत ठरतात काय. त्यांचे आजारपणाचे वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती होईल काय?

शासकीय कर्मचाऱ्याचे आई वडिल रू.१५०० मुळ निवृत्ती वेतनापेक्षा कमी निवृत्ती वेतन घेत असतील तर ते अवलंबीत कुटूंबिय ठरतात. त्यामुळे त्यांचे औषधोपचारांचे खर्चाची संपूर्ण प्रतिपूर्ती होईल (रू.१५०० निवृत्ती वेतनाची मर्यादा शासन निर्णय क्र.एमएजी/१०९९/ प्र.क्र.२२०/आ.३/दि.२० फेब्रूवारी २००३ नुसार वाढविण्यात आली आहे. यापूर्वी ही मर्यादा ५००/- अशी होती. प्रकरण परत्वे निवृत्ती वेतन मर्यादा लागू करावी.

२३. वैद्यकीय देयके सादर करण्यासाठी एक वर्षापेक्षा जास्त कालावधी झाल्यास ती मागणी मंजूर करण्यास काय कार्यवाही करावी.	एक वर्षाचा कालावधी पूर्ण होण्याचे आत मागणी सादर करणे संबंधीत कर्मचाऱ्याची जबाबदारी आहे. अशा वेळी विलंब झाल्यास क्षमापण करण्याचे व मंजूरीचे अधिकार शासनास आहेत.
२४. शासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचाराची कमाल व किमान मर्यादा किती?	शासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचारास कमाल व किमान मार्यादा नाही व कोणतेही बंधन नाही.
२५. एक वर्षा पेक्षा कमी सेवा झालेल्या कर्मचाऱ्यास / त्याचे अथवा त्याचे कुटूंबीयाचे वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती होईल काय?	एक वर्षाची सेवा पूर्ण होईपर्यंत वैद्यकीय प्रतिपूर्ती व पात्र ठरत नाही मात्र एक वर्ष पुर्ण होताच तो वैद्यकीय प्रतिपूर्तिसाठी पात्र ठरतो.
२६. शासकीय रूग्णालयाचे औषधोपचाराचे देयकासोबत रूग्णालयाचे ओ.पी.डी. कार्ड जोडणे आवश्यक आहे काय?	नाही. शासकीय रूग्णालयामधील औषधोपचाराच्यावेळी रूग्णाची नोंदणी करण्याकरीता विशिष्ट शुल्क आकारून ओ.पी.डी. कार्ड दिल्या जाते. हे कार्ड फक्त ७ दिवसाकरीताच असल्यामुळे सात दिवसानंतर अथवा औषधोपचार संपल्या नंतर रूग्णालयात जमा करून घेतल्या जाते. त्यामुळे ते कार्ड कर्मचाऱ्यास मिळत नाही. म्हणून ओ.पी.डी. कार्ड देयकासोबत जोडण्याची आवश्यकता नाही.
२७. रूग्ण आजारी पडला असल्यास व त्याला इतर ठिकाणी हलविण्याकरीता रूग्ण वाहिका भाड्याने घेतल्यास खर्चाची प्रतिपूर्ती होईल काय.	होय. रूग्णाला स्थानांतरित करण्याकरीता रूग्ण वाहिका भाड्याने घेतल्यास त्याला आलेल्या खर्चाची प्रतिपूर्ती केल्या जाईल.

भाग - २

खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचारावर होणाऱ्या शंका व त्याचे समाधान

१) खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेता येतो काय? आणि असल्यास ही सवलत केव्हापासून लागू झाली आहे.	शासकीय कर्मचाऱ्याने शासकीय रूग्णालयात औषधोपचार घेणे बंधन कारक आहे. खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचार प्रतिपुर्तीसाठी पात्र नाही. परंतु शासनाने शासन निर्णय दि.१९/१०/१९८३, ३०/७/८७, १९/३/०५ च्या शासन निर्णयान्वये त्यामध्ये सुधारणा करून आकस्मिकप्रसंगी यादी मध्ये दिलेल्या २७ आजारासाठी खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेण्यास परवानगी दिली आहे.
२. आकस्मिक प्रसंगी २७ आकस्मिक आजाराबाबत खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार करून घेतल्यास प्रतीपुर्तीची मागणी सादर करतांना कोणकोणती कागदपत्रे व नमुना फार्म जोडावा लागतो.	२७ आकस्मीक आजारापैकी एखाद्या आजाराकरिता खाजगी रूग्णालयात औषधीपचार करून घेतल्यास त्याचे प्रतिपूर्तीसाठी खालील कागदपत्रे कार्यालयाकडे सा र करणे आवश्यक आहेत. १. नमुना क आणि ड मध्ये उपचार करणाऱ्या डॉक्टरची तो पूर्ण पणे भरलेला पाहीजे. २. रूग्णाचे कागद पत्रे ३. रूग्णालयाचे बिल/औषधे/उपयंत्रे बाहेरून विकत आणलेली असल्यास त्याची बिले. ४. कर्मचाऱ्याने सही करून द्यावयाचे प्रतिज्ञापत्र - परिशिष्ठ १ ५. सर्व प्रकारच्या केलेल्या प्रयोगशाळेतील व इतर तपासण्या अहवालाच्या प्रती अथवा झेरॉक्स प्रति.
३. आपातकालीन परिस्थितीत कोणकोणत्या आजारावर खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेता येतो.	दि.१९/३/२००५ चे शासन निर्णय मध्ये दर्शविलेल्या २७ आकिस्मक आजारावर खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार करून घेण्यास परवानगी आहे. (पान क्र. ६४ ते ७० वर दिलेला शासन निर्णय कृपया अवलोकावा.)

४. आकस्मिक परिस्थितीत खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार केल्यास किती रकमेची प्रतिपूर्ती देय आहे.	शासन निर्णय दि.२९ जुलै ९९ अन्वये रू.२०००० पर्यंत प्रतिपूर्ती देय ठरत होती परंतू शासन निर्णय दिनांक १९/३/०५ अन्वये आता ही मर्यादा ४००००/- पर्यंत झालेली आहे. वरिल दोनही शासन निर्णयात दर्शविलेल्या कालावधीची प्रकरणे त्या त्या मर्यादे नुसार निकाली काढण्यात येतील.
५. खाजगी रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचाराची मागणी किती दिवसात कार्यालयास सादर केली पाहीजे.	जास्तीत जास्त एक वर्षाचे आत कार्यालयास सादर होणे अवश्यक आहे त्या पेक्षा जास्त कालावधी झाल्यास मागणी करण्याचा हक्क राहणार नाही. पहा - (नियम ११ (१))
६. औषधाच्या पावत्या उपकरणाची बिल यावर प्रतिस्वाक्षरीची आवश्यकता आहे काय?	नाही. ज्या अर्थी सर्व पावत्या व रकमांचा उल्लेख क आणि ड मध्ये करून एकत्रीत रक्कम सांक्षाकित केलेली असते त्या अर्थी त्या पावत्यावर पुन्हा प्रतिस्वाक्षरीची आवश्यकता नाही तसेच पावत्यावर साक्षऱ्या घेतल्या पाहीजे असी नियमात कुठेही तरतुद नाही.
७. प्रसुती/सिझेरीयनसाठी ए.एन.सी. कार्ड व ओ.पी.डी. कार्ड आवश्यक आहे काय?	होय. प्रसुती/सिझेरीयनसाठी प्रसूतिपूर्व चिकित्सा (ए.एन.सी.) नोंदणी कार्ड आवश्यक आहे. परंतू ओ.पी.डी. कार्डची आवश्यकता नाही. ओ.पी.डी. कार्ड हे फक्त सात दिवसाकरिता असते. व ते रूग्णालयात जमा करून घेतल्या जाते.
८. गर्भपाताचे देयकाकरिता एन.सी कार्डची आवश्यकता आहे काय?	नाही.
९. कर्मचारी खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेवू शकतो काय आणि घेत असल्यास त्याची प्रतिपूर्ती कशी होते?	शासकीय कर्मचारी शिक्षक/शिक्षकेत्तर कर्मचारी हे व त्याचे कुटूंबियांना शासकीय रूग्णालयातून औषधोपचार घेणे बंधन कारक आहे. आणि शासकीय रूग्णालयातून औषधोपचार घेणे हा त्याचा अधिकार आहे. परंतू शासनास मात्र आकस्मिक परिस्थितीत औषधोपचार घेण्यासाठी खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार केल्यास परवानगी दिली आहे १०/१०/८३ व त्यानंतर वेळोवेळी आकस्मिक आजार व प्रतिपूर्तीच्या रकमेमध्ये सुधारणा झाल्या आहेत. आता शासन निर्णय दिनांक १९ मार्च २००५ नुसार रू.४०००० च्या खचा पर्यंत नियमातील तरतूदी नुसार प्रतिपूर्ती मिळेल.

१०) अपातकालीन आजराचे वेळी खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास प्राधिकृत डॉक्टरची परवानगी घेणे आवश्यक आहे काय ?	नाही. अशी कोणतीही अट नाही शासनाने २७ आकस्मिक आजार घोषीत केलेले असल्यामुळे ते कोणत्याही खाजगी रूग्णालयात कर्मचारी अथवा त्याचे कुटूंब औषधोपचार घेवू शकतात. फक्त जिल्हा शल्य चिकित्सकांनी त्या आजारास आकस्मिक आजाराचे यादीत अंतर्भूत होत असल्याचे प्रमाणीत केले पाहीजे. त्याकरीता कृपया दि. २२/११/८४ चे शासन निर्णयाची प्रत अवलोकावी.
११) खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचाराची मागणी केती दिवसात करावी.	जास्तीत जास्त एक वर्षाचे आत करणे बंधनक कारक आहे.
१२) कर्मचाऱ्याचे निवासापासून औषधोपचार ज्या रूग्णालयात घेतला जाते ते ठिकाण जवळ असने आवश्यक आहे काय?	नाही
१३) आकस्मिक प्रसंगी खाजगी रूग्णालयात भरती होणे आवश्यक आहे काय? बाह्य रूग्ण औषधोपचाराची प्रतिपूर्ती मिळेल काय?	होय. आकस्मिक प्रसंगी खाजगी रूग्णालयात भरती असणे आवश्यक आहे. भरती न होता औषधोपचार घेतल्यास तो खर्च प्रतिपूर्तीस पात्र ठरत नाही मात्र फ्रॅक्चर आणि कान, नाक, घसा यामध्ये एखादी बाह्य वस्तू अडकल्यास रूग्णास भरती होण्याची आवश्यकता नसल्यामुळे अशा प्रकरणी आकस्मिकता असल्यामुळे बाह्य रूग्ण औषधोपचारांची प्रतिपूर्ती मिळेल.
१४) आपात कालीन स्थीतीत कुटूंबातील तिन-चार सदस्यांचा अपघात झाला व एकाच रूग्णालयात एकाच वेळी औषधोपचार घ्यावा लागला तर सर्वांसाठी एकच फार्म भरला तर चालेल काय?	नाही. प्रत्येक व्यक्तीसाठी परिशिष्ठ 'क' आणि 'ड' तसेच परिशिष्ठ १ स्वतंत्र भरणे आवश्यक आहे आणि अश्या वेळी खर्चाची मर्यादा प्रती प्रकरण ४००००/- होऊन प्रकरण परत्वे त्याची प्रतिपूर्ती होईल.
१५) खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यानंतर कर्मचाऱ्याने तेथील खर्चाची मागणी शासकीय कार्यालयात सादर केल्यावर कार्यालय प्रमुखाने ही मागणी मंजूर करण्यासाठी काय कार्यवाही करणे आवश्यक आहे.	कार्यालय प्रमुखाने विहित कालावधीत संबंधीत कर्मचाऱ्याचे वैद्यकीय प्रतिपूर्ती देयक कार्यालयास प्राप्त झाल्यानंतर थेट जिल्हा शल्य चिकित्सक अथवा मुंबई येथे असल्यास शासन निर्णय दिनांक ३०/७/८७ मध्ये दर्शविलेल्या रूग्णालयात आकस्मिक आजाराचे यादीत अंतर्भूत होत असल्याचे प्रमाणीत करण्यासाठी पाठवावे. जिल्हा शल्य चिकित्सकांनी २७ आजाराचे यादित अंतर्भूत असल्याचे प्रमाणीत केल्यानंतर शासन निर्णय दि. ३१ जुलै २००१ मधील तपासणी सुचीनुसार तपासणी

	करून प्रस्ताव महाराष्ट्र नागरी सेवा नियम १९८२ (सेवेच्या सर्व साधारण शर्ती) मधील परिशिष्ठात दिलेल्या यादीतील खात्याचे विभाग प्रमुखाकडे सादर करावा. खाते प्रमुख/विभाग प्रमुखाने ती मागणी यथावकाश पूर्ण तपासणी अंती मंजूर करावी
१६) एखाद्या खाजगी रूग्णालयात आंतररूग्ण असण्यापूर्वी अथवा नंतर औषधोपचार झालेला असेल तर तो प्रतिपूर्तीस पात्र आहे काय?	नाही. आकस्मिक प्रसंगी शासनाने घोषित केलेल्या आजाराच्या यादीतील आजारासाठी खाजगी रूग्णालयामध्ये औषधोपचार घेण्यास परवानगी दिलेली आहे अंतरूग्ण कालावधी पुर्वी अथवा नंतर जर औषधोपचार अथवा फॉलोअप ट्रीटमेंट झाली असेल तर त्याची प्रतिपूर्ती देय ठरत नाही.
१७) ज्या कार्यालयाचे कार्यालय प्रमुख डॉक्टर आहेत त्यांना खाजगी रूग्णालयातील खर्चाच्या मागण्या मंजूर करता येतात काय?	नाही. ज्या कार्यालयाचे कार्यालय प्रमुख डॉक्टर आहेत याचा अर्थ ते खाते प्रमुख अथवा विभाग प्रमुख आहेत असा होत नाही. कार्यालय प्रमुखाचे अधिकारकक्षेत खाजगी औषधोपचाराच्या खर्चाला मंजूरी प्रदान करता येणार नाही. त्यासाठी ज्या कार्यालयाला विभाग प्रमुखाचे अधिकार प्रदान झालेले आहेत तेच कार्यालय प्रमूख मंजूरी प्रदान करू शकतील.
१८) एखाद्या प्रकरणी संबंधीत कर्मचाऱ्याकडून मागणी सादर करण्यास विलंब झाला असेल आणि कालावधी एक वर्ष पेक्षा जास्त होत असेल तर अश्या वेळी काय करावे?	अशावेळी योग्य कारण असल्यास कालावधी शासनाकडून क्षमापित करून द्यावा.
१९) एखाद्या आजारासाठी खाजगी रूग्णालयात एक लाखा पर्यंत खर्च झाला असेल तर त्याची प्रतिपूर्ती किती होईल?	शासन निर्णय १९ मार्च २००५ नुसार खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास नियमानुसार ४०,०००/-चे मर्यादेत खर्च मंजूर केला जातो परंतू ज्यादा खर्च असल्यामुळे व कर्मचाऱ्याने तशी विनंती केल्यास विशेष बाब म्हणून हे प्रकरण शासनास सादर करता येईल व शासन त्यांचे स्वाधिकारात खर्चाच्या रकमेस मंजूरी प्रदान करेल. याबाबतचा प्रस्ताव आरोग्य विभागाला पाठविण्याची आवश्यकता नाही. अशी प्रकरणे मंजूर करण्याचे अधिकार संबंधीत खात्याच्या मंत्रालयीन प्रशासकीय विभागाला आहेत.

प्रश्न	उत्तर
२०) खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यानंतर कार्यालयाकडून बऱ्याच वेळा, त्यामधील हे औषध शासनाचे यादीत नाही, त्यामधील कॉटनची प्रतिपूर्ती होत नाही वगैरे अक्षेप लावून रकमा कमी करण्याकरिता कार्यालय प्रमुखाकडून सुचना दिल्या जातात. त्या रकमा कमी कराव्यात काय?	शासनाने १९ ऑक्टोबर १९८३ नुसार खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचारास प्रतिपूर्तीसाठी पात्र ठरवून मार्गदर्शक सुचना सुद्धा निर्गमीत केलेल्या आहेत. त्या शासन निर्णयाचे परिच्छेद ४ मध्ये स्पष्ट तरतूद करण्यात आली आहे की, मागणी करण्यात आलेली औषधे ही औषधांचे अनुज्ञेय यादीत असोत वा नसोत ती प्रतिपूर्तीच्या अनुज्ञेय दराच्या टक्केवारीनुसार देय ठरते तसेच शासन निर्णय दि. १९ मार्च २००५ मधील परिच्छेद १ नुसार झालेल्या खर्चाचे ९०% रक्कम सरसकट अनुज्ञेय ठरविली आहे. त्यामुळे खाजगी रूग्णालयात आकस्मिक प्रसंगी दिलेल्या औषधामधील औषधे, कॉटन इ. वगळण्याबाबत कळविणे चुकीचे आहे, निर्जतूक कॉटन शिवाय शस्त्रक्रिया होणे शक्य नाही आणि कॉटन हे उपकरण नाही याचा सुद्धा संबंधीताने विचार करणे आवश्यक आहे. खाजगी रूग्णालयातील औषधोपचाराची सरळ दोन भागामध्ये विभागणी केलेली आहे. १) औषधोपचार २) वास्तव्याचा कालावधी दोन्ही भागांना १९ मार्च २००५ च्या शासन निर्णयात दिलेल्या तरतूदीनुसार झालेल्या औषधोपचाराचे खर्चास ९०% आणि रूग्णालयातील वास्तव्याच्या प्रकारानुसार ७५% ते १००% जो दर अनुज्ञेय असेल त्या दरानुसार खर्चास मान्यता प्रदान करण्यात येते. शासकीय कर्मचाऱ्यास वैद्यकीय खर्चाची प्रतिपूर्ती सुलभतेने व्हावी हीच शासनाची धारणा आहे.
२१) सर्व सामान्य परिस्थितीत बाह्य रूग्ण म्हणून खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास तो प्रतिपूर्तीस पात्र ठरतो काय?	नाही
२२) आकस्मिक आजाराचे औषधोपचारासाठी खाजगी रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास शासकीय रूग्णालयाचे ओ.पी.डी. कार्ड काढून देयकास जोडणे आवश्यक आहे काय?	नाही. शासकीय रूग्णालयाचे ओ.पी.डी. कार्ड काढण्याकरिता रूग्णाला शासकीय रूग्णालयात जावे लागते आणि जर तो शासकीय रूग्णालयात पोहोचला असेल तर तो खाजगी रूग्णालयात जाण्याची आवश्यकताच नाही. आकस्मिक प्रसंगी शासकीय रूग्णालयात तो पोहोचू शकत नाही म्हणूनच शासनाने ही सुविधा दिली आहे. खाजगी रूग्णालयात आकस्मिक प्रसंगी औषधोपचार घेण्याकरीता शासकीय रूग्णालयाचे ओ.पी.डी. कार्ड काढण्याची आवश्यकता नाही.

भाग - ३

अशासकीय मान्यता प्राप्त रूग्णालयात विशेष आजारावर घेतलेल्या औषधोपचारावर उत्पन्न होणाऱ्या शंका व त्याचे समाधान

१) एखाद्या खाजगी रूग्णालयात कर्मचाऱ्याने विशेष ५ आजारापैकी एखाद्या आजारावर औषधोपचार घेतला असल्यास त्या आजारासाठी खर्चाची मर्यादा किती आहे.	शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयात ५ विशेष आजारासाठी औषधोपचार घेण्यासाठी शासनाने मान्यता दिली आहे. तेथील संपूर्ण खर्चाची शासन मान्य रूग्णालय असल्यामुळे प्रतिपूर्ती होते. परंतू खाजगी रूग्णालयात विशेष ५ आजारापैकी एखाद्या आजारावरिल औषधोपचार घेतल्यास त्याची प्रतिपूर्ती मात्र शासन निर्णय १९ मार्च २००५ मधील तरतुदी नुसार रू.४०,०००/- चे मर्यादित होईल. जर हे प्रकरण विशेष बाब म्हणून संबंधीत खात्याचे प्रशासकीय विभागास सादर केले. तर त्यांचे प्राधिकारात त्या खर्चाला मान्यता मिळू शकेल. परंतू ही कार्यवाही बरीच दिर्घकाळ चालते.
२) शासन मान्यता प्राप्त रूग्णालयाची यादी कुठे उपलब्ध होईल व कोणते अशासकीय रूग्णालय कोणत्या आजारांसाठी मान्यता प्राप्त आहेत?	शासनाने शासन निर्णय दि. १९ मार्च २००५ चे परिशिष्ट ब नुसार शासनमान्य अशासकीय रूग्णालयाची यादी एकत्रित करून कोणत्या आजारासाठी कोणते रूग्णालय शासन मान्य आहे याची यादी प्रकाशित आहे . दि.१९ मार्च २००५ च्या शासन निर्णया व्यतिरिक्त खालील रूग्णालयांना शासन मान्यता प्राप्त झाली आहे. १. वाळवेकर नर्सिंग होम सोलापूर. - नेत्ररोग चिकत्सा २. डॉ.नागवेकर हॉस्पिटल अॅन्ड नर्सिंग होम कणकवली, जि.सिंधूदुर्ग. - स्त्रि रोग विषयक आजार ३. डॉ.रविंद्र कोडलीकर हॉस्पीटल औरंगाबाद. - कर्करोग, रक्ताचा कर्करोग, स्त्री रोग ५. वोक्हार्ट हॉस्पिटल लिमी. मुंबई. - हृदय विकारावरिल शस्त्रक्रिया ६. के.ई.एम. हॉस्पिटल, पुणे. - हृदय विकारावरिल शस्त्रक्रिया ७. चिमोट हार्ट अॅन्ड डायग्नोस्टीक इन्स्टिट्यूट, अमरावती. -हृदय विकारावरिल शस्त्रक्रिया

३) शासन मान्य रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास तेथील खर्चाची प्रतिपूर्ती मंजूरीचे अधिकार कोणाला आहे?	देयकास शासन निर्णय क्र.एमएजी १०८८/१६०१/ आरोग्य - ९, दि.१२/८/८८ मधील तरतुदी नुसार शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयातील औषधोपचाराच्या खर्चाच्या प्रतिपूर्तीच्या मंजूरीचे अधिकार संबंधीत खात्याच्या विभाग प्रमुखांना आहेत.
४) खाजगी अशासकीय रूग्णालयातील हृदय शस्त्रक्रिया केल्यास त्यानंतर बराच वेळ घरी गेल्यावर औषधोपचार घ्यावा लागतो. (फॉलोअप ट्रीटमेंट) सुटी झाल्यानंतर घरी औषधे घेण्यासाठी सांगितले जाते अशा वेळी औषधे घेतल्यास त्या खर्चाची प्रतिपूर्ती होईल काय? तर कशी करावी आणि त्या खर्चाचे देयकावर कोणाची स्वाक्षरी घ्यावा आणि खर्च कोण मंजूर करेल .	शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयात औषधोपचार घेण्यासाठी अतितात्काळ बाब वगळता इतर प्रसंगी जिल्हा शल्य चिकित्सक अथवा प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकारी यांची पूर्व परवानगी घेणे आवश्यक आहे. शासन निर्णय दि. १२/८/८८ मधील तरतूदी नुसार शासनमान्य अशासकीय रूग्णालयातील खर्चाच्या मंजूरीचे प्राधिकार विभाग प्रमुखास आहेत. शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयात घेतलेल्या औषधोपचारा करिता नमुना फार्म 'क' आणि 'ड' वापरावा लागतो नमूना 'क' मध्ये आकस्मिकता संपल्यानंतर प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याकडे औषधोपचारासाठी पाठविण्यात येत असल्याचे अशासकीय रूग्णालयाचे प्रभारी अधिकारी प्रमाणित करीत असतो. त्यामुळे रूग्णालयातील आकस्मिकता संपल्यानंतर कर्मचाऱ्याने शासकीय रूग्णालयाशी सपंर्क साधून त्यांचे सल्याने पुढील औषधोपचार सुरू करावा. असे अपेक्षीत आहे. आणि शासकीय रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास त्या औषधोपचाराचे देयकावर शासकीय रूग्णालयाचे प्राधिकृत वैद्यकीय अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी घेण्यात यावी. पुढचा औषधोपचार बाह्य रूग्ण औषधोपचार असल्यामुळे परिशिष्ठ 'अ' मध्ये त्याची मागणी करावी. या खर्चाची मंजूरी प्रदान करण्याचे अधिकार कार्यालय प्रमुखास आहेत. अशासकीय शासन मान्य रूग्णालयाच्या शिफारसीनुसार औषधोपचार आकस्मिकता नसल्यामुळे त्यांचे स्वाक्षरीने प्रतिपूर्तीस मान्य ठरत नाही.

. शासकीय कर्मचाऱ्यास ३ पेक्षा जास्त मुले सल्यास त्याला त्याचे औषधोपचाराची प्रतिपुर्ती मिळेल ाय?	दि.१५ ऑगस्ट १९६८ नंतर ३ अपत्त्ये आणि दि. १ मे २००१ पासून पुढे २ अपत्त्ये असावे असे शासनाने शासकीय कर्मचाऱ्यास निर्बंध घातलेला आहे. त्यामुळे निर्बंधाचे दिनांका नंतर अपत्त्ये झाल्यास शासकीय कर्मचाऱ्यास मिळणाऱ्या वैद्यकीय सोयी सवलती बंद होतात. परंतू संबंधीत कर्मचाऱ्याने अथवा त्याच्या पती/ पत्नी ने कुटूंब नियोजनाची शस्त्रक्रिया केल्यास व त्या प्रमाणपत्र कार्यलयास सादर केल्याच्या दिनांकापासून त्या कर्मचाऱ्यास वैद्यकीय सुविधा सुरू होतील. शासनाने निर्धारित सीमेपेक्षा जास्त असणाऱ्या अपत्यास या सुविधेचा लाभ मिळणार नाही.
मुत्रपिंड खराब झाल्यास, त्याची शस्त्रक्रिया ल्यास अथवा मुत्रपिंडाचे रोपण झाल्यास रूग्णास वारंवार डणी डायलीसीस करावी लागते. शासकीय रूग्णालयात सुविधा फार कमी आहेत वैद्यकीय प्रतिपूर्ती कशी ावी.	मुत्रपिंड खराब झाल्यास अथवा त्याचे रोपण झाल्यास बऱ्याच रूग्णांना वारंवार किडणी डायलिसीस करावी लागते अश्या प्रकरणी खाजगी रूग्णालयातील वैद्यकीय खर्चाला प्रतिपूर्तीसाठी शासनाने पात्र ठरविले आहे. (पहा शासन निर्णय क्र. वैखप्र. २००६/प्र.क्र. ५/ आरोग्य ३ दि. १३ जुलै २००६) या करिता कर्मचारी/ कुटूंबाचा प्रस्ताव संबंधीत कर्मचाऱ्याचे विभाग प्रमुखामार्फत आवश्यक त्या वैद्यकीय कागद पत्रासह (जिल्हा स्तरासाठी जिल्हा समिती आणि मुंबईसाठी तेथील नियुक्त समितीकडे) पाठवावा. त्यांनी मंजूरी दिल्यानंतर शासनमान्य अथवा खाजगी रूग्णालयात बाह्य रूग्ण म्हणून डायलिसीस करून घेतल्यात त्या खर्चाची प्रतिपूर्ती होते. ही मान्यता एक वर्षा पर्यंत वैध असते. त्या एक वर्षाच्या कालावधीतील डायलीसीस वरिल खाजगी रूग्णालयाचा खर्च विभाग प्रमुखास मंजूर करण्याचे अधिकार प्रदान केलेले आहेत. देयकाची मागणी नमूना 'क' व 'ड' मध्ये करावी.
कर्क रोगाचे औषधोपचारासाठी महाराष्ट्रातील न मान्य रूणालये कोण-कोणती आहेत.	रक्ताचा कर्करोग आणि इतर कर्करोगसाठी शासनाने खालील रूग्णालयांना मान्यता प्रदान केली आहे. १) टाटामेमोरियल हॉस्पीटल मुंबई २) कॅन्सर इंन्स्टियूटयूट अडयार , मद्रास ३) इंडियन कॅन्सर इंन्स्टिटयुटच्या महाराष्ट्रातील सर्व संस्था(असल्यास) ४) बालाभाई नानावटी रुगणालय, मुंबई

	५) कॅन्सर रिलिफ सोसायटी, नागपूर ६) अश्विनी रुरल कॅन्सर सोसायटी, सोलापूर ७) श्री. सिद्धेश्वर कॅन्सर सोसायटी, नागपूर ८) संत तुकाराम मेडिकल रिसर्च सेंटर महर्षी दयानंदस मार्ग, अकोला. ९) दिनदयाळ नॅशनल हॉस्पिटल , नाशिक १०) शेठ नंदलाल धुत रुग्णालय, औरंगाबाद ११) हेमोटॉलॉजी क्लिनिक , प्रयोग शाळा व रुग्णालय, नागपूर १२) उद्धव मेमोरियल हॉस्पिटल , नाशिक १३) राधीकाबाई मेघे मेमोरियल मेडिकल , ट्रस्ट जवाहरलाल नेहरु वैद्यकीय महाविद्यालय व आचार्य विनोबा भावे, ग्रामिण रुग्णालय वर्धा १४) दिनानाथ मंगेशकर हॉस्पिटल ॲण्ड रिसर्च सेंटर , पुणे १५) डॉ. रविंद्र कोडलीकर हॉस्पिटल , औरंगाबाद १६) काळबांडे हार्ट ॲण्ड चेस्ट हॉस्पिटल , औरंगाबाद १७) दौलत मेमोरियल हॉस्पिटल ,औरंगाबाद १८) बगाडीया हॉस्पिटल,अकोला
८) कर्करोगासाठी अग्रीम मिळते काय? मिळत असल्यास किती मिळतो?	होय. शासनाने शासन निर्णय दिनांक १० फेब्रुवारी २००६ नुसार सर्व प्रकारच्या कर्करोगासाठी १,५०,००० पर्यंतचे अग्रीम मंजूर करण्याची तरतूद केली आहे. परंतू ही अट शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयातील औषधोपचार व उपकरणाचे खरेदीसाठी आहे.
९) खाजगी रूग्णालयात कर्क रोगावर औषधोपचार घेतल्यास त्यासाठी १,५०,००० चे अग्रीम मिळेल काय?	नाही. ही तरतूद फक्त शासन मान्य रूग्णालयांचे यादीतील अशासकीय शासन मान्य रूग्णालयासाठी आहे.
१०) विशेष औषधोपचाराच्या संभाव्य खर्चासाठी अग्रीम मंजूरीचे अधिकार कोणास आहेत आणि त्याची कार्यवाही कशी करावी.	समाधान - शासनाने घोषीत केलेल्या ५ गंभीर आजारापैकी एखाद्या आजाराने शासकीय कर्मचारी अथवा त्याचे कुटूंबीय आजारी असल्यास व त्याला अग्रीमाची आवश्यकता असल्यास खालील कार्यवाही करणे आवश्यक आहे. १) शासकीय अथवा शासन मान्य रूग्णालय जेथे तो औषधोपचार घेणार आहे त्या रूग्णालयाचे औषधोपचार/ उपकरणे, किमती औषधे यासाठी लागाऱ्या संभाव्य खर्चाचे प्रमाणपत्र (Estimate) प्राप्त करून घ्यावे व ते अग्रिमाचे अर्जासोबत जोडून कार्यालयास सादर करावे. २) कार्यालय प्रमुखास सदर अग्रीम मंजूरीचे अधिकार नाहीत त्यांनी तो प्रस्ताव तातडीने त्यांचे विभाग प्रमुखास सादर करावा आणि विभाग प्रमुखाने संबंधीत

कर्मचाऱ्याचे शस्त्रक्रिये पूर्वी १५ दिवस आधि अग्रिम मिळेल या बेताने मंजूरीची कार्यवाही करावी.

३) या अग्रीमावर व्याज आकारले जात नाही परंतू अग्रीमाचे समायोजन सहा महिन्याचे आत झाले नाही तर त्यावर घरबांधणी अग्रीमावर लागू असलेल्या व्याजाचे कमीत कमी दराने व्याज आकारण्यात येते म्हणून संबंधीत कर्मचाऱ्याने अग्रीम समायोजनाचे देयक कोणत्याही परिस्थितीत सहा महिन्याचे आत सादर करणे त्याला बंधन कारक आहे.

४) पती-पत्नी दोघेही शासकीय कर्मचारी असल्यास दोघांपैकी एकालाच अग्रीमाचा लाभ घेता येईल.

५) अग्रीमाचे समायोजन त्याचे वैद्यकीय खर्चाचे देयकामधून होत नसेल तर उर्वरित रक्कम एक रकमी वसूल करावी अथवा त्यांचे देयकामधून वसूल करावी.

११. अग्रिम घेतल्यानंतर वैद्यकीय खर्चाचे देयक किती दिवसात सादर केले पाहीजे.

अग्रीम घेतल्यापासून देयक सादर करण्याची अट नसून रूग्णालयातून सुटी झाल्यापासून सहा महिन्याचे आत देयक सादर होणे आवश्यक आहे. देयक जरी एक वर्षापर्यंत सादर करण्यास मुभा असली तरी सहा महिन्यापेक्षा जास्त कालावधी झाल्यास त्या अग्रिमावर व्याजाची गणना केल्या जाते. म्हणून देयक शक्यतो वर सहा महिन्याचे आतच परिपूर्ण करून सादर करावे.

१२. शासन मान्य रूग्णालयात शस्त्रक्रिया करण्याकरीता अग्रिम घेतले असता अग्रिम विभाग प्रमुखांनी मंजूर केले असतांना पुन्हा अंतिम देयक विभाग प्रमुखाला मंजूरी करीता सादर करणे आवश्यक आहे काय?

होय. अग्रिम मंजूर करणे ही वेगळी बाब आहे. आणि देयकाला अंतिम मंजूरी देणे ही बाब वेगळी आहे. म्हणून देयक पूर्ण झाल्यानंतर त्या खर्चाला विभाग प्रमुख मंजूरी प्रदान करेल आणि मंजूर केलेल्या देयकामध्ये घेतलेल्या अग्रिमाचे समायोजन करण्याचे सुचित करेल.

१३) शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास त्याची प्रतिपूर्ती ४००००/- मिळेल की संपूर्ण मिळेल.	शासन मान्य खाजगी रूग्णालयातील खर्चाची प्रतिपूर्ती पुर्ण मिळेल. दि. ३०/८/१९९९ पर्यंत खर्चाची मागणी कोणत्या नमुना फार्मवर करावी या बाबत कोणत्याही सूचना नसल्यामुळे आणि वैद्यकीय प्रतिपूर्ती नियम [illegible] मधील नियम २ (५) चे टिपे नुसार विशेष आजाराकरिता मान्यता दिलेल्या रूग्णालयाचे यादीतील विशेष आजाराकरिता त्या रूग्णालयास शासकीय रूग्णालयाप्रमाणे दर्जा प्राप्त असल्यामुळे खर्चाची मागणी पूर्ण मंजूर केल्या जाते. शासकीय रूग्णालयात औषधोपचार घेतल्यास नमुना फार्म 'अ' आणि 'ब' वापरल्या जातो म्हणून त्याच धर्तीवर शासन मान्य रूग्णालयाचे औषधोपचारासाठी सुद्धा नमुना फार्म 'अ' आणि 'ब' वापरला जात असे. परंतू शासन निर्णय १०९९/प्र.क्र.२४०/९९ आरोग्य ३. दि.३०/८/९९ चे शासन निर्णय नुसार शासनाने शासन मान्य खाजगी रूग्णालयाचे औषधोपचाराकरिता नमुना 'क' आणि 'ड' वापरण्याच्या सूचना दिल्या आहेत. नमूना 'अ' अथवा 'ब' ऐवजी 'क' आणि 'ड' वापरला म्हणून खर्चाची मर्यादा ४००००/- झाली असेल अशी धारणा चुकीची आहे प्रस्तूत प्रकरणी संपूर्ण खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळेल.
१४) अ शासकीय शासन मान्य रूग्णालयातील खर्चाची देयके ४००००/- चे वर येत असल्यामुळे मान्यतेसाठी शासनास पाठविण्याची आवश्यक आहे काय?	नाही ५ विशेष आजारा करिता आणि नियम [illegible] मधील २ (५) च्या टिपे मधील यादीमध्ये अंतर्भूत करुन मान्यता दिलेल्या सर्व शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयातील खर्चाची प्रतिपूर्ती शासकीय रूग्णालयातील खर्चा सारखीच मंजूर करावयाची असून त्या खर्चाला मान्यता देण्याचे अधिकार शासन निर्णय दिनांक [illegible] ८८ अन्वये प्राधिकाराचा खुलासा केल्या नुसार विभाग प्रमुखाला द्यावयाची आहे. खाजगी रूग्णालयातील ४०००० हजाराचे मर्यादितील देयके आणि ५ विशेष आजारासह नियम २ (५) अंतर्गत विशेष आजाराकरिता मान्यता प्रदान झालेल्या शासनमान्य अशासकीय रूग्णालयातील औषधोपचाराची प्रतिपूर्तीची देयके त्याला खर्चाची मर्यादा नाही मंजूर करण्याचे अधिकार विभाग प्रमुखालाच आहेत.

१५) शासन मान्य अशासकीय रूग्णालयास नियम १९६१ मधील २ (५) नुसार मान्यता दिली आहे आणि त्यामध्येच शासकीय रूग्णालयाची व्याख्या दिली आहे. अश्या परिस्थितीत शासन मान्य रूग्णालयाची खर्चाची रक्कम नियम १९६१ मधील ११ नुसार कार्यालय प्रमुख करू शकणार नाही काय?	- नाही शासनाचे या खर्चाची रक्कम कोणी मंजूर करावी याबाबत परिपत्रकाद्वारे स्वतंत्र खुलासा करून त्या मागण्या विभाग प्रमुखाने मंजूर कराव्यात अश्या सूचना दिलेल्या आहेत कृपया परिपत्रक दिनांक १२/८/८८ पहावे.
१६) अग्रीमाची परतफेड सहा महिन्याचे आता झाली नाही अथवा संबंधीताने सहा महिन्याचे आत देयक सादर केले नाहीतर काय करावे.	अग्रिम मिळाल्यानंतर सहा महिन्याचे आत संबंधीत कर्मचाऱ्याने ते देयके मंजूरीकरिता कार्यालयास सादर करणे आवश्यक आहे. सहा महिन्याचे कालावधित देयक सादर केले नसल्यास त्याला दिलेले बिनव्याजी अग्रिम हे व्याजी अग्रीम म्हणून रूपांतरीत होईल आणि त्यावर शासनाचे तरतूदी नुसार व्याज लागू होईल याची कर्मचाऱ्यांनी नोंद घ्यावी.